LESAGE

GIL BLAS

★ ★

Coperta de *Tiberiu Nicorescu*

ALAIN-RENÉ LESAGE

ISTORIA LUI GIL BLAS DE SANTILLANA

★ ★

În romînește de
AL. PHILIPPIDE

Studiu introductiv de
N. N. CONDEESCU

1962
EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Alain-René Lesage

HISTOIRE DE GIL BLAS DE SANTILLANE

Volume Premier

Société Les Belles Lettres, Boulevard Raspail 95
Paris, 1935

CARTEA A ŞAPTEA

Capitolul I

DESPRE AMORURILE LUI GIL BLAS CU DOAMNA LORENZA SEFORA.

Am plecat deci la Xelva să duc lui Samuel Simon cei trei mii de ducaţi pe care i-i furasem. Spun sincer că pe drum am fost ispitit să iau eu banii aceştia, ca să-mi încep intendenţa sub bune auspicii. Puteam să fac isprava fără nici o grijă, n-aveam decît să umblu încoace şi încolo vreo cinci şase zile şi pe urmă să mă întorc ca şi cum mi-aş fi îndeplinit însărcinarea ce-mi fusese dată. Don Alfonso şi tatăl lui erau prea binevoitori faţă de mine ca să mă bănuiască. Împrejurările îmi erau prielnice. Totuşi, n-am căzut în ispită, pot chiar să spun că am învins cu cinste ispita. Asta nu era puţin lucru din partea unui tînăr care se înhăitase cu nişte pungaşi. Sînt mulţi cei ce au în jurul lor numai oameni de treabă şi totuşi nu-s aşa de cinstiţi, mai ales aceia cărora li s-a dat în depozit vreun lucru pe care pot să-l păstreze fără să-şi strice reputaţia.

După ce am dat banii înapoi negustorului, care nu se aşteptase de loc să-i mai vadă, m-am întors la castelul Leyva. Contele de Polan plecase la Toledo cu Iulia şi cu don Fernando. Stăpînu-meu se arăta mai

îndrăgostit ca niciodată de Serafina lui, Serafina era încîntată de dînsul, iar don Cesar, fericit că-i avea pe amîndoi în preajmă. M-am silit să cîştig prietenia acestui tată iubitor şi am izbutit. Am ajuns intendentul averii lui ; eu rînduiam toate : primeam banii de la arendaşi ; făceam plăţile şi aveam asupra servitorilor o putere despotică, dar, spre deosebire de semenii mei, nu abuzam de puterea pe care o aveam, Nu dădeam afară pe servitorii care nu-mi plăceau, iar de la ceilalţi nu ceream să-mi fie pe de-a-ntregul devotaţi ; dacă se duceau singuri la don Cesar sau la fiul lui să-i roage ceva, eu nu numai că nu-i opream, dar chiar puneam o vorbă bună pentru dînşii. De altfel, dovezile de prietenie, pe care stăpînii mei mi le dădeau mereu, mă îndemnau să-i slujesc cu sîrguinţă şi lucram numai în interesul lor. Nici o şolticărie în administraţia mea. Eram un intendent cum nu se mai află altul.

În vreme ce mă bucuram de starea mea cea bună, amorul, fiindu-i parcă ciudă că numai soarta îmi este prielnică iar el nu, se gîndi să facă şi el ceva de care să-i pot mulţumi : stîrni în inima doamnei Lorenza Sefora, care era mai mare peste cameristele Serafinei, o dragoste grozavă faţă de domnul intendent. Această cucerire a mea, ca să vorbesc ca un istoric fidel, avea cam vreo cincizeci de ani. Totuşi, cu înfăţişarea ei tinerească, un chip plăcut şi doi ochi frumoşi, de care ştia să se slujească în chip foarte iscusit, ea putea la nevoie să fie socotită drept vrednică de o aventură amoroasă. Numai că aş fi vrut să fie mai rumenă la faţă ; aşa cum era, era foarte palidă. Dar mă gîndeam că asta se datora asprimilor celibatului.

Cucoana asta de multă vreme îmi tot arunca priviri pline de dragoste ; eu însă, în loc să răspund la ocheadele ei, mă prefăceam că nu pricep ce vrea. Atunci şi-a închipuit că eu eram ageamiu în lucruri de soiul ăsta, ceea ce i-a plăcut şi mai tare. Gîndindu-se că nu trebuie să se mărginească numai la limbajul ochilor cu un june pe care îl socotea mai neştiutor decît era el într-adevăr, îndată ce a putut să stea cu mine de vorbă între patru ochi, mi-a spus pe şleau ce simte, aşa ca să nu mai am nici o îndoială în privinţa aceasta.

A lucrat ca o femeie pricepută în de-alde astea. S-a prefăcut că e tulburată cînd a început vorba și, după ce mi-a spus cu de-amănuntul tot ce avea de spus, și-a ascuns fața în mîini ca să cred eu că se rușina de faptul că și-a arătat așa, deodată, slăbiciunea. N-am avut ce face și m-am lăsat învins ; și cu toate că mă îndemna mai mult vanitatea decît sentimentul, m-am arătat foarte simțitor față de mărturisirile ei de dragoste. M-am prefăcut chiar că sînt foarte pasionat și am împins stăruința atît de departe, încît mi-am atras oarecare reproșuri. Lorenza m-a dojenit însă cu atîta blîndețe, încît atunci cînd mi-a spus să fiu mai potolit, nu părea prea supărată de nepotolirea mea. Aș fi împins lucrurile și mai departe, însă iubita mea s-a temut că are să-mi dea o proastă impresie despre virtutea ei, dacă mă va lăsa să ajung prea repede la izbîndă. Ne-am despărțit deci cu făgăduința unei noi întîlniri, Sefora fiind convinsă că, prin rezistența ei prefăcută, va apărea în ochii mei ca o vestală, iar eu nădăjduind că în curînd voi duce la bun sfîrșit această aventură.

Treburile mele ajunseseră aici și mergeau bine, cînd deodată, un lacheu al lui don Cesar îmi spuse un lucru care îmi domoli bucuria. Băiatul acesta era unul dintre acei servitori curioși, care n-au altă grijă decît să afle tot ce se petrece în casă. Se gudura pe lîngă mine și nu trecea zi în care să nu mă ospăteze cu vreo noutate. Într-o dimineață, veni și-mi spuse că descoperise ceva nostim de tot și că are să-mi povestească și mie, dar în mare taină, fiindcă era vorba de doamna Lorenza Sefora și se temea că are să se supere pe dînsul dacă va afla că mi-a spus. Eu eram prea curios ca să nu-i făgăduiesc că voi fi discret. Fără să arăt, totuși, că mă interesează cîtuși de puțin, l-am întrebat, silindu-mă să par cît mai nepăsător, ce lucru așa de grozav descoperise.

— La Lorenza în odaie, spuse el, vine în fiecare seară, pe ascuns, chirurgul tîrgului, om tînăr și voinic, și stă cu ea mai multă vreme. Eu nu zic, adăugă el cu șiretenie, că ar fi ceva rău aici ; dar, oricum, cînd

un bărbat se duce pe furiș la o femeie, femeia aceea cam dă de bănuit.

Cu toate că povestea asta m-a necăjit ca și cum aș fi fost îndrăgostit cu adevărat, nu mi-am arătat necazul. Ba chiar m-am făcut că rîd de ce auzeam, deși mă durea la inimă. Cum am rămas singur însă, am lăsat prefăcătoria și am început să tun și să fulger, gîndindu-mă ce să fac. Mă gîndeam că, disprețuind-o pe Lorenza cum o disprețuiam, să nu mai am de-a face cu dînsa și nici măcar să nu-i spun de ce; pe urmă, închipuindu-mi că onoarea mă silea să mă înfrunt cu chirurgul, mă gîndeam să-l provoc la duel. M-am oprit la gîndul acesta din urmă. Seara am stat la pîndă și, într-adevăr, am văzut pe chirurg cum intra pe ascuns la Lorenza. Poate că mînia mea s-ar fi potolit, dar ce văzusem acum mi-a aţiţat-o și mai tare. Am ieșit din castel și m-am dus să mă postez într-un loc pe unde chirurgul trebuia să treacă la întoarcere. L-am așteptat foarte dîrz și, cu fiecare clipă, pofta mea de luptă sporea. În sfîrșit, iată și pe dușmanul meu. Am făcut înspre el cîțiva pași de Matamore [1], dar nu știu cum dracul s-a întîmplat că m-a apucat deodată, ca pe un erou de-al lui Homer, o frică grozavă, și m-am oprit. M-am zăpăcit mai rău decît Paris cînd s-a dus să se lupte cu Menelau. Mă uitam la el și mi se părea că-i zdravăn și voinic și spada lui mi se părea nemaipomenit de lungă. Toate astea aveau asupra mea un efect grozav. Totuși, de rușine sau mai știu eu de ce, deși vedeam primejdia cu niște ochi care o sporeau și mai tare și cu toate că firea mea se îndărătnicea să mă ție în loc, mi-am luat inima în dinți, m-am dus către el și am tras spada.

Fapta mea îl uimi.

— Ce faci, domnule Gil Blas? strigă el. Ce-i mutra asta de cavaler rătăcitor? Glumești, desigur.

— Nu, domnule chirurg, am răspuns eu, nu! Sînt foarte serios. Vreau să văd dacă ești tot așa de viteaz pe cît ești de galant. Să nu crezi că am să te las să te bucuri în voie de favorurile doamnei de la castel, la care te duci pe ascuns!

---

[1] Personaj din comediile spaniole ale timpului, care se laudă la tot pasul cu isprăvile sale împotriva maurilor.

— Pe sfîntul Cosma ! zise chirurgul rîzînd cu hohote, asta-i bună ! Ia uite cum înșală aparențele !

La vorbele acestea, închipuindu-mi că nici el nu avea poftă să se bată, așa cum nu aveam nici eu, am făcut și mai mult pe îndrăznețul :

— Asta s-o spui altora ! Să nu crezi că mă mulțumesc numai cu o simplă tăgăduială.

— Bine, replică el, văd că trebuie să vorbesc ca să evităm o nenorocire, care ni s-ar putea întîmpla ori dumitale, ori mie. Am să-ți spun un secret, deși profesia pe care o am îmi impune să fiu discret. Doamna Lorenza îmi dă drumul pe furiș la ea în odaie, pentru că nu vrea să știe servitorii că e bolnavă. Are la spate un cancer și eu, în fiecare seară, mă duc să i-l pansez. De asta mă tot duc pe la dînsa, așa că nu-i nevoie să te mai neliniștești degeaba. Dacă însă, urmă el, nu ești mulțumit cu explicația asta și ții cu orice preț să ne încăierăm, spune-mi și eu sînt gata. Nu mă dau înapoi cînd e vorba de bătaie.

În timp ce spunea asta, trase spada lui cea lungă și fioroasă și se puse în gardă cu un aer care numai bine nu prevestea.

— Foarte bine, i-am spus eu punîndu-mi spada în teacă, eu sînt om de înțeles ; după cele ce mi-ai spus, nu-mi poți fi dușman. Să ne împăcăm.

La vorbele acestea, care îi arătară că nu eram așa de rău cum părusem, își puse și el în teacă frigarea, îmi întinse mîna rîzînd și ne despărțirăm ca niște buni prieteni.

Din clipa aceea, nu m-am mai gîndit cu plăcere la Sefora. Ocoleam toate prilejurile pe care mi le dădea ea ca să mă întîlnesc singur cu dînsa. Făceam asta cu atîta grijă și cu atîta prefăcătorie, încît și-a dat seama că era ceva la mijloc. Mirîndu-se de o asemenea schimbare, a vrut să afle care era pricina și, găsind în sfîrșit prilejul de a vorbi cu mine între patru ochi, m-a întrebat :

— Domnule intendent, spune-mi, te rog, de ce fugi de mine ? Altădată nu știai cum să mă vezi mai des, și acuma te ferești de mine. E drept că eu am început vorba, dar dumneata ai răspuns. Adă-ți aminte cum am

stat atunci împreună : erai ca jăraticul și acuma ești ca gheața. Ce poate să însemne asta ?

Pusă unui om ca toți oamenii, întrebarea era destul de delicată. Eram foarte încurcat. Nu-mi mai aduc aminte ce i-am răspuns ; atîta știu că nu i-a plăcut de loc ce i-am spus. Sefora, deși părea, cu aerul ei blînd și modest, o mielușică, era o tigroaică atunci cînd se supăra.

— Eu am crezut, zise ea uitîndu-se la mîne cu ciudă și mînie, am crezut că fac mare cinste unui om de rînd ca dumneata, arătînd că am față de dînsul un sentiment pe care mulți nobili ar fi bucuroși să-l trezească în mine și de care ei s-ar simți chiar foarte mîndri. Dar așa-mi trebuie dacă m-am înjosit pînă-ntr-atîta încît să intru în vorbă cu un păcătos fără căpătîi.

Nu s-a oprit aici. Aș fi scăpat prea ieftin. Gura ei, mînată de mînie, mi-a aruncat zeci de epitete care de care mai tari și mai cumplite. Știu că ar fi trebuit să le primesc fără să mă supăr și să mă gîndesc că, respingînd izbînda asupra unei virtuți duse de mine în ispită, săvîrșeam o crimă pe care femeile n-o iartă niciodată. Cum sînt însă prea iute la fire, n-am putut să rabd acele ocări, de care un om așezat ar fi rîs, desigur, și mi-a sărit țandăra.

— Ascultă, cucoană, i-am spus, să nu ne pripim cu disprețul. Dacă nobilii de care vorbești ți-ar fi văzut spatele, fii sigură că n-ar fi vrut să mai vadă și altceva.

Nici n-am apucat bine să isprăvesc și jupîneasa, în culmea mîniei, mi-a ars cea mai strașnică palmă pe care a dat-o vreodată o femeie jignită. N-am așteptat să-mi mai ardă una și, luînd-o la fugă, am scăpat de o ploaie de pumni ce s-ar fi năpustit cu siguranță asupra mea.

Am mulțumit cerului că am ieșit din încurcătură și îmi închipuiam că acum nu mai am de ce mă teme. o dată ce doamna se răzbunase. Îmi închipuiam, de asemenea, că n-are să spuie nimănui de întîmplarea asta, fiindcă ar fi însemnat să se facă singură de rușine. Într-adevăr, au trecut vreo două săptămîni fără s-aud pomenindu-se ceva. Începusem chiar să uit de asta, cînd deodată am aflat că Sefora era bolnavă.

Mi-a părut rău cînd am auzit. Mi-a fost milă de ea. M-am gîndit că, neputînd să-şi înnăbuşe o dragoste aşa de prost răsplătită, fusese doborîtă de durere. Îmi spuneam cu mîhnire că eu eram pricina bolii ei şi, dacă nu puteam s-o iubesc, cel puţin mă înduioşam de starea în care era. Greşeam grozav judecînd-o astfel. Dragostea ei, preschimbată în ură, nu se gîndea decît în ce fel să-mi facă rău.

Într-o dimineaţă, cînd stăteam cu don Alfonso, am văzut că era trist şi pe gînduri. L-am întrebat respectuos ce avea.

— Sînt mîhnit, îmi răspunse el, din cauză că Serafina mi-a spus nişte lucruri care arată din partea ei slăbiciune, nedreptate şi ingratitudine. Te miri, adăugă el, văzînd uimirea mea, şi totuşi nimic nu-i mai adevărat. Nu ştiu ce i-ai făcut doamnei Lorenza că te urăşte, dar atîta pot să-ţi spun că nu are ochi să te vadă şi zice că, dacă nu pleci cît mai repede din castel, moare. Să nu crezi că Serafina, care ţine la dumneata, nu s-a împotrivit la început acestei uri pe care, dacă o sprijină, înseamnă să fie nedreaptă şi nerecunoscătoare faţă de dumneata. Dar ce poţi să-i faci, e femeie. Ţine foarte mult la Sefora. Sefora a crescut-o şi a fost pentru ea ca o mamă. Dacă cumva moare, Serafina are să creadă că din cauza ei a murit, fiindcă n-a avut slăbiciunea să-i îndeplinească dorinţa. Eu însă, oricît mi-ar fi de dragă Serafina, nu voi fi niciodată atît de laş încît să încuviinţez asemenea lucruri. Mai bine să piară toate guvernantele din Spania decît să mă despart de un om pe care îl socotesc ca pe un frate, nu ca pe un slujitor.

După ce don Alfonso a sfîrşit de vorbit, i-am spus:

— Seniore, eu sînt făcut să fiu jucăria soartei. Credeam că aici, la dumneavoastră, n-are să mă mai prigonească şi am să-mi pot petrece viaţa în linişte. Trebuie, totuşi, să mă hotărăsc să plec, oricît de greu mi-ar veni.

— Nu, nu! strigă mărinimosul fiu al lui don Cesar. Am s-o fac pe Serafina să înţeleagă. Nu se poate să fii sacrificat pentru moftur ile unei guvernante, căreia şi aşa i se trec prea multe cu vederea.

— Seniore, i-am spus eu, dacă nu-i faceţi pe plac Serafinei, o supăraţi. Mai bine plec decît să văd că rămînerea mea aici e o pricină de vrajbă între doi soţi atît de buni. Asta ar fi o nenorocire de care nu m-aş mîngîia toată viaţa.

Don Alfonso n-a vrut să mă lase să plec şi era aşa de hotărît în privinţa asta, încît cu siguranţă că Lorenza ar fi pierdut partida dacă eu mă ţineam tare. Poate că aş fi făcut aşa, dacă aş fi ascultat numai glasul mîniei. Erau clipe în care, supărat pe ea, eram ispitit să n-o cruţ de loc ; dar după aceea, cînd mă gîndeam că, dîndu-i în vileag ruşinea, însemna să dau în cap unei biete fiinţe care şi aşa era nenorocită din pricina mea şi că două boli fără leac duc sigur la groapă, nu mai simţeam faţă de ea decît milă. Am socotit că, fiind un om atît de primejdios, trebuia, cu cugetul împăcat, să restabilesc, cu plecarea mea, liniştea castelului. Lucrul acesta l-am şi făcut chiar de a doua zi, pînă a nu răsări soarele, fără să-mi iau rămas bun de la stăpînii mei, de teamă ca ei, din prietenie, să nu încerce să mă oprească. M-am mulţumit numai să le las la mine în odaie o hîrtie care cuprindea o socoteală exactă a administraţiei mele.

Capitolul II

CE S-A ÎNTÎMPLAT CU GIL BLAS DUPĂ CE A PLECAT DE LA LEYVA ŞI CE URMĂRI FERICITE A AVUT FAPTUL CĂ AMORURILE SALE S-AU SFÎRŞIT AŞA DE PROST.

Aveam un cal bun şi care era numai al meu, iar în valiză aveam două sute de pistoli proveniţi în cea mai mare parte de la tîlharii ucişi şi din cele trei mii de ducaţi furaţi de la Samuel Simon, fiindcă don Alfonso nu-mi ceruse înapoi partea mea şi cu mărinimie restituise toată suma din punga lui. Aşadar, socotind aceşti bani ca un bun care, prin această restituire, era

pe drept al meu, mă bucuram de ei fără nici o mustrare de cuget. Eram deci stăpîn pe o avere ce îmi îngăduia să nu am grija zilei de mîine, și la asta se adăuga încrederea în sine pe care orice om o are la vîrsta mea de-atunci. De altfel, Toledo mi-ar fi oferit un loc de popas foarte plăcut. Nici nu mă îndoiam că contele de Polan ar fi primit cu bucurie pe unul din salvatorii lui și l-ar fi găzduit. Mă gîndeam însă să mă duc la el cînd n-oi mai avea încotro și m-am hotărît ca, înainte de a-i cere ajutorul, să-mi cheltuiesc o parte din bani cu o călătorie prin ținuturile Murciei și ale Granadei, pe care voiam mai cu seamă să le văd. Cu gîndul ăsta, am plecat la Almansa, iar de-acolo, urmîndu-mi drumul, am mers așa, din oraș în oraș, pînă am ajuns la Granada, fără să mi se întîmple nimic rău. S-ar fi zis că soarta se mulțumea cu sumedenia de renghiuri pe care mi le jucase pînă atunci și avea de gînd să mă lase, în sfîrșit, în pace. Șireata, însă, se pregătea să-mi mai joace vreo cîteva, așa cum se va vedea mai încolo.

În Granada, unul dintre cei dintîi oameni pe care i-am întîlnit pe stradă a fost don Fernando de Leyva, ginere, ca și don Alfonso, al contelui de Polan. Ne-am mirat amîndoi că ne întîlnim aici.

— Cu ce treburi prin Granada, Gil Blas? întrebă el.

— Seniore, i-am răspuns, dacă vă mirați că mă vedeți aici, o să vă mirați și mai tare cînd veți afla de ce am plecat din slujba lui don Cesar și a fiului domniei-sale.

Și i-am povestit tot ce fusese între Sefora și mine, fără să ascund nimic. A rîs din toată inima și, pe urmă, lăsînd rîsul, mi-a spus:

— Uite ce, dragul meu, am să fac eu pe mijlocitorul în toată treaba asta. Am să scriu cumnată-mi și...

— Nu, nu, seniore! am strigat eu, vă rog să nu-i scrieți. O dată plecat de la Leyva, sînt bun plecat și nu mă mai întorc. Arătați-vă, dacă vreți, în alt chip bunăvoința față de mine. Dacă unul dintre prietenii dumneavoastră are nevoie de un secretar sau de un intendent, spuneți-i, vă rog, de mine. Îmi iau îndrăzneala să vă încredințez că n-am să vă fac de rușine.

— Voi face bucuros ceea ce-mi spui, răspunse el. Am venit aici la o mătuşă a mea, care e bătrînă şi bolnavă, şi mai stau vreo trei săptămîni ; după aceea, plec la castelul meu din Lorqui, unde am lăsat-o pe Iulia. Uite, eu stau acolo, urmă el arătîndu-mi o casă la vreo sută de paşi de locul unde ne aflam. Vino peste cîteva zile pe la mine. Cred că pînă atunci am să-ţi găsesc ceva care să-ţi placă.

Într-adevăr, cînd l-am văzut a doua oară, mi-a spus :

— Preasfinţia-sa arhiepiscopul de Granada, care mi-i rudă şi prieten, ar vrea să aibă pe lîngă dînsul pe cineva care să cunoască literatura şi să scrie frumos, ca să-i treacă pe curat scrierile. Arhiepiscopul e un mare scriitor ; a compus o sumedenie de predici şi mereu are cîte una proaspătă pe care o rosteşte şi culege numai laude. Eu cred că eşti tocmai nimerit pentru treaba de care are nevoie, am vorbit de dumneata şi mi-a făgăduit că are să te ia. Du-te la el şi spune-i că eu te-am trimis. Ai să vezi, după felul în care te va primi, dacă te-am vorbit de bine sau de rău.

Slujba asta era tocmai pe placul meu. Pregătindu-mă deci să mă înfăţişez cît mai bine înaltului prelat, m-am dus într-o dimineaţă la arhiepiscopie. Dacă aş imita pe autorii de romane, aş face aici o descriere a palatului episcopal din Granada. Aş da amănunte despre felul clădirii. Aş scrie cu admiraţie despre bogăţia mobilierului. Aş vorbi despre statuile şi tablourile pe care le-am văzut acolo. Nu m-aş lăsa pînă nu i-aş spune cititorului subiectul fiecăreia din ele. Am să mă mulţumesc însă să spun că palatul acela era tot aşa de măreţ ca şi palatul regilor noştri.

Cînd am intrat, am dat de o sumedenie de clerici şi de militari, dintre care cei mai mulţi erau slujbaşi ai monseniorului, secretari, gentilomi, scutieri sau camerieri de-ai lui. Laicii aveau toţi nişte haine strașnice. Ai fi zis că sînt seniori, nu slujitori. Erau mîndri şi îşi luau nişte mutre grozave. Nu m-am putut ţine să nu rîd văzîndu-i şi să nu-mi bat joc de dînşii în gînd. „Ferice de oamenii ăştia, îmi spuneam eu, că poartă jugul servitudinei şi nu-l simt ; fiindcă, dacă l-ar simţi, n-ar mai fi aşa de îngîmfaţi." M-am dus la

un personaj spătos și grav, care stătea la ușa cabinetului arhiepiscopului, ca s-o deschidă și s-o închidă cînd trebuia. L-am întrebat cuviincios dacă n-aș putea să vorbesc cu monseniorul.

— Așteaptă, zise el scurt ; cînd preasfîntul o să iasă ca să se ducă la biserică, are să-ți acorde o clipă de audiență.

N-am mai spus nimic. M-am înarmat cu răbdare și am vrut să intru în vorbă cu cîțiva dintre gulerații de acolo : toți s-au uitat la mine, măsurîndu-mă din cap pînă-n picioare, și nu mi-au răspuns o vorbă. După aceea, s-au uitat unii la alții zîmbind cu îngîmfare și mirîndu-se de îndrăzneala pe care mi-o luasem, încercînd să intru în vorbă cu dînșii.

Mărturisesc că, văzîndu-mă tratat astfel de niște slugoi, m-am cam zăpăcit. Nu-mi venisem încă bine în fire din uluiala mea, cînd ușa cabinetului s-a deschis deodată. Era arhiepiscopul. Imediat, toți gulerații au tăcut mîlc, și-au lăsat mutra lor obraznică și și-au luat una respectuoasă în fața Stăpînului. Preasfîntul era în al șaizeci și nouălea an al vieții și semăna puțin cu unchiu-meu, canonicul Gil Perez, adică era scund și gras. Pe lîngă asta, mai avea și niște picioare strîmbe, încovoiate înăuntru și era chel de tot, numai la ceafă îi mai rămăsese un smoc de păr ; din cauza asta, purta o tichie de lînă fină cu urechi lungi. Cu toate acestea, îmi făcea impresia unui om de soi, fără îndoială pentru că știam că așa era. Noi, oamenii de rînd, ne uităm la marii seniori cu păreri preconcepute și le atribuim adesea o înfățișare măreață pe care natura nu le-a dat-o.

Arhiepiscopul a venit mai întîi la mine și m-a întrebat cu blîndețe ce vreau. I-am spus că eu sînt tînărul de care îi vorbise don Fernando de Leyva. Nici n-am sfîrșit bine de vorbit și mi-a și spus :

— A ! Dumneata ești ! Mi-a vorbit foarte frumos despre tine. Te iau în slujba mea. Îmi pare foarte bine. Stai aici pînă mă întorc.

După aceea, ținut de subsuori de doi scutieri, ieși, după ce mai ascultă pe cîțiva preoți care aveau ceva să-i spună. Nici n-a apucat bine să iasă din camera

unde eram și slujbașii, care adineauri nu catadicsiseră să-mi răspundă, s-au și grăbit să intre în vorbă cu mine. S-au strîns cu toții în jurul meu, m-au firitisit și mi-au spus cît de mult se bucură că am intrat la arhiepiscopie. Auziseră cuvintele pe care mi le spusese stăpînul lor și nu mai puteau acum de curiozitate să afle ce-am să fiu pe lîngă el; dar eu le-am făcut în ciudă și nu le-am spus nimic, numai ca să mă răzbun pe dînșii pentru că mă disprețuiseră adineauri.

Monseniorul n-a stat mult și s-a întors. M-a luat în cabinetul lui ca să stea de vorbă cu mine și eu m-am gîndit că vrea să mă încerce, să vadă ce știu. M-am hotărît să fiu cu băgare de seamă și să-mi măsor bine cuvintele. M-a întrebat mai întîi din literatura antică. Am răspuns destul de bine. Și-a dat seama, din răspunsurile mele, că-i știam binișor pe autorii greci și latini. După aceea, a dat-o pe dialectică. Asta chiar și voiam. A văzut imediat că aici eram tare de tot.

— Educația dumitale, îmi spuse el cu oarecare mirare, n-a fost de loc lăsată în părăsire. Să văd acuma cum scrii.

Am scos din buzunar o foaie scrisă, pe care o adusesem anume pentru asta. Preasfîntul a fost mulțumit.

— Îmi place cum scrii, zise el, și încă și mai mult îmi place cum gîndești. Am să-i mulțumesc nepotului meu, don Fernando, că mi-a trimis un băiat așa de bun. E un adevărat dar pe care mi-l face.

În clipa aceea, sosiră niște seniori din oraș, pe care arhiepiscopul îi oprise la masă. Am ieșit și m-am dus să stau cu slujbașii. Care mai de care se grăbeau acuma să-mi spună cîte-o vorbă bună. Cînd a venit vremea, m-am dus cu dînșii la masă și dacă în timpul mesei m-au cercetat din ochi cu atenție, nici eu nu m-am lăsat mai prejos și m-am uitat bine la ei. Cîtă cuminție în înfățișarea acelor ecleziaști! Atît eram de impresionat de locul unde mă aflam, încît toți mi s-au părut niște sfinți. Nici prin gînd nu-mi trecea că era prefăcătorie; ca și cum n-ar putea să se găsească așa ceva la capii bisericii!

Ședeam lîngă un camerier bătrîn, pe care-l chema Melchior de la Ronda. Se îngrijea de mine și-mi dădea

tot bucăți bune. La politețea lui am răspuns cu o politețe tot așa de mare, și asta i-a plăcut.

— Seniore cavaler, îmi spuse el în șoaptă, după ce ne-am ridicat de la masă, aș vrea să stau de vorbă cu dumneata.

Și mă duse într-un colț al palatului, unde nimeni nu putea să ne audă. Acolo, începu să vorbească astfel:

— Dragul meu, din clipa cînd te-am văzut, mi-ai plăcut. Și, ca să-ți dovedesc asta, am să-ți spun niște lucruri care au să-ți fie de mare folos. În casa unde te afli acuma, sînt oameni cucernici și oameni care fac pe cucernicii și toți sînt foarte amestecați între ei, așa încît ți-ar trebui o mulțime de vreme pînă cînd să-i deosebești pe toți. Am să te scutesc de această cercetare și lungă și plictisitoare, arătîndu-ți-i și pe unii și ceilalți. Și așa, ai să te poți descurca mai repede.

Voi începe, urmă el, cu monseniorul. E un prelat foarte cucernic; îndeletnicirea lui de toate zilele este să povățuiască poporul, să-l înalțe către virtute cu predici pline de o morală adîncă și pe care el singur le alcătuiește. De douăzeci de ani a plecat de la curte și s-a consacrat cu totul sîrguinței pe care o are față de turma lui. E un om învățat și un mare orator. Îi place să predice și poporenii lui îl ascultă cu admirație. Poate că este și oarecare vanitate în ceea ce face, dar pe lîngă că nu-i dat oamenilor să pătrundă în inima semenilor lor, ar fi urît din partea mea să scormonesc defectele unui om a cărui pîine o mănînc. Dacă mi-aș îngădui să găsesc vreun cusur stăpînului meu, aș spune că e prea din cale-afară de sever. În loc să aibă îngăduință pentru preoții mai slabi din fire, îi pedepsește cu prea multă asprime. Lovește fără milă mai cu seamă pe cei care, bizuindu-se pe nevinovăția lor, vor să se justifice în chip juridic, fără să țină seama de autoritatea lui. Îi mai găsesc o meteahnă pe care, de altfel, o au și alți oameni sus-puși. Cu toate că ține la slujitorii lui, nu prețuiește cum se cuvine serviciile pe care aceștia i le aduc. Pot să îmbătrînească în slujbă la dînsul și nu se gîndește să-i căpătuiască măcar cît de cît. Cînd le dă vreo gratificație, nu le-o dă decît

dacă a stăruit careva pentru ei. Singur, însă, nu şi-ar aduce aminte niciodată să dea cuiva vreo răsplată cît de mică.

Asta mi-a spus camerierul cel bătrîn despre stăpînu-său. Mi-a mai spus ce gîndea şi despre clericii cu care şezusem la masă ; portretele făcute de el nu se potriveau de loc cu înfăţişarea lor. Ce-i drept, n-a spus că ar fi nişte oameni necinstiţi, ci numai nişte preoţi cam păcătoşi. Numai vreo cîţiva erau într-adevăr oameni de ispravă. N-am mai fost de loc stingherit în purtarea mea faţă de aceşti domni. Chiar în seara aceea, la cină, mi-am luat şi eu o mutră cucernică. Nu e de loc greu. Să nu ne mai mirăm că sînt atîţia ipocriţi pe lume.

Capitolul III

GIL BLAS AJUNGE FAVORITUL ARHIEPISCOPULUI DE GRANADA ŞI MIJLOCITOR AL HATÎRURILOR SALE.

După-prînz, mă dusesem să-mi iau lucrurile şi calul de la hotelul unde locuiam şi pe urmă mă întorsesem să cinez la arhiepiscopie, unde mi se pregătise şi o odaie foarte bună, şi un pat cu perne de puf. A doua zi, monseniorul m-a chemat la el dis-de-dimineaţă. Mi-a dat să transcriu o predică şi mi-a spus să o copiez cu cea mai mare exactitate. Aşa am şi făcut. N-am uitat nici un punct şi nici o virgulă. Bucuria lui, pe care şi-a arătat-o, a fost amestecată cu uimire.

— Strașnic de bine ! strigă el entuziasmat, după ce cercetă copia pe care o făcusem ; nu se poate ceva mai corect ! Prea eşti bun copist ca să nu fii şi gramatic. Spune drept, n-ai găsit nimic care să te supere ? Vreo greşeală de stil sau vreun termen impropriu. Poate să-mi fi scăpat ceva din fuga condeiului.

— O ! monseniore, i-am răspuns eu cu modestie, nu sînt aşa de învăţat încît să fac observaţii critice, şi

chiar dacă aș fi, sînt convins că lucrările preasfinției-voastre ar înfrunta critica mea.

Arhiepiscopul zîmbi la răspunsul meu. Nu mai spuse nimic, dar am putut să văd cum, cu toată cucernicia lui, nu era scriitor degeaba.

Cu măgulirea aceasta mi-am cîștigat pe de-a-ntregul bunăvoința lui. Pe zi ce trecea, îi eram tot mai drag și don Fernando, care venea adeseori pe la dînsul, mi-a spus o dată că arhiepiscopul ținea așa de mult la mine, încît puteam acum să fiu sigur că m-a lovit norocul. Lucrul acesta mi-a fost confirmat, cu mult după aceea, chiar de către stăpînu-meu, și iată anume cu ce prilej. Într-o seară a repetat față de mine, cu entuziasm, în cabinetul lui, o predică pe care trebuia s-o țină a doua zi la catedrală. Nu m-a întrebat numai ce credeam în general, ci m-a pus să-i arăt pasajele care îmi plăcuseră mai mult. Spre norocul meu, i-am arătat pe acelea care îi plăceau și lui mai mult, pasajele lui favorite. Cu asta, am crescut grozav în ochii lui ; mă socotea drept un om care știe în chip subtil să deslușească adevăratele frumuseți ale unei lucrări.

— Iată ce înseamnă, exclamă el, să ai gust și simțire. Tu, dragul meu, nu ai urechi beoțiene [1].

În sfîrșit, a fost așa de mulțumit de mine, încît mi-a spus cu multă căldură :

— Poți să fii liniștit, Gil Blas, în ce privește soarta ta de-acum înainte ; am să mă îngrijesc eu să ți-o fac cît mai plăcută. Țin foarte mult la tine ; și ca să-ți dovedesc, uite, te fac omul meu de încredere.

Cînd am auzit acestea, m-am aruncat la picioarele preasfîntului, plin de recunoștință. Am îmbrățișat din toată inima picioarele lui strîmbe și m-am gîndit că acuma sigur am să mă procopsesc.

— Da, fiul meu, luă iar vorba arhiepiscopul, care tăcuse cîteva clipe, cînd mă văzuse căzîndu-i la picioare, vreau să te fac depozitarul celor mai tainice gînduri ale mele. Ascultă cu atenție ce-am să-ți spun. Mie îmi place să țin predici. Domnul binecuvîntează omi-

[1] Despre beoțieni se vorbea în antichitate, cu ironie, ca despre niște oameni insensibili la frumusețile artei.

liile[1] mele. Ele impresionează pe păcătoşi, îi îndeamnă să se întoarcă în ei înşişi şi să se pocăiască. Sînt mulţumit cînd văd cum un zgîrcit, înspăimîntat de imaginile pe care le înfăţişez lăcomiei lui, îşi deschide comorile şi le risipeşte ; sînt mulţumit cînd smulg pe un voluptuos din plăcerile lui, cînd umplu sihăstriile cu ambiţioşi şi cînd aduc la calea cea dreaptă pe o soţie ademenită de un amant. Aceste pocăiri, care se întîmplă foarte des, ar trebui numai ele să mă îndemne la lucru. Totuşi, am să-ţi mărturisesc o slăbiciune : eu mai rîvnesc şi altă răsplată, o răsplată de care cugetul meu curat mă mustră, dar degeaba, şi această răsplată este admiraţia pe care o are lumea faţă de o scriere fin şlefuită. Faptul că sînt socotit cu cinste drept un orator desăvîrşit mă măgulеşte. Se spune despre lucrările mele că sînt deolaltă puternice şi delicate. Mă bucur ; numai că eu aş vrea să nu cad în greşeala multor scriitori buni, care scriu prea multă vreme, şi să-mi păstrez renumele fără nici o ştirbire.

Şi acuma, iată ce cer eu de la tine, dragul meu Gil Blas. Atunci cînd ai să observi că pana mea începe să dea semne de bătrîneţe, cînd ai să vezi că mă hodorogesc, să-mi spui numaidecît. În privinţa asta, nu prea am încredere în mine. Dragostea de mine însumi ar putea să mă înşele. Într-o chestiune de felul acesta, numai o minte dezinteresată poate să observe bine cum stau lucrurile. De aceea am ales mintea ta, pentru că ştiu că e bună ; aşa încît mă bizui pe judecata ta.

— Slavă Domnului, monseniore, i-am spus eu, vremea aceea e încă foarte departe. Şi pe lîngă asta, o minte ca a dumneavoastră se va păstra mult mai bine decît a altcuiva sau, mai bine spus, veţi fi mereu acelaşi. Eu mă uit la dumneavoastră ca la un al doilea cardinal Ximenes[2], a cărui minte superioară, în loc să slăbească cu anii, dimpotrivă, căpăta parcă puteri proaspete.

— Degeaba încerci să mă măgulеşti, dragul meu, îmi tăie el vorba. Eu ştiu foarte bine că se poate întîmpla

[1] Predici.

[2] Francesco Ximenes (1436—1517), cardinal şi om de stat spaniol.

să mă prăbuşesc deodată. La vîrsta mea începi să te betejeşti şi beteşugurile trupului slăbesc mintea. Aşa că repet, Gil Blas, cum ai să observi că mintea mea slăbeşte, dă-mi de ştire numaidecît. Fii sincer, fără nici o teamă. Voi socoti această veste din partea ta drept un semn de prietenie faţă de mine. De altfel, chiar şi interesul tău cere să faci asta. Dacă cumva aud că se vorbeşte prin oraş că predicile mele nu mai au vigoarea de altădată şi ar trebui să mă mai odihnesc, îţi spun fără înconjur că vei pierde, o dată cu prietenia mea, şi situaţia bună pe care ţi-am făgăduit-o. Acestea ar fi roadele neghioabei tale discreţii.

După ce vorbi astfel, patronul meu aştepta să vadă ce-am să răspund. I-am făgăduit că voi face cum voia. Din clipa aceea, mi-a spus tot ce gîndea. Eram omul lui de încredere. Toţi slujitorii, afară de Melchior de la Ronda, mă invidiau. Să-i fi văzut acum pe gentilomii şi slujbaşii arhiepiscopiei cum se purtau faţă de confidentul monseniorului. Făceau fără ruşine orice josnicie, numai să capete bună voinţa mea. Parcă n-ar fi fost spanioli. Le aduceam servicii, dar ştiam cîte parale fac linguşirile lor. Arhiepiscopul, la rugămintea mea, îi ajutora. Unuia îi dădu comanda unei campanii şi-i înlesni înaintarea în armată. Pe altul îl trimise în Mexic [1], într-o slujbă importantă, iar pentru prietenul meu Melchior am căpătat o gratificaţie bună. Am văzut astfel că preasfinţitul, chiar dacă nu era darnic din fire, dar cel puţin nu refuza ceva cînd îi cereai.

Merită să vorbesc mai amănunţit despre ceea ce am făcut pentru un preot. O dată, sufragiul nostru mi-a prezentat pe un teolog, Luis Garcias, om încă tînăr şi cu o înfăţişare foarte plăcută, şi mi-a spus :

— Senior Gil Blas, părintele Garcias e un bun prieten al meu. A fost duhovnic la o mănăstire de maici. Bîrfeala însă s-a năpustit asupra lui. Unii şi alţii l-au vorbit de rău faţă de preasfîntul şi preasfîntul l-a ca-

[1] Pe atunci, Mexicul se afla sub stăpînirea Spaniei.

terisit, iar acuma e așa de pornit împotriva lui, că nici nu mai vrea să audă de dînsul. Oameni de seamă din Granada au încercat să puie o vorbă bună pentru el, dar degeaba. Preasfîntul e neînduplecat.

— Domnilor, le-am spus eu, în chestiunea asta nu s-a lucrat cum trebuie. Era mai bine dacă nu stăruia nimeni pentru părintele Garcias. Ați vrut să-i faceți un serviciu și mai mult i-ați stricat. Eu îl cunosc pe preasfîntul ; cu cît stărui mai mult pe lîngă el pentru un preot care a greșit, cu atît i se pare mai mare greșeala acelui preot. Chiar acum, de curînd, l-am auzit spunînd : „Cu cît un preot care a greșit pune pe mai mulți oameni să stăruie pentru dînsul, cu atîta își sporește greșeala și cu atîta sînt eu mai sever".

— Îmi pare rău, zise sufragiul ; prietenul meu ar duce-o greu de tot dacă n-ar avea scris frumos. Noroc că are o caligrafie bună și cu talentul acesta o mai scoate la capăt.

Am fost curios să văd dacă scrisul lui era mai bun decît al meu. Teologul tocmai avea la el o foaie scrisă, mi-a arătat-o și scrisul lui mi-a plăcut. Era într-adevăr un califrag meșter. Uitîndu-mă la acest scris atît de frumos, mi-a venit o idee. L-am rugat pe Garcias să-mi lase foaia și i-am spus că trag nădejde să fac ceva pentru dînsul ; că deocamdată nu puteam să-i spun ce anume, dar că a doua zi am să-i spun mai mult. Teologul, care aflase probabil de la sufragiu că eram om cu pricepere, plecă mulțumit, parcă de pe acum și-ar fi căpătat înapoi slujba.

Voiam și eu să și-o capete. Chiar de a doua zi am început să potrivesc lucrurile așa cum voi spune îndată. Eram numai eu cu arhiepiscopul. I-am arătat scrisul lui Garcias. Preasfîntul a fost încîntat. Atunci, profitînd de ocazie, i-am spus :

— Monseniore, știu că dumneavoastră nu vreți să vă dați la tipar predicile ; dar ar fi bine măcar să fie caligrafiate așa.

— Eu sînt mulțumit de scrisul tău, îmi răspunse el.

dar mărturisesc că mi-ar place să am o copie și cu scrisul acesta.

— Atunci, dacă preasfinția-voastră dorește, lucrul se poate face numaidecît. Cel care a scris asta e un teolog cunoscut de-al meu. O să vă lucreze cu multă rîvnă și asta cu atît mai mult cu cît el trage nădejde că, dacă veți fi mulțumit, vă veți milostivi să-l scoateți din greaua situație în care se află acuma.

Preasfîntul m-a întrebat cine era teologul.

— Îl cheamă, am răspuns eu, Luis Garcias. E disperat că sînteți supărat pe dînsul.

— Garcias ? Dacă nu mă înșel, a fost duhovnic la o mănăstire de maici. A fost caterisit. Îmi aduc aminte de mărturiile depuse împotriva lui. Viața pe care o duce nu prea e curată.

— Monseniore, eu nu vreau să-l apăr, dar știu că are dușmani. El pretinde că acei care au depus mărturie n-au spus adevărul și au vrut numai să-l sape.

— Poate să fie și așa, zise arhiepiscopul. Sînt oameni răi pe lume. De altfel, chiar dacă purtarea lui n-a fost întotdeauna fără cusur, acuma poate că s-a pocăit ; și orice păcat își află iertarea. Adă-l la mine pe teologul ăsta, am să-l pun iar în slujbă.

Și iată cum oamenii cei mai severi își lasă deoparte severitatea atunci cînd interesul lor o cere. Arhiepiscopul a acordat foarte ușor deșartei plăceri de a-și vedea operele bine caligrafiate ceea ce nu voise să acorde nici celor mai puternice stăruințí. Am dus repede vestea asta sufragiului, iar el o duse prietenului său Garcias. Acesta veni a doua zi să-mi aducă mulțumiri pe măsura iertării pe care o căpătase. L-am prezentat arhiepiscopului și preasfîntul l-a dojenit puțintel, și după aceea i-a dat predicile să i le scrie pe curat. Garcias a lucrat bine și a fost pus iar în slujbă. Ba chiar a fost numit preot în Gabia, tîrg mare, nu departe de Granada. Asta dovedește că funcțiile bisericești nu se capătă întotdeauna numai cu cinstea.

Capitolul IV

ARHIEPISCOPUL E LOVIT DE APOPLEXIE. ÎNCURCĂTURA ÎN CARE AJUNGE GIL BLAS ŞI CUM IESE DIN ÎNCURCĂTURĂ.

În timp ce făceam astfel servicii unora şi altora, don Fernando de Leyva se pregătea să plece din Granada. M-am dus pe la dînsul, înainte de plecare, ca să-i mulţumesc din nou de slujba foarte bună pe care mi-o găsise. Văzînd că-s aşa de mulţumit, mi-a spus :

— Dragă Gil Blas, îmi pare foarte bine că eşti mulţumit de unchiu-meu, arhiepiscopul.

— Mă bucur foarte tare că sînt în slujba preasfîntului, i-am răspuns eu, şi trebuie să mă bucur. Pe lîngă că e un senior cu care e plăcut să stai, dar se poartă cu mine în aşa chip, încît nu ştiu cum să-mi mai arăt recunoştinţa. Dacă n-ar fi fost el, cu greu m-aş fi împăcat cu gîndul că am plecat de la don Cesar şi de la fiul domniei-sale.

— Cred că şi lor le pare foarte rău că ai plecat, zise el. Dar poate că o să vă mai întîlniţi vreodată ! Soarta poate că, într-o bună zi, o să vă strîngă iarăşi împreună.

Vorbele acestea m-au înduioşat. Am oftat şi mi-am dat seama în clipa aceea cît de drag îmi era don Alfonso şi că aş fi lăsat bucuros şi pe arhiepiscop şi toate speranţele frumoase pe care mi le dăduse, numai să mă pot întoarce iar la castelul de Leyva, dacă n-ar mai fi fost obstacolul care mă făcuse să plec de acolo. Don Fernando a văzut că eram înduioşat şi, înduioşîndu-se şi el, m-a îmbrăţişat şi mi-a spus că familia lui o să aibă întotdeauna grijă de mine.

La vreo două luni după plecarea lui don Fernando, tocmai cînd mie îmi mergea mai bine decît oricînd, am tras cu toţii o spaimă la palatul episcopal. Arhiepiscopul a avut un atac de apoplexie. I s-au dat repede îngrijiri şi leacuri atît de bune, încît după vreo cîteva zile s-a făcut iar bine ; mintea lui însă fusese atinsă destul de tare. Am văzut asta la prima predică pe

care-a făcut-o după boală. Totuşi, deosebirea dintre aceasta şi cele de mai înainte nu mi s-a părut atît de mare încît să trag de-aici încheierea că oratorul începuse să se prostească. Am aşteptat pînă am ascultat încă o predică. După ce-am ascultat-o, nu mi-a mai rămas nici o îndoială. Preasfîntul ori se repeta, ori se ridica prea sus, ori se cobora prea jos. Era o cuvîntare împrăştiată, o retorică de belfer rablagit, o capucinadă [1].

Nu numai eu mi-am dat seama de asta. Cei mai mulţi din ascultători, ca şi cum s-ar fi înţeles între ei, îşi spuneau în şoaptă unii altora : predica asta miroase a apoplexie. „Bun, domnule arbitru al omiliilor, mi-am spus eu atunci, pregăteşte-te să-ţi faci datoria. Monseniorul e pe drojdie. Trebuie să-i spui asta ; şi să i-o spui nu numai fiindcă eşti depozitarul gîndurilor lui, ci şi de teamă ca nu cumva vreun prieten de-al lui să ţi-o ia înainte şi să-i spună el. Şi atunci, ştii ce s-ar întîmpla ; te-ar şterge din testament şi, în testamentul lui, desigur că o să ai un legat mai bun decît a fost biblioteca părintelui Sedillo."

După ce m-am gîndit aşa, am început să mă mai gîndesc şi altfel. Să-i spun asta, era lucru foarte gingaş. Îmi ziceam că un autor, atît de mîndru de lucrările lui, ar putea să se supere ; pe urmă însă alungam acest gînd şi îmi spuneam că nu se poate să se supere, o dată ce chiar el mi-a cerut acest lucru în chipul cel mai stăruitor. Şi, pe lîngă asta, aveam de gînd să o iau pe ocolite, cu dibăcie, şi să-l fac să înghită hapul pe nesimţite. În sfîrşit, gîndindu-mă că era mai primejdios să tac decît să vorbesc, m-am hotărît să vorbesc.

Un singur lucru mă mai încurca : nu ştiam cum să încep vorba. Din fericire, chiar oratorul însuşi m-a scos din încurcătură, întrebîndu-mă ce se spunea despre el în lume şi dacă ultima lui predică plăcuse. I-am răspuns că omiliile lui erau mereu admirate, dar că mie mi se părea că asta din urmă nu mişcase pe ascultători cum îi mişcaseră cele de pînă acum.

---

[1] Predică necioplită şi fără miez, aşa cum erau de obicei predicile pe care le ţineau călugării capucini.

— Așa? exclamă el cu mirare; predica mea și-a găsit cumva vreun Aristarc[1]?

— Nu, monseniore, am răspuns eu, nu. Lucrările dumneavoastră nu îndrăznește să le critice nimeni. Toți sînt încîntați de ele. Dar pentru că mi-ați spus chiar dumneavoastră să fiu sincer și deschis, îmi voi lua îngăduința să vă spun că predica pe care ați ținut-o acuma parcă n-ar avea vigoarea celorlalte. Nu credeți și dumneavoastră tot așa?

La vorbele acestea, arhiepiscopul s-a îngălbenit și mi-a spus zîmbind în silă:

— Va să zică, domnule Gil Blas, predica nu-ți place!

— Nu vreau să spun asta, monseniore, am exclamat eu cam încurcat. Cred că e foarte bună, dar nu chiar așa de bună cum au fost celelalte.

— Am înțeles, spuse el. Care va să zică, ți se pare că am început să mă hodorogesc, nu? Spune drept. Ești de părere că ar trebui să mă gîndesc să mă retrag.

— N-aș fi îndrăznit niciodată să vorbesc așa, dacă preasfinția-voastră nu mi-ar fi poruncit. Nu fac altceva decît să mă supun poruncii dumneavoastră și vă rog foarte respectuos să nu-mi luați în nume de rău că am avut această cutezanță.

— Nu, ferească Dumnezeu! spuse el repede; ferească Dumnezeu! Nu ți-o iau în nume de rău de loc! Ar trebui să fiu nedrept ca să fac una ca asta. E chiar foarte bine că-mi spui ce gîndești! Numai că ceea ce gîndești nu face doi bani. Văd că m-am înșelat cumplit în ce privește priceperea dumitale, care e foarte mărginită.

Văzînd că am nimerit-o prost, am încercat s-o dreg, dar pas de împăcă pe un autor supărat și încă pe un autor obișnuit numai cu laude!

— Bine, dragul meu, zise el, să nu mai vorbim de asta. Ești încă prea tînăr ca să deosebești ce-i bun de ce-i rău. Află că niciodată n-am compus o predică mai bună decît aceea care a avut nenorocirea să nu-ți placă. Mintea mea, slavă Domnului, n-a pierdut nimic din vigoarea ei. De-acum înainte am să-mi aleg mai bine

[1] Celebru gramatic și critic grec din secolul al II-lea î.e.n.

confidenții. Găsesc eu alții care să judece lucrurile mai bine decît dumneata. Și acuma, urmă el luîndu-mă de spate și împingîndu-mă către ușă, du-te și spune economului meu să-ți dea o sută de ducați și pe urmă cerul să te îndrume unde-o vrea ! Drum bun, domnule Gil Blas, îți urez numai bine și ceva mai mult gust.

Capitolul V

CE A FĂCUT GIL BLAS DUPĂ CE ARHIEPISCOPUL I-A DAT DRUMUL DIN SLUJBĂ. DATORITĂ CĂREI ÎNTÎMPLĂRI S-A ÎNTÎLNIT CU TEOLOGUL CARE II ERA ATÎT DE ÎNDATORAT ȘI CUM ȘI-A ARĂTAT ACESTA RECUNOȘTINȚA.

Am ieșit din cabinetul arhiepiscopului blestemînd toanele sau, mai bine-zis, slăbiciunea lui. Eram mai mult mînios pe el decît supărat că i-am pierdut prietenia. Cîteva clipe am stat chiar la îndoială dacă trebuie sau nu să mă duc să iau cei o sută de ducați, dar după ce m-am chibzuit oleacă, n-am făcut prostia să nu mă duc. M-am gîndit că banii aceștia nu-mi vor lua dreptul de a-mi bate joc de preasfîntul. Lucru pe care îmi făgăduiam să-l fac ori de cîte ori cineva va aduce în fața mea vorba de omiliile lui.

M-am dus deci la economat și am luat o sută de ducați, fără să spun economului ce s-a petrecut între stăpînu-său și mine. Pe urmă, m-am dus la Melchior de la Ronda ca să-mi iau rămas bun pe totdeauna. Cum ținea la mine, i-a părut foarte rău de necazul meu. În timp ce-i povesteam toată întîmplarea, vedeam cum fața lui se întrista. Cu tot respectul pe care-l avea față de arhiepiscop, nu s-a putut opri și a spus că nu era de loc frumos ce făcuse preasfîntul. Totuși, cînd, mînios cum eram, m-am jurat că arhiepiscopul are să mi-o plătească și că am să spun la toată lumea povestea asta ca să-l fac de rîs în tot orașul, înțeleptul Melchior zise :

— Ascultă-mă pe mine, Gil Blas ; mai bine înghite-ți necazul. Oamenii de jos trebuie întotdeauna să fie respectuoși față de oamenii suspuși, oricît de îndreptățiți ar fi să se plîngă de aceștia. Știu și eu că unii seniori sînt niște secături care nu merită mare stimă ; dar pot să facă rău și de-aceea trebuie să te ferești de ei.

Am mulțumit bătrînului camerier de sfatul pe care mi l-a dat și i-am făgăduit să-l ascult. După aceea, mi-a spus :

— Dacă te duci la Madrid, du-te și pe la nepotu-meu José Navarro. E șef-bucătar la don Baltazar de Zuniga și pot să-ți spun că e un om cu care face să te împrietenești. E sincer, ager, îndatoritor, serviabil. Să cauți numaidecît să-l cunoști.

I-am răspuns că neapărat am să mă duc la acest José Navarro, îndată ce voi sosi la Madrid, unde aveam de gînd să mă duc. După asta am ieșit din palatul episcopal ca să nu mă mai întorc niciodată. Dacă aș mai fi avut calul, poate că aș fi plecat chiar atunci la Toledo, dar îl vîndusem pe vremea cînd eram în pîine, crezînd că n-o să mai am nevoie de el. M-am hotărît deci să iau cu chirie o cameră mobilată, să mai stau vreo lună în Granada și pe urmă să mă duc la contele de Polan.

Cum venise acuma vremea prînzului, am întrebat pe gazda mea dacă nu era vreun birt prin apropiere. Ea mi-a răspuns că este unul foarte bun la doi pași de casă, unde se mănîncă minunat și unde venea numai lume bună. Am rugat-o să mi-l arate și m-am dus. Am intrat într-o încăpere mare, care parcă era o trapeză[1]. Vreo zece-doisprezece oameni ședeau la o masă lungă, acoperită cu o față murdară, își mîncau fiecare porțioara și vorbeau între dînșii. Mi s-a adus și mie o porțioară, care în alte vremuri m-ar fi făcut, desigur, să mă gîndesc cu părere de rău la masa pe care tocmai o pierdusem. Eram însă atunci așa de supărat pe arhiepiscop, încît frugalitatea birtului meu mi se părea de preferat mîncării bune pe care o căpătam la dînsul. Îmi spuneam că nu-i bine să mănînci prea multe feluri

[1] Sală de mese într-o mănăstire.

la o masă și raționam ca doctorul din Valladolid : rău fac cei care iau parte la mese de acelea primejdioase, unde trebuie mereu să-ți ții în frîu pofta de teamă să nu-ți încarci stomacul prea tare ; oricît de puțin ai mînca, tot mănînci destul. Supărat cum eram, prețuiam astfel niște aforisme de care pînă atunci nu ținusem de loc seama.

În timp ce isprăveam de mîncat, fără teamă că voi întrece marginile cumpătării, teologul Luis Garcias, ajuns acum paroh al Gabiei, așa cum am povestit mai sus, intră în birt. Cum m-a zărit, a și venit la mine să mă salute foarte călduros, sau mai bine-zis purtîndu-se ca un om care simte o bucurie nemaipomenită. M-a luat în brațe și am fost silit să ascult un lung pomelnic de mulțumiri pentru serviciul pe care i-l făcusem. Mai că-mi era lehamite de-atîta recunoștință. S-a așezat lîngă mine și mi-a spus :

— Ce bine-mi pare că m-am întîlnit cu ocrotitorul meu ! Trebuie numaidecît să bem ceva împreună. Dar nu aici, că vinul nu-i bun. După ce isprăvim de mîncat, te duc eu într-un loc unde o să-ți ofer un vin de Lucena vîrtos și un tămîios de Foncarel, strașnic. Trebuie să petrecem puțin. Te rog să nu-mi refuzi această plăcere. Ce bine mi-ar părea dacă ai veni măcar cîteva zile la mine, la Gabia. Te-aș primi ca pe un generos Mecena [1], căruia îi datoresc traiul bun și liniștit pe care îl duc.

În timp ce vorbea astfel, i s-a adus porția. A început să mănînce, dar continuînd să-mi spuie din cînd în cînd cîte o vorbă măgulitoare. Am profitat de faptul că acuma vorbea mai puțin și am început să vorbesc și eu ; și cum n-a uitat să mă întrebe ce mai face prietenul lui sufragiul, i-am spus și lui despre felul cum plecasem de la arhiepiscopie. Chiar i-am povestit în amănunt cum căzusem în dizgrație. A ascultat cu foarte mare atenție. După tot ce-mi spusese adineauri, oricine s-ar fi așteptat să-l vadă cum, plin de durere și recunoștință, se indignează de chipul în care s-a purtat cu mine arhiepiscopul ; dar nu se gîndea de loc să facă așa. Dimpotrivă, a devenit

[1] Caius Mecena, cavaler roman, contemporan cu Horațiu, cunoscut sprijinitor al artelor.

deodată rece și a căzut pe gînduri, a isprăvit repede de mîncat, fără să-mi mai spuie o vorbă, apoi, ridicîndu-se iute de la masă, m-a salutat glacial și a șters-o. Văzînd că acuma nu-i mai puteam fi de folos, nici măcar nu-și mai dădea osteneala să-și ascundă ingratitudinea. Am rîs de păcătoșia lui și, privindu-l cu tot disprețul pe care-l merita, am strigat după el tare, ca să m-audă:

— Ascultă, cucernice duhovnic de maici, nu uita și pune să se răcească vinul acela de Lucena cu care voiai să mă cinstești!

Capitolul VI

GIL BLAS SE DUCE LA TEATRUL DIN GRANADA. MIRAREA CARE L-A CUPRINS CÎND A VĂZUT PE O ACTRIȚĂ ȘI CE S-A MAI ÎNTÎMPLAT DUPĂ ACEEA.

De-abia plecase Garcias, și au venit doi domni foarte bine îmbrăcați și s-au așezat lîngă mine la masă. Au început să vorbească despre actorii trupei din Granada și despre o comedie nouă care se juca atunci. Piesa asta, după cît spuneau ei, stîrnise mare vîlvă în oraș. M-am gîndit să mă duc și eu să văd piesa, chiar în ziua aceea. Nu fusesem încă la teatru, în Granada. Cum stătusem aproape toată vremea la arhiepiscopie, unde teatrul era lovit de afurisenie, nu-mi putusem oferi această plăcere. Toată petrecerea mea fuseseră numai predicile.

M-am dus la teatru. Era lume multă. În jurul meu, auzeam numai discuții despre piesa aceea. Toți își spuneau părerea. Unii o lăudau, alții o criticau. „Rar am văzut ceva mai bine scris", zicea unul la dreapta mea. „Un stil foarte prost", striga altul la stînga. Dacă sînt mulți scriitori slabi, apoi criticii slabi sînt și mai mulți. Și cînd mă gîndesc cîte necazuri are de îndurat un poet dramatic, mă mir că mai are curajul cîte unul să înfrunte ignoranța mulțimii și cenzura aspră a semidocților care strică de multe ori gustul publicului.

În sfîrșit, *El Gracioso*[1] intră în scenă ca să deschidă spectacolul. Cum a apărut, au izbucnit aplauzele. Am înțeles atunci că era unul din actorii aceia alintați, cărora publicul le îngăduie orice. Într-adevăr, actorul acesta nu spunea o vorbă, nu făcea o mișcare fără ca să nu-l aplaude lumea. Toți își arătau plăcerea de a-l vedea și chiar și-o arătau prea mult. De aceea, își dădea cîteodată în petec. Făcea glume deșănțate și punea prea mult la încercare admirația preconceputâ pe care toți o aveau față de el. De multe ori ar fi fost mai drept să-l fluiere decît să-l aplaude.

Lumea a bătut din palme cînd au apărut și alți actori și mai cu seamă o actriță care juca un rol de subretă. M-am uitat bine la ea și nici nu pot să spun ce mare mi-a fost mirarea cînd am văzut că era Laura, draga mea Laura, pe care eu mi-o închipuiam mereu la Madrid cu Arsenia. Nici o îndoială nu putea fi că ea era. Talia, trăsăturile feței, glasul, toate îmi dovedeau că nu mă înșelam. Totuși, ca și cum n-aș fi avut încredere în mărturia ochilor și urechilor mele, am întrebat pe un domn, care era lîngă mine, cum o chema pe actrița aceea.

— Cum n-o cunoașteți ? zise el. Desigur că acuma ați sosit în oraș, dacă n-o cunoașteți pe frumoasa Estella.

Asemănarea era prea mare ca să mă înșel. Am înțeles că Laura, schimbîndu-și meseria, își schimbase și numele. Curios să aflu ce era cu ea (fiindcă publicul știe tot ce privește pe actori), l-am întrebat tot pe acela cu care vorbisem dacă Estella avea un amant mai de seamă. Mi-a răspuns că de două luni se află în Granada un mare senior portughez, care cheltuie o mulțime de bani cu dînsa. Mi-ar mai fi spus și altele, dar m-am temut să nu-l plictisesc cu întrebările. Mă gîndeam, acuma, mai mult la ce aflasem de la domnul acela decît la piesa care se juca pe scenă ; și dacă m-ar fi întrebat cineva, cînd am ieșit de la teatru, care era subiectul piesei, aș fi fost foarte încurcat. Nu mă gîndeam decît la Laura, la Estella, și m-am hotărît să mă duc numaidecît, a doua zi, la dînsa. Mă întrebam cum are să mă primească. Mă

[1] Numele pe care îl are în comedia spaniolă, începînd din veacul al XVI-lea, personajul comic, de obicei valetul mucalit și șiret.

gîndeam că n-o să-i prea placă să mă vadă, acuma, cînd treburile ei mergeau atît de strălucit. Îmi spuneam chiar că o actriță așa de bună, ca să se răzbune pe un om pe care, desigur, avea de ce să fie supărată, s-ar putea foarte bine preface că nu mă cunoaște. Toate acestea însă nu m-au descurajat. După o mîncare ușoară (alt soi de mîncare nici nu se dădea la birtul meu), m-am dus să mă culc și să ajung mai repede pînă a doua zi.

În noaptea aceea am dormit puțin și m-am sculat o dată cu zorii. Gîndindu-mă însă că amanta unui mare senior nu se scula așa de dimineață, înainte de a mă duce la ea, am mai stat vreo trei sau patru ceasuri, în care timp m-am bărbierit, m-am gătit frumos, m-am pudrat și m-am parfumat. Voiam să mă înfățișez la ea într-o stare care să n-o facă să roșească de rușine cînd m-o vedea. Am ieșit de-acasă pe la zece și, după ce am întrebat la teatru unde locuiește, m-am dus la dînsa. Stătea într-o casă mare, în odăile cele mai bune. Am spus unei cameriste, care mi-a deschis ușa, că un tînăr vrea să vorbească cu doamna Estella. Camerista s-a dus să mă anunțe și am auzit, o clipă după aceea, pe stăpînă-sa cum îi spunea cu glas foarte ridicat :

— Cine-i tînărul acela ? Ce vrea ? Spune-i să intre.

Am priceput îndată că o nimerisem cam prost, că amantul ei, portughezul, tocmai era la dînsa și că ea vorbea așa numai ca să-i arate că n-are obiceiul să primească musafiri care dau de bănuit. Era tocmai așa cum mă gîndeam. Marchizul de Marialva își petrecea aproape toată dimineața cu ea. Mă așteptam deci să fiu primit cam prost, dar iată că deodată, cum mă vede, actrița asta iscusită se și repede la mine cu brațele deschise, strigînd cu o bucurie nemaipomenită :

— Uite pe frate-meu ! Gil Blas, tu ești ?

M-a îmbrățișat de cîteva ori, apoi, întorcîndu-se către portughez, i-a spus :

— Iartă-mă, seniore, dacă față de domnia-ta nu pot opri glasul sîngelui să vorbească. De trei ani nu m-am mai întîlnit cu frate-meu și mi-i așa de drag, că n-am putut să nu-mi arăt bucuria cînd l-am văzut.

Apoi, întorcîndu-se iar către mine :

— Și ia spune, Gil Blas, ce fac ai noștri ? Cum o mai duc ?

Întrebarea asta, o clipă, m-a cam încurcat. Pe urmă, pricepind ce vrea și ajutînd-o în șiretlicul ei, i-am răspuns cu o mutră potrivită scenei pe care începeam s-o jucăm amîndoi.

— Mulțumesc lui Dumnezeu, acasă toți sînt sănătoși.

— Îmi închipui că te miri să mă vezi acuma actriță la Granada. Dar să nu mă învinovățești pînă nu afli ce a fost. Acum trei ani, după cum știi, tata și-a închipuit că mă chivernisește măritîndu-mă cu căpitanul don Antonio Coello. Bărbatu-meu m-a luat din Asturii și m-a dus la Madrid, de unde era de loc. Peste vreo jumătate de an, fiind om aprig și iute, s-a luat la ceartă și s-a bătut în duel cu un senior, care îmi făcuse puțină curte, și l-a omorît. Seniorul era nobil și om cu mare trecere. Bărbatu-meu, care n-avea trecere de loc, a fugit în Catalonia și a luat cu el toate giuvaericalele și toți banii din casă. S-a îmbarcat la Barcelona, s-a dus în Italia, a intrat în slujba Veneției și a murit în Moreea într-o luptă cu turcii. În vremea asta, o moșie pe care o aveam și care era singura noastră avere, a fost confiscată, așa că am ajuns cam rău. Ce puteam să fac ? Într-o împrejurare ca asta, o văduvă tînără și cinstită o duce greu. Să mă întorc în Asturii, nici gînd. Ce-aș fi făcut acolo ? Familia m-ar fi compătimit și atîta tot. Și, pe de altă parte, fusesem prea bine crescută ca să m-apuc să duc o viață destrăbălată. Și atunci m-am făcut actriță ca să-mi păstrez reputația.

Cînd am auzit pe Laura isprăvindu-și astfel romanul, mi-a venit să rîd așa de grozav, încît cu greu m-am putut ține. Am izbutit totuși și mi-am luat chiar o mutră gravă, spunîndu-i :

— Ai făcut foarte bine și mă bucur că te găsesc în Granada, într-o situație atît de onorabilă.

Marchizul de Marialva, căruia nu-i scăpase o vorbă din ce spusesem eu și cu Laura, a luat de bune toate parascoveniile văduvei lui don Antonio. A intrat și el în vorbă. M-a întrebat dacă aveam vreo slujbă în Granada sau în altă parte. O clipă, m-am gîndit dacă n-ar fi bine să spun o minciună. Pe urmă, însă, am crezut de cuviință că nu era nevoie și am spus adevărul. I-am povestit amănunțit cum am intrat în arhiepiscopie și

cum am ieșit. Seniorul portughez a făcut un haz grozav de ce i-am spus. E drept că eu, cu toată făgăduiala dată lui Melchior, am cam rîs niţel de arhiepiscop. Mai nostim este că Laura, care își închipuia că toate astea sînt scornituri la fel cu ale ei, rîdea de se prăpădea, lucru pe care nu l-ar fi făcut dacă ar fi știut că nu minteam.

După ce mi-am isprăvit povestea, spunîndu-i că mi-am închiriat o odaie, camerista intră și spuse că e gata masa. Am vrut atunci să plec și să mă duc și eu la masă, la birtul meu. Laura, însă, m-a oprit spunîndu-mi :

— Cum se poate asta, dragă frate ? zise ea. Mănînci cu mine. Și nici la hotel nu te mai las să stai. Vei locui și vei mînca aici. Adu-ţi deseară lucrurile.

Seniorul portughez, căruia poate că ospitalitatea asta nu-i plăcea, spuse Laurei :

— Nu, Estella, nu prea ai loc aici să găzduiești pe cineva. Dumnealui, adăugă el, e băiat drăguţ și, fiindu-ţi și rudă atît de apropiată, am să caut să fac ceva pentru el. Îl iau în slujba mea. Va fi unul din secretarii mei cei mai dragi. Voi face din el omul meu de încredere. Începînd chiar de astăzi, să vie să stea la mine, voi spune să i se pregătească o odaie. Am să-i dau leafă patru sute de ducaţi ; și dacă mai tîrziu, așa cum sper, o să fiu mulţumit de dînsul, am să-l fac să nu-i mai pară rău că a fost prea sincer față de arhiepiscop.

I-am mulţumit marchizului și Laura i-a mulţumit și ea chiar mai mult decît mine

— Nici să nu mai vorbim, zise el, e un lucru foarte simplu.

Apoi, salutînd pe prinţesa sa de teatru, a plecat. Ea m-a dus în altă odaie și acolo, între patru ochi, mi-a spus :

— Dacă mai stăteam puţin plesneam, nu m-aș mai fi putut ţine să nu rîd.

Și, răsturnîndu-se într-un fotoliu, a început să rîdă ca o nebună, ţinîndu-se cu mîinile de coaste. Mi-a fost cu neputinţă să nu fac și eu la fel și, după ce ne-am săturat de rîs, mi-a spus :

— Mărturisește, Gil Blas, că am jucat o comedie straşnică. Nu mă așteptam însă la deznodămîntul ăsta. Eu voiam numai să-ţi dau casă și masă și, ca să ţi le dau

în chip cuviincios, am spus că eşti frate cu mine. Îmi pare bine că s-a întîmplat aşa şi ai căpătat slujbă bună. Marchizul de Marialva e un senior foarte generos şi să ştii că are să facă pentru tine chiar mai mult decît a spus. Alta în locul meu, urmă ea, poate că n-ar fi primit aşa de bine pe un om care-şi părăseşte prietena fără să-şi ia rămas bun. Dar eu sînt fată bună şi mă bucur cînd mă întîlnesc iar cu un ştrengar pe care l-am iubit odată.

I-am dat dreptate, am mărturisit şi eu că am fost nepoliticos şi am rugat-o să mă ierte. Ne-am dus după aceea într-o sufragerie frumoasă. Ne-am aşezat la masă şi, fiindcă mai era acolo o cameristă şi un lacheu, ne-am purtat unul faţă de altul ca fratele cu sora. După masă, ne-am dus iar în odaia în care fusesem mai înainte. Aici, minunata mea Laura, veselă ca de obicei, m-a pus să-i spun tot ce făcusem de cînd ne despărţisem. I-am povestit tot, aşa cum a fost ; iar cînd am isprăvit, mi-a spus şi ea povestea ei, aşa cum urmează.

Capitolul VII

POVESTEA LAUREI

— Am să-ţi spun, cît voi putea mai pe scurt, cum s-a făcut că am ajuns actriţă. După ce m-ai părăsit aşa de frumos, s-au întîmplat lucruri mari. Arsenia, stăpînă-mea, care, dacă nu era chiar scîrbită, dar era în orice caz plictisită de lume, a lăsat teatrul şi m-a luat cu dînsa la o moşie, pe care o cumpărase lîngă Zamora şi o plătise în monedă străină. În curînd am început să facem cunoştinţe în oraş, unde ne duceam destul de des. Întotdeauna rămîneam o zi sau două. După aceea ne întorceam iar la castelul nostru.

O dată, cînd tocmai eram în oraş, don Felix Maldonado, fiul corregidorului, m-a văzut şi i-am plăcut. A căutat să stea de vorbă cu mine între patru ochi şi, ca să-ţi spun drept, am căutat şi eu să-i dau prilejul. Nu

avea nici douăzeci de ani. Era frumos ca zeul Cupidon[1], minunat de frumos, iar felul lui de a fi, galant și generos, plăcea mai mult chiar decît fața lui. Mi-a oferit cu atîta amabilitate și cu atîta stăruință un diamant mare, pe care-l avea la deget, încît n-am putut să nu-l primesc. Nu mai știam ce să fac de bucurie că aveam un adorator atît de drăguț. Mare imprudență însă face o țiitoare cînd se încurcă cu un băiat de bani gata, al cărui tată e om cu vază! Corregidorul, care era cel mai aprig din tagma lui, a aflat de toată treaba asta și s-a grăbit să ne-o taie scurt. A pus pe niște alguazili să mă ia pe sus și să mă ducă, fără să ție seama de țipetele mele, la o mănăstire.

Acolo, fără multă vorbă, stareța mi-a luat inelul și hainele și mi-a pus o rochie lungă de șiac cenușiu, încinsă la mijloc cu o curea lată de piele neagră, de care atîrnau niște mătănii lungi pînă la pămînt. După aceea, m-au dus într-o sală, unde am dat de un călugăr bătrîn, care mi-a ținut o predică întreagă, îndemnîndu-mă să mă pocăiesc, cam așa cum în hruba aceea doamna Leonarda te îndemna pe tine să rabzi. Mi-a spus că trebuia să mulțumesc celor care m-au închis, că îmi făcuseră un mare serviciu scoțîndu-mă din mrejele demonului, în care mă prinsesem ca o nenorocită. Îți spun sincer că nu eram recunoscătoare de loc; nu numai că nu mă simțeam îndatorată față de cei care îmi făcuseră această plăcere, dar chiar îi și afuriseam din toată inima.

Au trecut așa opt zile, fără să mă împac de loc cu soarta. A noua zi însă (fiindcă număram pînă și minutele), iată că soarta și-a schimbat înfățișarea. Cînd treceam printr-o curte, m-am întîlnit față-n față cu economul mănăstirii, personaj de care ascultau toți, pînă și stareța. Nu dădea socoteală de economatul lui decît corregidorului, singurul de care atîrna și care avea în el cea mai mare încredere. Pe econom îl chema Pedro Zendono și văzuse lumina zilei în tîrgul Salsedonului din Biscaya. Închipuie-ți un bărbat înalt, gălbejit și uscat, o mutră tocmai bună de model unui pictor pentru tîlharul pocăit. Aproape că nici nu se uita la călugărițe.

[1] Divinitate a iubirii în mitologia latină.

În viața ta n-ai văzut mutră mai ipocrită, nici chiar la arhiepiscopie.

Și așa, cum zic, senior Zendono m-a oprit în drum și mi-a spus : „Nu fi necăjită, fiica mea, necazurile tale mă înduioșează". Mai mult n-a spus și a plecat mai departe, lăsîndu-mă să comentez cum mi-o plăcea acest text atît de laconic. Închipuindu-mi că-i om de treabă, am crezut că-și dăduse osteneala să cerceteze de ce fusesem închisă, că nu mă socotea așa de vinovată încît să merit a fi tratată cu atîta străşnicie și că acuma voia să stăruie pe lîngă corregidor să-mi dea drumul. Dar nu știam cine era biscayanul. Altele îi erau gîndurile. Avea de gînd să plece de-acolo și în ce fel anume voia să plece mi-a spus peste cîteva zile : „Draga mea Laura, îmi pare așa de rău de necazurile dumitale, încît m-am hotărît să le pun capăt. Știu foarte bine că asta înseamnă pierzania mea ; dar n-am ce să fac, nu mai sînt stăpîn pe mine, de-acum înainte vreau să trăiesc numai pentru dumneata. Starea în care te văd îmi sfîșie inima. Mîine vreau să te scot din închisoarea asta și să te duc la Madrid. Las orice, numai să te scap de aici." Eram să leșin de bucurie la vorbele acestea ale lui Zendono. El, văzînd după mulțumirile mele că eu numai asta voiam, să scap, cu o îndrăzneală nemaipomenită, m-a răpit a doua zi, de față cu toată lumea, cum am să-ți povestesc îndată. A spus stareței că avea poruncă să mă ducă la corregidor, la o vilă a acestuia, la vreo două leghe de oraș, și m-a urcat într-o trăsură trasă de doi catîri, pe care îi cumpărase anume pentru asta. Nu ne însoțea decît un singur valet care mîna catîrii și care era devotat cu trup și suflet economului. Am pornit, dar nu către Madrid, cum îmi închipuiam eu, ci către granița Portugaliei, la care am și ajuns în mai puțină vreme decît i-ar fi trebuit corregidorului să afle că am fugit și să dea drumul copoilor lui pe urmele noastre.

Cînd să intrăm în Bragansa, biscayanul m-a pus să mă îmbrac cu niște haine bărbătești, pe care avusese grijă să le ia anume pentru asta și, socotind acuma că am să rămîn cu dînsul, mi-a spus, la un han unde am tras : „Frumoasă Laura, să nu te superi pe mine că te-am adus în Portugalia. Corregidorul din Zamora are să ne caute

la noi în țară ca pe doi nelegiuiți, care n-au dreptul să umble slobozi în Spania. Aici însă, în țara asta străină, chiar dacă e acuma sub dominație spaniolă, putem să scăpăm de urmărirea lui. În orice caz, avem să fim mai la adăpost decît în țara noastră. Așa că, îngerul meu, lasă-te convinsă. Insoțește-te cu un om care te adoră. Să mergem la Coimbra. Acolo am să mă fac spion al Inchiziției și, sub ocrotirea acestui tribunal cumplit, vom putea să ducem, fără nici o grijă, o viață plăcută și liniștită."

După o propunere atît de limpede, mi-am dat seama că aveam de-a face cu un cavaler care nu slujea doamnele numai pentru gloria cavalerismului. Am văzut că el se bizuia pe recunoștința mea și încă și mai mult pe sărăcia în care mă aflam. Totuși, deși aceste două lucruri mă îndemnau să primesc, am respins cu mîndrie propunerea lui. E drept că și eu, la rîndul meu, aveam două motive puternice ca să mă las așa de greu ; nici nu-mi plăcea și nici nu credeam că e bogat. Cînd însă, stăruind din nou, mi-a spus că vrea mai întîi să se însoare cu mine și mi-a dovedit că cu economatul lui făcuse parale să-i ajungă o bună bucată de vreme, atunci mărturisesc că am început să-l ascult mai cu atenție. Uluită am rămas cînd am văzut cît aur și cîte pietre scumpe a întins deodată în fața mea. Am văzut atunci că interesul poate să facă metamorfoze tot așa de bine ca și amorul. Biscayanul meu a început deodată să mi se pară altfel. Trupul lui uscat s-a mlădiat ; fața lui gălbejită mi s-a părut albă și frumoasă ; pînă și mutrei lui ipocrite i-am găsit un nume mai plăcut. Atunci, în fața cerului, pe care el l-a luat de martor al legăturii noastre, am primit să-i fiu soție. Nu m-am împotrivit la nimic. Am pornit iar la drum și Coimbra în curînd a văzut între zidurile ei o nouă căsnicie.

Bărbatu-meu mi-a cumpărat niște haine femeiești destul de frumoase și mi-a dăruit cîteva diamante, printre care am recunoscut și pe acela al lui don Felix Maldonado. Asta mi-a fost destul ca să ghicesc de unde veneau toate nestematele și să mă conving că nu mă măritasem cu un om care păzea cu străşnicie porunca a șaptea a

decalogului [1]. Socotindu-mă însă drept cauza principală a acestor pungăşii, i le-am trecut cu vederea. O femeie iartă pînă şi faptele rele care se săvîrşesc din pricina frumuseţii ei. Dacă n-ar fi fost asta, ce om rău mi s-ar fi părut că era!

Am fost destul de mulţumită de el vreo două-trei luni. Se purta frumos cu mine şi părea că mă iubeşte. Cu toate acestea, dragostea pe care mi-o arăta era numai făţărnicie. Ticălosul mă amăgea şi se pregătea să-mi joace un renghi la care trebuie să se aştepte orice fată ce se lasă ademenită de o puşlama. Într-o dimineaţă, cînd m-am întors acasă de la biserică, n-am mai găsit decît pereţii. Mobilele şi pînă şi bulendrele pe care le aveam, toate dispăruseră. Zendono şi cu valetul lui lucraseră aşa de bine, că în mai puţin de un ceas casa fusese golită cu desăvîrşire. Numai cu hainele de pe mine şi cu inelul lui don Felix, pe care, din fericire, îl aveam la deget, eram acum ca o nouă Ariadnă [2] părăsită de un ingrat. Dar poţi fi sigur că nu mi-am pierdut vremea făcînd elegii pe tema soartei mele. Dimpotrivă, am mulţumit lui Dumnezeu că m-a scăpat de un nemernic care, mai curînd s-au mai tîrziu, nu se putea să nu cadă în mîinile justiţiei. Am socotit timpul pe care îl petrecusem împreună cu dînsul drept timp pierdut şi mă gîndeam acuma să mi-l cîştig iar cît mai repede. Dacă aş fi vrut să rămîn în Portugalia şi să intru în slujbă la o cocoană din nobilime, aş fi găsit numaidecît ceva, dar fie din dragoste de ţară, fie din pricină că soarta îmi pregătea o situaţie mai bună, nu mă mai gîndeam acuma decît cum să mă întorc în Spania. M-am dus la un giuvaergiu şi mi-am vîndut diamantul, luînd pe el aur, şi am plecat, împreună cu o doamnă bătrînă, care se ducea cu trăsura la Sevilla.

Doamna asta, pe care o chema Dorotea, venise la Coimbra la o rudă de-a ei şi acuma se întorcea la

---

[1] Să nu furi!

[2] Fiica lui Minos, regele Cretei. Ea îl ajută pe Tezeu, eroul legendar grec, să iasă din Labirint, călăuzindu-se după un fir de aţă. Plecînd cu Tezeu din Creta, e părăsită de acesta în insula Naxos.

Sevilla, unde locuia. Ne-am descoperit atîta simpatie una față de alta, încît chiar din prima zi ne-am împrietenit ; și prietenia noastră s-a întărit așa de mult pe drum, încît, la sosire, doamna m-a poftit să stau neapărat la dînsa. Nu-mi părea rău de loc că am făcut această cunoștință. Femeie mai bună la fire n-am văzut. După fața ei și după ochii vioi, se mai putea vedea că multe ghitare trebuie să fi zdrăngănit în cinstea ei, pe vremuri. Și chiar fusese măritată de mai multe ori și tot cu oameni de neam mare, iar acuma trăia foarte frumos din ceea ce rînd pe rînd îi lăsase fiecare.

Printre multe însușiri excelente, avea și pe aceea că era foarte miloasă cu femeile necăjite. Cînd i-am spus de necazurile mele, mi-a luat partea din toată inima și l-a blestemat pe Zendono. „Ce ticăloși sînt bărbații, spuse ea cu un ton care dovedea că și ea dăduse de vreun econom în viața ei. Niște nemernici ! Sînt pe lume multe puștlamale de-astea care înșală femeile. Bine cel puțin că, după cît îmi spui, nu ești legată cu nimic de biscayanul acela sperjur. Căsătoria dumitale cu el e destul de bună ca să-ți slujească drept scuză, și destul de rea ca să-ți îngăduie să faci o căsătorie mai bună atunci cînd s-o ivi prilejul."

În fiecare zi, ieșeam cu Dorotea și ne duceam la biserică sau în vizită pe la prietene. În felul acesta, puteam fi sigură că n-o să treacă mult și o să am o nouă aventură. Mulți bărbați mă urmăreau cu privirea. Cîțiva își încercară norocul. Trimiseră vorbă gazdei mele. Unii, însă, nu prea aveau cu ce să întemeieze o căsnicie, iar alții nu puseseră încă toga virilă [1], și asta era destul ca să-mi piară pofta de ei ; știam eu ce-aș fi pățit. Într-o seară, Dorotea și cu mine ne-am dus la teatru. Se juca *La Famosa Comedia : El Embaxador de Sizmismo* [2] de Lope de Vega Carpio.

Printre actrițele care jucau, am văzut și pe o veche prietenă de-a mea. Era Fenicia, dolofana aceea veselă, care fusese camerista Florimondei și cu care ai stat la masă la Arsenia. Eu știam că Fenicia era la Madrid de

[1] Toga pe care o îmbrăcau romanii după vîrsta de 17 ani.

[2] Vestita comedie : *Ambasador al lui însuși.*

doi ani ; dar nu știam că se făcuse actriță. De-abia așteptam să vorbesc cu dînsa și de nerăbdare piesa mi s-a părut lungă. Poate că mi s-a părut așa și din cauza actorilor ; nu jucau nici prea bine, nici prea rău, încît nu mă amuzam de loc ; fiindcă trebuie să-ți spun că mie îmi place să rîd, iar un actor comic, cu desăvîrșire prost, mă face să rîd tot așa de tare ca și un actor foarte bun.

Cînd, în sfîrșit, sosi clipa pe care o așteptam, adică deznodămîntul vestitei comedii, văduva și cu mine ne-am dus în culise și aici am dat de Fenicia, care făcea pe drăgălașa și asculta, fandosindu-se, ciripitul unui puișor care, după toate aparențele, se prinsese în mrejele ei. Cum m-a văzut, l-a lăsat după ce-l privi dulce și a venit la mine cu brațele întinse. Am îmbrățișat-o și eu din toată inima. Ne-am spus una alteia toată bucuria pe care o simțeam că ne-am întîlnit. Timpul însă și locul neîngăduindu-ne să ne întindem prea mult la vorbă, ne-am înțeles să ne întîlnim a doua zi la ea acasă și să stăm de vorbă pe îndelete.

Plăcerea pe care o simți stînd de vorbă e una din cele mai mari pasiuni ale femeilor și ale mele îndeosebi. N-am închis ochii toată noaptea, nerăbdătoare cum eram să stau la taifas cu Fenicia și s-o întreb o mulțime de lucruri. N-am întîrziat de loc cu sculatul și m-am dus acolo unde îmi spusese că stă. Locuia împreună cu toată trupa, într-o hardughie cu camere mobilate de închiriat. O servitoare, peste care am dat cînd am intrat și pe care am rugat-o să mă ducă la apartamentul Feniciei, mi-a arătat un coridor de-a lungul căruia erau vreo zece-douăsprezece odăițe, despărțite între ele numai de niște pereți de scînduri și în care își aveau locuința actorii. Femeia îmi arătă drumul, bătu la o ușă, și Fenicia, pe care o mînca limba ca și pe mine, îmi deschise. Nici nu ne-am așezat bine și ne-am și dat drumul gurii. Să fi văzut ce mai trăncăneam. Aveam atîtea lucruri de spus, încît întrebările și răspunsurile se urmau cu o iuțeală nemaipomenită.

După ce ne-am povestit una alteia aventurile și am spus fiecare cum ne mergeau treburile acuma, Fenicia

m-a întrebat ce aveam de gînd să fac. „Pentru că, zise ea, trebuie să faci ceva. Nu se cade ca o femeie la vîrsta ta să trăiască degeaba și să nu fie de folos societății." I-am răspuns că m-am hotărît, în lipsă de altceva mai bun, să intru în slujbă la vreo cucoană din nobilime. „Aș, nici nu te gîndi, draga mea! strigă prietena. Ce, nu te-ai săturat să tot fii în slujbă? Nu ți-i lehamite să tot asculți de alții? Să fii la cheremul lor, să te certe, într-un cuvînt, să fii sclavă? De ce nu te faci și tu actriță ca mine? Nimic nu-i mai potrivit pentru un om deștept, care nu e de neam mare și nici bani nu are. Actoria e o stare între nobilime și burghezie; o meserie liberă și lipsită de toate cuviințele incomode ale vieții în societate. Veniturile noastre sînt plătite în bani buni de public, care deține capitalul. Ducem o viață veselă și banii, cum îi cîștigăm așa îi cheltuim. Teatrul, urmă ea, prieste mai cu seamă femeilor. Pe vremea cînd eram la Florimonda, mi-e și rușine cînd mă gîndesc, trebuia să mă mulțumesc numai să trag cu urechea la ce spuneau actorii trupei regale; nici un bărbat mai de seamă nu se uita la mine. De ce? Pentru că nu eram în față și nu mă vedea nimeni. Chiar cel mai frumos tablou, dacă nu e în lumină, nimeni nu-l observă. Dar de cînd sînt pe piedestal, adică pe scenă, ce schimbare! Cei mai strălucițitineri, din orașele pe unde trecem, se țin după mine. O actriță are o mulțime de plăceri în meseria ei. Dacă-i cuminte, vreau să spun, dacă are în același timp numai un amant, toată lumea o laudă și spune că are o purtare bună; iar cînd își schimbă amantul, toți o consideră ca pe o văduvă care se mărită din nou. Ba chiar pe văduva adevărată, care se mărită a treia oară, lumea o vorbește de rău, ca și cum ar face o necuviință, în timp ce actrița care își schimbă amanții, parcă e chiar cu atît mai scump prețuită cu cît și-i schimbă mai des. După ce a avut o sumedenie, prețul ei s-a urcat de tot." „Mie-mi spui? am întrerupt-o eu. Crezi că nu cunosc toate aceste avantaje? M-am gîndit și eu de multe ori la ele și mărturisesc că se potrivesc foarte bine cu o fire ca a mea. Îmi place teatrul, dar asta nu-i de ajuns. Trebuie să ai talent și eu nu am. Am încercat

de cîteva ori să recit Arseniei tirade din piese, dar nu i-a plăcut cum recitam și atunci m-am descurajat." „Prea repede te descurajezi, mi-a spus Fenicia. Actrițele astea mari sînt invidioase. Cu toată îngîmfarea lor, li-i frică totuși să nu vie careva și să le întreacă. Eu, ce să-ți spun, nu m-aș încrede de loc în ce spune Arsenia. Cu siguranță că n-a fost sinceră. Ascultă-mă pe mine, fără să te măgulesc, eu cred că tu ești făcută să fii actriță. Nu ai în tine nimic silit, nu ești sfioasă și te miști cu grație ; glasul ți-i plăcut și poți să-l umfli cît de tare, iar pe lîngă toate astea, ai o mutră apelpisită ! Hei, cîți bărbați n-au să alerge după tine cînd te-i face actriță, strengăriță ce ești !"

Mi-a mai spus și alte lucruri ademenitoare și m-a pus să-i declam niște versuri, ca să mă facă să-mi dau singură seama de vocația mea teatrală. După ce m-a auzit, a fost și mai strașnic. M-a aplaudat din toată inima și a spus că-s mai presus de toate actrițele din Madrid. Acuma ar fi fost de neiertat din parte-mi să mă mai îndoiesc de talentul meu. Arsenia a fost învinovățită de invidie și de rea-credință și vinovăția ei dovedită cu vîrf și îndesat. A trebuit să mă conving și eu că eram o actriță admirabilă. Doi actori, care sosiră chiar atunci și în fața cărora Fenicia m-a pus să spun încă o dată versurile pe care le recitasem mai înainte, căzură într-un fel de extaz, din care nu se treziră decît spre a mă copleși de laude. Serios îți spun, chiar dacă s-ar fi luat la întrecere care să mă laude mai tare și tot n-ar fi întrebuințat expresii mai hiperbolice. Modestia mea n-a rezistat la atîtea elogii. Am început și eu să cred că era ceva de capul meu și nu mă mai gîndeam acuma decît să mă fac actriță. „Draga mea, i-am spus eu Feniciei, m-ai convins. Am să-ți urmez sfatul și am să intru în trupa voastră, dacă o să mă primiți." Cînd auzi asta, prietena mea mă luă în brațe, plină de bucurie, iar colegii ei se bucurară tot așa de tare de hotărîrea pe care o luasem. Ne-am înțeles ca, a doua zi dimineața, să mă duc la teatru și să arăt din talentul meu mostra pe care o mai arătasem. Făcusem eu la Fenicia o impresie bună, dar acuma, în fața tuturor actorilor, impresia a fost

strașnică și doar numai vreo douăzeci de versuri dacă le-am recitat. M-au primit imediat în trupa lor. M-am pus să-mi pregătesc debutul. Ca să-l fac cît mai strălucit, am cheltuit tot ce-mi mai rămăsese din banii luați pe inel și, dacă n-am avut destui ca să mă gătesc fastuos, cel puțin am înlocuit luxul cu un gust ales.

În sfîrșit, am pășit pe scenă întîia oară. Ce bătăi din palme ! Ce elogii ! E puțin, dragul meu, dacă am să-ți spun numai că i-am fermecat pe spectatori. Ca să mă crezi, ar fi trebuit să fii atunci în Sevilla și să vezi ce vîlvă am stîrnit eu acolo. Tot orașul numai de mine vorbea și trei săptămîni în șir lumea a venit cu droaia la teatru. Cu noutatea asta, trupa a atras din nou publicul, care începuse s-o cam părăsească. Am debutat deci în așa fel, încît am fermecat pe toată lumea. Să debutez astfel, era ca și cum aș fi anunțat că mă ofeream celui care dă mai mult. Douăzeci de bărbați de toate vîrstele și stările s-au declarat gata să aibă grijă de mine. Dacă ar fi fost după gustul meu, aș fi ales pe cel mai tînăr și mai drăguț ; numai că noi, actrițele, cînd e vorba să ne chivernisim, nu trebuie să ne gîndim decît la interesul și la ambiția noastră. Asta-i regulă în lumea teatrului. Și tocmai fiindcă e așa, am ales pe don Ambrosio de Nisana, care era cam bătrîn și cam urît, însă bogat, darnic și unul dintre cei mai puternici seniori din Andaluzia. E drept că l-am pus să plătească zdravăn faptul că l-am preferat pe el. A închiriat pentru mine o casă frumoasă și a mobilat-o strașnic, mi-a dat un bucătar bun, doi lachei, o cameristă și o mie de ducați pe lună ca să am de cheltuială. Mai pune pe lîngă asta și haine cîte vrei și o mulțime de giuvaericale. Arsenia niciodată nu avusese o situație mai strălucită decît aveam eu acuma.

Ce schimbare în soarta mea ! Deodată am început să văd altfel lucrurile. Mi se părea că sînt alt om. Nu mă mai mir că unele femei uită repede lipsa și mizeria din care le-a scos capriciul vreunui senior. Îți spun sincer că aplauzele publicului, vorbele măgulitoare pe care le auzeam pretutindeni și pasiunea lui don Ambrosio îmi stîrniră o îngîmfare care mergea pînă la extravaganță.

Talentul meu mi-l socoteam drept un titlu de noblețe. Am început să fac pe doamna din lumea mare. Pe cît fusesem pînă atunci de risipitoare cu ocheadele drăcoase, pe atîta eram acum de zgîrcită cu ele. Nu mă mai uitam decît la duci, la conți și la marchizi.

Domnul de Nisana stătea la masă la mine în fiecare seară și aducea întotdeauna și cîțiva prieteni. La rîndul meu, și eu pofteam cîteva actrițe nostime și petreceam așa pînă noaptea tîrziu, cu rîsete și băutură. M-am obișnuit să duc o viață plăcută, numai că viața asta n-a ținut decît vreo jumătate de an. Seniorii sînt foarte schimbători. Dacă n-ar fi așa, ar fi chiar prea drăguți. Don Ambrosio m-a lăsat și s-a încurcat cu o jună cochetă din Granada, plină de nuri, care tocmai sosise la Sevilla și care se pricepea să-și întrebuințeze cu folos nurii. Mîhnirea mea n-a ținut însă decît douăzeci și patru de ceasuri. L-am înlocuit pe don Ambrosio cu don Luis de Alcacer, un senior de douăzeci și doi de ani, pe care puțini spanioli îl întreceau în ce privește frumusețea.

Ai să mă întrebi, desigur, și pe bună dreptate, de ce mi-am luat de amant un senior așa de tînăr, eu, care știam ce primejdioase sînt legăturile cu oameni prea tineri. Dar, pe lîngă că don Luis nu mai avea nici tată, nici mamă, și era stăpîn pe averea lui, trebuie să-ți spun că legăturile de acest fel sînt primejdioase numai pentru femei de jos sau pentru nenorocite fără căpătîi. Femeile cu meseria noastră sînt persoane care au un titlu. Noi nu sîntem răspunzătoare de efectele pe care le stîrnește frumusețea noastră. Atîta pagubă pentru familiile junilor moștenitori pe care îi jumulim.

Ne-am legat așa de tare unul de altul, Alcacer și cu mine, încît cred că niciodată n-a fost o dragoste ca aceea care ne-a aprins pe amîndoi. Ne iubeam așa de cumplit, parcă am fi fost vrăjiți. Cei care știau de dragostea noastră ne socoteau drept cei mai fericiți amanți din lume și totuși eram, poate, cei mai nefericiți. Don Luis, pe cît era de frumos, pe atîta era de gelos și în fiecare clipă mă necăjea cu bănuieli nedrepte. Nu slujea la nimic că, vrînd să mă deprind cu gelozia lui, mă

sileam chiar să nu mă mai uit la vreun bărbat ; neîncrederea lui, gata oricînd să-mi găsească vreo vină, zădărnicea silinţa pe care mi-o dădeam. Dacă eram pe scenă i se părea că, în timp ce jucam, făceam cu ochiul vreunui cavaler tînăr şi mă copleşea de reproşuri. Chiar cele mai tandre întîlniri ale noastre erau amestecate cu ceartă. Nu mai era chip de răbdat. Şi unul şi altul ne-am lehamitisit şi ne-am despărţit în bună înţelegere. Şi să mă crezi că ultima zi a legăturii noastre a fost cea mai plăcută din toate. Amîndoi eram sătui de necazurile pe care ni le făcusem unul altuia, aşa că ne-am lsat rămas bun cu o mare bucurie. Eram ca doi nenorociţi de prizonieri care se văd deodată liberi, după o sclavie cumplită.

De la aventura asta, am început să mă păzesc de iubire. Nu mai vreau legături care să-mi răpească liniştea. Nouă, actriţelor, nu ne şade bine să suspinăm ca celelalte femei. Nu trebuie să simţim la noi acasă o pasiune pe care în public o înfăţişăm ca ridicolă.

În vremea asta, zeiţa Faimei avea de lucru cu mine. Ea ducea pretutindeni vestea că eram o actriţă fără seamăn. Crezînd-o pe cuvînt, actorii din Granada mi-au scris şi mi-au propus să intru în trupa lor. Şi ca să-mi arate că propunerea lor nu era de aruncat, mi-au trimis o listă a cheltuielilor lor zilnice, precum şi a abonamentelor, listă din care am priceput că era bine să mă duc la dînşii. Am primit deci propunerea, cu toate că îmi părea rău să plec de lîngă Fenicia şi de lîngă Dorotea, pe care le iubeam atît cît poate o femeie să iubească alte femei. Cea dintîi avea acum foarte mult de lucru la Sevilla : topea de zor argintăria unui giuvaergiu, care voia, din vanitate, să aibă neapărat de amantă o actriţă. Am uitat să-ţi spun că atunci cînd am intrat în teatru, mi-am schimbat numele de Laura în acela de Estella, aşa că am venit la Granada cu numele ăsta.

Am debutat aici tot aşa de bine ca şi la Sevilla, şi în curînd m-am văzut şi aici înconjurată de adoratori. Dar cum nu voiam să aleg pe vreunul decît după ce voi fi fost sigură că am nimerit bine, mi-am înfrînat faţă de ei poftirile, fapt care i-a înşelat pe toţi. Totuşi, de teamă

să nu mă păcălesc pe mine însămi cu un fel de a mă purta care nici nu-mi aducea vreun folos şi nici nu-mi stătea în fire, tocmai mă pregăteam să-mi arunc ochii pe un june auditor la Curtea de Conturi, de neam burghez, dar care face pe seniorul fiindcă are slujbă bună, ţine casă deschisă şi are trăsură, cînd l-am văzut întîia oară pe marchizul de Marialva. Seniorul acesta portughez, care face o călătorie de plăcere prin Spania, trecînd prin Granada, s-a oprit aici cîteva zile. S-a dus la teatru. În ziua aceea, eu nu jucam. S-a uitat bine la actriţele de pe scenă. Una din ele i-a plăcut. A doua zi a făcut cunoştinţă cu dînsa şi era gata-gata să se încurce cu ea, cînd m-a văzut pe mine jucînd. Cu nurii mei şi cu marafeturile mele, repede i-am sucit capul. Portughezul nu s-a mai uitat decît la mine. Ca să spun drept, eu ştiam că îi plăcuse colega mea, aşa că am făcut tot ce-am putut ca să i-l şterpelesc ; şi am izbutit. Ştiu că ea mă urăşte acuma, dar n-am ce să-i fac. Ar trebui să se gîndească că o treabă ca asta e ceva aşa de firesc din partea unei femei, încît se întîmplă chiar între cele mai bune prietene.

Capitolul VIII

CUM S-AU PURTAT CU GIL BLAS ACTORII DIN GRANADA ŞI PE CINE A MAI ÎNTÎLNIT EL ÎN CULISELE TEATRULUI.

În clipa cînd Laura tocmai isprăvea de povestit, a intrat o actriţă mai bătrînă, vecină cu ea, şi care venea s-o ia ca să se ducă împreună la teatru. Această venerabilă eroină a scenei ar fi fost potrivită pentru personajul zeiţei Cotis [1]. Soră-mea s-a grăbit să prezinte

[1] Zeiţa destrăbălării, în mitologia antică.

pe frate-său acestei făpturi străvechi, după care au urmat, și dintr-o parte și din alta, multe vorbe amabile.

Am plecat spunînd văduvei economului că am să viu să mă întîlnesc cu dînsa la teatru, îndată ce-mi voi duce bagajele la marchizul de Marialva, a cărui locuință mi-a spus ea unde se afla. M-am dus mai întîi la odaia pe care o închiriasem și de acolo, după ce am plătit gazdei, am plecat, împreună cu un om care îmi căra geamantanul, acasă la marchiz. La poartă, am dat de intendentul lui. M-a întrebat dacă eu sînt fratele doamnei Estella. I-am răspuns că da.

— Fiți binevenit, mi-a spus el. Marchizul de Marialva, al cărui intendent am cinstea să fiu, mi-a dat poruncă să vă primesc bine. Vi s-a pregătit o odaie; dați-mi voie să vă conduc ca să v-arăt drumul.

M-a dus tocmai sus de tot, la ultimul etaj al casei, într-o odaie așa de mică, încît un pat destul de îngust, un dulap și două scaune o umpleau, că nu mai aveai unde să te învîrți. Acesta era apartamentul meu.

— E cam strîmt aici, îmi spuse intendentul. În schimb, la Lisabona, pot să vă spun că o să aveți o locuință strașnică.

Mi-am băgat geamantanul în dulap, am încuiat dulapul, am luat cheia și am întrebat cînd e vremea mesei. Mi-a răspuns că seniorul portughez nu mănîncă acasă și că dă fiecărui servitor o anumită sumă pe lună pentru mîncare. L-am mai întrebat ba de una, ba de alta și am aflat că servitorii marchizului duceau un trai de fericită trîndăvie. După ce am stat așa puțin de vorbă, am plecat să mă întîlnesc cu Laura, gîndindu-mă că noua mea slujbă are să fie foarte plăcută.

Cum am ajuns la teatru și am spus că-s fratele Estellei, toate ușile s-au deschis în fața mea. Să fi văzut cum se grăbeau toți să-mi facă loc, parcă aș fi fost unul dintre cei mai de seamă seniori din Granada. Toți slujbașii teatrului și toți plasatorii pe care îi întîlneam îmi făceau cîte-o plecăciune adîncă. Dar ceea ce aș vrea să zugrăvesc bine cititorului este primirea gravă care, în chip

comic mi s-a făcut în culise, unde am dat de toată trupa, costumată și gata să înceapă. Actorii și actrițele, cărora Laura m-a prezentat, s-au îngrămădit împrejurul meu. Bărbații nu mai sfîrșeau cu îmbrățișările, iar femeile își lipeau și ele obrazul sulemenit de obrazul meu, acoperindu-mi-l cu roș și cu alb. Cum fiecare se grăbea să-mi spuie bun venit, au început să vorbească toți deodată. Nu mai pridideam să le răspund. Noroc că soră-mea mi-a venit în ajutor și, bună de gură cum era, n-a lăsat pe nimeni fără răspuns.

N-am scăpat numai cu îmbrățișările actorilor și ale actrițelor. A trebuit să mai îndur și urările de bun venit ale decoratorului, ale muzicanților, ale suflerului, ale curățitorului de candelabre și ale ajutorului acestuia ; și, în sfîrșit, și ale servitorilor teatrului care, auzind de sosirea mea, au venit fuga să mă vadă. Ai fi zis că oamenii aceștia erau toți copii lepădați, care nu mai văzuseră niciodată frați.

A început piesa. Cîțiva gentilomi, care veniseră în culise, s-au dus repede în sală. Eu însă, fiindcă trăisem multă vreme în lumea teatrului, am rămas să mai stau de vorbă cu actorii care nu jucau. Printre aceștia, era unul pe care îl chema Melchior. Numele acesta parcă îmi aducea aminte de ceva. M-am uitat mai bine la acela care îl purta și mi s-a părut că-l mai văzusem. Mi-am adus în sfîrșit aminte că era Melchior Zapata, actorul acela calic care, așa cum am povestit în primul volum al acestei istorii, muia într-un izvor niște pîine uscată.

L-am luat deoparte și i-am spus :

— Ori mă înșel, ori dumneata ești senior Melchior, cu care am avut odată cinstea să stau la masă lîngă un izvor, între Valladolid și Segovia. Eram cu o calfă de bărbier. Aveam la noi ceva de mîncare, am pus merindele noastre împreună cu ale domniei-tale și am stat tustrei la masă foarte bine, făcîndu-ne mîncarea și mai gustoasă cu vorbele plăcute pe care le schimbam între noi.

Zapata se gîndi cîteva clipe, apoi îmi răspunse :

— Nu-i greu să-mi aduc aminte de ce-mi spui. Pe vremea aceea tocmai debutasem la Madrid şi mă întorceam la Zamora. Îmi amintesc chiar că o duceam cam prost.

— Îmi amintesc şi eu ; ştiu că purtai un surtuc căptuşit cu afişe de teatru. Şi tot aşa, n-am uitat că te plîngeai că ai o soţie prea cuminte.

— O ! acuma nu mă mai plîng, spuse repede Zapata. Mulţumesc lui Dumnezeu, nevastă-mea a scăpat de meteahna asta. De aceea şi surtucul meu are acuma căptuşeală mai bună.

Voiam să-l felicit că neveste-si i-a venit mintea la cap, dar chiar în clipa aceea a trebuit să plece de lîngă mine ca să intre în scenă. Curios s-o cunosc pe nevastă-sa, m-am apropiat de un actor şi l-am rugat să mi-o arate. Mi-a arătat-o şi mi-a spus :

— Uite, aceea este. Narcisa o cheamă şi-i cea mai drăguţă dintre toate doamnele noastre, după sora dumitale.

M-am gîndit că actriţa asta trebuie să fie aceea pe care o alesese Marialva înainte de a o vedea pe Estella ; şi chiar aşa şi era. După reprezentaţie, am dus-o pe Laura pînă acasă şi aici am zărit cîţiva bucătari care pregăteau o masă strașnică.

— Poţi să mănînci aici, îmi spuse ea.

— Nu, nu ! i-am răspuns eu. Poate că marchizul vrea să stea numai cu tine.

— O ! nu, zise ea, vine cu doi prieteni de-ai lui şi cu un actor de-al nostru. Aşa că poţi şi tu să rămîi şi să fii al şaselea la masă. Doar ştii că la actriţe secretarii au voie să mănînce cu patronii.

— E adevărat, am spus eu. Ar fi însă prea devreme să încep de pe-acuma a mă socoti printre secretarii lui intimi. Trebuie mai întîi să îndeplinesc vreo însărcinare de încredere ca să merit această cinste.

După ce am spus asta, am plecat de la Laura şi m-am dus la birtul meu, unde aveam de gînd să mănînc şi de-acum înainte, o dată ce stăpînu-meu nu stătea la masă acasă.

Capitolul IX

CU CE OM EXTRAORDINAR A CINAT ÎN SEARA ACEEA ŞI CE S-A PETRECUT ÎNTRE EI

Cînd am intrat în birt, am zărit un soi de călugăr bătrîn, care mînca singur într-un colţ. Curios să ştiu ce era cu el, m-am aşezat în faţa lui şi l-am salutat foarte politicos. Mi-a răspuns la salut tot aşa. Mi s-a adus porţia şi am început să mănînc cu poftă. În timp ce mîncam, mă uitam din cînd în cînd la omul acela şi de fiecare dată îl găseam cu ochii aţintiţi asupra mea. Cum această atenţie îndîrjită cu care se uita la mine mă cam stingherea, l-am întrebat :

— Părinte, ne-am mai întîlnit poate şi în altă parte ? Vă uitaţi la mine ca şi cum m-aţi cunoaşte.

Îmi răspunse cu gravitate :

— Mă uit la dumneata şi mă minunez de-atîtea întîmplări de tot felul care sînt înscrise în trăsăturile feţei dumitale.

— După cum văd, zisei eu cam în bătaie de joc, sfinţia-voastră se îndeletniceşte cu metoposcopia [1].

— Aş putea să mă laud că o ştiu foarte bine, spuse călugărul, şi că am prezis lucruri care s-au întîmplat chiar aşa cum am spus eu. Cunosc tot atît de bine şi chiromanţia şi îndrăznesc să spun că oracolele mele sînt fără greş atunci cînd confrunt ce-am văzut în palmă cu ce-am văzut pe faţă.

Cu toate că bătrînul avea înfăţişarea unui om cuminte, mi s-a părut aşa de caraghios ce spunea, încît nu m-am putut ţine să nu-i rîd în nas. El însă, în loc să se supere de necuviinţa mea, a zîmbit şi, după ce s-a uitat împrejur să vadă dacă nu ascultă nimeni, a vorbit aşa :

— Nu mă mir cînd te văd atît de pornit împotriva a două ştiinţe care sînt socotite astăzi drept neserioase. Studiul lung şi ostenitor pe care ele îl cer descurajează pe toţi învăţăceii şi ei renunţă la ele şi le ponegresc de ciudă că nu le-au putut dobîndi. Eu însă nu m-am spe-

[1] Ghicire după cutele frunţii.

riat de întunecimea care le învăluie, după cum nu m-am speriat nici de greutățile ce se ivesc necontenit în descoperirea tainelor chimiei și în arta minunată a transformării metalelor în aur. Totuși, eu nu cred, urmă el, că vorbesc cu un tînăr căruia cele spuse de mine i se par într-adevăr niște visuri. Am să-ți arăt o mostră din meșteșugul meu și asta te va face să mă judeci cu mai multă bunăvoință decît te-ar face tot ce ți-aș spune.

Și scoase din buzunar o sticluță în care era o licoare roșie. Apoi îmi spuse :

— Am aici un elixir pe care l-am făcut azi-dimineață din sucurile unor ierburi, sucuri pe care le-am distilat în alambic ; eu aproape toată viața mi-am petrecut-o ca Democrit[1], cercetînd și descoperind însușirile buruienilor și ale mineralelor. Ai să vezi îndată ce putere are elixirul. Uite, vinul pe care-l bem aici la masă e foarte prost ; are să se facă foarte bun.

Și în vreme ce vorbea, turnă două picături de elixir în sticla mea, și vinul meu s-a făcut deodată mai bun decît cele mai strașnice vinuri care se beau în Spania.

Miraculosul are mare înrîurire asupra imaginației și cînd imaginația a fost stîrnită, atunci nu te mai slujești de puterea de judecată a minții. Fermecat de acest meșteșug minunat și tainic și convins că acela care-l născocise trebuia să fie un om grozav de iscusit, am strigat plin de admirație :

— Părinte, iartă-mă, te rog, că te-am luat la început drept un moșneag nebun. Acuma văd că ai avut dreptate. Nici nu-mi trebuie mai mult ca să fiu sigur că dacă ai vrea ai face chiar acuma un drug de aur dintr-un drug de fier. Ce fericit aș fi să stăpînesc și eu o știință minunată ca asta !

— Să te ferească Dumnezeu s-o cunoști vreodată, îmi tăie vorba bătrînul, oftînd adînc. Mai bine nu mai dori asta ! În loc să mă invidiezi, mai degrabă plînge-mi de milă că mi-am dat atîta osteneală ca să ajung un om

[1] Important filozof materialist din Grecia antică (aproximativ 460—370 î.e.n.).

nefericit. Trăiesc tot cu frică. Mi-i teamă să nu fiu descoperit și închisoarea pe viață să fie răsplata muncii mele. Cu frica asta în spate, duc o viață rătăcitoare, travestit cînd în preot sau în călugăr, cînd în senior, cînd în țăran. Cu prețul acesta, este oare de vreun folos să știi să faci aur? Și bogăția nu-i oare o adevărată caznă pentru oamenii care nu se pot bucura de ea în liniște?

— Vorbele acestea mi se par foarte înțelepte, am spus eu atunci filozofului. Nimic nu-i mai de preț decît să trăiești liniștit. Nu-mi mai trebuie piatra filozofală. Am să mă mulțumesc să aflu de la dumneata ce-o să mi se mai întîmple.

— Da, bucuros, fiule, zise el. Despre trăsăturile feței dumitale am vorbit. Acuma dă-mi mîna.

I-am întins mîna cu o încredere despre care vor spune unii cititori că nu-mi face cinste, deși poate că în locul meu s-ar fi purtat și ei la fel. S-a uitat bine la mîna mea și mi-a spus apoi cu entuziasm:

— O! ce trecere de la durere la bucurie, de la bucurie la durere! Ce înșirare ciudată de necazuri și de nenoroace! De altfel, pînă acuma ai suferit o mare parte din aceste alternanțe ale soartei. Nu ți-a mai rămas de îndurat nici o nenorocire și un senior are să-ți asigure o viață plăcută, care nu va mai suferi nici o schimbare.

Mi-a mai spus că pot să mă bizui pe această prezicere, apoi și-a luat rămas bun de la mine și a plecat. Eu am rămas gîndindu-mă la ce auzisem. Fără îndoială că seniorul de care vorbise era marchizul de Marialva, așa că nimic nu mi se părea mai cu putință decît împlinirea prezicerii. Dar chiar dacă n-ar fi existat nici cea mai mică aparență de împlinire, eu tot aș fi crezut ce spusese falsul călugăr, fiindcă cu elixirul lui își cîștigase o mare autoritate asupra minții mele. Ca să grăbesc norocul ce-mi fusese prezis, m-am hotărît să mă lipesc de marchiz mai tare decît mă lipisem de ceilalți stăpîni pe care îi avusesem pînă atunci. După ce am luat această hotărîre, m-am dus acasă vesel cum nici n-aș putea să spun. Nici o femeie n-a plecat vreodată așa de mulțumită de la o ghicitoare.

Capitolul X

CE ÎNSĂRCINARE A DAT MARCHIZUL DE MARIALVA LUI GIL BLAS ŞI ÎN CE FEL ACEST CREDINCIOS SECRETAR A ÎNDEPLINIT-O.

Marchizul încă nu se întorsese de la actriţa lui, numai valeţii erau acasă şi jucau cărţi aşteptîndu-l. Am făcut cunoştinţă cu dînşii şi am stat la taifas, veselindu-ne pînă la două după miezul nopţii, cînd a venit stăpînul. S-a mirat cînd m-a văzut şi mi-a spus cu un ton binevoitor, care arăta că fusese foarte mulţumit de felul cum îşi petrecuse seara :

— Cum, încă nu te-ai culcat, Gil Blas ?

I-am răspuns că, înainte de culcare, voiam să ştiu dacă n-are ceva să-mi poruncească.

— Mîine dimineaţă, zise el, poate că am să-ţi dau ceva de făcut ; dar am să-ţi spun atunci ce anume vreau. Acuma du-te la culcare şi să ştii că nu trebuie să mă aştepţi seara. N-am nevoie decît de valeţi.

După ce-mi spuse aceste lucruri, care în fond mă bucurau, fiindcă mă scuteau de o servitudine care uneori n-ar fi fost de loc plăcută, l-am lăsat pe marchiz în odăile lui şi eu m-am dus în odăiţa mea din pod. M-am culcat, dar cum nu puteam să adorm, m-am gîndit să urmez sfatul lui Pitagora [1], care zice că să ne aducem aminte seara de ce-am făcut în timpul zilei, ca să ne bucurăm de faptele noastre bune şi să ne mustrăm pentru cele rele.

Nu-mi simţeam cugetul destul de curat ca să fiu mulţumit de mine însumi. Mă gîndeam că rău am făcut ajutînd-o pe Laura la minciunile ei. Degeaba îmi spuneam, ca să mă împac pe mine, că n-ar fi fost frumos să dau de gol pe o femeie care voia numai să-mi facă plăcere şi că fusesem oarecum nevoit să mă fac părtaş la şiretlicul ei. Nemulţumit de această scuză, îmi răspundeam mie însumi că nu trebuia să împing lucrurile mai departe şi că era chiar o nerușinare din partea mea să mai rămîn pe lîngă un senior a cărui încredere faţă

[1] Însemnat filozof al vechii Greci (aproximativ 571—497 î.e.n.).

de mine o răsplăteam așa de prost. În sfîrșit, după o aspră cercetare, am ajuns la concluzia că poate nu eram chiar o puștama, dar nici mult nu-mi lipsea ca să fiu.

De aici, trecînd la urmările acestei trebușoare, m-am gîndit că era lucru cu primejdie să trag pe sfoară un om de neam mare, care te pomenești că află într-o bună zi de toată tîcluiala. Făcînd această reflecție înțeleaptă, am început să mă cam tem de ce-ar putea să se întîmple, dar după aceea, gîndindu-mă la plăcerile și foloasele pe care le trăgeam din toată treaba asta, teama mea s-a împrăștiat. De altfel, numai prorocirea omului cu elixirul și ar fi fost destul ca să mă liniștească. Numai imagini plăcute îmi răsăreau în minte. Am început să fac socoteli de aritmetică, să număr în gînd suma la care se va urca leafa mea după zece ani de serviciu. Adăugam la asta darurile pe care aveam să le primesc peste leafă de la stăpînu-meu și, socotindu-le după firea lui darnică, sau mai degrabă după dorința mea, ajungeam la o risipă de imaginație, dacă se poate spune, care nu mai punea nici o limită averii mele. Atîta bogăție încetul cu încetul mă toropi și am adormit clădind castele în Spania.

A doua zi m-am sculat pe la opt și m-am dus să primesc poruncile stăpînului ; dar, cînd să deschid ușa și să ies, numai mă pomenesc cu el că mă întîmpină în halat și cu scufie. Era singur.

— Gil Blas, îmi spuse el, aseară, cînd m-am despărțit de sora dumitale, i-am făgăduit că mă duc în dimineața asta pe la ea, însă o treabă foarte importantă, pe care o am acuma, nu-mi îngăduie să mă țin de cuvînt. Du-te și spune-i că-mi pare foarte rău că nu pot să viu acuma pe la dînsa, dar că deseară vom lua iar masa împreună. Și încă ceva, adăugă el, dîndu-mi o pungă și o cutiuță de piele încrustată cu pietre scumpe ; uite, du-i portretul meu, iar punga păstrează-ți-o ; sînt în ea cincizeci de pistoli, pe care ți-i dau ca un semn al prieteniei ce o am încă de pe acum față de dumneata.

Am luat într-o mînă portretul și în cealaltă punga aceea, pe care așa de puțin o meritam. M-am dus repede la Laura, spunîndu-mi plin de bucurie. „Bun ! Prezicerea se împlinește văzînd cu ochii. Ce noroc să fii fratele

unei fete frumoase și amoroase. Păcat numai că toată treaba asta folositoare și plăcută nu-i și cinstită!"

Laura, spre deosebire de celelalte actrițe, se scula devreme. Cînd am ajuns, era la oglindă unde, așteptîndu-și portughezul, adăuga la frumusețea ei naturală toate farmecele ajutătoare pe care i le putea da meșteșugul cochetăriei.

— Dragă Estella, i-am spus cînd am intrat, tu, magnet al străinilor, să știi că acuma poi sta la masă cu stăpînu-meu, fiindcă m-a onorat cu o însărcinare care îmi dă acest drept și pe care am venit să mi-o îndeplinesc. N-o să aibă plăcerea să vie pe la tine în dimineața asta, așa cum avea de gînd. În schimb, ca să te consolezi, are să vie deseară la masă și îți trimite acuma portretul lui, care am impresia că cuprinde o consolare și mai mare.

I-am dat cutiuța și strălucirea vie a briliantelor cu care era împodobită i-a bucurat ochii. A deschis-o, s-a uitat în treacăt la portret, apoi a închis-o iar și s-a întors la pietrele scumpe. A spus că-i plac foarte mult și a adăugat zîmbind, făcînd aluzie la portret:

— Unei actrițe, în cazuri de astea, copia îi place mai mult decît originalul.

I-am spus apoi că generosul portughez, cînd mi-a dat portretul, m-a dăruit și cu cincizeci de pistoli.

— Te felicit. Seniorul nostru face la început o faptă pe care alții chiar la sfîrșit o fac rar.

— Numai ție, draga mea, îți datoresc darul ăsta; marchizul mi l-a făcut deoarece crede că sînt fratele tău.

— Aș vrea, zise ea, să-ți facă un dar ca ăstă în fiecare zi. Nici nu știi ce drag îmi ești. Chiar din clipa cînd te-am văzut, m-am legat de tine așa de strîns, că timpul n-a putut rupe legătura. Cînd te-am pierdut la Madrid, n-am pierdut și speranța că am să te găsesc; și ieri, cînd te-am revăzut, te-am primit ca pe un om care trebuia să se întoarcă la mine neapărat. Cerul, dragul meu, ne-a făcut unul pentru altul. Ai să fii soțul meu, dar deocamdată trebuie să ne îmbogățim. Prevederea cere să începem cu asta. Vreau să mai am vreo două-trei aventuri, ca să avem cu ce trăi bine după aceea.

I-am mulțumit după cuviință de osteneala pe care binevoia să și-o dea pentru mine și pe nesimțite ne-am pus pe vorbă și am stat așa împreună pînă la amiază. Atunci am plecat să dau seamă lui stăpînu-meu de felul cum fusese primit cadoul lui. Cu toate că Laura nu-mi spusese în privința asta nimic, pe drum m-am apucat și am compus o frumoasă cuvîntare de mulțumire, pe care voiam s-o rostesc ca din partea ei. Dar am făcut-o degeaba, pentru că atunci cînd am ajuns acasă, mi s-a spus că marchizul tocmai plecase ; și n-aveam să-l mai văd niciodată, așa cum se va putea citi în capitolul care urmează.

Capitolul XI

ȘTIREA PE CARE A AFLAT-O GIL BLAS ȘI CARE A CĂZUT CA TRĂSNETUL ASUPRA LUI.

M-am dus la birtul meu și acolo, întîlnindu-mă cu doi domni plăcuți la vorbă, am prînzit și am stat cu ei pînă la ceasul cînd începea teatrul. Atunci ne-am despărțit. Ei s-au dus la treburile lor, iar eu am luat-o către teatru. În treacăt, trebuie să spun că ar fi trebuit să am toate motivele ca să fiu vesel ; conversația cu acei domni fusese plăcută ; soarta mea se arăta zîmbitoare ; și totuși, eram cuprins de o tristețe pe care nu izbuteam s-o alung. Să se mai spună că omul nu presimte necazurile care îl amenință.

Cînd să intru în foaierul actorilor, văd deodată pe Melchior Zapata că vine la mine și îmi spune în șoaptă să mă duc cu dînsul. Ne-am retras într-o odaie a hotelului și acolo, între patru ochi, Melchior mi-a spus :

— Domnule Gil Blas, mă simt dator să-ți aduc la cunoștință ceva foarte important pentru domnia-ta. Știi că la început, marchizului de Marialva îi plăcuse Narcisa, soția mea. Hotărîse chiar și ziua cînd să vie să se înfrupte din bucățica mea, cînd șireata de Estella a făcut ce-a făcut și a stricat jocul și l-a luat ea pe seniorul portughez. Îți închipui dumneata că o actriță nu pierde o

pradă ca asta fără să-i fie ciudă. Toată treaba asta o roade la inimă pe nevastă-mea. Ar face orice, numai să se răzbune şi, din nefericire pentru dumneata, prilejul răzbunării s-a ivit. Ieri, îţi aduci aminte că toţi slujbaşii teatrului au venit să te vadă. Ajutorul curăţitorului de candelabre a spus cîtorva actori că te cunoaşte şi că nu eşti frate cu Estella. Zvonul acesta a ajuns astăzi la urechile Narcisei şi ea imediat l-a întrebat pe cel care îl răspîndise. Acela a încredinţat-o că zvonul e adevărat. Zice că te-a cunoscut cînd erai valet la Arsenia, pe vremea cînd Estella, care atunci se numea Laura, era şi ea în slujba Arseniei, la Madrid. Nevastă-mea e încîntată de această descoperire şi vrea să-i spuie şi marchizului de Marialva. Marchizul vine astă-seară la teatru. Dumneata, acum, vezi ce ai de făcut. Dacă într-adevăr nu eşti frate cu Estella, eu te sfătuiesc prieteneşte şi findcă ne cunoaştem mai de mult, să te păzeşti. Narcisa cu Estella are ce are, aşa că mi-a spus să-ţi dau de veste, să fugi cît mai repede, ca să nu ţi se întîmple vreo nenorocire.

Nici nu trebuia să-mi spună mai mult. I-am mulţumit actorului. După mutra mea speriată, a înţeles că nu eram eu omul să tăgăduiesc cele spuse de ajutorul curăţitorului de candelabre şi chiar aşa şi era, n-aveam de loc poftă să merg aşa de departe cu nerușinarea. N-am fost de loc ispitit nici măcar să-mi iau rămas bun de la Laura, de teamă că are să mă îndemne să fac pe îndrăzneţul. Cît despre ea, n-aveam nici o grijă, era prea bună actriţă ca să nu ştie cum să iasă din încurcătură. Eu însă nu puteam să mă aleg decît cu o pedeapsă şi nu eram destul de îndrăgostit ca s-o înfrunt. Nu mă mai gîndeam decît cum să fug mai repede cu zeii mei penaţi[1], adică cu bulendrele mele. Am şters-o de acasă cît ai clipi din ochi şi tot într-o clipă am pus pe cineva să-mi ia geamantanul şi să mi-l ducă la un catîrgiu, care a doua zi la trei dimineaţa trebuia să plece la Toledo. Aş fi vrut să fiu de pe acuma la contele de Polan, a cărui casă mi se părea singurul loc unde puteam să fiu la adăpost. Dar deocamdată încă nu eram acolo şi mă gîndeam cu neliniște la timpul pe care mai trebuia

[1] Zeii casei la romani.

să-l petrec într-un oraș unde, cu siguranță, aveam să fiu urmărit începînd chiar din noaptea aceea.

M-am dus totuși să mănînc la birt, deși eram tot așa de tulburat ca un datornic care știe că alguazilii sînt pe urmele lui. Ce-am mîncat eu în seara aceea nu cred că a produs un chil[1] prea bun în stomacul meu. Dat pradă spaimei cum eram, mă uitam la toți cei care intrau în birt și, cînd venea cîte unul cu o mutră mai suspectă (ceea ce nu e lucru rar într-un asemenea loc), tremuram de frică. După ce am mîncat așa, înghițind cu noduri, m-am sculat de la masă și m-am dus la catîrgiul meu și acolo m-am întins jos, pe niște paie proaspete, și am stat așa pînă la ceasul plecării.

Pot să spun că răbdarea mea a fost pusă la grea încercare în toată vremea asta. Mii de gînduri neplăcute mă năpădeau. Dacă aţipeam, vedeam deodată pe marchiz furios, învineţind cu lovituri de pumn fața frumoasă a Laurei și spărgînd toate lucrurile din casă, ori îl auzeam cum dă poruncă servitorilor să mă bată pînă mă omoară. Săream din somn și trezirea, care de obicei e așa de plăcută după un vis groaznic, era și mai cumplită decît visul.

Din fericire, catîrgiul a pus capăt frămîntării mele, dîndu-mi de veste că erau gata catîrii. Am sărit repede în picioare și, mulțumesc lui Dumnezeu, am plecat de acolo cu desăvîrșire vindecat și de Laura și de chiromanție. Cu cît ne îndepărtam mai mult de Granada, cu atîta mintea mea se liniștea. Am început să vorbesc cu catîrgiul, am făcut haz de niște snoave pe care mi le-a povestit și frica mea încet-încet s-a spulberat. Am dormit foarte bine la Ubeda, unde ne-am oprit în prima zi, iar în ziua a patra am ajuns la Toledo. Cea dintîi grijă a mea a fost să aflu unde stă contele de Polan și m-am și dus la locuința lui, convins fiind că nu mă va lăsa să stau în altă parte decît la dînsul. Dar n-a fost așa cum credeam eu. Acasă la conte am dat numai de portar și acesta mi-a spus că stăpînu-său plecase cu o zi înainte la Leyva, de unde primise știrea că Serafina era greu bolnavă.

---

[1] Lichid format din partea nutritivă a alimentelor, care este absorbit în timpul actului de digestie și răspîndit apoi în tot corpul.

Nu mă aşteptasem la lipsa contelui de acasă; ea mi-a micşorat bucuria că eram la Toledo şi m-a făcut să-mi schimb planul. Fiindcă eram acum atît de aproape de Madrid, m-am hotărît să mă duc la Madrid. Mă gîndeam că aş putea să-mi croiesc şi eu drum la curte, unde auzisem că nu era numaidecît nevoie de un talent deosebit ca să-ţi faci loc. Chiar a doua zi, m-am folosit de faptul că am găsit un cal care trebuia dus îndărăt şi am plecat spre capitala Spaniei. Soarta m-a dus acolo ca să-mi dea să joc roluri mai mari decît cele pe care le avusesem pînă atunci.

Capitolul XII

GIL BLAS TRAGE LA UN HOTEL, ACOLO FACE CUNOŞTINŢĂ CU CĂPITANUL CHINCHILLA. CE FEL DE OM ERA ACESTA ŞI CU CE TREBURI VENISE LA MADRID.

După ce am ajuns la Madrid, mi-am luat cu chirie o odaie mobilată, într-o casă unde locuia, între alţii, şi un căpitan bătrîn, venit tocmai din fundul Castiliei. Noi ca să ceară de la curte o pensie la care avea din belşug dreptul. Îl chema don Anibal de Chinchilla. N-am putut să nu mă mir cînd l-am văzut întîia oară. Era un om de vreo şaizeci de ani, de-o statură gigantică şi nemaipomenit de slab. Mustaţa groasă i se urca şerpuind, de o parte şi de alta a feţei, pînă la tîmple. Îi lipsea un braţ şi un picior, şi pe lîngă asta, în locul unui ochi, avea un plasture de tafta verde şi pe faţă se vedeau urme de tăieturi. Încolo, era ca toţi oamenii. Nu ducea lipsă de deşteptăciune şi mai ales de gravitate. Împingea morala pînă la extrem şi era foarte migălos în chestii de onoare.

După ce am stat cu el de vorbă de vreo cîteva ori, m-a cinstit cu încrederea lui. Am aflat în curînd toate treburile sale. Mi-a spus cu ce prilej şi-a lăsat un ochi la Napoli, un braţ în Lombardia şi un picior în Ţările de Jos. Ce-am admirat în povestirea bătăliilor şi a ase-

diilor la care luase parte, a fost faptul că niciodată nu făcea pe grozavul și nu se lăuda ; deși l-aș fi înțeles foarte bine dacă și-ar fi lăudat jumătatea care îi mai rămăsese din el însuși, ca să se despăgubească astfel de pierderea celeilalte. Ofițerii care se întorc teferi de la război nu sînt toți așa de modești.

Mi-a mai spus cum că, ce-i stătea mai mult pe inimă era că în campaniile pe care le făcuse cheltuise o mulțime de avere. Nu mai avea acuma decît o sută de ducați venit ; asta de-abia îi ajungea ca să-și îngrijească mustața, să-și plătească chiria și să-și dea la scris jalbele.

— Fiindcă trebuie să știți, domnule, adăugă el, că în fiecare zi înaintez cîte una, dar nu sînt luate în seamă. Parcă am fi pus rămășag, primul ministru și cu mine, să vedem care din noi are să se plictisească mai întîi, eu de dat, ori el de primit ? Am avut onoarea să mă înfățișez și la rege, dar cum e turcul și pistolul ; iar în vremea asta, castelul meu de la Chinchilla se dărăpănează pentru că n-am cu ce să-l repar.

— Nu trebuie să pierdeți nădejdea, am spus eu atunci căpitanului. Știți și domnia-voastră că binefacerile curții se cam lasă de obicei așteptate. Poate chiar mîine o să vă pomeniți că vi se răsplătește din belșug toată truda și toate isprăvile de vitejie pe care le-ați făcut.

— Nu prea trag nădejde, răspunse don Anibal. Nu-s nici trei zile de cînd am vorbit cu unul dintre secretarii ministrului, și dacă ar fi să cred ce-a spus atunci, pot să aștept mult și bine.

— Și ce v-a spus, seniore ofițer ? l-am întrebat eu. Oare, starea în care vă aflați nu i s-a părut vrednică de răsplată ?

— Ascultați și aveți să vedeți. Secretarul acela mi-a spus ritos : „Seniore gentilom, nu mai vorbiți atîta de sîrguința și de fidelitatea dumneavoastră. Nu v-ați făcut decît datoria, punîndu-vă viața în primejdie pentru patrie. Gloria pe care o faptă frumoasă o aduce celui ce o face răsplătește din belșug această faptă și răsplata asta e de ajuns, mai cu seamă pentru un spaniol. Vă înșelați dacă credeți că răsplata pe care o

cereți vi se datorește numaidecît. Dacă vi se acordă, atunci o veți căpăta numai datorită bunătății regelui, căci el binevoiește să se simtă îndatorat față de acei supuși ai săi care au adus servicii statului." După cum vedeți, urmă căpitanul, aproape că mă mai scot și dator, așa că tare mă tem că am să mă întorc de-aici cum am venit.

Cînd vezi că un om de treabă e necăjit, ai vrea să-l ajuți. L-am îndemnat să nu se descurajeze ; i-am spus chiar că am să-i scriu jalbele pe curat. Mai mult chiar, mi-am scos punga și, deschizînd-o, i-am spus să-și ia cît are nevoie. El nu era dintre aceia care în asemenea ocazii n-așteaptă să le mai spui o dată. Dimpotrivă, arătîndu-se foarte gingaș în privința asta, mi-a mulțumit cu o mare demnitate și n-a primit. Mi-a spus că, nevoind să cadă pe capul nimănui, se obișnuise încetul cu încetul să trăiască cu atîta cumpătare, încît cea mai neînsemnată mîncare îi era de ajuns ca să trăiască. Și chiar așa și era. Trăia numai cu arpagic și cu ceapă. De asta era numai piele și oase. Ca să nu-l vadă nimeni ce prost mănîncă, se închidea de obicei în odaie la el cînd mînca. Tot rugîndu-l, l-am înduplecat să prînzească și să cineze cu mine. Și amăgindu-i mîndria cu o ingenioasă compătimire, am pus să mi se aducă la masă mai multă carne și mai mult vin decît aveam eu nevoie. L-am îndemnat să bea și să mănînce. La început n-a vrut, dar după aceea, la stăruințele mele, s-a așezat la masă. Pe urmă a căpătat mai multă îndrăzneală și, fără să-l mai îndemn, m-a ajutat să-mi golesc farfuria și mi-a deșertat sticla.

După ce a sorbit vreo cîteva pahare și stomacul lui s-a împăcat iar cu mîncarea bună, mi-a spus, vesel :

— Ai darul convingerii, domnule Gil Blas ; trebuie să fac așa cum îmi spui. Felul dumitale de a fi e atît de ademenitor și de plăcut, încît acuma nu-mi mai este teamă că abuzez cumva de bunăvoința dumitale.

Căpitanul își lăsase acuma la o parte sfiala și cred că dacă în clipa aceea l-aș fi îndemnat să ia niște bani, nu s-ar mai fi rușinat și ar fi luat. Dar nu l-am mai pus la încercare. Era destul deocamdată că-l convinsesem să stea cu mine la masă și nu numai că îi

scriam pe curat jalbele, dar chiar le ticluiam împreună cu dînsul. Tot copiind la predici, mă deprinsesem acum să șlefuiesc o frază. Ajunsesem și eu un soi de scriitor. Căpitanul cel bătrîn se pricepea și el în ale scrisului. În felul acesta, luîndu-ne amîndoi la întrecere, compuneam niște mostre de elocvență demne de cei mai celebri dascăli din Salamanca. Dar degeaba ne storceam mintea ca să semănăm flori de retorică în jalbele noastre. Semănam în vînt. Oricît ne sileam noi să scoatem cu iscusință la iveală serviciile lui don Anibal, curtea nu le lua în seamă. Asta desigur că nu-l îndemna pe bătrînul invalid să laude pe ofițerii care își părăduiesc averea în războaie. Necăjit cum era, își blestema soarta și trimitea la toți dracii și Napoli, și Lombardia, și Țările de Jos.

Culmea jignirii a fost cînd, chiar în fața lui, un poet protejat de ducele de Alba a recitat regelui un sonet, cu prilejul nașterii unei infante, și a fost răsplătit pentru asta cu o pensie de cinci sute de ducați. Bietul căpitan mutilat era mai să înnebunească de supărare, noroc că l-am mai potolit eu.

— Ce s-a întîmplat? i-am spus văzîndu-l atît de necăjit; nu trebuie să vă indignați. De cînd e lumea, poeții au privilegiul de a-i face pe suverani tributari ai muzelor. Nu este cap încoronat care să nu aibă cîțiva domni de-aceștia în solda lui. Și ca să vorbim drept, pensiile astea, pe care posteritatea rareori le uită, consacră dărnicia regilor; pe cînd celelalte pe care le dau nu adaugă nimic la gloria lor. Cîte recompense n-a dat August[1]? Cîte pensii n-a plătit, de care noi habar n-avem? Însă cea mai îndepărtată posteritate va ști, cum știm și noi, că Virgiliu a primit în dar de la acest împărat peste două sute de mii de scuzi.

Orice aș fi spus eu lui don Anibal, roadele sonetului îi stăteau în gît și neputînd să le înghită, s-a hotărît să lase tot baltă și să plece. Totuși, înainte de plecare, a vrut să-și mai încerce o dată norocul și să înainteze o jalbă ducelui de Lerma. Ne-am dus amîndoi la primul ministru; acolo am întîlnit pe un tînăr

[1] Împărat roman (63 î.e.n. și 14 e.n.).

care, după ce l-a salutat pe căpitan, i-a spus foarte afectuos :

— Ce mai faceţi, scumpul şi vechiul meu stăpîn ? Cu ce treburi aţi venit pe la monseniorul nostru ? Dacă aveţi nevoie de un om cu trecere, spuneţi-mi mie. Vă servesc eu.

— Bravo, Pedrillo, spuse căpitanul, după cum văd, ai o slujbă importantă aici.

— Măcar atîta cît să pot fi de folos unui cinstit hidalgo [1] ca domnia-voastră, răspunse tînărul.

— Bine, atunci, zise zîmbind căpitanul, am să mă servesc de protecţia ta.

— Pe care eu v-o dau din toată inima, zise Pedrillo. Să-mi spuneţi numai despre ce este vorba şi eu vă făgăduiesc, că am să fac în aşa fel, încît să trageţi toate foloasele de pe urma primului ministru.

I-am spus băiatului acestuia atît de îndatoritor pentru ce venisem acolo. El a întrebat pe don Anibal unde locuieşte. Apoi, după ce ne-a promis că a doua zi va veni neapărat pe la noi, a plecat fără să ne spuie nici ce avea de gînd să facă şi nici măcar dacă era în slujba ducelui de Lerma. Am vrut să ştiu ce era cu acest Pedrillo care părea aşa de dezgheţat.

— Băiatul acesta, îmi spuse căpitanul, a fost în slujba mea acum cîţiva ani, dar cînd am sărăcit a plecat de la mine, ca să-şi găsească un loc mai bun. Nu-s supărat pe el din cauza asta. E foarte firesc să umbli după mai bine. Băiatul e deştept şi grozav de priceput în tertipuri de tot felul. Dar cu toată priceperea lui, nu mă bizui prea mult pe sîrguinţa cu care a spus că vrea să mă servească.

— Nu se ştie, am spus eu ; poate să vă fie de folos. Dacă, de exemplu, e în slujba vreunui ofiţer de seamă al ducelui, ar putea să vă servească. Ştiţi doar că, la oamenii sus-puşi, toate se fac numai cu tertipuri şi cu sforării, că au slujitori favoriţi care îi duc de nas şi că pe aceştia, la rîndul lor, îi duc de nas slujitori mai mici.

A doua zi dimineaţa, Pedrillo a venit la noi, la hotel.

[1] Titlu de nobleţe în vechea Spanie.

— Domnilor, zise el, ieri n-am putut să vă spun ce mijloace am ca să-l servesc pe căpitanul Chinchilla, fiindcă locul în care ne aflam nu-mi îngăduia să vorbesc despre astfel de lucruri. Şi, în afară de asta, voiam mai întîi să încerc şi să văd care-i calea cea mai bună. Trebuie să ştiţi că eu sînt lacheul de încredere al lui don Rodrigo de Calderone, prim-secretar al ducelui de Lerma. Stăpînu-meu, care e mare crai, se duce aproape în fiecare seară la o privighetoare din Aragon, pe care o ţine în colivie în cartierul curţii. E o fată din Albarazin, foarte nostimă. E deşteaptă şi cîntă de minune. De asta o şi cheamă seniora Sirena. Cum îi duc în fiecare dimineaţă un răvaş dulce, am fost şi azi pe la ea. Iată ce i-am propus. Să spuie că don Anibal îi e unchi şi să-l roage pe amantul ei să-l protejeze. Ea a spus că e gata să facă toată treaba asta. Pe lîngă folosul pe care speră să-l aibă de-aici, e şi foarte încîntată să treacă drept nepoata unui vrednic gentilom.

Căpitanul Chinchilla a cam strîmbat din nas cînd a auzit. Nu-i plăcea să fie părtaş la acest şiretlic şi mai cu seamă nu-i plăcea ca o aventurieră să-l dezonoreze, dîndu-se drept rudă cu el. Nu se simţea jignit numai în ce-l privea pe dînsul, dar vedea în asta, ca să zic aşa, o batjocură retroactivă faţă de strămoşii lui. Lui Pedrillo, aceste scrupule ale căpitanului i se părură cu totul nelalocul lor.

— Cum se poate să vorbiţi aşa? strigă el indignat. Aşa sînteţi dumneavoastră, nobilii scăpătaţi, plini de o mîndrie caraghioasă! Ce spuneţi de asta? urmă el întorcîndu-se spre mine, mai încape aici să facă cineva nazuri? O, Doamne! La curte chiar că şi trebuie să fii aşa de pretenţios cu morala! Aici, cînd ţi se iveşte norocul, nu trebuie să-l laşi să-ţi scape, sub orice formă, oricît de urîtă s-ar înfăţişa.

Am fost şi eu de părerea lui Pedrillo şi atîta l-am dăscălit amîndoi pe căpitan, pînă ce l-am făcut, fără voia lui, unchiul Sirenei. Cînd, în sfîrşit, i-am învins mîndria, ceea ce n-a fost de loc uşor, ne-am aşezat tustrei şi am făcut ministrului o nouă jalbă, iar după ce am revăzut-o, am rotunjit-o şi am dres-o cum am putut mai bine, eu m-am apucat şi am scris-o frumos

pe curat, iar Pedrillo a dus-o aragonezei și ea, chiar în seara aceea, a dat-o lui don Rodrigo, căruia i-a vorbit în așa fel încît secretarul, crezînd că ea e într-adevăr nepoata căpitanului, a făgăduit că are să stăruie pentru dînsul. Peste cîteva zile, am și văzut efectul acestei stratageme. Pedrillo a venit la noi la hotel cu un aer triumfător și a spus lui Chinchilla:

— Veste bună. Regele va împărți zilele acestea recompense și pensii și, printre cei care le vor căpăta, veți fi și dumneavoastră. Am fost însărcinat să vă aduc la cunoștință acest lucru. Mi s-a mai poruncit ca totodată să vă întreb ce cadou aveți de gînd să faceți Sirenei. În ce mă privește, eu nu vreau nimic. Dau tot aurul din lume pe bucuria că l-am ajutat pe vechiul meu stăpîn să-și îmbunătățească soarta. Dar cu nimfa din Albarazin e altceva. Ea-i niței cămătăreasă cînd e vorba să ajute pe cineva. Asta-i meteahna ei. Ar fi în stare să ia mită chiar și de la tată-său, d-apoi de la un unchi care nu-i unchi!

— Atunci să spună ce vrea, zise don Anibal. Dacă vrea să-i dau în fiecare an o treime din pensia pe care am s-o capăt, îi făgăduiesc că am să i-o dau, chiar dacă ar fi vorba de toate veniturile maiestății-sale catolice[1], și cred că cuvîntul meu e destul.

— Eu, dacă aș fi în locul ei, m-aș încrede în cuvîntul domniei-voastre, zise purtătorul de răvașe dulci ale lui don Rodrigo; știu cît de mult prețuiește, dar femeiușca asta e din fire foarte neîncrezătoare. Așa că are să prefere să-i dați înainte și o dată pentru totdeauna două treimi.

— Și de unde să iau banii? îl întrerupse căpitanul. O fi crezînd poate că sînt un *contador-mayor*[2]? Nu i-ai spus care e situația mea?

— Iertați-mă, zise Pedrillo. Ea știe foarte bine că sînteți mai sărac decît Iov. După cele ce i-am spus, nu se poate să nu știe. Dar nu vă necăjiți degeaba. Cunosc eu un ticălos de cămătar care dă bani cu zece la sută. O să-i cedați prin act notariat, cu garanție, pensia pe

[1] Titlu pe care-l purta regele Spaniei.
[2] Casier general.

primul an, în schimbul unei sume egale pe care veți recunoaște că ați primit-o de la el și pe care chiar veți primi-o, scăzînd dobînda. În ce privește garanția, cămătarul se va mulțumi cu castelul dumneavoastră din Chinchilla, în starea în care se află. Nu va fi nici o greutate în privința asta.

Căpitanul spuse că primește aceste condiții, numai să aibă noroc și să capete ceva din recompensele care aveau să fie distribuite a doua zi. Lucrul acesta s-a întîmplat. Căpitanul a căpătat o pensie de trei sute de pistoli din venitul unei comanderii [1]. Îndată ce a aflat de asta, a dat toate garanțiile care i s-au cerut, și-a încheiat treburile pe care le mai avea de făcut și, rămînîndu-i și lui ceva bani, a plecat în Castilia Nouă.

Capitolul XIII

GIL BLAS ÎNTÎLNEȘTE LA CURTE PE IUBITUL LUI PRIETEN FABRICIO. MARE BUCURIE PE AMÎNDOI. UNDE S-AU DUS ÎMPREUNĂ ȘI DESPRE CE LUCRURI NOSTIME AU VORBIT.

Îmi luasem obiceiul să mă duc în fiecare dimineață la curte; stăteam două-trei ceasuri, uitîndu-mă la nobilii care intrau și ieșeau, fără să aibă aici strălucirea de care se înconjoară cînd sînt în altă parte.

O dată, pe cînd umblam încoace și încolo prin săli, dîndu-mi ifose și avînd, ca mulți alții care erau pe acolo, o mutră destul de caraghioasă, am zărit pe Fabricio, pe care îl lăsasem la Valladolid, în slujba unui administrator de azil. M-am mirat văzîndu-l că stătea de vorbă, fără nici o sfială, cu ducele de Medina Sidonia și cu marchizul de Santa Cruz. Acești seniori, după cum se vedea, ascultau cu plăcere ce spunea. Fabricio era și bine îmbrăcat, ca un nobil.

„Nu cumva m-oi fi înșelînd? m-am întrebat eu. Să fie oare ăsta băiatul lui Nunez bărbierul? Poate că e

[1] Beneficiu, îndemnizație acordată membrilor unui ordin militar.

vreun curtean care seamănă cu el." În curînd însă n-am mai avut nici o îndoială. Seniorii aceia au plecat. M-am dus la Fabricio. M-a cunoscut îndată, m-a luat de mînă și după ce ne-am făcut loc prin mulțime, ca să ieșim de-acolo, mi-a spus îmbrățișîndu-mă :

— Ce bine-mi pare că te văd, dragă Gil Blas ! Ce faci la Madrid ? Tot servitor ești ? Sau ai vreo slujbă la curte ? Cum o mai duci ? Spune-mi tot ce-ai făcut de atunci de cînd ai plecat de la Valladolid pe nepusă masă.

— Prea multe mă întrebi deodată, i-am răspuns eu. Și nici nu-i locul potrivit aci să ți le înșir pe toate.

— Ai dreptate, spuse el. Hai mai bine la mine acasă. Nu-i departe. Sînt singur, am o locuință foarte bună. cu mobilele mele, trăiesc mulțumit și-s fericit, fiindcă îmi închipui că sînt.

Am primit propunerea și m-am dus cu Fabricio pînă la o casă foarte arătoasă. Mi-a spus că acolo locuiește. Am trecut printr-o curte unde, într-o parte, era o scară largă care ducea la niște apartamente superbe, iar în cealaltă parte o scăriță întunecoasă și îngustă ; pe aici ne urcarăm către locuința pe care el mi-o lăudase așa de grozav. Locuința asta era alcătuită dintr-o singură odaie, din care iscusitul meu amic își făcuse patru odăi despărțite între ele prin niște pereți de scînduri. Cea dintîi servea de vestibul celei de-a doua, în care era dormitorul. Din cea de-a treia, își făcuse camera de lucru și în cea din urmă era bucătăria. Odaia de culcare și vestibulul erau tapetate cu hărți și cu teze de filozofie, iar mobilele se potriveau bine cu tapetul. Era mai întîi un pat larg, cu o învelitoare de brocart foarte jerpelită, pe urmă niște scaune vechi, de serj galben, cu franjuri de mătasă de Granada, de aceeași culoare, o masă cu picioare poleite, acoperită cu o piele care trebuie să fi fost roșie altădată și cu niște ciucuri a căror poleială se înnegrise de vechime și, în sfîrșit, un dulap de abanos împodobit cu figurine grosolan cioplite. Drept birou, în odaia de lucru, avea o măsuță, și biblioteca era alcătuită din cîteva cărți și o mulțime de teancuri de hîrtie puse pe niște scînduri așezate în etaje de-a lungul peretelui. În bucătărie, care nu era

mai urîtă decît celelalte odăi, avea oale și crătiți și toate cele trebuitoare.

Fabricio, după ce îmi lăsă răgaz să-i contemplu apartamentul, mă întrebă :

— Ce zici ? Așa-i că-ți place ?

— Să știi că îmi place, i-am răspuns eu cu un zîmbet. Se vede că îți merge bine la Madrid de ești așa de chivernisit. Ai vreo slujbă ?

— Să mă ferească Dumnezeu ! strigă el. Ce fac eu e mai bun decît orice slujbă. În casa asta stă un om cu vază ; mi-a dat și mie o odaie, din care eu mi-am tăcut patru și le-am mobilat cum vezi. Mă ocup numai de ce-mi place și nu duc lipsă de nimic.

— Vorbește mai limpede, i-am spus eu atunci. Îmi stîrnești numai curiozitatea și nu pricep de loc cu ce te ocupi.

— Bine, zise el, ai să pricepi îndată. M-am făcut scriitor. M-am avîntat în literatură. Scriu versuri și proză. Fac de toate.

— Tu și scriitor ? am strigat eu rîzînd. Asta chiar n-aș fi crezut. Orice m-aș fi așteptat să ajungi, numai asta nu ! Ce-ai găsit tu așa de grozav în meseria de poet ? Poeții sînt prost văzuți și n-au ce mînca.

— Ce tot vorbești ? strigă și el la rîndul lui. Tu te gîndești la scriitorii aceia pe care editorii și actorii îi aruncă la coș. Nu-i de mirare că asemenea scriitori nu sînt prețuiți. Scriitorii buni însă, dragul meu, sînt mai bine văzuți în lume. Și pot să-ți spun, fără vanitate, că eu dintre aceștia sînt.

— Nici nu mă îndoiesc, i-am spus eu, știu că ești băiat deștept. Ce scrii tu nu poate să fie rău. Atîta numai aș vrea să aflu, cum ți-a venit așa deodată să scrii. E un lucru care merită să fie spus.

— Ai tot dreptul să te miri. Eram foarte mulțumit cu slujba pe care o aveam la Manuel Ordonez și nu voiam de loc s-o schimb cu alta. Mintea mea însă, înălțîndu-se încet-încet, ca și aceea a lui Plaut [1], deasupra servitudinii, am scris o comedie pe care mi-a jucat-o o trupă

[1] Poet comic latin (250—184 î.e.n.), care a ridiculizat în comediile sale moravurile nobilimii.

aflată atunci la Valladolid. Cu toate că nu era mare lucru de capul ei, comedia mea a avut foarte mare succes. M-am gîndit atunci că publicul e o vacă de muls, de care e bine să te folosești. Gîndindu-mă așa și prinzînd gust de făcut piese, m-am hotărît să plec de la azil. Dragostea de poezie a fost mai puternică decît dragostea de cîștig. Mi-am pus în gînd să mă duc la Madrid, unde sînt adunați toți scriitorii de seamă, și acolo să-mi formez gustul. Am spus administratorului că vreau să plec și el mi-a dat drumul, dar cu părere de rău, fiindcă ținea la mine. „Fabricio, îmi spuse el, de ce vrei să pleci? Poate, fără să vreau, ți-am dat prilejul să fii nemulțumit?" „Nu, seniore, am răspuns eu. Sînteți cel mai bun stăpîn care există și sînt adînc mișcat de bunăvoința pe care mi-o arătați; dar știți și domnia-voastră că omul trebuie să-și urmeze vocația. Simt că sînt destinat să-mi veșnicesc numele cu scrieri literare." „Ce nebunie! mi-a replicat acel brav burghez. Aici, la azil, ai prins rădăcini; ai în tine stofă de econom și chiar de administrator. Și acum vrei să lași o treabă serioasă și să te apuci de fleacuri. Rău faci, băiete"

Administratorul, cînd a văzut că lupta zadarnic împotriva planului meu, mi-a plătit simbria și mi-a dat și cincizeci de ducați pe deasupra, drept răsplată pentru că-mi îndeplinisem cum trebuie slujba. Cu asta și cu ceea ce mai putusem eu să ciupesc cu prilejul măruntelor însărcinări pe care le încredințase cinstei mele, am fost în stare, cînd am sosit la Madrid, să mă îmbrac curat. Asta am și făcut, cu toate că scriitorii noștri nu se prea îngrijesc de curățenie. Am cunoscut în curînd pe Lope de Vega Carpio, pe Miguel Cervantes de Saavedra și pe ceilalți autori celebri; dar nu mi-am ales ca magistru pe nici unul dintre acești oameni mari, ci pe un tînăr din Cordoba, don Luis de Gongora [1], om fără pereche, cel mai mare talent pe care l-a avut vreodată Spania. Nu vrea ca lucrările lui să fie tipărite cît va fi el în viață și se mulțumește numai să le citească priete-

[1] Luis de Gongora y Argote (1561—1627), poet spaniol, faimos prin stilul său prețios și alambicat.

nilor. Ceea ce-i cu totul deosebit la el, este că natura l-a înzestrat cu talentul rar de a izbuti în tot soiul de poezii. E neîntrecut mai cu seamă în bucăţile satirice. Aici e tare de tot. Nu e ca Lucilius, un fluviu tulbure, care poartă cu el noroi; e Tagul care-şi rostogoleşte apele limpezi pe un nisip de aur.

— Portretul pe care-l faci acestui tînăr, am spus eu lui Fabricio, e frumos şi sînt sigur că multora li-i ciudă pe un om atît de merituos.

— Toţi scriitorii, şi buni şi răi, sînt porniţi împotriva lui. Unii zic că-i plac stilul umflat, efectele căutate, metaforele şi construcţiile neobişnuite. Versurile lui, zic alţii, sînt obscure ca versurile pe care preoţii *salieni* [1] le cîntau în procesiunile lor şi pe care nu le înţelegea nimeni. Sînt unii care îl critică pentru că face cînd sonete, cînd romanţe, cînd comedii, cînd *dizenuri* [2] cînd *letrille* [3], parcă ar vrea să întreacă pe cei mai buni scriitori în toate genurile. Dar toate aceste săgeţi ale invidiei se fring de tăria unei muze pe care o preţuieşte şi protipendada şi gloata.

La un asemenea magistru mi-am făcut eu ucenicia. Şi îmi îngădui să spun că asta se vede. Am deprins aşa de bine stilul lui, încît am şi compus chiar poezii abstracte, despre care Gongora însuşi ar zice că sînt ale lui. Ca şi el, îmi desfac marfa prin case mari, unde sînt primit minunat de bine şi unde am de-a face cu oameni nu prea mofturoşi. E drept că am o dicţiune ademenitoare, ceea ce nu-i rău de loc pentru lucrările mele. O sumedenie de seniori ţin foarte mult la mine. Mai ales cu ducele de Medina Sidonia sînt prieten, aşa cum era Horaţiu cu Mecena. Şi iaca aşa m-am metamorfozat în scriitor. Ţi-am spus tot. E rîndul tău acuma, Gil Blas, să-ţi cînţi isprăvile.

Am început atunci şi eu să vorbesc şi, lăsînd deoparte lucrurile neînsemnate, i-am povestit tot ce voia să ştie. După aceea, ne-am gîndit să mîncăm ceva. Fabricio a scos din dulapul lui de abanos nişte şervete, pîine, ce mai rămăsese dintr-o friptură de berbec, o sticlă de vin

---

[1] Preoţi ai cultului zeului Marte, la romani.

[2] Dizenul e o poezie de zece versuri.

[3] În spaniolă, *letrilla*: scrisorică, madrigal.

bun, și ne-am așezat la masă veseli, așa cum se cuvine să fie doi prieteni care se întîlnesc după o lungă despărțire.

— Uite, zise el, așa trăiesc eu, liber și independent. Dacă aș vrea să fac și eu cum fac confrații mei, aș mînca în fiecare zi la vreun nobil; dar pe lîngă că lucrul mă ține de multe ori acasă, eu sînt un nou Aristip [1]. Mă împac foarte bine și cu lumea multă și cu singurătatea, și cu belșugul și cu frugalitatea.

Vinul ne-a plăcut așa de tare, încît Fabricio a trebuit să mai scoată o sticlă din dulap. Către sfîrșitul mesei, i-am spus că aș asculta bucuros niște producții de-ale lui. A căutat prin hîrtii, a scos un sonet și mi l-a citit cu un ton emfatic. Dar cu toate că citea foarte frumos, sonetul mi s-a părut tare obscur și n-am înțeles nimic din el. Fabricio a văzut că nu înțeleg și mi-a spus:

— Am impresia că sonetul ăsta nu ți se pare foarte limpede.

I-am mărturisit că, într-adevăr, mi-ar fi plăcut să fie puțintel mai limpede.

El a început să rîdă de mine.

— Dacă nu-i inteligibil, atunci e foarte bine. Așa și trebuie. Sonetele, odele și toate poeziile care țintesc către sublim nu se împacă de loc cu un stil simplu și natural. Meritul lor cel mare stă tocmai în obscuritate. E de ajuns numai ca poetul să știe ce vrea să spuie.

— Rîzi de mine, i-am spus eu. Orice poezie, de orice soi ar fi ea, trebuie să fie limpede și pe înțelesul tuturor. Și dacă Gongora al tău cel fără de pereche nu scrie mai limpede decît tine, atunci nu pun mare preț pe el; e un poet care cel mult poate înșela pe oamenii vremii lui. Da ia să-ți vedem acuma proza.

Nunez îmi arătă o prefață pe care voia s-o pună în fruntea unui volum de comedii pe care le dăduse la tipar. M-a întrebat ce cred. I-am răspuns:

— Tot așa cum nu sînt mulțumit de versurile tale, nu sînt mulțumit nici de proza ta. Sonetul pe care mi l-ai citit e numai o încîlceală pompoasă; în prefață sînt ex-

[1] Filozof grec din secolul al IV-lea î.e.n.

presii prea căutate, cuvinte pe care publicul nu le pricepe, fraze întortocheate. Pe scurt, stilul tău e ciudat. Cărțile scriitorilor noștri buni din vechime nu sînt scrise așa.

— Sărmane ageamiu! strigă Fabricio. Habar n-ai că orice prozator, care vrea să treacă astăzi drept un condei ales, întrebuințează stilul acesta ciudat, expresiile acestea ocolite care te supără. Sîntem vreo cinci-șase novatori îndrăzneți, care am pornit să schimbăm limba cu desăvîrșire; și, cu ajutorul lui Dumnezeu, avem să izbutim în ciuda lui Lope de Vega, a lui Cervantes și a tuturor scriitorilor care ne mustră din cauza felului nostru nou de a vorbi. Avem sprijinul unui mare număr de nobili; avem de partea noastră chiar și teologi. Și să știi că ce vrem noi este un lucru foarte lăudabil. Și lăsînd deoparte orice prejudecată, noi sîntem mai de preț decît scriitorii naturali care vorbesc ca toată lumea. Nu pricep de loc de ce-i admiră atîția oameni cumsecade. Asta mergea la Atena și la Roma, unde lumea era amestecată; de aceea spunea Socrate[1] lui Alcibiade[2] că poporul este un foarte bun profesor de limbă. La Madrid însă este un fel bun și un fel rău de a vorbi; și curtenii noștri vorbesc altfel decît vorbesc burghezii noștri. E așa cum spun, și poți să mă crezi. În sfîrșit, stilul nostru cel nou e mai bun decît acela al adversarilor noștri. Uite, am să-ți arăt cu o singură trăsătură deosebirea dintre frumusețea vorbirii noastre și platitudinea vorbirii lor. De exemplu, ei ar spune foarte simplu: „Intermediile *înfrumusețează* o comedie". Noi însă spunem mai frumos: „Intermediile *aduc frumusețe* unei comedii". Ia seama, te rog, la acest *aduc frumusețe*. Simți cît e de strălucit, cît e de gingaș, cît e de drăguț?

Am tăiat novatorului vorba cu un hohot de rîs:

— Ești un caraghios, cu limbajul tău sclifosit.

— Și tu un neghiob, cu stilul tău natural. „Du-te, urmă el, repetînd cuvintele arhiepiscopului de Granada, du-te la economul meu și spune-i să-ți numere o sută de

---

[1] Celebru filozof din Grecia antică (469—399 î.e.n.)

[2] General atenian contemporan cu Socrate.

ducaţi şi după aceea cerul să te mîne unde i-o plăcea. Drum bun, domnule Gil Blas, îţi urez să ai mai mult gust."

La gluma asta am rîs din nou şi Fabricio, fără să se supere că am vorbit nepoliticos de scrierile lui, şi-a păstrat voia bună. Am isprăvit şi a doua sticlă şi după aceea ne-am ridicat de la masă cam afumaţi. Am ieşit cu gîndul să ne ducem să ne plimbăm la Prado, trecînd însă prin faţa unei cîrciumi, ne-am oprit şi am intrat.

În localul acela, veneau de obicei oameni din lumea bună. Erau două încăperi deosebite şi în fiecare se petrecea altfel. În una din ele se juca şah şi zaruri, iar în cealaltă vreo zece-doisprezece inşi ascultau cu multă atenţie doi deştepţi de profesie care discutau. Nici n-am avut nevoie să ne apropiem ca să auzim că subiectul discuţiei era o chestiune de metafizică ; vorbeau cu atîta aprindere şi cu atîta pornire, parcă erau apucaţi. Cred că dacă li s-ar fi pus în faţă inelul lui Eleazar[1] le-ar fi ieşit nişte demoni din nas.

— Doamne, ce vioiciune ! am spus eu tovarăşului meu, ce gîtlejuri ! Ăştia ar fi trebuit să fie crainici ! Mulţi oameni îşi greşesc meseria.

— Da, într-adevăr, spuse şi el, ăştia sînt desigur din neamul lui Novius, bancherul acela roman care acoperea cu glasul lui larma căruţaşilor. Asta n-ar fi nimic ; ceea ce nu-mi place însă, este că vorbele lor obosesc auzul fără nici un folos.

Am plecat de lîngă aceşti metafizicieni zgomotoşi şi numai aşa am putut să alung o durere de cap care începuse să mă apuce. Ne-am dus în cealaltă sală, ne-am aşezat într-un colţ şi, sorbind licori răcoritoare, am început să ne uităm la domnii care intrau şi ieşeau. Nunez îi cunoştea aproape pe toţi.

— Să ştii că discuţia filozofilor de dincolo n-o să se isprăvească aşa de repede, zise el. Sosesc trupe proaspete. Uite, cei trei care au intrat acuma au să ia parte şi ei la încăierare. Da pe cei doi care se îndreaptă acuma spre ieşire îi vezi ? Prichindelul acela negricios şi uscat,

[1] Inel magic cu care acest Eleazar, pe vremea împăratului roman Vespasian (sec. I), zicea că alungă demonii.

cu părul lins și lung, atîrnind deopotrivă și pe frunte și pe ceafă, e don Julian de Villanuno. E un june oydor [1] care face pe filfizonul. Deunăzi am fost cu un amic la el la masă. Cînd am intrat, tocmai se îndeletnicea cu ceva foarte ciudat. Azvîrlea dosarele unui proces în care e raportor și un ogar i le aducea după ce le sfîșia zdravăn cu dinții. Pe teologul acela rotofei care-i cu dînsul îl cheamă don Querubin Tonto. E canonic la biserica din Toledo și e cel mai mare dobitoc din cîți există pe lume. Cînd îl vezi zîmbind așa de isteț, ai crede că e grozav de deștept. Ochii îi strălucesc și are un rîs fin și maliţios. Ai putea să-ți închipui că tot așa i-s și gîndurile. Dacă cineva citește față cu el o lucrare subtilă, ascultă cu o atenție care pare plină de inteligență și totuși nu pricepe boacă. Era și el la masă la Villanuno. S-au spus o mulțime de lucruri frumoase ; o sumedenie de vorbe de spirit. Don Querubin n-a deschis gura ; dar aproba tot ce se vorbea, cu niște schime și niște mișcări din cap și din mîini, care păreau să întreacă chiar vorbele de spirit pe care le spuneam noi.

— Dar pe cei doi jerpeliți care stau colo, cu coatele pe masă și vorbesc în șoaptă, suflîndu-și unul altuia în nas, îi cunoști ?

— Nu, răspunse Nunez, nu știu cine sînt. După toate aparențele, trebuie să fie niște politicieni de cafenea, care critică guvernul. Da ia uită-te la cavalerul acela frumușel, care se plimbă încoace și încolo fluierînd și lăsîndu-se cînd pe un picior, cînd pe celălalt. Acela-i Agustin Moreto, un june poet care nu-i lipsit de talent, dar pe care laudele ignoranților l-au zăpăcit rău de tot. Cel cu care s-a întîlnit acuma și stă de vorbă e un confrate care face proză rimată ; și pe el l-a atins Diana [2]. Uite și alți scriitori, zise el, arătîndu-mi doi bărbați cu spadă la șold, care tocmai intrau. Parcă s-au vorbit toți între ei să vie aici ca să-i treci tu în revistă. Unul e don Bernardo Deslenguado și celălalt don Sebastian de Villa Viciosa. Cel dintîi e un om plin de fiere, un scriitor

[1] Auditor la o curte de justiție.

[2] Fiica lui Jupiter, regina pădurilor și a vînătorii cu arcul.

născut sub influența lui Saturn[1], un ins răutăcios, care urăște pe toată lumea și pe care nimeni nu-l iubește. Cît despre don Sebastian, acesta-i om de treabă, un autor care nu vrea să aibă nimic pe conștiință. De curînd și-a reprezentat o piesă cu un succes nemaipomenit și acum a dat-o la tipar, fiindcă nu vrea să mai înșele publicul.

Îngăduitorul discipol al lui Gongora voia să-mi explice și alte figuri ale tabloului în mișcare pe care îl aveam în fața noastră, cînd un gentilom al ducelui de Medina Sidonia veni și spuse :

— Senior don Fabricio, am venit să vă spun că domnul duce ar vrea să vorbească ceva cu domnia-voastră. Vă așteaptă la dumnealui acasă.

Nunez, care știa că trebuie să te grăbești să faci pe placul unui mare senior, atunci cînd are vreo dorință, plecă imediat la Mecena, iar eu am rămas foarte mirat, auzind că i se dă titlul de don și văzînd c-a ajuns nobil, în ciuda faptului că tată-său era jupîn Crisostom bărbierul.

Capitolul XIV

FABRICIO PUNE PE GIL BLAS IN SLUJBĂ LA CONTELE GALIANO, UN SENIOR ITALIAN.

Prea eram curios să-l văd iar pe Fabricio, ca să nu mă duc pe la el a doua zi dis-de-dimineață.

— Dau bună ziua, am spus intrînd, seniorului Fabricio, floarea sau mai degrabă ciuperca nobilimii din Asturii.

Auzind asta, el începu să rîdă, exclamînd :

— Va să zică ai observat că mi se spune *don !*

— Da, seniore, i-am răspuns eu ; și ai să-mi dai voie să-ți spun că ieri, cînd ai povestit metamorfoza ta, ai uitat tocmai ce era mai important.

— Așa este, zise el ; dar, să-ți spun drept, mi-am luat acest titlu nu atîta ca să-mi măgulesc vanitatea, cît ca să

[1] După credința astrologilor, cei născuți sub influența planetei Saturn au trăsăturile psihice pe care le enumeră și Lesage.

mă dau și eu după vanitatea celorlalți. Știi cum sînt spaniolii. Nu iau în seamă pe cineva dacă nu are avere și nu-i de neam mare. De altfel, trebuie să-ți spun că sînt atîția oameni, și numai Dumnezeu știe ce fel de oameni, care își zic don Francisco, don Gabriel, don Pedro, don așa și don pe dincolo, încît trebuie recunoscut că noblețea e un lucru foarte obișnuit și un om din popor, care e merituos, face cinste nobilimii cînd intră în rîndurile ei.

Și acuma, să vorbim de altceva, adăugă el. Aseară, la masă la ducele de Medina Sidonia, unde printre alții era și contele Galiano, mare senior sicilian, a venit vorba despre efectele ridicole ale iubirii de sine. Încîntat că am ceva vesel de povestit mesenilor, le-am spus povestea cu omiliile. Îți închipui cred că au rîs și au făcut tot felul de glume pe socoteala arhiepiscopului tău ; și asta pentru tine n-a fost rău de loc ; toți au regretat pățania ta, iar contele Galiano, după ce m-a întrebat despre tine o mulțime de lucruri, la care îți închipui că am răspuns cum trebuia, mi-a spus să te aduc la dînsul. Tocmai voiam să viu să te iau. Mi se pare că vrea să-ți propună să fii unul dintre secretarii lui. Eu te sfătuiesc să primești. Are să-ți meargă foarte bine la dînsul. E bogat și face niște cheltuieli parcă ar fi ambasador. Se zice că a venit la curte ca să trateze cu ducele de Lerma privitor la niște domenii regale din Sicilia, pe care ducele-ministru are de gînd să le vîndă. Trebuie să-ți mai spun că contele Galiano, deși e sicilian, pare să fie om mărinimos, drept și sincer. Așa încît eu cred că cel mai bun lucru pe care-l ai de făcut este să te lipești de dînsul. Să știi că el are să te căpătuiască, așa cum ți s-a prezis la Granada.

— Eu aș fi vrut să mă mai plimb puțin și să stau cîtva timp degeaba și abia după aceea să intru iar în vreo slujbă ; însă, cele ce-mi spui despre contele sicilian mă îndeamnă să-mi schimb hotărîrea. Și chiar aș vrea să fiu în slujba lui de pe acuma.

— Ai să fii în curînd și cred că nu mă înșel cînd spun asta.

Ne-am dus împreună la contele Galiano, care locuia la prietenul său, don Sancho de Avila, plecat la țară.

În curte erau o sumedenie de paji și de lachei, care purtau o livrea și scumpă și elegantă, iar în anticameră o mulțime de scutieri, gentilomi și ofițeri. Toți erau îmbrăcați strașnic, dar aveau niște mutre așa de caraghioase, încît ai fi zis că sînt un cîrd de maimuțe îmbrăcate spaniolește. Sînt într-adevăr pe lume chipuri de bărbați și de femei, față de care orice meșteșug tot degeaba este.

Don Fabricio fu anunțat și imediat introdus împreună cu mine. Contele, în halat, ședea pe o sofa și își sorbea ciocolata. L-am salutat arătîndu-i cel mai adînc respect. A dat din cap cu o privire foarte binevoitoare, care mi-a mers la inimă. Efect admirabil și totuși obișnuit pe care îl simțim cînd un om sus-pus ne privește cu bunăvoință! Ca să nu ne placă, trebuie să ne primească rău de tot.

Contele, după ce-și isprăvi de băut ciocolata, se mai jucă un timp cu un maimuțoi care ședea lîngă el și căruia îi spunea Cupidon. Nu știu de ce dăduse animalului aceluia numele acestui zeu, poate din pricină că era cam răutăcios, fiindcă altfel nu-i semăna de loc. Totuși, stăpînu-său nu mai putea după el, așa cum era; se arăta fermecat de drăgălășeniile pe care le făcea și îl ținea numai în brațe. Nunez și cu mine, cu toate că țopăielile maimuțoiului nu ne plăceau de loc, ne prefăceam că sîntem încîntați de ele. Asta i-a plăcut contelui și, lăsînd cîteva clipe această petrecere, îmi spuse:

— Dacă vrei, amice, poți fi unul dintre secretarii mei. Dacă slujba îți convine, am să-ți dau două sute de pistoli pe an. E de ajuns că don Fabricio te recomandă și răspunde de dumneata.

— Da, seniore, spuse Nunez, sînt, în privința asta, mai îndrăzneț decît Platon[1], care nu voia să răspundă de un prieten al lui, recomandat lui Dionis tiranul[2]. Nu mi-i teamă că greșesc.

---

[1] Filozof idealist în Grecia antică (429—347 î.e.n.).

[2] Discipol al lui Platon, guvernează Siracuza între anii 357 și 354 î.e.n.

Am mulțumit cu o plecăciune poetului Asturiilor, pentru îndrăzneala lui îndatoritoare. Apoi am spus contelui că îmi voi îndeplini slujba cu sîrguință și cu credință. Îndată ce văzu că am primit propunerea lui, și-a chemat intendentul și i-a spus ceva în șoaptă. După aceea s-a întors iar către mine :

— Am să-ți spun mai tîrziu ce treabă îți voi da să faci. Deocamdată, du-te cu intendentul. I-am dat ordine în privința dumitale.

Am plecat lăsînd pe Fabricio cu contele și cu Cupidon.

Intendentul, care era din Messina și era foarte șiret, m-a luat cu el și m-a dus în odăile lui, vorbind cu mine foarte mieros. A trimis după un croitor care făcuse haine tuturor celor din casă și îi spuse să-mi facă și mie niște straie tot așa de frumoase ca și ale slujbașilor celor mai înalți. Croitorul mi-a luat măsură și a plecat.

— Cît despre locuință, spuse messinezul, știu eu o cameră care are să-ți placă. Da ia spune, ai stat la masă ?

I-am răspuns că nu.

— Vai, bietul băiat ! De ce nu spui ? Aici, să știi că trebuie numai să spui ce dorești și îndată capeți ce ai nevoie. Hai cu mine, am să te duc într-un loc unde, slavă Domnului, nu lipsește nimic. Și m-a dus jos, în odaia de mîncare a slujitorilor, unde am dat de sufragiu, care era napolitan și nu se lăsa de loc mai prejos decît cel din Messina. Puteai să spui despre amîndoi că se luau la întrecere în învîrteală. Acest cinstit sufragiu ședea la masă cu vreo cinci-șase prieteni și toți se îndopau cu șuncă, limbă afumată și alte sărături, care îi sileau să bea zdravăn. Ne-am așezat și noi alături de acești cheflii și i-am ajutat la vinul domnului conte. În timp ce aceste lucruri se petreceau aici, în bucătărie se petreceau altele. Bucătarul ospăta vreo trei-patru burghezi cunoscuți de-ai lui, care nici ei nu făceau economie la vin și își umpleau stomacul cu friptură de iepure și cu potîrnichi fripte ; chiar și băieții care spală blidele se îmbuibau cu tot ce puteau să șterpelească. Parcă ar fi fost o casă ajunsă pe mîna unor tîlhari. Dar ce vedeam acuma nu era nimic pe lîngă ceea ce nu vedeam.

Capitolul XV

CE SLUJBĂ A DAT ÎN CASĂ LA DÎNSUL CONTELE GALIANO LUI GIL BLAS.

M-am dus să-mi iau calabalîcul şi să-l aduc la locuinţa mea cea nouă. Cînd m-am întors, contele era la masă cu cîţiva seniori şi cu poetul Nunez, care se lăsa servit ca la el acasă şi într-una lua parte la vorbă. Am observat chiar că tot ce spunea plăcea celorlalţi. Trăiască deşteptăciunea! Cînd eşti om deştept, joci toate rolurile de care ai nevoie.

Eu am mîncat cu slujbaşii; aceştia aveau aproape aceleaşi bucate ca şi stăpînul. După masă, m-am dus în odaie la mine şi am început să mă gîndesc la slujba pe care o aveam. „Foarte bine, Gil Blas, îmi spusei eu, iată-te acuma pe lîngă un conte sicilian, a cărui fire n-o cunoşti. După cît se poate vedea deocamdată, ai să fii aici ca în sînul lui Avraam. Totuşi, nu trebuie să te culci pe o ureche şi e mai bine să nu ai prea mare încredere în soarta ta; de-atîtea ori ţi-a tras chiulul. Şi, în afară de asta, nici nu ştii ce anume vrea de la tine contele. Are secretari, are un intendent, ce vrea să mai faci şi tu? Mi se pare că are de gînd să-ţi încredinţeze caduceul[1]. Straşnic! Nici nu se poate slujbă mai bună pe lîngă un nobil! Cu asemenea treburi înaintezi repede de tot. Dacă faci servicii mai cinstite, nu mergi decît la pas şi nici nu ajungi întotdeauna la ţel."

În timp ce-mi treceau prin cap aceste frumoase gînduri, un lacheu veni şi-mi spuse că toţi musafirii, care stătuseră la masă aici, plecaseră pe la casele lor şi domnul conte mă cheamă la dînsul. M-am dus repede în apartamentul lui. Şedea întins pe o sofa şi se pregătea să-şi facă siesta cu maimuţoiul lîngă el, îmi spuse:

— Vino încoace, Gil Blas, ia un scaun, şezi şi ascultă ce am să-ţi spun.

[1] Vargă cu două aripi la un capăt, în jurul căreia se încolăcesc doi şerpi şi pe care o purta zeul Mercur, mijlocitorul aventurilor galante ale lui Jupiter.

Am făcut ce-mi poruncise, iar el a vorbit în felul următor :

— Don Fabricio mi-a spus că, între alte calităţi, ai şi pe aceea că ţii la stăpînii dumitale şi eşti un om foarte cinstit. Aceste două lucruri m-au făcut să te iau în slujba mea. Am nevoie de un slujitor credincios, care să lucreze în interesul meu şi care să aibă grijă de averea mea. E drept că sînt bogat, dar cheltuielile mele întrec cu mult veniturile pe care le am. Şi asta din ce cauză ? Din cauză că toţi mă fură şi mă prădă. Sînt în casă la mine ca într-o pădure plină de tîlhari. Mi se pare că sufragiul meu şi cu intendentul sînt înţeleşi între ei şi dacă cumva e aşa, atunci e mai mult decît trebuie ca să mă duc de rîpă. Ai să-mi spui că, o dată ce cred că-s hoţi, n-am decît să-i dau afară. Dar unde să găsesc alţii mai buni ? Şi atunci m-am gîndit să-i pun sub supravegherea unui om care să aibă dreptul să le cerceteze purtarea. Te-am ales pe dumneata, Gil Blas, ca să îndeplineşti această însărcinare. Dacă o îndeplineşti bine, fii sigur că nu vei lucra degeaba. Am să am eu grijă să te căpătuiesc în Sicilia, cum se poate mai bine.

După ce mi-a spus asta, mi-a dat drumul să plec ; şi chiar în seara acelei zile, faţă de toţi servitorii, am fost proclamat intendent-general al casei. Sufragiul şi cu intendentul la început nu s-au prea necăjit, fiindcă li se părea că sînt şi eu om de înţeles şi socoteau că, împărţind cu mine prada, au să-şi poată face mendrele ca şi mai înainte. A doua zi, însă, au rămas cu gura căscată cînd le-am spus că eram duşmanul oricărui furtişag. Am cerut sufragiului să-mi dea socoteala de tot ce se găsea în cămară. Am dat o raită prin pivniţă. Am cercetat argintăria şi rufăria. Pe urmă, i-am îndemnat pe amîndoi să aibă grijă de averea stăpînului, să facă economie şi am sfîrşit spunînd că voi da de ştire acestuia de toate neregulile pe care le voi observa în casă.

Nu m-am oprit aici. Voiam să am un spion, ca să descopăr dacă este vreo înţelegere între ei. Mi-am aruncat ochii pe un băiat de la bucătărie ; după ce l-am atras de partea mea cu făgăduieli, mi-a spus că nici nu puteam să găsesc altul mai bun decît el, cînd era vorba de aflat ce se petrece în casă, că sufragiul şi cu intendentul

lucrau împreună și furau de stingeau, că în fiecare zi puneau deoparte jumătate din carnea care se cumpăra pentru nevoile casei, că napolitanul avea o amantă care locuia peste drum de Colegiul Sfîntul Toma și că cel din Messina avea și el o țiitoare la Puerta del Sol, că ipochimenii aceștia trimiteau în fiecare dimineață, la drăguțele lor, tot felul de provizii, că bucătarul trimitea și el mîncăruri bune unei văduve de prin vecini și, în schimbul serviciilor pe care le făcea celorlalți doi, cărora le era devotat cu trup și suflet, dădea iama ca și ei în vinurile din pivniță și, în sfîrșit, că acești trei slujitori erau cauza pentru care se făcea o cheltuială atît de grozavă la domnul conte.

— Dacă nu credeți ce vă spun, adăugă băiatul, dați-vă osteneala și veniți mîine dimineață la șapte, în fața Colegiului Sfîntul Toma, și o să mă vedeți cu un coș în spate, care are să vă alunge orice îndoială.

— Cum, va să zică tu ești comisionarul acestor galanți furnizori ?

— Eu duc cadourile sufragiului ; ștafeta intendentului e alt băiat.

Această destăinuire mi s-a părut demnă de a fi verificată. Am avut curiozitatea să mă duc a doua zi, la ceasul indicat, în fața Colegiului Sfîntul Toma. N-am așteptat mult pe spionul meu. A venit cu un coș mare, plin de carne, de păsări tăiate și de vînat. Le-am făcut la toate inventarul și am alcătuit, pe o foaie de carnet, un mic proces-verbal, pe care m-am dus și l-am arătat stăpînului meu, după ce am spus băiatului că putea să ducă coșul la destinație ca de obicei.

Seniorul sicilian, foarte iute la fire, a vrut la început să-i dea afară pe amîndoi, și pe sufragiu și pe intendent, dar după ce s-a mai gîndit, s-a descotorosit numai de acesta din urmă, iar locul lui mi l-a dat tot mie. Slujba mea de intendent-general a fost, așadar, desființată puțin timp după înființarea ei și, drept să spun, nu mi-a părut rău de loc. Nu era, de fapt, decît un onorabil post de spion ; o slujbă care nu avea nici o trăinicie. Pe cînd acuma, ajungînd intendent, eram stăpîn pe casa de bani, și asta era principalul. Întotdeauna intendentul e sluj-

basul de frunte al unei case și are atîtea foloase mărunte de tras din administrația lui, încît se îmbogățește neapărat, chiar cînd e om cinstit.

Napolitanul sufragiu, care era șiret mare, cînd a văzut că mă port cu atîta strășnicie și că cercetez în fiecare dimineață carnea pe care o cumpără și o trec la catastif, n-a mai dosit carne, dar, ticălos cum era, a continuat totuși să cumpere aceeași cantitate ca și pînă atunci. A născocit alt vicleșug : sporind profitul pe care-l scotea din mîncarea ce rămînea de la masă și care era a lui de drept, a început să trimită amantei lui carne friptă, fiindcă nu mai putea să-i trimită carne crudă. Cîștigul lui era același, iar contele nu avea nici un folos.

Abundența nemaipomenită a mîncării m-a pus pe urmele acestei noi hoții, dar am făcut imediat ordine și aici, suprimînd tot ce era prea mult în fiecare fel de mîncare. Am făcut asta cu atîta băgare de seamă, încît n-am avut aerul că fac economii. În aparență, era același belșug ca și mai înainte. Cu economia asta, am micșorat cheltuielile în chip considerabil. Asta cerea și stăpînu-meu. Voia economie, dar nu voia să dea impresia că trăiește cu mai puțină strălucire. Zgîrcenia, la el, era subordonată falei.

Nu m-am oprit aici și am înlăturat și alt abuz. Văzînd că vinul se duce prea repede, am bănuit că trebuie să fie și aici o hoție. Într-adevăr, dacă, de exemplu, erau la masă doisprezece invitați, se beau cincizeci și uneori șaizeci de sticle. Mă miram. Am întrebat pe oracolul meu, adică pe băiatul de la bucătărie, cu care aveam conciliabule secrete și care îmi destăinuia cu amănunțime tot ce se vorbea și se făcea la bucătărie, unde pe el nimeni nu-l bănuia. Mi-a spus că risipa de care mă plîngeam provenea de la o nouă ligă încheiată între sufragiu, bucătar și lacheii care turnau de băut ; aceștia luau de la masă sticlele pe jumătate pline și, după aceea, le împărțeau între confederați. Am vorbit cu lacheii. I-am amenințat că-i dau afară dacă își mai fac de cap și nici n-a mai fost nevoie de altceva, toți au început să-și îndeplinească slujba cum trebuie. Stăpînu-meu, căruia nu uitam niciodată să-i spun tot ce făceam spre binele lui, mă copleșea

de laude și ținea la mine din ce în ce mai mult. La rîndul meu, ca să-l răsplătesc pe băiatul care îmi aducea atît de mari servicii, l-am făcut ajutor de bucătar. Într-o casă bună, un servitor credincios e întotdeauna răsplătit.

Napolitanul nu mai putea de ciudă că mereu mă puneam în calea lui ; mai cu seamă îl supăra faptul că, ori de cîte ori trebuia să-mi dea socoteala, se încurca, și asta fiindcă eu, ca să-i mai tai din gheare, mă duceam dimineața în piață ca să văd care-s prețurile. În felul acesta, îi cunoșteam toate tertipurile și cînd voia să mă tragă pe sfoară, îl luam zdravăn la refec. Îmi închipuiam, bineînțeles, că mă blestema cumplit, dar știind din ce pricină mă blestema, nu mă temeam de loc că blestemele lui se vor împlini. Nu știu cum putea să reziste la prigoana mea și cum nu pleca din serviciul seniorului sicilian. Asta înseamnă că, în ciuda împrejurărilor, el tot avea un folos din asta.

Fabricio, pe care îl vedeam din cînd în cînd și căruia îi spuneam toate isprăvile mele de intendent, nemaipomenite pînă atunci, parcă mai degrabă m-ar fi dojenit că mă port așa.

— Să dea Dumnezeu, îmi spuse el o dată, ca după toate acestea să fii răsplătit așa cum trebuie ; numai eu zic că, dacă n-ai fi așa de aspru cu sufragiul, ar fi și mai bine.

— Cum ? ! Pungașul ăsta să pună zece pistoli un pește pe care a dat numai patru și eu să-l las ?

— De ce nu ? zise el cu nepăsare. Să-ți dea și ție jumătate din cît întrece la socoteală și gata treaba ! Crede-mă, dragul meu, adăugă el clătinînd din cap, ca om deștept ce ești, ar trebui să lucrezi altfel. Tu așa numai încurci lucrurile degeaba. Și tare mă tem că ai să slujești mult și bine dacă nu bați fierul cît e cald. Să știi de la mine că Soarta e ca o femeie cochetă, ușuratică și sprințară, pe care n-o cuceresc decît bărbații care o iau repede și cam cu de-a sila.

Am rîs de ce spunea Nunez ; a rîs și el și s-a grăbit să mă convingă că nu vorbise serios. Îi era rușine că mă sfătuise de rău degeaba. Eu am rămas cu neclintire hotărît să fiu sîrguitor și cu credință. Mi-am ținut făgă-

duiala pe care mi-o dădusem mie însumi și în patru luni am adus, cu economia mea, un cîștig de cel puțin trei mii de ducați stăpînului meu.

Capitolul XVI

DESPRE ACCIDENTUL ÎNTÎMPLAT MAIMUȚOIULUI CONTELUI GALIANO ; DESPRE SUPĂRAREA CONTELUI DIN ACEASTĂ PRICINĂ. CUM S-A ÎMBOLNĂVIT GIL BLAS ȘI CE URMĂRI A AVUT BOALA LUI.

Cam tot atunci, liniștea care domnea la palatul contelui a fost tulburată cumplit din pricina unui accident, care cetitorului i se va părea un fleac și care totuși a fost de o mare însemnătate pentru slujitorime și mai cu seamă pentru mine. Cupidon, maimuțoiul acela de care am vorbit, animal foarte iubit de stăpînu-meu, voind într-o zi să sară de pe o fereastră pe alta, a nimerit-o așa de prost, că a căzut în curte și și-a scrîntit un picior. Contele, cînd a aflat de această nenorocire, a început să țipe ca o femeie ; și, de necaz, a învinovățit slujitorii, cît pe ce să-i dea pe toți afară. Se mărgini totuși să ne ocărască din pricina neglijenței noastre, fără să-și mai aleagă cuvintele. Trimise imediat după chirurgii din Madrid cei mai pricepuți în fracturi și scrîntituri. Aceștia au venit, au cercetat piciorul rănitului, l-au tras, l-au pus la loc și l-au bandajat. Dar cu toate că au spus că nu era nimic, stăpînu-meu a oprit pe unul din ei ca să stea lîngă maimuță pînă s-o vindeca de-a binelea.

Rău aș face dacă n-aș vorbi de osteneala și de truda pe care și-a dat-o seniorul sicilian în tot acest timp. Toată ziua ședea lîngă scumpul său Cupidon. Era de față cînd îl pansau și de două-trei ori pe noapte se scula ca să-l vadă. Mai plicticos decît orice era că toți slujitorii, și eu în primul rînd, trebuia să fim mereu gata să alergăm în toate părțile, unde credea de cuviință să ne trimită, ca să facem cutare sau cutare serviciu mai-

muțoiului. Într-un cuvînt, n-am mai avut liniște pînă cînd afurisitul de dobitoc s-a însănătoșit și a început iar să sară și să facă tumbe.

După toate acestea, cum să nu crezi ce spune Suetoniu[1] despre Caligula[2], că își iubea atît de mult calul, încît i-a dat o casă scump mobilată, cu slujitori ca să-l servească, și că voia să-l facă chiar consul? Tot așa de mult ținea și stăpînu-meu la maimuțoiul lui. Bucuros l-ar fi făcut corregidor.

Mai rău pentru mine a fost că, voind să întrec pe toți servitorii ca să mă pun bine cu stăpînu-meu, atîta m-am ostenit și m-am străduit pentru Cupidon al lui, încît m-am îmbolnăvit. M-au apucat niște friguri așa de puternice și mi-a fost așa de rău, că am zăcut fără cunoștință. Nu știu nimic din ce s-a întîmplat cu mine vreo două săptămîni, în care timp am fost între viață și moarte. Atîta știu că tinerețea mea a luptat așa de bine cu boala și poate că și cu leacurile care mi s-au dat, încît, în sfîrșit, mi-am venit iar în simțire. Cel dintîi lucru de care mi-am dat seama a fost că eram în altă odaie decît a mea. Am vrut să știu de ce. Am întrebat pe o babă care ședea de veghe la căpătîiul meu și ea mi-a răspuns că nu trebuie să vorbesc, că așa a prescris cu strășnicie medicul. Cînd ești sănătos, puțin îți pasă de doctori. Dar ce poți să faci cînd ești bolnav? Ești nevoit să te supui lor fără să crîcnești.

M-am resemnat deci și am tăcut, deși aveam o poftă grozavă să vorbesc cu îngrijitoarea mea. În timp ce mă tot gîndeam, și mă gîndeam au intrat doi inși, care păreau să fie un soi de filfizoni foarte fercheși. Aveau niște straie de catifea și cămăși foarte frumoase, garnisite cu dantelă. Am crezut la început c-ar fi niscai seniori, prieteni de-ai stăpînului meu, care de dragul lui veneau să vadă ce fac. Am dat să mă ridic în capul oaselor în pat și mi-am scos respectuos scufia. Baba însă m-a împins ușurel îndărăt și m-a culcat din nou, spunîndu-mi că seniorii aceia erau medicul și spițerul.

---

[1] Caius Tranquillus Suetonius (69—141 e.n.), istoric latin, autorul lucrării *Doisprezece cezari*.

[2] Împărat roman (37 și 41 e. n.).

Doctorul a venit lîngă mine, mi-a luat pulsul, s-a uitat la faţa mea şi, văzînd că după toate semnele mergeam spre vindecare, îşi luă o mutră triumfătoare, ca şi cum lui i s-ar fi datorat asta, şi spuse că mai trebuia numai un singur leac ca să mă vindece de-a binelea şi după aceea se va putea lăuda că tratamentul prescris de el a fost într-adevăr straşnic. Apoi a dictat spiţerului o reţetă, iar în timp ce dicta, se uita în oglindă, îşi potrivea părul şi făcea nişte schime că nu mă puteam opri să nu rîd, cu toată starea în care mă găseam. Pe urmă m-a salutat foarte de sus şi a plecat, îngrijindu-se mai mult de mutra lui decît de leacurile pe care mi le prescrisese.

După plecarea lui, spiţerul, care nu venise la mine de florile mărului, începu să pregătească, ce anume lesne vă puteţi închipui. Fie că se temea că baba n-are să facă asta cu destulă pricepere, fie că voia să dea mai multă importanţă leacurilor lui, a făcut chiar el operaţia ; dar cu toată iscusinţa sa, nu ştiu cum s-a întîmplat că abia a isprăvit şi eu, înapoind operatorului tot ce-mi dăduse, am făcut din haina lui de catifea ceva foarte frumos. El a socotit acest accident drept unul dintre neajunsurile meseriei de spiţer. N-a spus nimic, a luat un prosop, s-a şters şi a plecat gîndindu-se că o să mă puie pe mine să plătesc curăţitorul, căruia desigur că a fost nevoit să-i trimită haina.

A doua zi dimineaţă a venit iar, îmbrăcat mai modest, deşi acum nu mai era nici o primejdie, şi mi-a adus leacul pe care doctorul îl prescrisese cu o zi mai înainte. Pe lîngă că mă simţeam din ce în ce mai bine, prinsesem din ziua trecută atîta scîrbă faţă de medici şi faţă de spiţeri, încît afuriseam pînă şi universităţile de la care aceşti domni capătă puterea de a ucide oamenii fără teamă de pedeapsă. Am început deci să sudui şi am declarat că nu mai vreau nici un medicament şi să se ducă dracului Hippocrate şi toată şleahta lui. Spiţerul, căruia puţin îi păsa de ce-am să fac eu cu mixtura lui, numai să i-o plătesc, o puse pe masă şi plecă fără să-mi spună o vorbă.

Am aruncat imediat pe fereastră leacul acela afurisit, de care îmi era aşa de scîrbă, încît m-aş fi temut că mă otrăvesc dacă-l înghit. După această faptă de nesupu-

nere, am mai săvîrşit una : am rupt tăcerea şi am spus babei că vreau numaidecît să aflu ce face stăpînu-meu. Baba, care se temea să nu stîrnească în mine vreo tulburare primejdioasă dacă îmi va răspunde la întrebare, sau care poate dimpotrivă voia să mă îndîrjească anume ca să-mi înrăutăţească boala, se tot codea şi nu spunea nimic. Eu însă nu m-am lăsat şi n-am slăbit-o de loc pînă cînd, în sfîrşit, mi-a răspuns :

— Seniore cavaler, nu mai aveţi acum alt stăpîn decît pe domnia-voastră. Contele Galiano s-a întors în Sicilia.

Nu-mi venea să cred ce auzeam. Totuşi, nimic nu era mai adevărat. Contele, chiar de a doua zi după ce m-am îmbolnăvit, fiindu-i frică să nu mor la el, fusese atît de bun şi poruncise să fiu dus, cu tot ce aveam, într-o odaie închiriată şi, fără să se mai sinchisească de mine, mă lăsase acolo în grija providenţei şi a unei babe. În vremea asta, primind un ordin de la curte, care îl obliga să plece în Sicilia, plecase în aşa mare grabă, încît nu se mai gîndise la mine, fie din pricină că mă socotea mort, fie din pricină că nobilii sînt cam uituci de felul lor.

Îngrijitoarea mea mi-a spus că ea chemase pe medic şi pe spiţer, ca nu cumva să mor fără ajutorul lor. Auzind toate aceste veşti bune, am căzut pe gînduri. Adio, situaţia mea frumoasă din Sicilia ! Adio, dulcile mele speranţe ! „Cînd va cădea pe capul tău o nenorocire, a spus un papă, gîndeşte-te bine şi ai să vezi că tu eşti de vină." Să mă ierte acel sfînt părinte, dar nu văd cum în împrejurarea asta fusesem vinovat de nenorocirea care mi se întîmplase.

Cînd am văzut că au pierit măgulitoarele himere cu care îmi împuiasem capul, cel dintîi lucru la care m-am gîndit a fost geamantanul. Am pus pe babă să mi-l aducă lîngă pat ca să mă uit în el. Am oftat cînd am văzut că era deschis.

— Vai ! Scumpul meu geamantan, am strigat eu, singura mea mîngîiere ! Ai fost, după cum văd, dat pradă unor mîini străine.

— Nu, nu, domnule Gil Blas, îmi spuse atunci baba, nu te speria că nu ţi s-a furat nimic. Ţi-am păstrat geamantanul ca ochii din cap.

Am găsit în geamantan hainele pe care le purtam cînd intrasem în slujba contelui ; am căutat însă zadarnic pe acelea pe care mi le comandase intendentul. Stăpînu-meu nu crezuse de cuviinţă să mi le lase, ori poate că mi le luase careva. Am găsit şi celelalte bulendre ale mele, precum şi o pungă mare de piele în care erau banii.

I-am numărat de două ori, fiindcă după ce i-am numărat o dată, nu mi-a venit să cred că rămăseseră numai cincizeci de pistoli din cei două sute şaizeci care erau în pungă pînă a nu mă îmbolnăvi.

— Ce-i asta, mătuşă ? am întrebat pe îngrijitoare. Finanţele mele au scăzut grozav.

— Păi doar numai eu am umblat în pungă, spuse baba, şi n-am luat decît ce-am avut nevoie neapărat. Boala cere cheltuială. Mereu ai ceva de plătit. Uite, mai spuse această gospodină grijulie, scoţînd din buzunar nişte foi de hîrtie, uite ici socoteala exactă şi ai să vezi că n-am dat nici un ban degeaba.

M-am uitat la socoteala aceea care cuprindea vreo douăzeci de pagini. Doamne sfinte ! Ce de-a păsări cumpărate pe vremea cînd zăceam fără cunoştinţă ! Numai cu supe tari se cheltuiseră cel puţin vreo doisprezece pistoli. Celelalte erau la fel. Nici n-aş mai putea spune cît cheltuise ea cu lemnele, cu lumînările, cu apa, cu curăţenia odăii. Totuşi, oricît ar fi fost de încărcată socoteala, toate acestea făceau abia treizeci de pistoli, aşa că ar fi trebuit să mai fi rămas o sută optzeci. I-am spus babei, dar ea a început să se jure pe toţi sfinţii că nu erau în pungă decît optzeci de pistoli cînd sufragiul contelui i-a dat geamantanul.

— Cum ai spus ? i-am tăiat eu repede vorba. Sufragiul ţi-a dat lucrurile mele ?

— Da, zise ea, el mi le-a dat. Şi chiar cînd mi le-a dat, mi-a spus : „Uite, mătuşă, cînd domnul Gil Blas are să-şi dea duhul, să-i faci o înmormîntare frumoasă. Găseşti în geamantan cu ce să acoperi cheltuielile."

— Afurisit napolitan ! am strigat eu atunci. Nu mai am nevoie să-mi bat capul ca să aflu ce s-a făcut cu banii care-mi lipsesc. I-ai şterpelit ca să-ţi scoţi paguba

de la o parte din hoţiile pe care nu te-am lăsat să le faci !

După această apostrofă, am mulţumit lui Dumnezeu că pungaşul nu-mi luase tot. Oricît eram însă de îndreptăţit să învinovăţesc pe sufragiu că mi-a furat, mă gîndeam totuşi că îngrijitoarea mea putea foarte bine să fie ea hoaţa. Bănuielile mele cădeau cînd asupra unuia, cînd asupra altuia ; oricum ar fi fost însă, eu tot aşa rămîneam. N-am mai spus nimic babei, nici n-am mai cicălit-o că m-a încărcat la socoteală. Tot degeaba ar fi fost ; şi, la urma urmei, trebuia şi ea să-şi facă meseria. M-am mulţumit să-mi arăt supărarea plătind-o şi trimiţînd-o la plimbare trei zile după aceea.

Se vede că, atunci cînd a plecat de la mine, s-a dus şi a spus spiţerului că i-am dat drumul şi că acum eram destul de sănătos ca să spăl putina şi lui să nu-i plătesc nimic ; fiindcă, numai la cîteva clipe de la plecarea ei, l-am văzut pe spiţer că vine tot într-o fugă şi gîfîind. Mi-a înfăţişat o notă de plată în care, sub tot felul de nume de care habar n-aveam, deşi fusesem şi eu medic, înşirase toate aşa-zisele leacuri pe care mi le dăduse pe vremea cînd nu ştiam nimic de mine. Era într-adevăr o socoteală cum numai spiţerii ştiu să facă.

De aceea, ne-am şi certat cînd a fost vorba de plată. Eu am spus să scadă la jumătate suma pe care o cerea. El s-a jurat că nu scade nici un ban. Gîndindu-se însă că avea de-a face cu un tînăr care oricînd putea să-şi ia tălpăşiţa, a preferat să se mulţumească cu ce-i dădeam, adică cu de trei ori valoarea chiclazurilor lui, decît să fie în primejdie să piardă tot. I-am dat banii cu cea mai mare părere de rău, iar el a plecat răzbunat cu vîrf şi îndesat de ponosul pe care i-l adusesem cînd cu leacul vărsat.

N-a trecut mult şi a venit şi medicul, fiindcă jigodiile astea merg întotdeauna împreună. I-am plătit vizitele, care fuseseră foarte dese, şi a plecat mulţumit. Înainte de plecare, însă, ca să-mi arate că merită banii, mi-a spus că fusesem cu boala mea în primejdie de moarte şi că numai datorită lui scăpasem cu viaţă. A spus asta cu cuvinte foarte frumoase şi pe un ton foarte plăcut, dar eu n-am priceput boacă. După ce am scăpat şi de

el, am crezut că m-am descotorosit, în sfîrșit, de toți acești slujitori ai Parcelor. Mă înșelam însă. Ușa s-a deschis iar și a intrat un chirurg pe care în viața mea nu-l văzusem. Mi-a dat bună ziua foarte politicos și mi-a spus că se bucură foarte mult că am scăpat de primejdia în care fusesem. Asta, zicea el, se datora faptului că-mi luase de două ori sînge și ventuzelor pe care avusese onoarea să mi le pună. Altă jumuleală. A trebuit să-i dau ceva și chirurgului. După atîtea scărmăneli, punga mea a ajuns așa de ușurică, încît ai fi zis că-i un trup slăbănogit în care n-a mai rămas aproape nici un strop de sînge.

Cînd m-am văzut ajuns iarăși într-o stare așa păcătoasă, am început să-mi pierd curajul. La stăpînii pe care îi avusesem în vremea din urmă, mă obișnuisem să trăiesc bine ; nu mai puteam acum, ca altădată, să privesc sărăcia cu ochii unui filozof cinic. Trebuie să spun totuși că rău făceam cînd mă lăsam cuprins de tristețe. După ce de-atîtea ori văzusem că soarta nici nu mă doborîse bine și iar mă ridicase în picioare, ar fi trebuit să mă gîndesc că, după starea proastă în care mă aflam acuma, trebuia numaidecît să vie și zile mai bune.

CARTEA A OPTA

Capitolul I

GIL BLAS CUNOAȘTE PE UN OM FOLOSITOR. GĂSEȘTE O SLUJBĂ CARE ÎL FACE SĂ UITE INGRATITUDINEA CONTELUI GALIANO. POVESTIREA LUI DON VALERIO DE LUNA.

Mă miram că în tot acest timp nu auzisem nimic despre Nunez. Îmi închipuiam că o fi la țară. M-am dus la dînsul îndată ce am putut să ies din casă și am aflat că, într-adevăr, plecase de trei săptămîni în Andaluzia cu ducele de Medina Sidonia.

Într-o dimineață, pe cînd mă sculam, mi-am adus aminte de Melchior de la Ronda; și amintindu-mi, de asemenea, că îi făgăduisem să mă duc pe la nepotu-său dacă m-oi întoarce vreodată la Madrid, m-am gîndit să-mi țin făgăduiala chiar în ziua aceea. Am întrebat unde locuiește don Baltazar de Zuniga și m-am dus la palatul lui. Aici am întrebat de domnul José Navarro și acesta, după o clipă, a venit să vadă cine îl caută. L-am salutat și el mi-a răspuns politicos dar rece, deși îi spusesem cum mă cheamă. Primirea asta rece nu se împăca de loc cu felul în care îmi fusese zugrăvit acest șef-bucătar. Tocmai voiam să plec, cu gîndul să nu mai viu a doua oară, cînd, făcîndu-se deodată prietenos și vesel, îmi spuse cu multă însuflețire:

— Vai ! te rog să mă ierți, domnule Gil Blas, că te-am primit așa ! Memoria mea e de vină că m-am purtat față de dumneata altfel decît eram îndemnat să mă port. Îți uitasem numele și nu mă mai gîndeam la domnul acela despre care mi se vorbea într-o scrisoare primită din Granada, acum patru luni și mai bine. Vino să te îmbrățișez ! urmă el luîndu-mă cu entuziasm de după gît. Unchiu-meu Melchior, care mi-i drag și pe care-i cinstesc ca pe un tată, îmi scrie și mă roagă numai-decît, dacă cumva am onoarea să te întîlnesc, să fiu cu dumneata cum aș fi cu fecioru-său, și, dacă-i nevoie, să pun în serviciul dumitale toată trecerea de care mă bucur precum și aceea de care se bucură prietenii mei. Vorbește atît de frumos de inima și de mintea dumitale, încît m-aș grăbi să-ți aduc servicii chiar dacă nu m-aș simți îndemnat să fac asta în urma stăruințelor lui. Te rog să mă socoți drept un om căruia unchiu-meu i-a insuflat, prin scrisoarea sa, toate sentimentele pe care le are față de dumneata. Îți sînt prieten. Fii și dumneata prieten cu mine !

Am răspuns cu întreaga mea recunoștință la această bunăvoință a lui José Navarro și, ca niște oameni sinceri și deschiși ce eram, ne-am legat, chiar de-atunci, cu o prietenie strînsă. I-am arătat fără înconjur starea în care mă aflam. Nici n-am apucat să sfîrșesc și mi-a și spus :

— Las' că am eu grijă să-ți capăt un loc bun, și deocamdată vino și stai la masă aici în fiecare zi. Ai să mănînci mai bine decît la birt.

Propunerea era prea atrăgătoare ca să nu fie primită de un om abia ridicat după boală, care stătea prost cu banii și era obișnuit să mănînce bine. De asta chiar am și primit imediat și m-am întremat așa de bine în casa aceea, încît numai după două săptămîni arătam la față ca un călugăr bernardin. După cît mi se părea mie, nepotul lui Melchior învîrtea acolo niște afaceri strașnice ; și cum să nu le învîrtească ? Era totodată chelar, șef-bucătar și sufragiu. Și, pe lîngă asta, lăsînd la o parte prietenia dintre noi, eu cred că intendentul casei și cu el se înțelegeau foarte bine împreună.

Mă făcusem acuma sănătos de-a binelea. Într-o zi, cînd tocmai sosisem la palatul Zuniga să stau acolo la

masă ca de obicei, prietenul José îmi ieşi înainte şi îmi spuse vesel :

— Domnule Gil Blas, am un loc bun pentru dumneata. Ducele de Lerma, primul ministru al coroanei spaniole, ca să se poată ocupa nestingherit de administrarea treburilor statului, a lăsat treburile lui în grija a două persoane. A însărcinat cu încasarea veniturilor sale pe don Diego de Monteser, iar cu cheltuielile casei pe don Rodrigo de Calderone. Aceşti doi oameni de încredere îşi îndeplinesc fiecare slujba cu o autoritate absolută şi fără să atîrne unul de celălalt. Don Diego are de obicei sub el doi intendenţi care fac încasările. Azi-dimineaţă am aflat că a dat afară pe unul dintre ei şi, cum am aflat, m-am şi dus să cer slujba pentru dumneata. Domnul de Monteser, care mă cunoaşte şi care pot să mă laud că ţine la mine, mi-a dat-o fără nici o greutate cînd i-am spus ce fel de om eşti şi ce ştii să faci. După-amiază ne ducem la el.

Ne-am dus. Am fost primit foarte bine şi aşezat în slujba intendentului care fusese dat afară. Slujba asta era să mă duc pe la moşiile date în arendă, să pun să se facă reparaţiile de care era nevoie şi să încasez cîştigul de la arendaşi ; într-un cuvînt, mă ocupam de averea de la ţară şi în fiecare lună dădeam socoteală lui don Diego, iar acesta, cu toate că sufragiul îi spusese numai lucruri bune despre mine, cerceta cu de-amănuntul catastiful. Asta voiam şi eu. Deşi cinstea mea fusese aşa de rău răsplătită la stăpînul pe care îl avusesem acuma în urmă, eram totuşi hotărît să mi-o păstrez.

Într-o bună zi, vine vestea că a luat foc castelul de la Lerma şi că mai bine de jumătate s-a prefăcut în cenuşă. M-am dus imediat să văd ce pagube sînt. După ce am aflat cu exactitate din ce pricină se iscase focul, am alcătuit o dare de seamă amănunţită, pe care Monteser a arătat-o ducelui de Lerma. Ducele, cu toată supărarea de care fu cuprins la auzul unei veşti atît de rele, a cetit cu plăcută mirare darea de seamă şi a întrebat cine a făcut-o. Don Diego i-a spus, şi nu numai atîta, dar a vorbit de mine aşa de bine, încît excelenţa-sa şi-a adus aminte de asta peste o jumătate de an, cu prilejul unei întîmplări pe care am s-o povestesc şi fără de care

poate n-aș fi ajuns niciodată să capăt o slujbă la curte. Iat-o.

Pe atunci, locuia în strada Infantelor o doamnă bătrînă, pe care o chema Inesilla de Cantarilla. Nu se știa bine care îi era obîrșia. Unii ziceau că e fata unui fabricant de lăute, alții că e fiica unui comandor al Ordinului Sfîntul Iacob. Cum o fi fost, cum n-o fi fost, era o ființă nemaipomenită. Natura îi dăduse ciudatul privilegiu de a fermeca pe bărbați de-a lungul unei vieți care număra acum șaptezeci și cinci de ani. Fusese idolul seniorilor de la curtea de odinioară și era adorată acum și de seniorii curții celei noi. Timpul nu cruță frumusețea, pe-a ei însă nu izbutea s-o distrugă ; o veștejea, dar nu-i micșora de loc însușirile plăcute. Cu înfățișarea ei plină de noblețe, cu mintea ei fermecătoare, cu grația ei firească, stîrnea pasiuni chiar acum, la bătrînețe.

Un senior în vîrstă de douăzeci și cinci de ani, don Valerio de Luna, unul dintre secretarii ducelui de Lerma, s-a îndrăgostit de Inesilla. I-a mărturisit că o iubește cu patimă și și-a urmărit prada cu toată îndîrjirea de care sînt în stare dragostea și tinerețea. Doamna avea însă motivele ei să nu se lase înduplecată de dorințele lui și nu mai știa ce să facă pentru a i le potoli. I se păru că a găsit mijlocul cel mai bun : l-a dus pe tînăr în odaie la ea și, arătîndu-i un ceasornic de pe masă, i-a spus :

— Uite, vezi cît e ceasul ? La ceasul acesta, acum șaptezeci și cinci de ani, am venit eu pe lume. Să vorbim cinstit : care mi-ar ședea bine să mai am aventuri galante la vîrsta mea ? Vino-ți în fire, dragul meu. Înnăbușă un sentiment care nu se potrivește nici cu dumneata nici cu mine.

La aceste vorbe pline de cumințenie, don Valerio, asupra căruia rațiunea nu mai avea nici o putere, răspunse cu toată impetuozitatea unui om cuprins de pasiune :

— Inesilla, de ce umbli cu asemenea șiretlicuri ? Crezi că, dacă îmi spui asta, eu am să te văd altfel ? Nu te amăgi cu astfel de speranțe ! Ori că ești așa cum te văd, ori că privirea mea vrăjită mă înșală, eu tot atît de tare te iubesc.

— Bine, zise ea, dacă te încăpățînezi să stărui în hotărîrea de a nu mă lăsa în pace cu dragostea dumitale, să știi că de azi înainte vei găsi ușa mea închisă. Nu-ți mai dau voie să apari în fața mea.

Credeți poate că după asta don Valerio, uluit de ce auzise, a plecat fără să mai spună un cuvînt? Aș! Dimpotrivă, a stăruit și mai tare. Amorul are asupra îndrăgostiților același efect pe care îl are vinul asupra beților. Don Valerio se rugă, plînse și, trecînd deodată de la rugăminți la porniri aprige, voi să capete cu de-a sila ce nu putea să aibă altfel. Inesilla însă i se împotrivi cu curaj și îi spuse supărată:

— Oprește-te. Am să pun frîu nebuniei tale. Află că ești fiul meu.

Vorbele acestea îl uluiră pe don Valerio. Se opri. Închipuindu-și însă că Inesilla vorbea așa numai ca să scape de stăruințele lui, îi spuse:

— Ai născocit asta ca să scapi de mine.

— Nu, nu, îl întrerupse ea; am să-ți destăinuiesc un lucru pe care niciodată nu ți l-aș fi spus dacă nu m-ai fi silit să ți-l spun. Acum douăzeci și șase de ani, am fost iubita lui don Pedro de Luna, tatăl tău, care era pe-atunci guvernatorul Segoviei; rodul dragostei noastre ai fost tu. Don Pedro te-a recunoscut drept copilul lui, te-a crescut cu grijă și, pe lîngă faptul că nu mai avea alt copil, bunele tale însușiri l-au făcut să-ți lase și avere. Nici eu nu te-am părăsit; cînd am văzut că ai început să ieși în lume, te-am atras la mine ca să te deprind cu acele apucături delicate care sînt de neapărată nevoie unui om fin și pe care un tînăr numai de la o femeie le poate învăța. Am făcut și mai mult decît atîta: m-am folosit de trecerea pe care o am și te-am pus în slujbă la primul ministru. În sfîrșit, ți-am purtat de grijă așa cum trebuia să-i port fiului meu. Și acuma, hotărăște ce ai de făcut. Dacă poți să-ți purifici sentimentele și să vezi în mine numai pe mama ta, nu te alung și voi avea față de tine toată dragostea pe care am avut-o și pînă acuma. Dar dacă nu ești în stare să faci această sforțare, pe care natura și rațiunea o cer de la tine, pleacă chiar de pe-acuma și scapă-mă de groaza pe care aș simți-o cînd te-aș mai vedea.

Așa vorbi Inesilla. În vremea asta, don Valerio tăcea și se încrunta. S-ar fi putut crede că își aduna mințile și că avea să se învingă pe el însuși. Dar nu la asta se gîndea. Altceva avea de gînd și pregătea mamă-si cu totul alt spectacol. Fiindcă nu se putea obișnui cu obstacolul care se ivise în calea fericirii lui, s-a lăsat dus ca un laș de deznădejde. A scos spada și și-a înfipt-o în piept. S-a pedepsit ca un al doilea Oedip [1], cu deosebirea numai că tebanul și-a scos ochii pentru că săvîrșise nelegiuirea, pe cînd el, dimpotrivă, s-a înjunghiat de părere de rău că nu putea s-o săvîrșească.

Nefericitul de Valerio n-a murit chiar îndată de lovitura pe care și-a dat-o. A mai avut timp să-și vie în fire și să ceară iertare cerului că și-a luat singur viața. Cu moartea lui s-a ivit un post vacant de secretar la ducele de Lerma și atunci ducele, care nu uitase darea mea de seamă despre focul de la castel și nici laudele pe care le auzise cu privire la mine, m-a ales ca să înlocuiesc pe don Valerio.

Capitolul II

GIL BLAS ESTE PREZENTAT DUCELUI DE LERMA ȘI ACESTA ÎL IA CA SECRETAR. II DĂ DE LUCRU ȘI E MULȚUMIT DE FELUL CUM LUCREAZĂ.

Știrea aceasta plăcută mi-a dat-o Monteser și tot el mi-a mai spus :

— Amice Gil Blas, deși îmi pare rău că te pierd, țin prea mult la dumneata ca să nu mă bucur că iei locul lui don Valerio. Ai s-o duci foarte bine în slujba aceasta, numai să te ții de două sfaturi pe care am să ți le dau. Mai întîi să arăți, prin purtarea dumitale, că ești atît de devotat excelenței-sale, încît să nu aibă nici o

[1] Erou legendar. Fiul lui Laios, regele Tebei. Sortit să-și omoare tatăl, el se pedepsește singur, scoțîndu-și ochii, după ce se căsătorește, fără să știe, cu propria sa mamă.

îndoială în privința aceasta ; al doilea, să te pui bine cu don Rodrigo de Calderone, fiindcă omul acesta face ce vrea din stăpînu-său. Dacă ai noroc și capeți încrederea acestui secretar favorit, vei ajunge departe, în scurtă vreme. E un lucru de care sînt cu desăvîrșire sigur.

— Seniore, am zis eu lui don Diego, după ce i-am mulțumit de sfaturile pe care mi le dăduse, spuneți-mi, vă rog, ce fel de om e don Rodrigo. Am auzit multe lucruri despre el. Se zice că ar fi cam stricat, dar eu nu am încredere în ceea ce spune lumea despre oamenii care au slujbă la curte, cu toate că uneori îi judecă bine. Spuneți-mi, vă rog, domnia-voastră, ce credeți de domnul Calderone.

— Mă întrebi un lucru cam gingaș, răspunse Monteser zîmbind șiret. Aș spune oricui altuia că e un gentilom cinstit și că numai bine se poate vorbi de dînsul. Cu dumneata însă vreau să fiu sincer ; am impresia nu numai că ești un om foarte discret, dar chiar trebuie să-ți spun pe față cum stau lucrurile, o dată ce te-am îndemnat să te pui bine cu dînsul, fiindcă dacă nu ți-aș spune, ar însemna să fac treaba numai pe jumătate. Așadar, trebuie să știi că, din simplu om de casă al excelenței-sale, cînd excelența-sa mai purta încă numele de don Francisco de Sandoval, a ajuns treptat pînă la postul de prim-secretar. Rar s-a mai văzut un om așa de mîndru. Poți să fii cu el oricît de curtenitor, dacă nu-i silit de cine știe ce motive importante, nici nu te ia în seamă. Pe scurt, se socotește drept un coleg al ducelui de Lerma și, în fond, chiar s-ar putea spune că împarte puterea cu primul ministru, fiindcă dă funcții și posturi de guvernator cui îi place. Lumea mai bombănește cîteodată ; dar lui puțin îi pasă ; numai să-i iasă vreun cîștig din vreo treabă oarecare, că nici nu se sinchisește de ce vorbesc oamenii. Așadar, vezi de ce ți-am spus cum trebuie să te porți cu un om atît de trufaș.

— O ! da, am zis eu ; lăsați-mă pe mine, că știu eu ce trebuie să fac. Ar fi de mirare să nu-i intru sub piele. Cînd cunoști metehnele unui om căruia vrei să-i placi, trebuie să fii nătărău de tot ca să nu izbutești.

— Atunci, dacă-i așa, spuse Monteser, hai cu mine să te prezint chiar acuma ducelui de Lerma.

Ne-am dus la ministru. Era într-o sală mare și tocmai primea în audiență. Se afla acolo mai multă lume decît la rege. Am văzut comandori și cavaleri ai sfîntului Iacob și ai Calatravei, care cereau posturi de guvernator și de vice-regi ; episcopi care, plictisindu-se în diocezele lor, voiau, numai pentru ca să schimbe aerul, să ajungă arhiepiscopi, și cuvioși părinți din tagma sfîntului Dominic și a sfîntului Francisc, care cereau cu umilință scaune episcopale. Am văzut ofițeri reformați care jucau rolul pe care îl jucase căpitanul Chinchilla, adică așteptau zadarnic o pensie. Ducele nu le dădea nimic, dar le primea jalbele cu amabilitate ; am văzut, de altfel, că vorbea foarte frumos cu toată lumea.

Am așteptat cu răbdare să isprăvească cu toți acești jălbari. Și atunci, don Diego i-a spus :

— Monseniore, acesta e Gil Blas, tînărul pe care excelența-voastră l-a ales ca să-l pună în locul lui don Valerio.

La vorbele acestea, ducele se uită la mine și spuse că, datorită serviciilor pe care le adusesem, meritasem locul acesta. Apoi m-a luat în cabinetul lui ca să mai stea de vorbă cu mine, sau mai degrabă ca să vadă, stînd de vorbă, ce-mi poate capul. Mai întîi a vrut să știe cine eram și ce viață dusesem pînă atunci. Mi-a spus să-i povestesc tot și cu sinceritate. Greu lucru îmi cerea ! Să spui minciuni unui prim-ministru al Spaniei, nici vorbă nu putea fi. Pe de altă parte, aș fi avut de spus atîtea lucruri neplăcute pentru mîndria mea, încît nu mă puteam hotărî să mă spovedesc în întregime. Cum să ies din încurcătură ? M-am hotărît să acopăr adevărul, acolo unde gol-golut ar fi fost prea urît. Dar cu tot meșteșugul meu, ducele l-a descoperit și acolo.

— Domnule de Santillana, îmi spuse el zîmbind, cînd am isprăvit, după cum văd, ai fost puțintel *picaro* [1].

— Monseniore, i-am răspuns eu înroșindu-mă, excelența-voastră mi-a poruncit să fiu sincer. Am ascultat de poruncă.

[1] Pungaș, piorde-vară.

— Şi bine ai făcut, zise el. Nu-i nimic, dragul meu, ai scăpat ieftin. Mă mir chiar că exemplul rău nu te-a stricat cu desăvîrşire. Cîţi oameni cinstiţi nu s-ar ticăloşi, dacă soarta i-ar pune la nişte încercări de felul acestora! Amice Santillana, urmă ministrul, nu trebuie să-ţi mai aduci aminte de trecut, gîndeşte-te că acuma eşti al regelui şi că vei fi de-acuma înainte în slujba lui. Hai cu mine ca să-ţi arăt ce ai de făcut.

Ducele mă duse alături de cabinetul lui, într-o odăiţă în care, pe nişte rafturi, erau vreo douăzeci de catastifuri in-folio foarte groase.

— Aici ai să lucrezi, zise el. Toate catastifurile acestea, pe care le vezi, alcătuiesc un dicţionar al tuturor familiilor nobile care sînt în provinciile monarhiei spaniole. Fiecare din ele cuprinde, în ordine alfabetică, istoria prescurtată a tuturor gentilomilor unei provincii, istorie în care sînt descrise amănunţit serviciile pe care ei şi strămoşii lor le-au adus statului, precum şi duelurile pe care le-au avut. E trecută aici şi averea pe care o au şi sînt descrise şi apucăturile lor; cu alte cuvinte, toate însuşirile lor, şi bune şi rele. În felul acesta, atunci cînd vreunul vine la curte şi cere vreo favoare, eu văd dintr-o ochire dacă merită. Ca să ştiu exact toate aceste lucruri, am pretutindeni oameni plătiţi, care culeg informaţii şi îmi trimit rapoarte; cum însă aceste rapoarte sînt prolixe şi pline de expresii regionale, trebuie redactate din nou şi rotunjite, pentru că regele, cîteodată, pune să i se citească din aceste catastifuri. Lucrul acesta, care cere un stil limpede şi concis, vreau să ţi-l dau să-l faci. Uite, începe chiar acum.

Şi vorbind astfel, scoase dintr-o geantă mare, plină de hîrtii, un raport şi mi-l dădu. Apoi plecă şi mă lăsă să alcătuiesc în linişte lucrarea mea de încercare. Am cetit raportul şi am văzut nu numai că era împănat cu termeni barbari, dar că era şi prea pătimaş scris. Şi totuşi, il scrisese un călugăr din Solsina. Cuvioşia-sa, cu duhul blîndeţii, terfelea fără milă o familie bună din Catalania şi numai Dumnezeu ştie dacă era adevărat ce spunea. Parcă ar fi fost un pamflet calomnios şi la început nici

nu-mi venea să lucrez. Mi-era teamă să nu mă fac părtaș la o calomnie ; totuși, oricît de proaspăt venit, eram eu la curte, am trecut peste acest lucru, întîmple-se ce s-o întîmpla cu sufletul cuviosului, și punînd pe seama lui toată ticăloșia, dacă va fi fost, am început să defăimez, cu frumoase fraze castiliane, două sau trei generații de oameni cinstiți poate.

Făcusem vreo patru sau cinci pagini, cînd ducele, curios să afle cum știu să lucrez, a venit și mi-a spus :

— Santillana, arată-mi ce-ai făcut. Să văd și eu cum merge.

Și, aruncîndu-și ochii pe lucrare, a început s-o citească cu mare atenție. A fost mai mulțumit chiar decît mă așteptam. Mi-a spus :

— Deși știam că lucrezi bine, trebuie să spun că ai întrecut așteptările mele. Nu numai că scrii cu toată limpezimea și cu toată precizia pe care o voiam, dar ai și un stil ușor și plăcut. Ai pană bună și mă bucur că te-am ales ; nu-mi mai pare rău acuma că l-am pierdut pe cel care a fost înaintea ta.

Ministrul nu s-ar fi oprit aici cu laudele, dacă n-ar fi venit nepotu-său, contele de Lemos. Excelența-sa l-a îmbrățișat de mai multe ori și l-a primit în așa fel, încît mi-am dat seama că-i era foarte drag. S-au închis amîndoi în cabinet, ca să vorbească de niște treburi de familie despre care am să pomenesc mai tîrziu și de care ducele se ocupa atunci mai mult decît de treburile regelui.

În timp ce mai stăteau de vorbă, am auzit sunînd amiaza. Știam că secretarii și slujbașii ieșeau la ceasul acela de la slujbă și se duceau la masă, care unde voia. Mi-am lăsat și eu lucrarea mea de încercare, am ieșit și m-am dus, nu la Monteser, fiindcă îmi plătise leafa și plecasem din slujba lui, ci la cel mai vestit birtaș din cartierul curții. O ospătărie obișnuită nu-mi mai plăcea. *Gîndește-te că acuma ești al regelui.* Aceste cuvinte ale ducelui nu-mi mai ieșeau din minte și se prefăceau într-o sămînță de ambiție care, din clipă în clipă, încolțea tot mai tare în cugetul meu.

Capitolul III

AFLĂ CĂ POSTUL LUI ARE ȘI PĂRȚI NEPLĂCUTE. NELINIȘTEA DE CARE E CUPRINS LA ACEASTĂ DESCOPERIRE ȘI PURTAREA PE CARE E SILIT S-O AIBĂ IN URMA CELOR AFLATE.

Cum am intrat, am și spus birtașului că eram secretar al primului ministru. Nu știam însă, avînd titlul acesta, ce să-i spun să-mi pregătească de mîncare. Mi-era teamă să nu cer ceva care să dea impresia că vreau să fac economie, de-aceea i-am spus să-mi dea ce-o vrea. M-a ospătat bine și am fost servit cu o considerație care îmi plăcea mai tare chiar decît mîncarea. La plată, am aruncat pe masă un pistol, din care am lăsat valeților cel puțin un sfert pe care trebuia să-l iau înapoi ca rest. După aceea, am plecat de la birt umflîndu-mi pieptul și rățoindu-mă, ca un tînăr foarte mulțumit de el însuși, așa cum și eram.

La douăzeci de pași de acolo, era o casă cu camere mobilate, în care locuiau de obicei seniori străini. Am luat cu chirie un apartament cu vreo cinci-șase odăi mobilate frumos. Parcă aș fi avut de pe acuma două sau trei mii de ducați rentă. Am plătit pe o lună înainte. După aceea, m-am întors la lucru și am continuat toată după-amiaza ce începusem înainte de prînz. Într-un cabinet alături de-al meu, mai erau doi secretari ; aceștia însă nu făceau altceva decît să scrie pe curat ce le dădea ducele să copieze. Am făcut cunoștință cu dînșii chiar în seara aceea, cînd am ieșit împreună ; și, ca să le cîștig și mai mult prietenia, i-am dus la birtul meu și acolo am poruncit cele mai strașnice mîncăruri și vinurile cele mai fine și mai vestite din Spania.

Ne-am așezat la masă și am început să vorbim, dar ce vorbeam era mai mult de haz decît de duh ; ca să spun adevărul despre comesenii mei, mi-am dat repede seama că ei nu prea datorau minții lor deosebite posturile pe care le aveau. E adevărat că se pricepeau să facă foarte frumos litere ronde și batarde, dar habar n-aveau de cele care se învață la Universitate.

În schimb, își cunoșteau minunat de bine interesele. Mi-au spus că nu erau atît de încîntați de cinstea de a fi la primul ministru, încît să nu se plîngă de slujba lor.

— Sînt cinci luni, îmi spuse unul din ei, de cînd n-am primit nici un ban. Nu ni s-a plătit leafa. Mai mult chiar : leafa noastră nu e fixată. Nu știm cît avem de luat.

— În ce mă privește, zise celălalt, eu aș vrea să-mi dea leafă douăzeci la tălpi și pe urmă să mă lase să-mi caut de lucru aiurea : să plec singur nu-mi prea vine și nici să-mi dau demisia după atîtea lucruri secrete pe care le-am scris. S-ar putea să nimeresc în Turnul Segoviei sau în castelul din Alicante și să stau acolo la răcoare mult și bine.

— Bine, dar cu ce trăiți ? i-am întrebat. Aveți avere ?

Mi-au răspuns că aveau foarte puțină, noroc că ședeau la o văduvă cumsecade, care le dădea casă și masă cu o sută de pistoli pe an fiecare și îi mai aștepta și cu plata. Toate aceste vorbe, din care n-am pierdut nici una, împrăștiară într-o clipă înfumurarea mea. M-am gîndit că, desigur, n-am să fiu tratat mai bine decît ceilalți și că prin urmare n-aveam de ce să fiu așa încîntat de slujba mea, că această slujbă nu era chiar atît de strașnică cum crezusem și că trebuia să fiu cu băgare de seamă în ce privește punga. Aceste gînduri mă vindecară de boala cheltuielii. Începea să-mi pară rău că invitasem pe cei doi secretari și voiam să se ispră-vească masa mai repede ; iar cînd a fost la plată, m-am cam ciorovăit cu birtașul în privința socotelii.

Ne-am despărțit pe la miezul nopții, confrații mei și cu mine, pentru că nu i-am mai îndesat de loc cu băutura. Ei s-au dus la văduva lor, iar eu m-am retras în superbul meu apartament pe care îmi era ciudă acuma că l-am luat și pe care îmi făgăduiam cu tot dinadinsul să-l las la sfîrșitul lunii. Degeaba m-am culcat într-un pat bun ; neliniștit cum eram, n-am putut să adorm. Toată noaptea m-am gîndit cum aș face să nu lucrez pentru rege fără plată. M-am hotărît să ascult de sfatul pe care mi-l dăduse Monteser. M-am sculat hotărît să mă duc și să-i fac o plecăciune lui don Rodrigo de Calderone. Eram într-o stare sufletească foarte potrivită pentru înfățișare

la un domn atît de mîndru : știam că aveam nevoie de el. M-am dus deci la acest secretar.

Locuința lui se afla alături de aceea a ducelui de Lerma și era tot așa de frumoasă. Ar fi fost greu să deosebești, cu ajutorul mobilierului, care era stăpînul și care valetul. Am spus ușierului să mă anunțe drept urmașul lui don Valerio. Totuși, asta n-a avut prea mare efect, fiindcă am așteptat mai bine de un ceas în anticameră. „He-hei, domnule prim-secretar, îmi ziceam eu în vremea asta, ai răbdare, te rog. Ai să mai aștepți de multe ori pe alții, pînă ai să faci tu pe alții să te aștepte."

În sfîrșit, ușa camerei se deschise. Am intrat și am făcut cîțiva pași înainte spre don Rodrigo, care tocmai scrisese o scrisorică dulce fermecătoarei lui Sirene, și acum o dădea lui Pedrillo s-o ducă. Nici la arhiepiscopul Granadei, nici la contele Galiano, nici chiar la primul ministru nu m-am înfățișat cu atîta respect cum m-am înfățișat ochilor lui senior Calderone. L-am salutat închinîndu-mă pînă la pămînt și i-am cerut ocrotire cu niște vorbe de care nu pot să-mi aduc aminte fără rușine, atîta erau de pline de supunere. Josnicia mea nu mi-ar fi servit la nimic dacă aș fi avut de-a face cu un om mai puțin îngîmfat. Lui însă, i-a plăcut foarte mult înfățișarea mea tîrîtoare ; și chiar mi-a spus, cu destulă bunăvoință, că o să caute să-mi fie de ajutor.

I-am mulțumit cu cea mai mare căldură pentru sentimentele binevoitoare pe care mi le arăta și i-am spus că-i voi fi etern devotat. Apoi, temîndu-mă să nu-l plictisesc, am plecat, rugîndu-l să mă ierte că l-am deranjat din importantele sale ocupații. După această faptă atît de umilitoare, m-am dus plin de rușine la biroul meu și am isprăvit lucrarea pe care o aveam de făcut.

Dimineața, ducele a venit ca de obicei. A fost mulțumit de sfîrșitul lucrării mele, cum fusese și de începutul ei și mi-a spus :

— Foarte bine. Acuma scrie cît mai frumos în catastiful Cataloniei istoria asta prescurtată. După aceea, să iei din geantă alt raport și să-l lucrezi tot așa.

Excelența-sa a mai stat apoi mult de vorbă cu mine, pe un ton plăcut și prietenos, care mă încînta. Ce deo-

sebire între el și Calderone! Două figuri care erau în contrast una față de alta.

Am prînzit în ziua aceea la un birt cu prețuri potrivite și m-am hotărît să mă duc acolo în fiecare zi *incognito*, pînă cînd voi vedea ce efect produc lingușirile și închinăciunile mele. Mai aveam bani pe vreo trei luni cel mult. Mi-am pus în gînd ca, în tot acest timp, să lucrez pe socoteala cui o fi, iar după aceea (cu cît mai repede cu atît mai bine), să las în plata Domnului curtea și strălucirea ei de tinichea, dacă am să văd că nu primesc nici o leafă. Așa am și făcut. Timp de două luni, m-am străduit cît am putut ca să fiu pe plac lui Calderone, el însă a ținut așa de puțin socoteală de tot ce făceam ca să izbutesc, încît am pierdut speranța că voi ajunge la ceva cu ajutorul lui. Mi-am schimbat purtarea. Nu m-am mai dus pe la dînsul și n-am mai căutat altceva decît să mă folosesc de clipele în care ducele stătea de vorbă cu mine.

Capitolul IV

GIL BLAS CÎȘTIGĂ ÎNCREDEREA DUCELUI DE LERMA ȘI ACESTA ÎI ÎNCREDINȚEAZĂ UN SECRET IMPORTANT.

Cu toate că monseniorul, în fiecare zi cînd venea, înainte de a apuca să-l văd bine, pleca iar, am ajuns totuși, încet-încet, să-i fiu atît de simpatic, încît într-o după-amiază mi-a spus:

— Ascultă, Gil Blas, firea ta îmi place și am față de tine toată bunăvoința. Ești un băiat sîrguincios și cu credință, deștept și discret. Sper, deci, că nu greșesc dacă am încredere în tine.

Cînd am auzit aceste cuvinte, m-am aruncat la picioarele lui și, după ce i-am sărutat respectuos mîna pe care mi-o întinsese ca să mă ridice, i-am spus:

— Să cred oare că excelența-voastră binevoiește să mă onoreze cu o favoare atît de mare? Cîți dușmani

ascunși n-o să-mi stîrnească bunătatea pe care mi-o arătați! Dar numai de-un singur om mi-e frică să nu mă urască: don Rodrigo de Calderone.

— Să nu-ți fie frică, spuse ducele. Eu îl cunosc pe Calderone. Mi-i devotat de cînd era copil. Pot să spun să sentimentele lui sînt așa de potrivite cu ale mele, încît iubește tot ce iubesc și urăște tot ce urăsc. În loc să te temi că are să te urască, dimpotrivă, poți să fii sigur că are să-ți fie prieten.

Am priceput atunci că don Rodrigo era un mare șiret, că pusese stăpînire pe sufletul ducelui și că trebuia să bag bine de seamă cum mă port cu dînsul.

— Și acuma, urmă ducele, am să-ți destăinuiesc un plan al meu. Trebuie neapărat să știi despre ce este vorba ca să poți îndeplini bine însărcinările pe care am să ți le dau. De multă vreme, autoritatea mea este respectată și hotărîrile mele urmate orbește. Împart cum vreau funcțiile, beneficiile, posturile de guvernator și de vicerege. Aș îndrăzni să spun că domnesc în Spania. Nu pot ajunge mai departe decît am ajuns, dar vreau să-mi pun situația pe care o am acum la adăpost de furtunile care încep s-o amenințe. Și, pentru asta, aș vrea ca urmaș la minister să-mi fie nepotul meu, contele de Lemos.

Cînd ajunse aici, ministrul, văzînd că eram foarte uimit de ce auzisem, îmi spuse:

— Te miri, Santillana, și știu de ce te miri. Ți se pare lucru ciudat că prefer pe nepot fiului meu, ducele de Uzeda. Află însă că acesta are o minte prea mărginită și n-ar fi de loc potrivit să vie în locul meu; și, în afară de asta, mi-i dușman. A făcut ce-a făcut și s-a pus bine pe lîngă rege, iar regele acuma se gîndește să și-l facă sfetnic de încredere. Iată un lucru pe care nu pot să-l rabd. Încrederea ce ți-o arată un suveran seamănă cu stăpînirea asupra unei femei adorate. E o fericire la care ții atît de mult, încît nu te poți hotărî s-o împarți cu un rival, oricît de legat ai fi de acest rival prin sînge sau prietenie. Îți spun acum, urmă el, ce este în fundul inimii mele. Am încercat să-l sap pe ducele de Uzeda și să-l vorbesc de rău în fața regelui, dar cum n-am izbutit, m-am gîndit să încerc pe altă

cale. Vreau ca, la rîndul lui, contele de Lemos să se pună bine cu prinţul moştenitor. Contele e gentilom de-al prinţului, aşa că stă mereu în preajma lui şi poate vorbi cu dînsul foarte des ; e om deştept şi, pe lîngă asta, mai ştiu eu un mijloc sigur pentru a-l face să izbutească. Cu ajutorul acestei stratageme, am să-l fac pe nepotu-meu adversar al fiului meu. Voi isca vrajbă între cei doi veri şi atunci şi unul şi celălalt au să vină să-mi ceară sprijinul şi, avînd nevoie de mine, au să-mi fie supuşi amîndoi. Acesta e planul meu. În îndeplinirea lui voi avea nevoie de tine. Pe tine am să te trimit în ascuns la contele de Lemos şi ai să-mi comunici din partea lui tot ce va avea să-mi spună.

După această confidenţă, pe care am socotit-o drept un cîştig pentru mine, n-am mai avut nici o grijă. „În sfîrşit, îmi spuneam eu, iată-mă la adăpost de ziua de mîine. O să mă plouă cu aur. Confidentul unui om care guvernează monarhia spaniolă nu se poate să nu se îmbogăţească, şi asta repede, repede." Plin de o speranţă atît de dulce, nici nu-mi mai păsa că biata mea pungă trăgea să moară.

Capitolul V

ÎN CARE ÎL VOM VEDEA PE GIL BLAS PLIN DE BUCURIE, DE ONOARE ŞI DE SĂRĂCIE

Lumea, la curte, îşi dădu în curînd seama că ministrul ţinea la mine. El mi-a arătat aceasta chiar faţă cu toţi, dîndu-mi să-i duc geanta, pe care pînă atunci o ducea singur cînd mergea la consiliu. Asta era ceva nou şi toţi au început să se uite la mine ca la un favorit şi să mă invidieze, iar alţii s-au pus să mă tămîieze. Cei doi secretari, vecinii mei, s-au grăbit să mă felicite pentru o înălţare în grad pe care o socoteau apropiată şi m-au poftit la masă la văduva lor, nu ca să-mi întoarcă politeţea, ci pentru a mă îndemna să le fac servicii mai tîrziu. Toţi, care mai de care, mă în-

îmbinau cu vorbe bune. Pînă şi trufaşul de Rodrigo a început să se poarte altfel cu mine. Nu-mi mai zicea decît *senior de Santillana,* el, care pînă atunci îmi spusese numai *dumneata,* fără nici o *seniorie.* Nu mai sfîrşea cu politeţea, mai ales cînd ştia că îl vede stăpînul. Dar n-aveţi nici o grijă, că nici eu nu eram prost. Cu cît îl uram mai tare, cu atîta răspundeam mai frumos la vorbele lui frumoase. Un vechi curtean n-ar fi făcut asta mai bine decît mine.

Însoţeam, de asemenea, pe seniorul meu, ducele, atunci cînd se ducea la rege şi asta se întîmpla de obicei de trei ori pe zi. Intra dimineaţa în odaia suveranului, după ce acesta se trezea. Se aşeza în genunchi la căpătîiul patului, spunea regelui ce lucruri avea maiestatea-sa de făcut în ziua aceea şi îi dicta ce trebuia să vorbească. Pe urmă, pleca. Se întorcea iar, după ce regele şezuse la masă, dar acum nu mai vorbea despre treburile statului. Îi spunea numai lucruri vesele. Îi servea toate aventurile hazlii care se întîmplau la Madrid şi de care el întotdeauna afla cel dintîi, de la oameni anume plătiţi pentru asta. În sfîrşit, seara venea a treia oară la rege, îi dădea socoteală, cum îi convenea, de ceea ce făcuse în ziua aceea şi îl întreba, doar ca să întrebe, ce ordine îi dă pe a doua zi. În timp ce el era cu regele, eu stăteam în anticameră şi mă pomeneam cu cîte un nobil, ahtiat după favoruri, că intră în vorbă cu mine şi se bucură că binevoiesc să-i răspund. Cum aş fi putut oare, în asemenea împrejurări, să nu cred că sînt un om important? Cîţi din cei care se învîrtesc la curte au părerea asta despre ei înşişi, chiar cu mai puţină dreptate decît aveam eu!

O dată, chiar am avut de ce să fiu într-adevăr mîndru. Regele, căruia ducele îi lăudase stilul meu, vru să vadă şi el o mostră. Excelenţa-sa mă puse să iau catastiful Cataloniei, mă duse la rege şi îmi spuse să cetesc raportul cel dintîi pe care îl redactasem. La început m-am cam fîstîcit, gîndindu-mă că trebuie să cetesc în faţa regelui, dar fiindcă era şi ducele acolo, am prins imediat curaj şi mi-am cetit lucrarea. Maiestatea-sa a ascultat cu plăcere şi a binevoit să-mi spună că e mulţumită de mine, ba chiar l-a îndemnat pe mi-

nistru să se ocupe de situaţia mea. Bineînţeles, asta nu mi-a micşorat de loc mîndria pe care o simţeam şi mai înainte, iar conversaţia purtată peste cîteva zile cu contele de Lemos mi-a umplut şi mai mult capul cu planuri ambiţioase.

M-am dus să-l caut pe conte, din partea unchiului său, la prinţul moştenitor, şi i-am înmînat o scrisoare în care ducele îi spunea că putea să vorbească deschis cu mine, fiindcă cunoşteam tot planul lor şi fusesem ales să le fiu ştafetă.

După ce ceti scrisoarea, contele mă duse într-o odaie, în care eram numai noi doi, şi îmi spuse :

— Văd că te bucuri de încrederea ducelui de Lerma şi, fiindcă sînt sigur că o meriţi, nu văd de ce n-aş avea şi eu încredere în dumneata. Află, aşadar, că lucrurile merg cît se poate de bine.

Dintre toţi seniorii care sînt de casa lui şi care caută să se pună bine cu dînsul, prinţul moştenitor la mine ţine cel mai mult. Am stat cu el de vorbă între patru ochi azi-dimineaţă şi l-am văzut mîhnit din pricină că zgîrcenia regelui nu-i îngăduie să satisfacă pornirile inimii sale generoase şi nici chiar să ducă o viaţă potrivită unui prinţ. Eu m-am arătat foarte mişcat de acest lucru şi, prinzînd prilejul, i-am făgăduit să-i aduc mîine o mie de pistoli, spunîndu-i totodată că în curînd îi voi aduce sume mai mari. A fost încîntat de făgăduiala mea şi sînt sigur că, dacă-mi ţin făgăduiala, o să-i cîştig cu totul bunăvoinţa. Acuma du-te la unchiu-meu, dă-i ştirea asta şi vino iar deseară să-mi spui ce părere are.

Am plecat de la contele de Lemos şi m-am dus la ducele de Lerma. După ce i-am adus la cunoştinţă ce spusese contele, el a trimis vorbă lui Calderone să-i dea o mie de pistoli ; seara am luat banii şi i-am dus contelui, spunîndu-mi : „Aha ! acuma văd ce mijloace sigure a găsit ducele ca să izbutească ce are de gînd. Bănuiesc eu din punga cui ia el banii aceştia ; ei, şi la urma urmei, e un lucru foarte drept ca un tată să dea parale de cheltuială lui fecioru-său." Contele de Lemos, cînd am plecat de la dînsul, mi-a spus :

— La revedere, dragul meu confident. Să știi că prințului moștenitor îi cam plac femeile ; o să trebuiască să stăm de vorbă în privința asta. Cred că în curînd voi avea nevoie de serviciile dumitale.

În drum spre casă, m-am gîndit la vorbele acestea, care nu erau de loc în doi peri și care mă umpleau de bucurie. „Ei, al dracului, îmi spuneam, iată-mă gata să ajung codoșul moștenitorului coroanei." Nu mă întrebam de loc dacă asta e bine sau e rău ; rangul celui pe care aveam să-l slujesc mă făcea s-o las mai domol cu morala. Ce glorie să fiu ministrul plăcerilor unui mare prinț ! O să mi se spună : „Mai încet, mai încet, domnule Gil Blas ! Ai să fii numai ministru-adjunct." Mă rog, așa să fie ; dar, în fond, aceste două funcții sînt la fel de onorabile. Numai cîștigul nu-i la fel.

În timp ce îndeplineam aceste nobile însărcinări, căpătînd tot mai mult simpatia primului ministru, și nutream cele mai frumoase speranțe, ce fericit aș fi fost dacă ambiția mi-ar fi potolit și foamea ! Erau mai bine de două luni de cînd părăsisem apartamentul meu cel măreț și stăteam într-o odăiță din cele mai modeste. Asta mă necăjea ; dar fiindcă plecam dis-de-dimineață și mă întorceam seara, ca să mă culc, înduram toate cu răbdare. Ziua întreagă eram pe scenă, adică la duce, și jucam un rol de senior. Dar cînd ajungeam în chichineața mea, seniorul dispărea și nu mai rămînea decît bietul Gil Blas, fără parale și, ce-i mai rău, fără să aibă la îndemînă nici un mijloc să facă parale. Las' că eram prea mîndru ca să spun cuiva că o duc greu, dar nici nu cunoșteam pe cineva care să mă poată ajuta, afară doar de don Navarro, pe la care însă nu mai dădusem de cînd eram la curte, așa că nu prea îmi venea să-i cer ceva. Fusesem nevoit să-mi vînd lucrurile unul cîte unul. Nu mai aveam decît pe acelea de care nu puteam de loc să mă lipsesc. La birt nu mă mai duceam pentru că nu aveam cu ce să plătesc masa. Și atunci, cum trăiam ? Am să vă spun : în fiecare dimineață, la birou, ni se aducea o piinișoară și un păhărel de vin. Asta-i tot ce ne dădea ministrul. Eu atîta mîncam toată ziua, iar seara, de cele mai multe ori, mă culcam flămînd.

Asta era situaţia unui om care strălucea la curte, dar era mai vrednic de milă decît de invidie. De la o vreme însă, n-am mai putut răbda atîta sărăcie şi m-am hotărît să spun acest lucru ducelui de Lerma, îndată ce se va ivi prilejul potrivit.

Din fericire, prilejul s-a şi ivit, la Escorial, unde regele şi cu prinţul au plecat peste cîteva zile.

Capitolul VI

CUM GIL BLAS SPUNE DUCELUI DE LERMA CĂ O DUCE FOARTE GREU. CUM S-A PURTAT, DUPĂ ACEASTA, DUCELE CU DÎNSUL.

Cînd regele era la Escorial, dădea tuturora casă şi masă, aşa că nu simţeam unde mă strînge ciubota. Dormeam într-un vestiar alături de camera ducelui. Într-o dimineaţă, ducele, după ce s-a culcat ca de obicei o dată cu zorile, îmi spuse să iau călimara şi nişte hîrtie şi să mă duc cu el în grădina palatului. Ne-am aşezat la umbra unor copaci şi aici, după porunca lui, am luat atitudinea unui om care scrie pe calota păläriei, în timp ce el ţinea în mînă o hîrtie şi se făcea că citeşte. De departe, păream amîndoi adînciţi în treburi foarte serioase şi totuşi vorbeam numai fleacuri; excelenţei-sale îi plăceau fleacurile.

Trecuse vreun ceas de cînd îl făceam să rîdă de toate bazaconiile pe care le scornea mintea mea veselă, cînd două coţofene se lăsară pe o creangă a copacului la umbra căruia şedeam. S-au pus amîndouă să sporovăiască aşa de tare, încît ne-au atras atenţia.

— Păsările acestea, spuse ducele, parcă se ceartă. Aş fi curios să ştiu de la ce s-au luat.

— Monseniore, spusei eu, curiozitatea dumneavoastră îmi aduce aminte de o fabulă indiană, pe care am cetit-o în Pilpay[1] sau în alt fabulist, nu mai ştiu.

[1] Pilpay sau Bidpay, personaj legendar căruia i se atribuie o însemnată culegere de fabule indiene.

Ministrul mă întrebă ce fabulă era și eu i-am povestit-o așa cum urmează :

— Domnea odinioară, în Persia, un rege care, fiindcă nu avea destulă lărgime de minte ca să-și cîrmuiască singur țara, o lăsa pe mîna marelui vizir. Vizirul acesta, pe care îl chema Atalmuc, era un om foarte priceput. Ținea pe umeri toată monarhia, fără să-i simtă povara. Datorită lui, era pretutindeni liniște. Știa chiar să facă din stăpînirea regală un lucru plăcut tuturora, fiindcă, datorită lui, toți o respectau, așa că supușii aveau un părinte iubitor în acest vizir credincios suveranului. Atalmuc avea printre secretarii lui un tînăr din Cașmir, pe care îl chema Zeangir și care îi era cel mai drag dintre toți. Îi plăcea să stea de vorbă cu dînsul, îl lua la vînat și îi spunea toate secretele. O dată, pe cînd erau împreună la vînătoare într-o pădure, vizirul zări doi corbi care ședeau într-un copac și croncăneau. Îi spuse atunci secretarului : „Tare aș vrea să știu ce spun păsările acelea în limba lor". „Stăpîne, îi răspunse secretarul, dorința domniei-voastre poate fi împlinită." „Cum asta ?" întrebă Atalmuc. „Un derviș cabalist [1], răspunse Zeangir, m-a învățat limba păsărilor. Dacă vreți, eu am să ascult ce vorbesc corbii aceia și am să vă spun cuvînt cu cuvînt tot ce am să aud."

Vizirul a spus că asta chiar voia și atunci cașmirianul s-a dus pînă lîngă copacul în care erau corbii și s-a oprit acolo, dînd semne că ascultă cu mare atenție. Apoi s-a întors la vizir și i-a spus : „Stăpîne, despre noi vorbesc !" „Nu se poate ! a zis vizirul ; și ce spun ?" „Unul din ei, răspunde secretarul, a spus așa : «Uite, acesta este marele vizir Atalmuc, șoimul ocrotitor care acoperă cu aripile sale Persia ca pe cuibul lui și mereu veghează să nu se întîmple țării nimic rău. Ca să se mai odihnească puțin după munca lui istovitoare, a plecat la vînătoare cu credinciosul său Zeangir. Ce fericit e secretarul acesta că are un stăpîn atît de bun !» «Mai domol, mai domol cu fericirea, i-a tăiat vorba celălalt corb ; nu-l crede chiar așa de fericit pe secretar. E drept că Atalmuc stă de vorbă cu el prietenește, îl onorează

[1] Inițiat al cabalei, pretinsă știință la vechii evrei, care interpreta *Biblia* după niște sisteme dintre cele mai elucubrante.

cu încrederea lui și nici nu mă îndoiesc că are de gînd chiar să-i dea odată și odată o funcție însemnată ; dar, pînă atunci, Zeangir are să moară de foame. Bietul om stă într-o odăiță și e sărac lipit pămîntului. Duce o viață de mizerie și la curte nimeni habar n-are. Marele vizir nici nu se gîndește măcar să-l întrebe dacă are sau nu are ce-i trebuie și, mulțumindu-se numai să aibă față de el sentimente frumoase, îl lasă pradă sărăciei.»"

Aici m-am oprit și am așteptat să văd ce va spune ducele de Lerma. El m-a întrebat zîmbind ce impresie făcuse asupra lui Atalmuc istorioara asta și dacă marele vizir nu se supărase cumva de îndrăzneala secretarului.

— Nu, monseniore, i-am răspuns eu cam fîstîcit de întrebarea lui ; fabula zice, dimpotrivă, că a răsplătit pe secretar.

— Norocul lui, zise iar ducele, de data asta fără să mai zîmbească. Sînt miniștri cărora nu le-ar plăcea să fie dăscăliți așa. Dar mi se pare, adăugă el încheind vorba și ridicîndu-se, că s-apropie vremea cînd se scoală regele. Datoria mă cheamă să mă duc la el.

Și a luat-o către palat cu pași mari, fără să-mi mai vorbească și destul de supărat, aveam impresia, de fabula mea indiană.

M-am dus în urma lui pînă la ușa camerei maiestății-sale ; după aceea, m-am dus să pun hîrtiile, pe care le aveam la mine, acolo de unde le luasem. Am intrat într-o odaie unde lucrau cei doi secretari copiști, fiindcă și ei veniseră cu noi. Cum m-au văzut, m-au și întrebat :

— Ce ai, domnule de Santillana ? De ce ești așa de tulburat ? Ți s-a întîmplat ceva neplăcut ?

Eram atît de necăjit că istorioara mea nu avusese succes, încît nu mi-am mai ascuns față de ei necazul. Le-am povestit tot ce spusesem ducelui și ei se arătară simțitori față de adînca mîhnire care mă cuprinsese.

— Ai dreptate să fii supărat, îmi spuse unul dintre ei. Monseniorul ia uneori lucrurile cam de-a-ndoaselea.

— Chiar așa și este, zise celălalt. Să nu pățești cum a pățit secretarul cardinalului Spinosa. Secretarul acela, văzînd că de cincisprezece luni, de cînd era în slujba eminenței-sale, nu căpătase nici un ban leafă, și-a luat

inima în dinți, i-a spus că are nevoie și i-a cerut să-i dea ceva ca să aibă cu ce trăi. „Da, i-a răspuns ministrul, trebuie să ți se plătească. Uite, urmă el, ai aici un ordin de plată pentru o mie de ducați, du-te si încasează suma asta la vistieria regală ; și totodată te anunț că-ți mulțumesc pentru serviciile pe care le-ai adus și că nu mai am nevoie de alte servicii de la dumneata." Secretarul n-ar fi fost supărat că-l dă afară din slujbă, dacă ar fi încasat cei o mie de ducați și ar fi putut pleca să-și caute ceva în altă parte ; cînd însă a ieșit de la cardinal, a pus mîna pe el un alguazil și l-a dus la Turnul Segoviei, unde a stat după aceea închis multă vreme.

Acest fapt istoric m-a speriat și mai tare. M-am și văzut dus de rîpă și, necăjit cum eram, am început să mă mustru pe mine însumi că nu mai avusesem răbdare, deși avusesem destulă pînă atunci. „Vai, îmi spuneam, cine m-a pus să-mi încerc norocul cu nenorocita aceea de fabulă și să supăr pe ministru ? Poate că el tocmai se gîndea să mă scoată din starea mea nenorocită. Poate că tocmai atunci era să dea peste mine un noroc dintre acelea care uimesc o lume întreagă. Cîte bogății și cîte onoruri n-oi fi pierdut eu cu nechibzuința mea ! Trebuia să mă gîndesc că sînt oameni sus-puși cărora nu le place să le aduci aminte ce au de făcut, care vor ca și cel mai mic lucru pe care sînt obligați să-l dea să fie socotit drept un hatîr. Mai bine posteam ca și pînă acum și nu mai spuneam nimic ducelui. Chiar trebuia să mă las să mor de foame, ca toată vina să fie numai a lui."

Chiar dacă aș mai fi păstrat vreo speranță, mi-aș fi pierdut-o cu desăvîrșire cînd l-am văzut iar pe stăpînul meu, după-amiază. A fost foarte serios cu mine, așa cum nu era de obicei, și nu mi-a vorbit de loc. Asta m-a neliniștit cumplit tot restul zilei. Nici noaptea n-am petrecut-o mai în tihnă. Părerea de rău după frumoasele mele iluzii și teama că voi spori numărul prizonierilor de stat nu-mi îngăduiră decît să oftez și să mă tîngui.

Ziua următoare a fost ziua cea mai grea. Dimineața, ducele m-a chemat la dînsul. Am intrat în odaie tremurînd mai tare decît un criminal în fața judecății.

— Santillana, îmi spuse el arătîndu-mi o hîrtie pe care o ţinea în mînă, ia ordinul acesta de plată.

M-am cutremurat cînd am auzit aceste cuvinte şi mi-am zis: „O, Doamne! ca la cardinalul Spinosa! M-aşteaptă afară trăsura să mă duc la Segovia." Spaima care mă cuprinse în clipa aceea a fost aşa de mare, încît nu l-am mai lăsat să vorbească şi, aruncîndu-mă la picioarele lui, i-am spus, cu lacrimi în ochi:

— Monseniore, vă rog din tot sufletul să-mi iertaţi îndrăzneala. Numai nevoia m-a silit să vă spun în ce mizerie trăiesc.

Ducele nu se putu opri să nu rîdă, cînd văzu cît eram de tulburat.

— Linişteşte-te, Gil Blas, zise el, şi ascultă ce am să-ţi spun. Deşi, prin faptul că mi-ai destăinuit nevoile tale, m-ai dojenit că nu ţi-am dat cu ce să ţi le acoperi, nu sînt supărat pe tine, ci mai degrabă pe mine că nu te-am întrebat cum trăieşti. Ca să încep să repar lipsa asta de atenţie, uite, îţi dau un ordin de plată pentru o mie cinci sute de ducaţi, pe care ai să-i încasezi la vistieria regală. Şi nu numai asta, îţi făgăduiesc să-ţi dau tot atîta în fiecare an; şi încă ceva: dacă cumva vreun om bogat şi generos te roagă să-i faci un serviciu, îţi dau voie să stărui pentru el.

Cuprins de o nemaipomenită bucurie, la auzul acestor cuvinte, am sărutat picioarele ducelui, iar el, spunîndu-mi să mă ridic, a mai stat cîtva timp de vorbă cu mine prietenește. Voiam acum şi eu să mă mai înveselesc, dar n-am putut trece aşa de repede de la durere la bucurie. Eram încă tulburat, ca nenorocitul care e graţiat în clipa cînd se aşteaptă să fie omorît.

Stăpînul meu credea că eram aşa de zbuciumat din cauză că mă temusem că l-am supărat, deşi temam că voi fi închis pe viaţă contribuise foarte mult la tulburarea mea; îmi spuse că se purtase înadins rece cu mine, ca să vadă dacă schimbarea aceasta are să mă impresioneze, că tulburarea mea era o dovadă a devotamentului faţă de dînsul şi că acuma mă preţuia şi mai mult.

Capitolul VII

DESPRE BUNA ÎNTREBUINȚARE A CELOR O MIE CINCI SUTE DE DUCAȚI; DESPRE PRIMA ÎNVÎRTEALĂ PE CARE A FĂCUT-O ȘI CE FOLOS A TRAS DIN EA.

Regele, ca și cum ar fi vrut să nu mă facă să aștept, s-a întors la Madrid chiar a doua zi. Am zburat la vistieria regală și am încasat imediat suma înscrisă în ordinul de plată. Un calic, care trece deodată de la mizerie la belșug, rar se întîmplă să nu se zăpăcească. O dată cu bogăția, m-am schimbat. Am ascultat numai de ambiție și de vanitate. Am lăsat chichineața mea păcătoasă unor secretari care încă nu învățaseră limba păsărilor și am luat iar cu chirie apartamentul cel frumos care, din fericire, nu era ocupat. Am trimis după un croitor vestit, la care se îmbrăcau toți filfizonii. Mi-a luat măsură și m-am dus după aceea cu el la un negustor, de unde a cumpărat cinci coți de stofă care îi trebuiau, zicea el, ca să-mi facă o haină. Cinci coți pentru o haină după moda spaniolă! Doamne sfinte! Dar ce să mai vorbim! Croitorii cu renume cer întotdeauna mai mult decît ceilalți. Am cumpărat, după aceea, rufărie, de care aveam mare nevoie, ciorapi de mătase și o pălărie brodată cu dantelă.

După asta, cum nu puteam să nu am un lacheu, am rugat pe Vicente Forero, hotelierul meu, să-mi găsească el unul. Cea mai mare parte din străinii care trăgeau la dînsul obișnuiau, cînd soseau la Madrid, să-și ia valeți spanioli. Din cauza asta, veneau pe la hotel toți lacheii fără serviciu. Cel dintîi care s-a înfățișat era un om cu o mutră așa de spăsită și de cucernică, încît n-am vrut să-l iau. Parcă era Ambrosio de Lamela. „Nu-mi plac, am spus eu lui Forero, valeții care au un aer așa de cinstit. Am pățit-o o dată și mi-i destul."

Nici nu trimisesem bine la plimbare pe lacheul acela și a și venit altul. Acesta părea să fie foarte dezghețat, mai îndrăzneț chiar decît un paj de la curte și, pe lîngă asta, și nițel șiret. Mi-a plăcut. I-am pus cîteva întrebări. Mi-a dat răspunsuri pline de duh. Mi s-a părut bine în-

zestrat pentru intrigi. Am socotit că era tocmai ce-mi trebuia. L-am tocmit. Nu mi-a părut rău de loc după aceea. Mi-am dat în curînd seama că o nimerisem bine cu dînsul. Cum ducele îmi îngăduise să stărui pe lîngă el pentru oamenii cărora voiam să le aduc servicii și cum aveam de gînd să mă folosesc de această îngăduință, îmi trebuia un cîine de vînătoare care să adulmece vînatul, adică un ins iscusit să găsească și să-mi aducă oameni care aveau ceva de cerut primului ministru. Asta și era însușirea de căpetenie a lui Scipion, așa-l chema pe lacheul meu. Fusese lacheu la dona Ana de Guevara, doica prințului moștenitor, unde făcuse tocmai treaba asta. Doamna era dintre acelea care, văzînd că are trecere la curte, căuta să tragă foloase din asta.

Îndată ce l-am încunoștințat pe Scipion că puteam să capăt de la rege favoruri, el s-a și pus în căutare și chiar în ziua aceea a venit și mi-a spus :

— Am dat de ceva bun. A sosit chiar acuma la Madrid un tînăr gentilom din Granada, pe care îl cheamă don Rogelio de Rada. S-a bătut în duel și acum are nevoie de protecția ducelui de Lerma ; ar plăti foarte bine hatîrul care i s-ar face. Am stat de vorbă cu dînsul. Voia să se ducă la don Rodrigo de Calderone, despre care a auzit că are putere ; eu însă l-am întors din drum, spunîndu-i că secretarul își vinde foarte scump serviciile pe care le face, pe cînd dumneavoastră vă mulțumiți doar cu un semn onorabil de recunoștință ; ați face asta chiar pe degeaba, dacă ați fi într-o situație care v-ar îngădui să urmați pornirea dumneavoastră generoasă și dezinteresată. În sfîrșit, am vorbit cu el în așa fel, încît mîine dimineață are să vină aici la dumneavoastră.

— Bravo, Scipion, am spus eu, ai lucrat bine. După cum văd eu, te pricepi în tertipuri. Mă mir că pînă acuma nu te-ai îmbogățit.

— Nu trebuie să vă miraţi, zise el. Mie îmi place să pun banii în mișcare. Nu-i pun la ciorap.

A doua zi, don Rogelio de Rada a venit pe la mine. L-am primit cu un amestec de politeţe și mîndrie. I-am spus :

— Seniore cavaler, înainte de a vă făgădui ceva, aș vrea să știu ce-a fost cu duelul din pricina căruia ați venit acuma la curte, pentru că s-ar putea să fi fost așa încît să nu pot să stărui pentru dumneavoastră pe lîngă primul ministru. Povestiți-mi, vă rog, tot, așa cum s-a întîmplat și voi sprijini cu căldură interesele domnieivoastre, dacă sînt vrednice să fie sprijinite de un om de onoare.

— Vă povestesc bucuros, răspunse tînărul, am să vă spun tot, așa cum a fost.

Capitolul VIII

POVESTIREA LUI DON RODRIGO DE RADA.

Don Anastasio de Rada, gentilom din Granada, trăia fericit în orașul Antequera, împreună cu soția lui, dona Estefania, care pe lîngă o strașnică virtute, avea și o fire blîndă și era foarte frumoasă. Își iubea bărbatul, iar bărbatu-său o iubea la nebunie. Era din fire foarte gelos și, cu toate că nu avea nici un motiv să creadă că soția lui nu-i este credincioasă, era totuși plin de neliniște în privința asta. Trăia tot cu teama ca nu cumva vreun dușman ascuns al liniștii lui să încerce să-i păteze onoarea. N-avea încredere în nici un prieten, afară doar de don Huberto de Hordales, care venea la el în casă cînd voia, fiind văr cu Estefania, și era singurul om în care nu ar fi trebuit să aibă încredere.

Într-adevăr, don Huberto s-a îndrăgostit de vară-sa și i-a spus că o iubește, fără să țină seama de sîngele care îi lega și nici de prietenia deosebită ce-o avea față de dînsul don Anastasio. Dona Estefania, femeie înțeleaptă, în loc să sară în sus la asemenea vorbe și să le dea în vileag, ceea ce ar fi înrăutățit lucrurile, l-a dojenit cu blîndețe pe văru-său, arătîndu-i cît de vinovat era că voia s-o seducă și să dezonoreze pe bărbatu-său și i-a spus foarte serios să nu aibă nici o speranță că va izbuti ce și-a pus în gînd.

Felul acesta potolit de a vorbi îl aprinse și mai tare pe don Huberto. Închipuindu-și că față de o asemenea femeie trebuia mers repede, începu să se poarte cu dînsa cu oarecare necuviință și, într-o bună zi, îndrăzni chiar s-o silească să-i îndeplinească dorințele. Ea îl respinse cu asprime și îl amenință că va cere lui don Anastasio să-i pedepsească așa cum se cuvine cutezanța. Atunci el, speriat de această amenințare, îi făgădui că n-are să-i mai pomenească de dragoste și, crezîndu-l pe cuvînt, Estefania l-a iertat.

Don Huberto, care era foarte rău din fire, cînd își văzu pasiunea atît de prost răsplătită, fu cuprins de o mișelnică poftă de răzbunare. Știa că don Anastasio era un gelos gata să creadă tot ce are să-i spună. Știind asta, urzi cel mai mîrșav plan pe care e în stare să-l urzească un ticălos. Într-o seară, pe cînd se plimba împreună cu acest soț bănuitor, îi spuse cu o mutră foarte tristă :

— Dragul meu, nu mai pot trăi fără să-ți dezvăluiesc un secret pe care nu l-aș da la iveală dacă onoarea nu ți-ar fi mai scumpă decît liniștea ; știindu-te foarte simțitor cînd e vorba de o jignire și fiind și eu la fel de simțitor în privința asta, nu-mi mai pot îngădui să nu-ți spun ce se petrece la tine în casă. Pregătește-te să auzi ceva care te va uimi și te va îndurera. Am să te lovesc unde te doare mai tare.

— Am înțeles, îi tăie vorba don Anastasio, care era de pe acum foarte tulburat. Vara ta mă înșală.

— Nu mai e vara mea, spuse Hordales cu indignare. Nici nu vreau să mai aud de ea. Nu-i vrednică să-ți fie soție.

— Dar spune odată, strigă don Anastasio. Vorbește ! Ce a făcut Estefania ?

— Te-a înșelat, zise don Huberto. Are un amant cu care se întîlnește pe ascuns, dar nu pot spune cine este, fiindcă era întuneric cumplit și ochii care îi urmăreau pe amîndoi n-au putut să deslușească. Atîta știu, că te înșală. De asta sînt sigur. Interesul pe care mi-l dau în toată treaba asta este o chezășie că ceea ce îți spun e adevărat. Dacă-s pornit împotriva ei, asta-i din pricină că sînt convins că nu-ți este credincioasă.

Nici nu-i nevoie, urmă el, observînd că vorbele lui avuseseră efectul pe care îl aştepta, nici nu-i nevoie să-ţi spun mai mult. Văd că eşti indignat de ingratitudinea cu care ţi se răsplăteşte dragostea şi te gîndeşti să te răzbuni, pe bună dreptate. Eu nu am nimic împotrivă. Nu te uita pe cine loveşti. Arată lumii că jertfeşti orice cînd e vorba de onoarea ta.

Ticălosul asmuţea astfel pe un soţ prea credul împotriva unei femei nevinovate ; şi i-a zugrăvit cu culori atît de vii ruşinea de care ar fi fost acoperit, dacă ar fi lăsat nepedepsită jignirea, încît l-a întărîtat la culme. Don Anastasio îşi pierdu minţile, parcă ar fi fost fugărit de furii. S-a întors acasă hotărît să-şi înjunghie soţia. Cînd a ajuns, ea tocmai se pregătea să se culce. Don Anastasio s-a stăpînit pînă cînd au ieşit toţi servitorii. Atunci, fără ca să-l mai oprească nimic, nici frica de mînia cerească, nici dezonoarea care avea să lovească o familie cinstită, nici chiar mila firească pe care ar fi trebuit s-o simtă faţă de un copil de şase luni, pe care soţia lui îl purta în pîntece, s-a apropiat de dînsa şi i-a spus cu mînie :

— Ai să mori, ticăloaso ! Nu mai ai de trăit decît o clipă, pe care sînt aşa de bun să ţi-o las ca să te rogi lui Dumnezeu să te ierte că m-ai făcut de ocară. Nu vreau să-ţi pierzi şi sufletul, după ce ţi-ai pierdut onoarea.

În timp ce vorbea aşa, îşi scoase pumnalul. Cînd a auzit ce spunea şi a văzut ce voia să facă, Estefania s-a speriat, s-a aruncat la picioarele lui şi, împreunîndu-şi mîinile, l-a întrebat :

— Ce ai ? Ce rău ţi-am făcut, nenorocita de mine, ca să te superi aşa de tare ? De ce vrei să iei viaţa soţiei tale ? Dacă crezi că nu ţi-i credincioasă, să ştii că greşeşti.

— Nu, nu, se repezi gelosul, ştiu foarte bine că mă înşeli. Cei care mi-au spus sînt oameni de încredere. Don Huberto...

— Vai ! strigă ea, să nu te încrezi în don Huberto. Nu ţi-i aşa de prieten cum îţi închipui. Dacă ţi-a spus că sînt necinstită, să nu-l crezi.

— Taci, ticăloaso, spuse don Anastasio. Dacă-l vorbești de rău pe Hordales, îmi întărești bănuiala, nu mi-o alungi. Încerci să-l ponegrești, pentru că știe de purtarea ta cea rea. Ai vrea să-i micșorezi mărturia, dar degeaba umbli cu șiretlicuri ; cu asta îmi sporești pofta de a te pedepsi.

— Dragul meu soț, spuse nevinovata Estefania, plîngînd amar, teme-te de mînia ta oarbă ; dacă te lași dus de ea, ai să faci o faptă de care o să-ți pară rău atunci cînd ai să vezi cît este de nedreaptă. Pentru Dumnezeu, liniștește-te. Așteaptă întîi să vezi dacă-i adevărat, și atunci ai să judeci mai bine și ai să vezi că nu sînt vinovată de nimic.

Oricare alt bărbat s-ar fi înduioșat de aceste vorbe și încă și mai mult de îndurerarea celei care le rostea ; dar aprigul don Anastasio nu numai că nu s-a înduioșat, ci a spus încă o dată soției lui să se roage lui Dumnezeu și a ridicat brațul s-o lovească.

— Nu da, barbarule ! a strigat ea. Dacă dragostea pe care ai avut-o față de mine s-a stins, dacă dovezile de iubire pe care întotdeauna ți le-am dat au pierit din amintirea ta, dacă lacrimile mele nu pot să te oprească de la fapta cumplită pe care vrei s-o faci, atunci măcar de sîngele tău ai milă. Nu ridica mîna împotriva unui nevinovat, care nici n-a văzut încă lumina zilei. Dacă-l omori, ai să ridici împotriva ta cerul și pămîntul. Moartea mea eu ți-o iert, dar să știi că moartea lui e o crimă îngrozitoare, care va fi pedepsită.

Oricît de hotărît era don Anastasio să nu ia în seamă ce spunea Estefania, totuși a fost mișcat de imaginile cumplite pe care aceste din urmă cuvinte le stîrniseră în mintea lui. De aceea, ca și cum s-ar fi temut ca nu cumva emoția să-i învingă mînia, se grăbi să se folosească de furia care-i mai rămăsese și îi înfipse soției pumnalul în coastă. Ea se prăbuși, iar el, crezînd că a murit, ieși repede din casă și plecă din Antequera.

În urma lui, soția nevinovată, amețită de lovitura pe care o primise, rămase cîteva clipe ca moartă. Pe urmă, venindu-și puțin în fire, începu să se vaiete de durere. O servitoare bătrînă o auzi și veni repede să vadă ce este. Cînd văzu pe stăpîna-sa în starea asta de plîns,

începu să strige. La strigătele ei, ceilalți servitori și cîțiva vecini s-au trezit din somn. Odaia se umplu de lume. Au fost chemați cîțiva chirurgi; aceștia au cercetat rana și au văzut că nu era prea gravă. Nu s-au înșelat în pronosticul lor, Estefania s-a vindecat repede, și, peste trei luni de la această cumplită întîmplare, a născut un băiat; pe băiatul acela, domnule Gil Blas, îl aveți acum în fața domniei-voastre. Eu sînt rodul acelei triste nașteri.

Deși clevetirea nu cruță de loc cinstea femeilor, totuși de cinstea mamei nu s-a atins și scena sîngeroasă care se petrecuse a fost socotită în oraș drept pornirea pătimașă a unui soț gelos. Lumea știa că tata era un om iute la fire și foarte bănuitor. Hordales s-a gîndit, desigur, că vara lui credea cu drept cuvînt că el băgase în cap lui don Anastasio tot felul de scornituri; mulțumit că se răzbunase pe dînsa măcar pe jumătate, nu s-a mai dus pe la ea. De teamă să nu vă plictisesc, n-am să vorbesc prea mult despre felul cum am fost crescut, voi spune numai că mama m-a pus să învăț îndeosebi scrima și că am făcut exerciții în cele mai vestite săli de scrimă din Granada și din Sevilla. Aștepta cu nerăbdare să ajung la vîrsta la care îmi voi putea măsura spada cu spada lui don Huberto și abia atunci să-mi spuie răul pe care el i-l făcuse.

Cînd am împlinit optsprezece ani, mi-a povestit tot, plîngînd cuprinsă de o cumplită durere. Vă închipuiți impresia pe care o mamă în starea asta o face asupra unui fiu simțitor și curajos. M-am dus chiar atunci la Hordales. L-am chemat să vie într-un loc ferit și acolo, după o luptă destul de lungă, l-am străpuns cu trei lovituri de spadă și l-am culcat la pămînt.

Don Huberto, simțind că-i rănit de moarte, și-a aruncat spre mine ultima privire și mi-a spus că, murind de mîna mea, primea o dreaptă pedeapsă pentru nelegiuirea făcută împotriva onoarei mamei mele. A mărturisit că voise s-o împingă la pierzanie, ca să se răzbune pe ea că-i respinsese dragostea. Apoi și-a dat sufletul, cerînd iertare pentru greșeala sa lui Dumnezeu, lui don Anastasio, Estefaniei și mie. M-am gîndit că-i mai bine să nu mă mai întorc la noi acasă și să spun

mamei ce s-a întîmplat. Am lăsat asta în grija zvonului public. Am trecut munții și am ajuns la Malaga; aici m-am suit pe corabia unui corsar, care tocmai ridica ancora. A văzut că are de-a face cu un om inimos și m-a luat printre ceilalți băieți de treabă pe care îi avea pe bord.

N-a trecut mult și am găsit prilejul să ne arătăm vitejia. Am întîlnit, prin preajma insulei Alboran, un corsar din Melilla, care se întorcea în Africa cu o navă spaniolă, încărcată cu mărfuri și capturată în dreptul Cartaginei. Am izbit cu putere în african și am pus stăpînire pe cele două corăbii, unde erau optzeci de creștini pe care îi ducea în robie în Barbaria[1]. După aceea, folosindu-ne de un vînt care tocmai se ridicase și care ne era prielnic, ne-am îndreptat către coastele Granadei și am ajuns în curînd la Punta de Elena.

Cercetînd pe cei scăpați din robie ca să vedem de unde era fiecare, am întrebat și pe un bărbat chipeș, care putea să aibă vreo cincizeci de ani. Mi-a răspuns oftînd că era din Antequera. Am tresărit la răspunsul lui, fără să vreau. I-am spus:

— Și eu sînt din Antequera. Vreți să-mi spuneți cum vă cheamă?

— Vai, zise el, îmi treziți o veche durere cu întrebarea domniei-voastre. Sînt optsprezece ani de cînd am plecat din Antequera și acolo toți și-or fi aducînd aminte de mine cu groază. Poate că și dumneavoastră ați auzit și răsauzit de mine. Mă numesc Anastasio de Rada.

— O! Doamne! am strigat eu. Să cred oare ce aud? Cum, dumneata ești don Anastasio? Ești tatăl meu?

— Ce spui? strigă el la rîndul lui, privindu-mă cu mirare. Dumneata ești oare copilul care era încă în pîntecele mamei, atunci cînd ea a căzut jertfă mîniei mele?

— Da, tată, am răspuns, eu sînt. Estefania era nevinovată. M-a născut trei luni după noaptea aceea cumplită, în care ai lăsat-o scăldată în sînge.

---

[1] Nume dat odinioară regiunilor Africii de Nord, situate la vest de Egipt.

Don Anastasio nici n-a așteptat să sfîrșesc și m-a și îmbrățișat. M-a strîns în brațe și timp de un sfert de ceas n-am făcut altceva decît să suspinăm și să plîngem. După ce ne-am lăsat cuprinși astfel de dulcile simțiri pe care o asemenea întîlnire nu putea să nu le stîrnească în noi, tata a ridicat ochii la cer ca să mulțumească lui Dumnezeu că Estefania a scăpat cu viață. O clipă însă după aceea, ca și cum ar fi vrut să știe dacă într-adevăr se cuvine să mulțumească, m-a întrebat cum anume s-a dovedit că soția lui era nevinovată. I-am răspuns :

— Nimeni, în afară de dumneata, nu s-a îndoit vreodată de acest lucru. Purtarea soției dumitale a fost întotdeuna fără pată. Trebuie să-ți spun tot. Află că don Huberto te-a mințit.

Și i-am povestit toată ticăloșia acestuia, cum m-am răzbunat pe el și ce mi-a spus cînd a murit. Tata s-a bucurat de veștile pe care i le-am dat, mai mult chiar decît de faptul că scăpase din robie. M-a îmbrățișat din nou cu toată dragostea. Nu mai contenea spunîndu-mi cît era de mulțumit de mine.

— Să mergem, zise el, și să ajungem cît mai repede la Antequera. Ard de nerăbdare să m-arunc la picioarele Estefaniei, cu care m-am purtat în chip așa de nevrednic. De cînd mi-ai spus ce nedrept am fost, mi se sfîșie inima.

Și eu numai asta voiam, să-i văd unul lîngă altul pe acești doi oameni care îmi erau așa de dragi. N-am mai întîrziat nici o clipă. M-am despărțit de corsar și cu banii pe care i-am căpătat drept partea mea de pradă, am cumpărat la Adna doi catîri, fiindcă tata nu mai voia să înfrunte primejdia unei călătorii pe mare. A avut vreme, pe drum, să-mi povestească toate întîmplările vieții lui ; le-am ascultat cu aceeași lacomă atenție cu care prințul Itacei [1] a ascultat povestea tatălui său, regele. În sfîrșit, după cîteva zile, am ajuns la poalele muntelui care e chiar lîngă Antequera și am făcut un popas. Voiam să ajungem acasă fără să ne

[1] Aluzie la Telemac, fiul lui Ulise, din *Odiseea* de Homer.

vadă nimeni, de aceea n-am intrat în oraș decît pe la miezul nopții.

Vă puteți închipui mirarea mamei cînd s-a văzut față în față cu soțul ei, pe care-l credea pierdut pe vecie; și s-a mai mirat o dată cînd a aflat felul, ca să zicem așa, miraculos în care se întorsese acasă. Tata i-a cerut iertare de cruzimea lui și căința lui a fost atît de mare, încît mama n-a putut să nu-l ierte. În loc să se uite la dînsul ca la un ucigaș, ea n-a mai văzut în el decît un om față de care cerul îi poruncise supunere, atît de sfînt e numele de soț pentru o femeie cinstită. Estefania fusese atît de îngrijorată din cauza mea, că s-a bucurat mult cînd m-a văzut. Totuși, bucuria ei nu era decît pe jumătate. O soră a lui Hordales mă dăduse în judecată ca ucigaș al fratelui ei. Justiția mă căuta pretutindeni, așa încît mama, știind că acasă nu eram de loc în siguranță, nu putea fi liniștită. Chiar în noaptea aceea am plecat și am venit aici, la curte, ca să cer grațierea de la rege, grațiere pe care sper s-o capăt, o dată ce domnia-voastră binevoiți să stăruiți pentru mine la primul ministru și să-mi dați un sprijin cu trecerea pe care o aveți pe lîngă el.

Inimosul fiu al lui don Anastasio își isprăvi aici povestirea. Dîndu-mi un aer important, i-am spus:

— Foarte bine, senior don Rogelio, cazul mi se pare grațiabil. Voi vorbi cu excelența-sa și pot să-ți făgăduiesc că te va proteja.

Don Rogelio mă copleși de mulțumiri și aceste mulțumiri mi-ar fi intrat pe o ureche și mi-ar fi ieșit pe cealaltă, dacă nu m-ar fi asigurat că recunoștința lui va urma imediat după serviciul pe care am să i-l fac; abia după ce a atins și această coardă, m-am pus în mișcare. Chiar în ziua aceea, am spus ducelui toată povestea și el, îngăduindu-mi să i-l prezint pe don Rogelio, i-a spus:

— Știu ce te aduce la curte. Santillana mi-a povestit tot. Poți fi liniștit. Ce ai făcut este scuzabil și maiestatea-sa grațiază tocmai pe gentilomii care își răzbună onoarea jignită. Trebuie, de formă, să fii dus la închisoare; dar poți să fii sigur că n-ai să stai mult. Ai în

Santillana un prieten bun, care va face ce mai este nevoie ca să ieşi din închisoare cît mai repede.

Don Rogelio a făcut o plecăciune adîncă ministrului şi, bizuindu-se pe cuvîntul dat de acesta, s-a dus şi s-a predat justiţiei. Decretul de graţiere a apărut în curînd. datorită stăruinţelor mele. Nici zece zile n-au trecut şi am trimis acasă pe acest nou Telemac. Dacă n-ar fi avut protector şi parale, ar fi făcut cel puţin un an închisoare. N-am scos însă din treaba asta decît o sută de pistoli. Nu era un cîştig mare, dar nici eu nu eram încă un Calderone ca să dispreţuiesc cîştigurile mărunte.

Capitolul IX

IN CE FEL GIL BLAS A FĂCUT ÎN SCURTĂ VREME O AVERE MARE ŞI CE IFOSE GROZAVE A ÎNCEPUT SĂ-ŞI DEA.

Treaba asta mi-a deschis pofta, şi zece pistoli, pe care i-am dat comision lui Scipion, l-au îndemnat pe acesta să se pună din nou în căutare. Am spus ce priceput era în privinţa asta. Ar fi avut tot dreptul să fie numit marele Scipion. Mi-a adus, în curînd, alt muşteriu, un editor de romane cavalereşti, care se îmbogăţise în dauna bunului simţ. Acest editor tipărise în chip fraudulos o lucrare pentru care căpătase privilegiu un confrate de-al lui şi ediţia publicată de el fusese pusă sub sechestru. Mi-a dat trei sute de ducaţi şi eu am obţinut ridicarea sechestrului şi l-am scăpat şi de o amendă zdravănă. Deşi asta nu privea pe primul ministru, excelenţa-sa, la rugămintea mea, a binevoit să intervină cu autoritatea lui. După editor, a trecut pe la mine un negustor, şi iată despre ce era vorba: o navă portugheză fusese capturată de un corsar maur şi apoi luată de la corsar de către un armator din Cadiz. Două treimi din mărfurile cu care era încărcată nava aparţineau unui negustor din Lisabona şi acesta, după ce le revendicase zadarnic pînă acuma, venise la curtea Spaniei ca să gă-

sească un protector cu destulă trecere şi să şi le capete înapoi. Norocul lui că a dat peste mine. Am stăruit pentru dînsul şi şi-a luat îndărăt marfa, în schimbul a patru sute de pistoli pe care i-a făcut cadou protectorului.

Parcă aud aici pe un cetitor că strigă : „Dă-i înainte, domnule de Santillana, pune bani la chimir. Eşti pe drumul cel bun. Nu te lăsa !" O ! Nici o grijă ! Uite, chiar acuma, dacă nu mă înşel, vine valetul meu cu încă un ipochimen pe care l-a agăţat. Da, chiar el este. Să-l ascultăm : „Seniore, zice el, daţi-mi voie să vă prezint pe dumnealui, care e medic vestit. Ar vrea să aibă dreptul să-şi vîndă leacurile timp de zece ani în toate oraşele Spaniei, şi altcineva să nu mai aibă acest drept, adică, cu alte cuvinte, nici un om cu aceeaşi profesie ca a dumisale să nu aibă voie să se stabilească acolo unde va fi domnia-sa. Drept recunoştinţă, va număra două sute de pistoli aceluia care îi va da acest drept." Am spus şarlatanului, făcînd pe protectorul : „Bine, amice, am să am eu grijă de asta". Şi într-adevăr, peste cîteva zile, i-am înmînat o patalama, care îi dădea, cu exclusivitate, dreptul să tragă pe sfoară lumea în toate provinciile Spaniei.

Am văzut atunci cît e de adevărat proverbul că foamea vine mîncînd. Pe lîngă faptul că de ce mă îmbogăţeam, de aceea mă făceam mai lacom, căpătasem aşa de uşor de la excelenţa-sa cele patru hatîruri de care am vorbit, încît n-am şovăit să-l cer şi pe-al cincilea. Acesta era postul de guvernator al oraşului Evora, pe coasta Granadei, pentru un cavaler de Calatrava, care îmi oferea o mie de pistoli. Ministrul a început să rîdă cînd m-a văzut aşa de ahtiat după cîştig.

— Eşti grozav, amice Gil Blas, îmi spuse el. Straşnic îţi mai place să-ţi ajuţi aproapele. Uite ce, atunci cînd are să fie vorba de lucruri mai mărunte, n-am să mă amestec ; dar cînd ai să-mi ceri posturi de guvernator sau alte lucruri importante, atunci te rog să te mulţumeşti numai cu jumătate din cîştig. Cealaltă jumătate ai să mi-o dai mie. Nici nu-ţi închipui, adăugă el, cîte cheltuieli am de făcut şi de cîţi bani am nevoie ca să

susţin cum trebuie demnitatea funcţiei pe care o ocup ; fiindcă, trebuie să-ţi mărturisesc, cu toată dezinteresarea pe care o arăt faţă de lume, nu sînt aşa de imprudent încît să-mi pun în joc averea. Aşa că ţine seama de ce ţi-am spus.

Stăpînul meu, alungînd cu aceste vorbe orice teamă că l-aş putea supăra sau, mai bine-zis, îndemnîndu-mă să mai cer şi de-acum înainte hatîruri, spori şi mai tare dorinţa mea de îmbogăţire. Mai că-mi venea să afişez că toţi cei care vor să capete o favoare de la curte să mi se adreseze mie. Eu căutam într-o parte, Scipion în alta. Nu mai aveam altă treabă decît să fac servicii şi să iau pe ele bani. Cavalerul de Calatrava, cu cei o mie de pistoli pe care i-a dat, a fost numit guvernator în Vera şi în curînd am mai căpătat un post la fel pentru un cavaler al sfîntului Iacob. Dar nu numai guvernatori am făcut, am dat şi ordine cavalereşti, am prefăcut pe cîţiva oameni de rînd trainici în gentilomi şubrezi, cu foarte bune diplome nobiliare. Nici clerul nu l-am lăsat deoparte. Am conferit mici beneficii, canonicate şi alte cîteva funcţii ecleziastice. De episcopate şi arhiepiscopate se ocupa don Rodrigo de Calderone. Tot el numea magistraţi, comandori şi viceregi. Însemna că funcţiile mari nu erau îndeplinite mai bine decît cele mici, şi asta fiindcă oamenii aleşi de noi să fie puşi în posturile cu care făceam un atît de cinstit negoţ nu erau întotdeauna cei mai pricepuţi şi nici cei mai de treabă. Ştiam noi că în Madrid unii şi alţii mai hîtri giumeau pe socoteala noastră ; noi însă eram ca zgîrciţii cărora nici nu le pasă că lumea îi ocărăşte cînd îşi numără aurul.

Isocrate[1] are dreptate cînd spune că necumpătarea şi zăpăceala minţii sînt tovarăşele nedespărţite ale bogaţilor. Cînd m-am văzut stăpîn pe treizeci de mii de ducaţi şi în stare să mai cîştig poate de zece ori pe atîta, am crezut de cuviinţă că trebuie numaidecît să duc o viaţă demnă de un confident al primului ministru. Am închiriat o casă întreagă şi am mobilat-o frumos. Am cumpărat caleaşca unui escrivano[2], care şi-o luase

[1] Orator atenian (436—338 î.e.n.).

[2] Grefier.

ca să se fălească, dar voia acum, după sfatul brutarului său, să se descotorosească de ea. Am tocmit un vizitiu și trei lachei; și cum e lucru drept să-ți înaintezi în slujbă slujitorii mai vechi, l-am înaintat pe Scipion la întreita cinste de a-mi fi valet, secretar și intendent. Cînd ministrul mi-a îngăduit ca servitorii mei să poarte livrea la fel cu servitorii lui, mîndria mea n-a mai avut margini. Mi-am pierdut mintea care-mi mai rămăsese. Eram tot așa de zălud ca și discipolii lui Porcius Latro [1] care, după ce băuseră o mulțime de chimion și se făcuseră tot așa de palizi la față ca magistrul, și-au închipuit că sînt și tot atît de învățați; nu-mi mai trebuia mult ca să-mi închipui că sînt rudă cu ducele de Lerma. M-am gîndit că lumea chiar are să mă creadă rudă cu el sau poate vreun bastard de-al lui; și asta mă măgulea grozav.

Mai adăugați că, luîndu-mă după excelența-sa, care avea mereu invitați la masă, m-am gîndit să invit și eu. Am pus pe Scipion să-mi găsească un bucătar priceput, și el mi-a adus pe unul care se putea compara cu romanul Nomentanus [2], de gustoasă aducere-aminte. Mi-am umplut pivnița cu vinuri strașnice și, după ce mi-am luat tot ce trebuie, am început să poftesc pe unii și pe alții. În fiecare zi veneau la mine la masă cîțiva slujbași de seamă ai ministrului, care își dădeau cu îngîmfare titlul de secretari de stat. Le dădeam mîncare bună și, cînd plecau, erau toți cherchelițî. Scipion, și el (fiindcă cum e turcul, și pistolul), avea masa întinsă în odaia servitorilor și își ospăta prietenii pe socoteala mea; eu însă nu mă supăram; pe lîngă că țineam la băiatul acesta, mă gîndeam că, de vreme ce mă ajuta să fac avere, avea dreptul să mă ajute s-o și cheltuiesc. De altfel, priveam toată această risipă cu nepăsare tinerească; nu vedeam răul pe care mi-l făcea. Mă uitam numai la gloria pe care mi-o aducea. Nu mă sinchiseam și din altă pricină: beneficiile bisericești și funcțiile îmi dădeau din belșug apă la moară. Finanțele mele sporeau zi cu zi. Mi se părea că am prins pe Dumnezeu de picior.

[1] Retor latin din sec. I î.e.n.

[2] Crescentius, poreclit Nomentanus, patrician roman din sec. al X-lea, cunoscut pentru belșugul în care trăia.

Un lucru mai lipsea îngîmfării mele, şi anume să-l chem şi pe Fabricio să vadă ce viaţă strălucită duceam. Mă gîndeam că s-o fi întors din Andaluzia ; şi ca să fac haz şi să-l uimesc şi mai mult, i-am trimis o scrisorică neiscălită, în care spuneam că un senior sicilian, prieten al lui, îl poftea la masă. I-am indicat ziua, ceasul şi locul unde trebuia să vie. Urma să ne întîlnim acasă la mine. Nunez a venit şi a fost foarte mirat cînd a aflat că eu eram seniorul străin care îl invitase la masă. I-am spus :

— Da, dragul meu, eu sînt stăpînul casei. Am trăsură cu cai, mîncare bună şi am şi o ladă în care-mi ţin banii.

— Adevărat ? strigă el ; te-ai îmbogăţit ? Ce bine-mi pare că te-am dus la contele Galiano ! Ţi-am spus eu că-i om de inimă şi că are să te căpătuiască ! Se vede că mi-ai urmat sfatul cuminte pe care ţi l-am dat, să mai laşi frîu sufragiului. Foarte bine ai făcut ! Numai dacă se poartă aşa, un intendent de casă mare se procopseşte.

Mai întîi l-am lăsat pe Fabricio să se bucure în voie că m-a băgat în slujbă la contele Galiano, după aceea, ca să-i mai domolesc bucuria că mi-a procurat o slujbă atît de bună, i-am povestit cu ce dovezi de recunoştinţă acel senior mi-a răsplătit serviciile. Văzînd însă că poetul, în timp ce-i povesteam, se pregătea să-şi ia vorba înapoi, i-am spus :

— Să ştii însă că-i iert sicilianului ingratitudinea. La drept vorbind, chiar îmi pare mai mult bine decît rău că s-a purtat aşa. Dacă contele nu s-ar fi purtat urît cu mine, m-aş fi dus cu el în Sicilia şi desigur că şi acuma aş fi tot în slujba lui, aşteptînd o căpătuială care poate nu mai venea niciodată. Cu alte cuvinte, n-aş mai fi omul de încredere al ducelui de Lerma.

Nunez a fost atît de uluit de ce-i spusesem acuma, la urmă, încît vreo cîteva clipe n-a putut să scoată o vorbă. Apoi, rupînd deodată tăcerea, a spus :

— Oare, am auzit bine ? Cum ! ? eşti omul de încredere al primului ministru ?

— Da, împart această încredere cu don Rodrigo de Calderone ; şi, după toate aparenţele, am să ajung departe.

— Bravo, domnule de Santillana, vă admir! Sînteţi un om care e în stare să îndeplinească tot felul de funcţii. Cîte talente nu aveţi! sau, mai degrabă, ca să mă slujesc de o expresie a tagmei noastre, aveţi *unealta universală*; adică puteţi să faceţi orice. Sînt încîntat, seniore, de prosperitatea în care se găseşte senioria-voastră.

— Ce tot îi dai cu *seniorul* şi *senioria*, Nunez? i-am tăiat eu vorba. Nu mai vorbi aşa şi hai să fim prieteni, aşa cum am fost întotdeauna.

— Da, ai dreptate, zise el. Nu vreau să te socotesc altfel decît pînă acuma, cu toate că te-ai îmbogăţit. Dar trebuie să-ţi mărturisesc c-am avut o clipă de slăbiciune; cînd mi-ai spus ce bine-ţi merge, m-am zăpăcit. Noroc că acuma zăpăceala mi-a trecut şi nu mai văd în faţa mea decît pe prietenul meu Gil Blas.

În clipa asta, sosiră cîţiva slujbaşi de minister.

— Domnilor, le-am spus, arătîndu-l pe Nunez, veţi sta la masă cu senior don Fabricio, care face versuri demne de regele Numa[1] şi scrie o proză cum nu scrie nimeni.

Din nefericire, aveam de-a face cu nişte oameni care se sinchiseau aşa de puţin de poezie, încît poetul a rămas cam sastisit. Aproape că nici nu au catadicsit să-l privească. Degeaba a căutat el să atragă atenţia asupra lui, spunînd tot felul de lucruri pline de duh; ei nici n-au înţeles. Fabricio, foarte jignit, a săvîrşit o licenţă poetică: a şters-o uşurel dintre noi şi dus a fost. Slujbaşii nici n-au observat că a plecat şi s-au aşezat la masă fără ca măcar să întrebe ce-i cu dînsul.

A doua zi dimineaţă, cînd tocmai isprăveam cu îmbrăcatul şi mă pregăteam să ies, poetul Asturiilor a intrat în odaie.

— Te rog să mă ierţi, îmi spuse, că aseară am plecat fără să-mi iau rămas bun de la colegii tăi; mă simţeam aşa de nelalocul meu printre ei, încît n-am mai putut să stau. Ce plicticoşi ipochimeni, cu mutrele lor îngîmfate şi ţepene! Nu înţeleg cum tu, care ai o minte aşa de

[1] Versurile pe care le cîntau poeţii salieni în procesiunile lor fuseseră, se zice, compuse de regele Numa Pompilius (sec. VII î.e.n.).

vioaie, poți să te împaci cu niște musafiri atît de greoi. Uite, chiar azi am să-ți aduc alții mai sprinteni.

— Am să mă bucur foarte mult, i-am răspuns, și am toată încrederea în gustul tău.

— Și bine faci, îmi spuse el, îți făgăduiesc să-ți aduc niște oameni de mare talent și foarte deștepți. Chiar mă duc la o cîrciumă, unde se adună ei de obicei. Am să-i invit de pe-acuma, ca să nu primească vreo invitație în altă parte ; care mai de care aleargă după ei să-i pofteaască la masă, așa sînt de plăcuți.

După asta a plecat ; iar seara, la masă, s-a întors însoțit doar de șase scriitori, pe care mi i-a prezentat rînd pe rînd, lăudîndu-i pe fiecare. După spusele lui, scriitorii aceștia întreceau pe scriitorii Greciei și pe cei ai Italiei, iar operele lor meritau să fie tipărite cu litere de aur. Am primit cu o mare politețe pe acești domni. M-am întrecut chiar cu politețea, știind că ginta scriitorilor e cam înfumurată și cam făloasă. Deși nu spusesem lui Scipion să aibă grijă să fie belșug la masă în seara aceea, totuși el, știind ce soi de oameni invitasem, pusese să se pregătească de două ori mai multă mîncare la fiecare fel.

Ne-am așezat la masă foarte veseli. Poeții începură să vorbească de ei înșiși și să se laude. Unul, foarte mîndru, spunea ce mari seniori și ce doamne nobile se delectau cu muza lui. Altul, vorbind cu indignare de alegerea a doi membri într-o academie de literați, spunea cu modestie că pe el ar fi trebuit să-l aleagă. Aceeași îngîmfare era și în ce spuneau ceilalți. Pe la mijlocul mesei, numai ce-i văd că mă asasinează cu versuri și cu proză. Rînd pe rînd, fiecare se apucă să recite cîte ceva din scrierile lui. Unul dă drumul unui sonet, altul declamă o scenă de tragedie, iar altul citește critica unei piese. Al patrulea, voind să citească și el o odă de Anacreon [1], tradusă în versuri spaniole proaste, e întrerupt de un confrate, care spune că s-a slujit de un termen impropriu. Autorul traducerii nu-i de aceeași părere. De aici se iscă o discuție la care iau parte cu toții. Părerile sînt împărțite, scriitorii se înfierbîntă, ajung la

[1] Celebru poet liric grec (560—478 î.e.n.).

înjurături și asta n-ar fi mare lucru, dar iată că se scoală de la masă și se iau la bătaie, cărăbănindu-și palme și pumni. Fabricio, Scipion, vizitiul meu, lacheii mei și cu mine de-abia am izbutit cu mare greutate să-i despărțim. După ce s-au despărțit, au plecat de la mine ca de la circiumă, fără să-mi ceară nici cea mai mică scuză pentru lipsa lor de politețe.

Nunez, în cuvîntul căruia mă încrezusem, închipuindu-mi că va fi o masă plăcută, era foarte plictisit de această întîmplare.

— Ei, ce zici, l-am întrebat eu, îți mai lauzi invitații ? Ce să spun, mi-ai adus niște oameni urîcioși. Mai bine cu slujbașii mei. Nici nu vreau să mai aud de scriitori !

— Nici nu-ți mai prezint alții, zise el ; aceștia, pe care i-ai văzut acuma, sînt cei mai cuminți dintre toți.

Capitolul X

LA CURTE, GIL BLAS SE STRICĂ CU TOTUL. ÎNSĂRCINAREA PE CARE I-A DAT-O CONTELE DE LEMOS ȘI INTRIGA PE CARE AU ÎNCEPUT-O CONTELE ȘI CU EL.

Cînd s-a știut că ducele de Lerma ține la mine, am început să am o adevărată curte în preajma mea. În fiecare dimineață, anticamera mea se umplea de lume și dădeam audiențe cînd mă sculam. Veneau la mine două soiuri de oameni. Unii ca să mă roage, cu plată, să cer favoruri ministrului, iar alții ca să mă înduplece, cu rugăminți, să le capăt pe degeaba ceea ce cereau. Cei dintîi erau siguri că vor fi ascultați și bine serviți. Cît privește pe cei de-al doilea, scăpam de ei imediat cu vreo scuză oarecare, sau îi purtam cu vorba pînă se lăsau păgubași. Înainte de a fi fost la curte, eram de firea mea om milos și de treabă ; la curte însă nu mai păstrezi nici o slăbiciune omenească, așa că și eu m-am făcut mai tare decît piatra. M-am vindecat de orice simțire față de prieteni. N-am mai avut față de dînșii nici o

dragoste. Felul cum m-am purtat cu José Navarro, într-o împrejurare pe care am s-o povestesc, e o dovadă.

Navarro, față de care eram atît de îndatorat și care, ca să spun totul într-un cuvînt, era cauza principală a bogăției mele, a venit într-o zi la mine. După ce s-a bucurat că mă vede, lucru pe care-l făcea ori de cîte ori mă întîlnea, m-a rugat să cer, pentru un prieten al lui, o slujbă ducelui de Lerma, și mi-a spus că acela pentru care stăruia era un om foarte simpatic și merituos, dar avea nevoie de o funcție ca să poată trăi.

— Nu mă îndoiesc, adăugă Navarro, că bun și îndatoritor cum ești, vei fi încîntat să faci un serviciu unui om de treabă, care nu-i bogat. Sărăcia lui îi dă dreptul să merite sprijinul dumitale. Sînt sigur c-ai să-mi mulțumești că-ți dau prilejul să faci o faptă bună.

Însemna deci că aștepta să fac serviciul acesta pe degeaba. Deși nu-mi plăcea de loc, m-am arătat totuși gata să fac ce mi se cerea.

— Îmi pare foarte bine, am răspuns eu lui Navarro, că pot să-mi dovedesc via recunoștință ce ți-o datorez pentru tot sprijinul pe care mi l-ai dat. E destul să-mi spui că vrei să ajuți pe cineva, și nu-mi mai trebuie nimic altceva ca să mă îndemne să-l ajut. Prietenul dumitale va avea slujba pe care dorești s-o aibă. Să n-ai nici o grijă. Treaba asta o fac așa cum aș face-o pentru mine însumi.

Încredințat că voi face ce-am făgăduit, Navarro a plecat foarte mulțumit de mine ; totuși, persoana recomandată de el n-a căpătat funcția de care fusese vorba. Am dat această funcție altuia, cu prețul de o mie de ducați, pe care i-am pus în lada mea de bani. Am preferat această sumă și nu mulțumirile pe care mi le-ar fi adus șeful bucătar, căruia mai tîrziu, cînd l-am văzut, i-am spus, prefăcîndu-mă foarte supărat :

— Vai ! dragul meu Navarro, a fost prea tîrziu. Calderone mi-a luat-o înainte. A dat altcuiva slujba aceea. Îmi pare nemaipomenit de rău că nu pot să-ți dau o veste mai bună.

Navarro m-a crezut pe cuvînt și ne-am despărțit mai prieteni decît oricînd. Mi se pare însă că a aflat în curînd cum stăteau lucrurile, fiindcă n-a mai dat pe la

mine. În loc să mă mustre cugetul că m-am purtat așa cu un prieten adevărat, căruia îi datoram atîtea, m-am bucurat. Pe lîngă că serviciile ce mi le făcuse îmi stăteau în gît, mi se părea că, în situația pe care o aveam acuma la curte, nu-mi ședea bine să fiu prieten cu un bucătar.

N-am mai vorbit de mult de contele de Lemos. Să ne întoarcem acuma la el. Îl vedeam din cînd în cînd. Îi dădusem o mie de pistoli, așa cum am spus, și după aceea i-am mai dus o mie din ordinul lui unchiu-său, ducele, din banii excelenței-sale pe care îi aveam la mine. Cînd m-am dus a doua oară, contele a stat de vorbă cu mine mai mult. Mi-a spus că, în sfîrșit, își ajunsese scopul, cîștigase bunăvoința prințului moștenitor și era acum unicul confident al acestuia. Apoi mi-a dat o însărcinare foarte onorabilă și de care îmi mai pomenise și altă dată.

— Amice Santillana, îmi spuse el, acuma e momentul să începi. Fă tot ce poți și găsește o femeie tînără și frumoasă, care să placă unui prinț berbant. Ești om deștept, așa că nu-ți spun mai mult. Du-te și caută ; și cînd ai să găsești ceva potrivit, vino și spune.

Am făgăduit contelui că îmi voi îndeplini însărcinarea aceasta, care nu poate să fie chiar așa de greu de îndeplinit, de vreme ce atîția oameni se îndeletnicesc cu asemenea treburi.

Nu prea eram obișnuit cu cercetări de soiul acesta, dar nu mă îndoiam că Scipion se pricepea și aici de minune. Cînd am ajuns acasă, l-am chemat, l-am luat deoparte și i-am spus :

— Dragul meu, am să-ți fac o confidență. Trebuie să-ți spun că, bogat cum sînt, parcă-mi lipsește totuși ceva.

— Știu ce vă lipsește, îmi luă el vorba din gură, fără a mai aștepta să isprăvesc ce voiam să-i spun ; aveți nevoie de o fată frumoasă, să mai petreceți și dumneavoastră puțin. Și chiar e de mirare că nu aveți vreuna acuma, în primăvara vieții, cînd pînă și babalîcii au.

— Mă bucur că ai ghicit, zisei eu cu un zîmbet. Da, așa este, îmi trebuie o amantă și tu trebuie să mi-o găsești. Să știi numai că sînt foarte pretențios în treburi de astea. Vreau o fată care să nu fie destrăbălată.

— Ce vreți dumneavoastră e lucru cam rar, spuse Scipion zîmbind. Dar, în sfîrșit, sîntem, slavă Domnului, într-un oraș în care se găsesc de toate, așa că trag nădejdea să descopăr ce va trebui.

Și, într-adevăr, peste trei zile mi-a spus:

— Am găsit o comoară. O domnișoară pe care o cheamă Catalina, de familie bună și foarte frumoasă. Stă cu mătușă-sa într-o casă nu prea mare și trăiesc amîndouă foarte onorabil din venitul pe care-l au și care nu-i cine știe ce. Servitoarea lor, pe care eu o cunosc mai demult, mi-a spus că ușa lor, deși închisă tuturora, ar putea să se deschidă în fața unui amorez bogat și darnic, dar acesta să nu vie la ele decît noaptea, pe furiș, ca să nu dea de vorbit lumii. Eu, atunci, am spus că domnia-voastră sînteți vrednic să găsiți ușa deschisă și am rugat-o pe subretă să vorbească de dumneavoastră cu stăpînele ei. Mi-a făgăduit că vorbește și mîine îmi aduce răspunsul într-un loc unde am hotărît să ne întîlnim.

— Foarte bine, am spus eu, dar nu cumva servitoarea ți-a spus minciuni?

— Nu, nu, a replicat el, pe mine nu mă înșală nimeni. Am și întrebat pe vecini și, din tot ce mi-au spus, am văzut că seniora Catalina este așa cum vreți dumneavoastră, adică o Danae[1], pe lîngă care veți putea face pe Jupiterul, dacă veți slobozi deasupra-i o grindină de aur.

Deși eram împotriva unei aventuri galante de soiul acesteia, am intrat totuși în joc. Servitoarea a spus lui Scipion că, dacă voiam, puteam să viu chiar în seara aceea. M-am dus și, între unsprezece și douăsprezece noaptea, m-am furișat în casă. Subreta m-a întîmpinat pe întuneric, m-a luat de mînă și m-a dus într-o odaie destul de frumoasă. Două femei bine îmbrăcate ședeau pe niște fotolii de mătase. Cum m-au văzut, s-au ridicat și m-au salutat cu multă grație. Parcă ar fi fost două doamne din lumea mare. Mătușa, pe care o chema dona

[1] Fiica lui Acrisius, regele din Argos. Legenda spune că, fiind sortit să fie ucis de copilul fiicei sale, Acrisius o închide pe Danae într-un turn. Dar Danae îi place lui Jupiter, care pătrunde în turn sub forma unei ploi de aur. Astfel se naște Perseu.

Mencia, deşi încă frumoasă, nu-mi opri privirile. E drept că nu te puteai uita decît la nepoată-sa, care la început mi s-a părut că-i o zeiţă. Privind-o totuşi mai bine, n-ai fi putut spune că era o frumuseţe desăvîrşită ; era însă o femeie cu nuri şi avea în ea ceva nostim şi cu lipici, care nu îngăduia bărbaţilor să-i observe cusururile.

De aceea, şi mie mi-a zăpăcit simţirile. Am uitat că venisem numai ca mijlocitor. Am început să vorbesc în numele meu şi am spus tot ce poate spune un om cuprins de pasiune. Fata, care din pricina drăgălăşeniei mi s-a părut de trei ori mai deşteaptă decît era, m-a dat gata cu vorbele ei. Cît pe-aci să-mi pierd capul cu desăvîrşire ; noroc că mătuşa, ca să-mi mai domolească focul, s-a amestecat în vorba noastră şi mi-a spus :

— Domnule de Santillana, trebuie să vă spun ceva. Am auzit despre domnia-voastră numai bine şi de aceea v-am lăsat să veniţi la mine, fără să fac nazuri şi să urc cu asta preţul acestei îngăduinţe. Să nu credeţi însă că puteţi căpăta mai mult decît atîta. Am crescut pe nepoata mea departe de lume şi domnia voastră sînteţi, ca să zic aşa, primul bărbat cu care face cunoştinţă. Dacă credeţi că e vrednică să vă fie soţie, eu aş fi încîntată să-i faceţi această onoare ; socotiţi acuma dacă vă convine cu preţul acesta. Mai ieftin n-o puteţi avea.

La lovitura asta, trasă de foarte aproape, Amorul, care tocmai se pregătea să mă străpungă cu o săgeată, s-a speriat şi a luat-o la fugă. Ca să vorbesc fără metaforă, o căsătorie propusă aşa deodată m-a răcorit şi m-a adus pe pămînt. Eram acum din nou mijlocitorul fidel al contelui de Lemos şi, schimbînd tonul, am spus donei Mencia :

— Doamnă, îmi place sinceritatea dumneavoastră şi, imitîndu-vă, voi fi şi eu sincer. Oricît de bine aş fi eu văzut la curte, totuşi, nepreţuita Catalina nu e de nasul meu. Am, pregătită pentru dînsa, o partidă mult mai strălucită. Vreau s-o dau prinţului moştenitor al Spaniei.

— E de ajuns că mi-aţi spus că n-o vreţi pe nepoată-mea, zise cu răceală mătuşa ; e destul de neplăcut, aşa că nu era nevoie să vă mai bateţi şi joc de noi.

— Nu-mi bat joc de fel, doamnă, am zis eu ; tot ce-am spus e foarte serios. Mi s-a dat poruncă să caut o persoană vrednică de a fi onorată cu vizitele pe ascuns ale prințului moștenitor ; am găsit-o aici și mi-am însemnat locul.

Señora Mencia s-a mirat grozav cînd a auzit vorbele mele și am văzut că nu i-au displăcut ; crezu totuși de cuviință să facă nițel pe supărata și mi-a dat replica astfel :

— Dacă ce-mi spuneți este chiar așa, atunci să știți că firea nu mă lasă să mă bucur la gîndul că nepoatămea ar avea ticăloasa onoare de a fi amanta unui prinț. Cinstea mea se revoltă la gîndul acesta...

— Mai dă-o încolo de cinste ! i-am tăiat eu vorba. Dumneata vorbești chiar ca o burgheză nepricepută. Cine te pune să privești lucrurile astea din punct de vedere moral ? Înseamnă să le iei toată frumusețea. Trebuie să le privești cu plăcere. Ia gîndește-te dumneata : prințul moștenitor la picioarele Catalinei ; o adoră și o umple de cadouri ; și mai gîndește-te că se va naște poate din ea un erou, al cărui nume va intra în nemurire, împreună cu acela al mamei lui.

Deși mătușa numai asta voia, să primească propunerea mea, totuși s-a prefăcut că nu știe ce hotărîre să ia ; iar Catalina, care și ea se gîndea cum să pună mîna pe prințul moștenitor, s-a prefăcut foarte nepăsătoare. Atunci am pornit iar la asalt, pînă cînd, în sfîrșit, dona Mencia, văzînd că încep să mă plictisesc și am de gînd să ridic asediul, s-a dat învinsă și am încheiat o capitulare care cuprindea următoarele două articole :

Primo, că dacă prințul moștenitor, pe temeiul raportului meu asupra însușirilor plăcute ale Catalinei, se va aprinde și va vrea să vie noaptea la dînsa, eu voi avea grijă să dau de veste asupra doamnelor, spunîndu-le în care noapte anume ;

Secondo, că prințul va veni la sus-numitele doamne ca un amant obișnuit și însoțit numai de mine și de mijlocitorul său principal.

După această convenție, mătușa și nepoata s-au arătat foarte prietenoase față de mine ; parcă ne-am fi cunoscut de cînd lumea ; eu, văzînd asta, am prins nas și

am început să le strîng în brațe ; ele nu s-au dat înapoi, iar cînd să plec, au început ele să mă sărute și să mă dezmierde. E de mirare ce ușor se formează o legătură între un mijlocitor de aventuri galante și femeile care au nevoie de el. Cineva, care m-ar fi văzut plecînd de-acolo, așa de corcolit, ar fi putut să creadă chiar că obținusem de la ele mult mai mult decît atîta.

Contele de Lemos s-a bucurat grozav cînd i-am spus că descoperisem tocmai ceea ce dorise el. Am vorbit de Catalina în așa fel, încît a vrut numaidecît s-o vadă. În noaptea următoare, l-am dus la dînsa și el, după aceea, mi-a spus că am nimerit-o foarte bine. Doamnelor le-a spus că prințul va fi negreșit foarte mulțumit de amanta pe care i-o alesesem și că ea va avea de ce să fie mulțumită cu un asemenea amant ; fiindcă prințul era generos, delicat și bun.

Le-a mai spus că peste cîteva zile are să li-l aducă așa cum doriseră ele, adică fără suită și fără gălăgie. După aceea și-a luat rămas bun și am plecat și eu cu dînsul. Ne-am urcat în trăsura cu care venisem împreună și care ne aștepta la capătul străzii. M-a dus pînă acasă și m-a însărcinat să aduc la cunoștință, a doua zi, lui unchiu-său, această aventură schițată și să-l rog să-i trimită o mie de pistoli ca să poată s-o desăvîrșească.

În ziua următoare, m-am grăbit să fac ducelui de Lerma o dare de seamă amănunțită despre tot ce se întîmplase. Numai un lucru am ascuns : n-am pomenit de loc de Scipion. Am spus că eu am descoperit pe Catalina ; pentru că, față de cei mari, trebuie să te lauzi cu orice.

Ducele mi-a mulțumit cam acru-dulce :

— Domnule Gil Blas, îmi spuse el luîndu-mă peste picior, mă bucur foarte mult că, pe lîngă toate celelalte talente, mai ai și pe acela de a descoperi femei frumoase și binevoitoare. Cînd voi avea nevoie de vreuna, mă voi adresa dumitale.

— Monseniore, am răspuns eu pe același ton, vă mulțumesc că-mi acordați această preferință ; numai îngăduiți-mi să vă spun că n-aș îndrăzni să procur asemenea distracții excelenței-voastre. Slujba aceasta o îndepli-

neşte de multă vreme senior don Rodrigo, aşa încît ar fi nedrept să-i fie luată.

Ducele a zîmbit cînd a auzit replica mea, apoi, schimbînd vorba, m-a întrebat dacă nepotu-său nu are nevoie de bani pentru treaba asta.

— Are, i-am răspuns eu, şi chiar vă roagă să-i trimiteţi o mie de pistoli.

— Bine, zise ministrul, să-i duci banii ; şi spune-i să nu facă economie şi să acopere toate cheltuielile pe care prinţul va dori să le facă.

Capitolul XI

DESPRE VIZITA PE ASCUNS ŞI DESPRE CADOURILE PE CARE PRINŢUL MOŞTENITOR LE-A FĂCUT CATALINEI.

M-am dus imediat şi am dat contelui de Lemos o mie de pistoli.

— Ai venit tocmai la timp, îmi spuse el. Am vorbit cu prinţul. S-a prins imediat. Nu mai poate de nerăbdare s-o vadă pe Catalina ; chiar la noapte, vrea să plece pe ascuns de la palat şi să se ducă la ea. E lucru hotărît. Am şi luat măsuri în privinţa asta. Dă de ştire doamnelor şi du-le banii pe care i-ai adus acuma. E bine ca ele să vadă că n-au de-a face cu un amant obişnuit ; de altfel, amorul unui prinţ începe întotdeauna cu daruri. Fiindcă va trebui să-l însoţeşti împreună cu mine, urmă el, să ai grijă să fii astă-seară la palatul lui, la ceasul cînd se culcă. De asemenea, va trebui ca trăsura dumitale (pentru că cred că e bine să ne servim de ea) să ne aştepte la miezul nopţii în apropiere de palat.

M-am dus îndată la cele două doamne. Pe Catalina n-am văzut-o. Mi s-a spus că se odihnea. Am vorbit numai cu señora Mencia :

— Doamnă, i-am spus, vă rog să mă iertaţi că viu la dumneavoastră ziua, dar nu pot altfel. Trebuie să vă

spun că prințul vine la noapte. Poftim aici, adăugai eu, punîndu-i în mînă un săculeț în care erau banii, o ofrandă pe care prințul o trimite templului Cytherei ca să înduplece zeițățile. După cum vedeți, nu v-am îndemnat să faceți o treabă proastă.

— Vă sînt foarte îndatorată, zise ea. Dar ia spune-mi, domnule Santillana, prințului îi place muzica?

— Îi place la nebunie. Nimic nu-l încîntă mai mult decît o voce frumoasă, acompaniată de o lăută atinsă cu gingășie.

— Foarte bine! exclamă ea nemaiputînd de bucurie. Îmi pare grozav de bine că știu asta. Nepoată-mea are un gîtlej de privighetoare și cîntă din lăută de minune. Și să danseze știe straşnic de bine.

— Bravo, mătușă! am exclamat la rîndul meu; are o mulțime de calități. Nici nu trebuie atîtea unei fete ca să se căpătuiască, una să aibă și e destul.

După ce am pregătit astfel drumul, am așteptat să sosească ceasul de culcare al prințului. Cînd a sosit, am dat vizitiului meu poruncile trebuitoare și m-am dus să mă întîlnesc cu contele de Lemos. Contele îmi spuse că prințul, ca să scape mai repede de toți, are să spună că nu-i e tocmai bine și chiar are să se dezbrace și are să se culce, ca să dovedească și mai mult că e bolnav; dar, după ce va ședea așa vreun ceas, se va scula, va ieși pe o ușă secretă și va coborî, pe o scară tăinuită, în curtea din dos.

După ce mi-a spus ce s-au sfătuit amîndoi, m-am dus și m-am postat într-un loc pe unde trebuiau să treacă. Am așteptat acolo și am tot așteptat, pînă am început să cred ori că berbantul nostru o luase pe altă parte, ori că nu mai avea chef să se ducă la Catalina, ca și cum un prinț și-ar pierde o poftă ca asta înainte de a și-o satisface. Îmi închipuiam că vor fi uitat de mine, cînd iată că se iviră doi bărbați și se apropiară de locul unde mă aflam. Văzînd că erau aceia pe care îi așteptam, i-am dus la caleașcă. Ei s-au urcat înăuntru, iar eu m-am suit lîngă vizitiu ca să-i arăt drumul și l-am pus să oprească la vreo cincizeci de pași de locuința celor două doamne. Am ajutat pe prinț și pe tovarășul său să coboare și ne-am dus tustrei la casa în care

voiam să intrăm. Ușa s-a deschis cînd ne-am apropiat și s-a închis apoi în urma noastră.

La început am mers pe întuneric, așa cum mersesem și eu cînd venisem întîia oară, deși acuma, de hatîrul prințului, agățaseră o lămpușoară de un perete. Lumina pe care o dădea era așa de slabă, încît o zăream numai, dar tot nu vedeam pe unde călcam. Cu asta însă, aventura părea și mai plăcută eroului nostru, care a fost foarte impresionat la vederea celor două doamne, cînd l-au primit în salon, unde strălucirea unui mare număr de lumînări compensa întunecimea din curte. Mătușa și cu nepoata purtau niște capoate elegante, care le dezbrăcau pe jumătate, o îmbrăcăminte făcută cu dichis și cu o cochetărie șireată, anume ca să captiveze privirile. Prințul nostru s-ar fi mulțumit foarte bine cu señora Mencia, dacă n-ar fi avut de ales ; dar farmecele Catalinei, care era mai tînără, au avut bineînțeles întîietate.

— Ce spuneți, alteță ? l-a întrebat contele de Lemos. Puteam oare să vă oferim plăcerea de a vedea două persoane mai drăguțe ?

— Sînt fermecătoare amîndouă, răspunse prințul și sînt sigur că-mi las inima aici, pentru că dacă s-ar întîmpla să nu mi-o dau nepoatei, mi-aș da-o mătușii.

După un compliment atît de frumos pentru o mătușă, a spus o mulțime de lucruri măgulitoare Catalinei, care și ea i-a răspuns cu mult spirit. Și fiindcă este îngăduit oamenilor cumsecade, care joacă rolul pe care-l jucam eu, să se amestece și ei în vorba a doi amanți ca să întețească focul, am spus prințului că iubita lui cînta din gură și din lăută de minune. S-a bucurat grozav cînd a auzit că are aceste talente. Apoi a rugat-o să-i cînte ceva. Ea nu s-a lăsat mult rugată, a luat o lăută gata acordată și, acompaniindu-se, a cîntat cîteva arii de dragoste atît de duios, încît prințul i-a căzut la picioare, cuprins de dragoste și de plăcere. Dar să isprăvim aici acest tablou și să mai spunem doar atîta, că în dulcea beție în care se scufundase moștenitorul monarhiei spaniole, ceasurile trecură ca tot atîtea clipe, așa încît a trebuit să-l smulgem din această casă primejdioasă, din pricină că începuse acum să se lu-

mineze de ziuă. Domnii codoşi îl aduseră repede înapoi la palat şi îl duseră la odăile sale. După aceea, au plecat şi ei acasă foarte mulţumiţi, parcă l-ar fi căsătorit cu o prinţesă şi nu împreunat cu o aventurieră.

Am povestit a doua zi ducelui de Lerma întîmplarea, fiindcă voia să ştie toate cu de-amănuntul. Tocmai isprăveam, cînd a venit contele de Lemos. Ne-a spus:

— Prinţul e aşa de prins de Catalina şi e aşa de ahtiat după ea, că vrea să se întîlnească cu dînsa cît mai des şi să trăiască cu ea. Ar vrea să-i trimită azi giuvaericale de vreo două mii de pistoli, dar n-are sfanţ. Şi atunci, mi-a spus mie: „Dragă Lemos, trebuie să-mi găseşti suma asta numaidecît. Ştiu că nu ţi-i uşor de loc şi că asta te stinghereşte chiar foarte mult; dar inima mea ţine seama de toate acestea şi dacă vreodată voi fi în stare să-mi arăt şi altfel, nu numai cu sentimentul, recunoştinţa faţă de tot ce ai făcut pentru mine, n-are să-ţi pară rău că m-ai îndatorat." „Alteţă, i-am spus eu, am prieteni buni şi am şi oarecare trecere, aşa că mă duc chiar acum să caut ce vă trebuie."

— Nu-i greu să-i facem pe plac, spuse atunci ducele nepotului său. Santillana are să-ţi aducă banii sau, dacă vrei, are să cumpere chiar el giuvaericalele; se pricepe foarte bine, mai ales la rubine. Ce zici, Gil Blas? adăugă el, aruncîndu-mi o privire şireată.

— Ce răutăcios sînteţi, monseniore! văd eu că vreţi să-l faceţi pe domnul conte să rîdă de mine.

Aşa a şi fost. Nepotul a întrebat despre ce era vorba.

— Mai nimic, răspunse unchiul rîzînd. Santillana a vrut odată să schimbe un diamant pe un rubin, dar schimbul acesta nu i-a adus nici cinste, nici cîştig.

Aş fi fost foarte mulţumit dacă ministrul s-ar fi oprit aici. S-a apucat însă să povestească cum m-au tras pe sfoară Camila şi cu don Rafael şi să stăruie mai cu seamă asupra amănuntelor celor mai neplăcute pentru mine. Excelenţa-sa, după ce a făcut haz din belşug de întîmplarea aceea, mi-a poruncit să-l însoţesc pe contele de Lemos şi acesta m-a luat cu el la un giuvaergiu, iar acolo am ales amîndoi nişte pietre scumpe pe care ne-am dus apoi şi le-am arătat prinţului. Prinţul mi le-a încredinţat mie ca să le dau Catalinei. M-am

dus pe urmă acasă la mine și am luat două mii de pistoli din banii ducelui ca să plătesc giuvaergiul.

Cred că nici nu e nevoie să mă mai întrebați dacă în noaptea următoare cele două cocoane m-au primit bine, atunci cînd le-am arătat cadoul, alcătuit dintr-o pereche de cercei frumoși pentru nepoată. Încîntate și una și cealaltă de aceste dovezi de iubire și de dărnicie ale prințului, au început amîndouă să sporovăiască, parcă erau două mahalagioaice și să-mi mulțumească că le-am făcut rost de o cunoștință așa de bună. În bucuria lor, și-au dat în petec și au scăpat cîteva vorbe care m-au făcut să bănuiesc că dădusem o pungășoaică fiului marelui nostru monarh. Ca să știu sigur dacă într-adevăr făcusem trebușoara asta, am plecat, cu gîndul să-l întreb numaidecît pe Scipion.

Capitolul XII

CINE ERA CATALINA. GIL BLAS ÎN MARE ÎNCURCĂTURĂ. CE PRECAUȚII A TREBUIT SĂ IA CA SĂ SE LINIȘTEASCA.

Cînd am ajuns acasă, am auzit larmă. Am întrebat ce este. Mi s-a spus că Scipion invitase la masă cîțiva prieteni. Cîntau cît îi ținea gura și rîdeau cu hohote. Hotărît că masa asta nu era de loc ospățul celor șapte înțelepți [1].

Amfitrionul acestui banchet, cînd a auzit că am sosit, a spus musafirilor lui:

— Nu-i nimic, domnilor, a venit stăpînu-meu. Nu vă deranjați și vedeți-vă de mîncare și de băutură. Mă duc să-i spun ceva și mă întorc îndată.

Și pe urmă a venit la mine.

— Ce-i gălăgia asta? l-am întrebat eu. Ce fel de musafiri sînt? N-or fi cumva poeți?

[1] E vorba de șapte filozofi din Grecia antică: Thales, Bias, Pittacos, Cleobul, Myson, Chilon și Solon, pomeniți întotdeauna împreună.

— Aș, de unde! răspunse el. Nu dau eu de băut din vinul dumneavoastră unor asemenea oameni. Am găsit ceva mai bun. Printre invitații mei e și un tînăr foarte bogat, care vrea să capete un post, cu trecerea pe care o aveți dumneavoastră și cu banii lui. Pentru el e cheful. Cu fiecare pahar pe care-l bea, urc cu zece pistoli comisionul dumneavoastră. Îl țin la băutură pînă mîine dimineață.

— Bine, am spus eu, dacă-i așa, du-te iar la masă și nu fă economie la vin.

M-am gîndit că nu era potrivit să-l întreb atunci de Catalina ; a doua zi însă, cum m-am sculat, am vorbit cu el așa :

— Amice Scipion, tu știi cum sînt eu față de tine. Mă port cu tine cum m-aș purta cu un prieten, nu cu un servitor. Așa că ai face rău să mă tragi pe sfoară ca pe un stăpîn. Să nu ne ascundem unul de altul. Uite, eu am să-ți spun acuma ceva care are să te uimească și tu, la rîndul tău, ai să-mi spui ce părere ai de femeile acelea la care am fost cu tine deunăzi. Eu, să-ți spun drept, cred că sînt niște șirete, dar niște șirete și mai rafinate în șiretlicul lor, fiindcă fac pe cinstitele. Dacă-i așa, atunci prințul Spaniei nu prea are de ce să fie mulțumit de mine ; fiindcă trebuie să-ți spun că pentru el ți-am cerut o amantă. L-am dus la Catalina și s-a îndrăgostit de ea.

— Seniore, mi-a răspuns Scipion, vă purtați prea bine cu mine ca să nu fiu sincer cu domnia-voastră. Ieri am stat mai mult cu servitoarea acestor două prințese ; mi-a povestit ce-i cu ele. E o poveste cu haz. Am să v-o spun și dumneavoastră și cred că n-o să vă supărați că v-am spus-o. Catalina e fata unui boiernaș aragonez. Orfană la cincisprezece ani, săracă și drăguță, a ascultat ce-i cînta un comandor bătrîn și acesta a luat-o cu el la Toledo. După vreo jumătate de an, comandorul, care îi slujise mai mult de tată decît de soț, a murit. Ea i-a moștenit cele vreo cîteva bulendre pe care le avea și trei sute de pistoli. Pe urmă s-a înhăitat cu dona Mencia, care mai avea căutare, deși era cam trecută. Au luat o locuință împreună și au început să ducă o viață de care, de la o vreme, justiția a binevoit să ia

cunoştinţă. Asta lor nu le-a prea plăcut şi, de ciudă sau de altceva, au plecat într-o bună zi din Toledo şi au venit la Madrid. Stau aici de vreo doi ani şi nu s-au împrietenit cu nici o vecină. Dar să vedeţi ce-i mai nostim. Au luat cu chirie două case mai mici, care sînt perete în perete. Poţi să treci din una în alta pe o scară care răspunde în pivniţă. Seniora Mencia stă cu o servitoare în una din case, iar văduva comandorului locuieşte în cealaltă cu o guvernantă bătrînă, pe care o dă drept bunică-sa. Aşa că aragoneza noastră e cînd o nepoată crescută de mătuşă-sa, cînd o junică copilă sub aripa bunicii. Cînd face pe nepoata mătuşii, o cheamă Catalina ; iar cînd face pe nepoata bunicii, se numeşte Sirena.

Cînd am auzit de Sirena, m-am îngălbenit :

— Ce spui, Scipion ? M-ai băgat în toate boalele. Tare mă tem că afurisita asta de aragoneză e amanta lui Calderone.

— Chiar aşa şi este, zise el. Eu credeam că o să vă bucuraţi cînd o să aflaţi asta.

— Ce să mă bucur ? Asta nu-i bucurie, e curat necaz pe capul meu. Tu nu vezi ce poate să iasă de aici ?

— Nu, răspunse Scipion. Ce poate să iasă ? Don Rodrigo n-are de unde să afle ; şi dacă vă temeţi că are să afle, vorbiţi cu primul ministru. Spuneţi-i foarte simplu cum s-au întîmplat lucrurile. El are să vadă că sînteţi de bună-credinţă ; şi dacă, după aceea, Calderone vă vorbeşte de rău la excelenţa-sa, excelenţa-sa are să vadă că vrea să vă sape numai ca să se răzbune.

Cu aceste vorbe, Scipion mi-a alungat orice teamă. Am ascultat de sfatul lui. Am spus ducelui de Lerma ce supărătoare descoperire făcusem. M-am prefăcut chiar tare necăjit, vrînd să-i arăt cît de rău îmi părea că am dat prinţului pe amanta lui don Rodrigo. Ministrul, însă, nu numai că nu s-a supărat de păţania favoritului său, dar chiar a rîs de el. Apoi mi-a spus să-i dau înainte cu ce începusem, căci, la urma urmei, Calderone putea să fie mîndru că iubeşte o femeie pe care o iubeşte şi prinţul moştenitor al Spaniei şi are tot ce are şi acesta. Am spus şi contelui de Lemos cum stă-

teau lucrurile și contele m-a asigurat că mă va proteja dacă cumva primul secretar descoperă adevărul și mă vorbește de rău la duce.

După ce, cu această manevră, am ferit corabia prosperității mele de primejdia împotmolirii, nu m-am mai temut de nimic. Am mai însoțit de multe ori pe print cînd se ducea la Catalina, adică la frumoasa Sirena, care se pricepea să găsească întotdeauna vreun pretext să-l îndepărteze pe Rodrigo și să-i fure acestuia cîte o noapte, pe care era nevoită s-o dea fericitului său rival.

Capitolul XIII

GIL BLAS FACE MEREU PE SENIORUL. PRIMEȘTE VEȘTI DE ACASĂ. CE IMPRESIE FAC ASUPRA LUI. SE CEARTĂ CU FABRICIO

După cum am mai spus, dimineața erau, de obicei, la mine, în anticameră, o mulțime de oameni veniți să-mi propună ba una, ba alta. Nu voiam însă să mi se propună ceva numai din gură; după obiceiul de la curte, sau, mai bine-zis, ca să-mi dau importanță, spuneam fiecărui solicitant: „Fă-mi un memoriu". Mă obișnuisem așa de mult să vorbesc astfel, încît o dată am dat acest răspuns proprietarului meu, care venise să-mi aducă aminte că-i datoram chiria pe un an de zile. Măcelarului și brutarului nu trebuia să mă ostenesc să le cer memorii, fiindcă îmi aduceau ei singuri cu exactitate, în fiecare lună, un memoriu cu ce le datoram pe luna aceea. Scipion, care mă imita așa de bine, încît copia era foarte aproape de original, făcea și el la fel cu cei care îl rugau să puie o vorbă bună pe lîngă mine, ca să le aduc vreun serviciu.

Mai aveam și alte ifose, pe care nu vreau să le ascund: mereu aduceam vorba cu îngîmfare de cutare sau cutare mare senior, parcă aș fi fost de teapa lor. Dacă, de exemplu, trebuia să vorbesc de ducele de

Alba, de ducele de Ossuna sau de ducele de Medina Sidonia, spuneam numai Alba, Ossuna și Medina Sidonia. Cu alte cuvinte, mă făcusem așa de îngîmfat și așa de fălos, parcă n-aș mai fi fost fiul tatei și al mamei. Vai! tu, biată guvernantă și tu, biet scutier, nici nu mai căutam acum să aflu dacă o duceți bine sau rău în Asturii, ba chiar nici nu mă mai gîndeam de loc la voi. Curtea are însușirile rîului Lethe[1] și ne face să uităm de rude și de prieteni cînd au ajuns rău.

Așadar, nici nu-mi mai aduceam aminte de ai mei, cînd, într-o dimineață, a venit un tînăr și mi-a spus că vrea să vorbească cu mine între patru ochi. L-am dus în cabinetul meu și aici, fără să-l poftesc să șadă, fiindcă mi se părea om de rînd, l-am întrebat ce vrea.

— Cum, domnule Gil Blas, îmi spuse el, nu mă mai cunoști?

M-am uitat bine la el, dar degeaba; a trebuit să-i spun că nu-l cunoșteam.

— Sînt un compatriot de-al dumitale, din Oviedo, zise el, fiul lui Beltran de Muscada, băcanul, vecin cu unchiul dumitale, canonicul. Eu te cunosc foarte bine. De cîte ori nu ne-am jucat amîndoi de-a *gallina ciega*[2].

I-am răspuns:

— Îmi aduc aminte foarte puțin de jocurile copilăriei; am avut de-atunci atîtea alte lucruri de făcut, încît mi-au ieșit din minte cu desăvîrșire.

— Am venit la Madrid, zise el, să mă socotesc cu un negustor de-aici, care are legături de negoț cu tata. Am auzit vorbindu-se de dumneata. Mi s-a spus că ești om cu vază la curte și că te-ai îmbogățit. Felicitările mele! Cînd am să mă întorc și am să le spun asta celor de-acasă, de la dumneata, știu că au să se bucure.

N-aveam încotro și trebuia să-l întreb ce face tata, mama și unchiu-meu. Mi-am îndeplinit însă această datorie cu atîta răceală, încît nu prea i-am dat prilej băcanului să admire vocea sîngelui. Mi-a și spus asta. Îl uimea nepăsarea mea față de niște oameni care ar

[1] Unul dintre rîurile infernului al cărui nume însemnează *uitare*.

[2] De-a baba oarba.

fi trebuit să-mi fie dragi. Şi cum era om sincer şi din topor, mi-a spus pe şleau :

— Credeam că ţii mai mult decît atîta la părinţi şi la rude. Esti rece ca gheaţa cînd vorbeşti de ei. Se vede că i-ai uitat. Atunci, să-ţi spun eu. Tatăl şi mama dumitale slujesc şi acum pe alţii, iar părintele Gil Perez, bătrîn şi bolnav, nu mai are mult de trăit. Trebuie să fii om de omenie şi fiindcă acuma poţi să-i ajuţi, eu te sfătuiesc prieteneşte să le trimiţi două sute de pistoli pe an. Cu banii ăştia ai să le uşurezi viaţa fără ca să te strîmtorezi.

În loc să mă înduioşez de cele ce-mi spunea despre ai mei, eu am fost atins numai de faptul că îşi luase îngăduinţa să-mi dea sfaturi fără ca să-l rog. Dacă era mai dibaci, poate că mă convingea ; pe cînd aşa, cu sinceritatea lui, m-a scos din sărite. Şi-a dat seama de asta cînd a văzut că mă încrunt şi nu răspund nimic ; totuşi, i-a dat înainte cu vorba, îmboldindu-mă nu atîta din bunătate de suflet, cît ca să mă necăjească. Atunci, m-am supărat de-a binelea.

— A ! asta-i prea mult, am spus eu mînios. Ştii ceva, domnule de Muscada, pleacă de-aici şi nu te mai amesteca unde nu-ţi fierbe oala. Du-te la negustorul cu care ai treabă şi socoteşte-te cu el. N-am nevoie să-mi dictezi ce trebuie să fac. Ştiu mai bine decît dumneata ce am de făcut.

Şi isprăvind de spus asta, l-am împins pe băcan către uşă şi l-am trimis iar la Oviedo, să vîndă piper şi cuişoare.

Totuşi, ce-mi spusese nu-mi ieşea din minte ; şi mustrîndu-mă pe mine însumi că sînt un fiu denaturat, m-am înduioşat. Mi-am adus aminte cum s-au îngrijit de mine părinţii şi cum m-au crescut. M-am gîndit la tot ce le datoram şi gîndurile mele fură însoţite de oarecare sentimente de recunoştinţă, care totuşi n-au dus la nimic. Ingratitudinea mea le înnăbuşi repede şi în locul lor veni o adîncă uitare. Mulţi părinţi au asemenea copii.

Zgîrcenia şi ambiţia care puseseră stăpînire pe mine îmi schimbară cu totul felul meu de a fi. Mi-am pierdut

orice veselie. Eram tot cu gîndul în altă parte ; cu un cuvînt, mă năucisem rău. Fabricio, văzînd că nu mai aveam altă grijă decît să mă închin banului şi că mă îndepărtasem de dînsul, nu mai venea decît rar pe la mine. O dată nu s-a mai putut ţine şi mi-a spus :

— Să ştii, Gil Blas, că te-ai schimbat de nu te mai cunosc. Pînă a nu fi la curte, erai om la locul tău. Acuma o duci numai într-un zbucium. Te gîndeşti numai şi numai la parale ; şi cu cît ai mai multe, cu atîta vrei să ai şi mai multe. Şi pe urmă, ce să spun, nu-ţi mai deschizi inima faţă de mine, nu mai vorbeşti cu mine fără înconjur, aşa cum îi stă bine unui prieten să vorbească. Dimpotrivă, te ascunzi şi nu-mi spui ce e în sufletul tău. Chiar şi atunci cînd vrei să fii prietenos cu mine, faci asta în silă. În sfîrşit, Gil Blas nu mai este Gil Blas pe care l-am cunoscut eu.

— Glumeşti, i-am spus destul de rece. Eu nu văd în mine nici o schimbare.

— În chestiunea asta, nu ochii tăi hotărăsc, a replicat el. Ochii tăi sînt vrăjiţi. Ascultă-mă pe mine, metamorfoza ta e lucru cert. Nu zău, spune şi tu, dragul meu : mai sîntem noi unul faţă de altul aşa cum eram altădată ? Cînd dimineaţa îţi băteam la uşă, îmi deschideai singur, de multe ori pe jumătate adormit, şi intram la tine în odaie fără să aştept. Pe cînd acuma, ce deosebire ! Acuma ai lachei. Întîi aştept în anticameră, pe urmă camerierul se duce să-ţi spună că am venit şi abia după aceea pot să intru şi eu la tine. Şi cum mă primeşti ? Cu politeţe rece şi cu nasul pe sus. Îmi vine să spun că am început să te plictisesc. Tu crezi că o primire ca asta poate să placă unui om cu care ai fost prieten ? Nu, Santillana, nu ; mie nu-mi place de loc. Mai bine să ne despărţim fără ceartă. Să ne descotorosim amîndoi, tu de un cenzor al faptelor tale, eu de un îmbogăţit care a uitat ce-a fost.

Aceste mustrări mai mult m-au supărat decît înduioşat şi l-am lăsat să plece fără a încerca să-l opresc. Aşa cum gîndeam eu atunci, prietenia cu un poet nu mi se părea atît de preţioasă încît să-mi pară rău după

ea. Aveam cu ce s-o înlocuiesc ; mă împrietenisem de curînd cu cîţiva slujbaşi de la curte care se potriveau cu mine. Cei mai mulţi dintre ei erau oameni veniţi cine ştie de unde şi aduşi de noroc în funcţiile pe care le aveau. Erau toţi acuma oameni cu stare ; şi păcătoşii aceştia, punînd numai pe seama vredniciei lor foloasele cu care îi îmbelşugase mărinimia regelui, uitau ca şi mine ce erau într-adevăr. Ne închipuiam că sîntem cine ştie ce oameni de seamă. O, Fortuna[1] ! iată cui împarţi tu, de cele mai multe ori, binefacerile tale ! Stoicul Epictet[2] are dreptate cînd te compară cu o femeie de neam mare, care se dă unor valeţi.

---

[1] Zeiţa fericirii la romani.

[2] Filozof stoic grec, din primul secol al erei noastre.

CARTEA A NOUA

Capitolul I

SCIPION VREA SĂ-L ÎNSOARE PE GIL BLAS ŞI II PROPUNE PE FIICA UNUI BOGAT ŞI VESTIT GIUVAERGIU. CUM S-A FĂCUT ACEASTĂ PETITORIE.

Într-o seară, după ce au plecat invitaţii pe care îi avusesem la masă, rămînînd numai cu Scipion, l-am întrebat ce făcuse în ziua aceea.

— Ceva straşnic, răspunse el. V-am găsit o partidă bogată. Am de gînd să vă însor cu fata unui giuvaergiu, cunoscut de-al meu.

— Fata unui giuvaergiu ! am exclamat eu cu dispreţ. Ce, nu eşti în toate minţile ? Cum să mă însor cu o fată de burghez ? Cînd cineva are oarecare merite şi e destul de bine văzut la curte, eu cred că trebuie să ţintească la mai mult decît atîta.

— Nu luaţi lucrurile aşa, a replicat Scipion. Gîndiţi-vă că bărbatul înnobilează şi nu fiţi mai năzuros decît atîţia seniori pe care aş putea să vi-i spun pe nume. Fata de care vorbesc are o sută de mii de ducaţi zestre, cel puţin. Se poate o giuvaerica mai frumoasă ?

Cînd am auzit de o sumă aşa de mare, m-am îndulcit.

— Mă dau bătut, am spus secretarului meu, zestrea îmi place. Cînd crezi că pot s-o am ?

— Nu chiar așa de repede, răspunse el ; aveți puțină răbdare. Trebuie mai întîi să vorbesc cu tată-său.

— A ! bun, am strigat eu izbucnind în rîs. Atunci mai e mult pînă la căsătorie !

— Nu-i mult de loc, a replicat el. Un ceas numai să stau de vorbă cu giuvaergiul și vă garantez că primește. Dar înainte de asta, să ne învoim asupra unui lucru. Dacă vă aduc în palmă o sută de mii de ducați, eu cît capăt ?

— Douăzeci de mii, i-am răspuns.

— Mii de mulțumiri, zise el. Credeam că o să-mi dați numai zece mii. Sînteți de două ori mai darnic decît mine. Bun, chiar de mîine intru în vorbă și dacă nu izbutesc, să nu-mi spuneți mie pe nume !

Într-adevăr, peste două zile mi-a spus :

— Am vorbit cu domnul Gabriel de Salero, că așa îl cheamă pe giuvaergiu. Am ridicat în slăvi trecerea pe care o aveți și i-am spus că sînteți un om de merit și l-am convins să vă ia de ginere. Vă dă fata și o sută de mii de ducați, numai să-i dovediți că aveți toată încrederea ministrului.

— Dacă-i numai atîta, am spus eu lui Scipion, atunci mă însor sigur. Dar ia spune, cum e fata ? Ai văzut-o ? E frumoasă ?

— Nu chiar așa de frumoasă ca zestrea. Ca să spun drept, fata asta așa de bogată nu-i prea drăguță. Noroc că dumneavoastră nu țineți seama de lucrul acesta.

— Nu, într-adevăr, am spus eu. Noi, cei de la curte, ne căsătorim doar ca să ne căsătorim. Frumusețe căutăm numai la soțiile prietenilor ; și dacă se întîmplă să se găsească și la ale noastre, așa de puțin ne sinchisim de ele, încît bine fac cînd ne pedepsesc din cauza asta.

— Nu v-am spus tot, își urmă vorba Scipion ; domnul Gabriel vă poftește la masă deseară. Ne-am înțeles ca dumneavoastră să nu vorbiți de căsătorie. Au să fie la masă și niște negustori, prieteni de-ai lui, iar dumneavoastră o să apăreți numai ca un simplu invitat și atît. Mîine are să vie el la dumneavoastră la masă, dar tot în felul acesta. După cum vedeți, vrea mai întîi să se uite bine la dumneavoastră, să vă cerceteze și numai

după aceea să meargă mai departe. De asta e bine să fiți cu băgare de seamă față de el.

— O, nici o grijă! am spus eu plin de încredere în mine; n-are decît să se uite cît i-o plăcea! Oricare cercetare nu poate fi decît în folosul meu.

Toate acestea s-au întîmplat întocmai așa. M-am dus în caleașcă la giuvaergiu și el m-a primit cu familiaritate, parcă ne-am fi cunoscut de multă vreme. Era un burghez de treabă și, cum zicem noi, politicos *basta portiar*[1]. M-a prezentat soției lui, señora Eugenia, și fiică-si Gabriela. Le-am salutat cu multă cuviință, dar fără să calc învoiala încheiată. Le-am spus nimicuri în cuvinte foarte frumoase, vorbe de curtean.

Gabriela nu mi s-a părut urîțică, așa cum spusese secretarul meu, asta fie din pricină că era foarte împopoțonată, fie din pricină că o vedeam numai prin zestrea pe care o avea. Frumoasă era casa lui don Gabriel! Cred că în minele din Peru nu-i atîta argint cît era în casa lui. Metalul acesta îl vedeai acolo în toate părțile și în felurite forme. Fiecare odaie, și mai cu seamă aceea în care stăteam la masă, era o comoară. Ce priveliște pentru ochii unui ginere! Socrul, ca să dea și mai mare însemnătate mesei, invitase vreo cincișase negustori, toți gravi și plicticoși. Vorbeau numai de comerț și aș putea să spun că tot ce vorbeau ei era mai mult consfătuirea unor negustători decît o conversație între niște prieteni care stau la masă împreună.

A doua zi seara, l-am ospătat eu pe giuvaergiu. Cum nu puteam să-l uimesc cu argintăria, m-am slujit de altă amăgeală. Am poftit la masă pe prietenii mei de la curte, care erau cei mai arătoși și care știam că sînt niște ambițioși, ale căror dorințe nu aveau margini. Acești amici ai mei n-au vorbit la masă decît de funcțiile strălucite și bănoase la care năzuiau. Efectul a fost strașnic. Burghezul Gabriel, amețit de grozavele lor pretenții, nu se mai socotea acum, cu toată bogăția lui, decît un biet muritor mărunt față de acești domni. Cît despre mine, făcînd pe modestul, am spus că m-aș mulțumi cu o avere mijlocie, de exemplu douăzeci de mii

[1] Politicos în mod prea insistent, care te obosește cu politețea (sp.).

de ducați venit. Auzind asta, acei lacomi de onoruri și de bogăție strigară cu toții că rău făceam și că, o dată ce primul ministru ține la mine așa cum ține, nu trebuia să mă mulțumesc numai cu atîta. Socrul n-a scăpat nici un cuvînt din ce se spunea și, cînd a plecat, am putut să văd că îi plăcuse tot ce auzise.

A doua zi, Scipion s-a și dus pe la el să-l întrebe dacă era mulțumit de mine.

— Foarte mulțumit, îi răspunse Gabriel. Tînărul acesta mi-a cîștigat inima. Numai un lucru, senior Scipion, adăugă el, te rog din tot sufletul, fiindcă ne cunoaștem de mult, să-mi spui cu toată sinceritatea. După cum știi, fiecare om are o slăbiciune. Spune-mi ce slăbiciune are domnul de Santillana. Joacă ? E berbant ? Ce aplecare vicioasă are ? Spune-mi tot ce știi, te rog.

— Chiar mă jignești, domnule Gabriel, cu asemenea întrebare, a răspuns mijlocitorul meu. Am în vedere interesul dumitale mai mult decît pe acela al stăpînului meu. Dacă ar avea vreun obicei urît, care ar putea s-o nenorocească pe fiica dumitale, crezi că ți-aș fi propus să-ți dai fata după el ? A, nu, țin prea mult la dumneata ca să fac una ca asta. Ca să-ți spun drept, eu nu văd că ar avea altă meteahnă decît doar aceea că nu are nici una. E chiar prea cuminte.

— Foarte bine, a spus giuvaergiul. Îmi place așa. Du-te, dragul meu, și spune-i că-i dau fata și că i-aș da-o chiar dacă n-ar ține la el ministrul.

Îndată ce secretarul meu mi-a spus toate acestea, m-am dus la Salero ca să-i mulțumesc că are despre mine păreri atît de bune. Cînd am ajuns, el și spusese nevestei și fetei ce avea de gînd și ele, prin felul cum m-au primit, mi-au arătat că se supuneau cu plăcere voinței lui în această privință. Am dus pe socru-meu la ducele de Lerma, cu care vorbisem de asta cu o zi mai înainte, și i l-am prezentat. Excelența-sa l-a primit cît se poate de bine și i-a spus cît de mult se bucură că și-a ales de ginere un om față de care el, ducele, avea multă dragoste și căruia îi va da tot sprijinul și de-acum înainte. A vorbit apoi de însușirile mele bune și a spus despre mine atîtea lucruri frumoase, încît bietul Ga-

briel şi-a închipuit că bărbat pentru fiică-sa mai bun decît senioria-mea nu se afla în toată Spania. De bucurie, îi dădeau lacrimile. La plecare, m-a strîns în braţe şi mi-a spus :

— De-abia aştept să te văd însurat cu Gabriela. Să ştii că cel mult peste o săptămînă faceţi nunta.

Capitolul II

CU CE PRILEJ ŞI-A ADUS AMINTE GIL BLAS DE DON ALFONSO DE LEYVA ŞI CE SERVICIU I-A ADUS ACESTUIA DIN VANITATE.

Să lăsăm deocamdată însurătoarea mea. Şirul istorisirii cere să vorbesc de serviciul pe care l-am adus lui don Alfonso, stăpînul meu de pe vremuri. Uitasem cu totul de el şi iată cu ce prilej mi-am adus aminte.

Postul de guvernator al oraşului Valencia devenise vacant. Cînd am auzit asta, m-am gîndit la don Alfonso de Leyva. Mi-am spus că această funcţie i s-ar potrivi de minune şi atunci, nu atîta poate din prietenie, cît spre a-i arăta ce sînt în stare să fac, m-am hotărît să-l cer pentru el. Îmi ziceam că dacă îl voi căpăta, asta are să-mi facă cinste. M-am dus la ducele de Lerma şi i-am spus că fusesem pe vremuri intendentul lui don Cesar de Leyva şi al fiului său şi că avînd toate motivele să le fiu recunoscător, îmi luam acum îngăduinţa să-l rog să acorde unuia sau altuia dintre amîndoi guvernămîntul Valenciei. Ministrul mi-a răspuns :

— Foarte bucuros. Îmi place, Gil Blas, cînd te văd recunoscător şi mărinimos. De altfel, familia de care-mi spui o stimez şi eu. Toţi cei din neamul Leyva sînt credincioşi slujitori ai regelui ; sînt vrednici de funcţia aceasta. Poţi să faci cu ea ce vrei. Ţi-o dau ca dar de nuntă.

Foarte mulţumit că am izbutit, m-am dus, fără să mai pierd vremea, la Calderone, să-i spun să pregătească decretul pentru don Alfonso. Erau acolo o mulţime de

oameni care așteptau, într-o tăcere respectuoasă, să-i primească don Rodrigo în audiență. Am trecut prin mulțime și m-am dus la ușa cabinetului. Mi s-a deschis și am intrat. Înăuntru, am dat de-o sumedenie de cavaleri, de comandori și de alți oameni însemnați, pe care Calderone îi asculta rînd pe rînd. Era interesant lucru să vezi cum se purta cu fiecare altfel. Față de unii se mulțumea numai să dea ușor din cap. Pe alții îi cinstea cu o plecăciune și îi ducea pînă la ușă. Pe fiecare îl saluta cu o anumită nuanță de stimă. Pe de altă parte, vedeam cum unii cavaleri, jigniți de faptul că pe ei nu-i lua prea mult în seamă, își blestemau zilele că au ajuns să se ploconească în fața unui asemenea ipochimen. Alții, dimpotrivă, rîdeau în sinea lor de mutra lui îngîmfată și făloasă. Dar eu degeaba vedeam asta, că nu eram în stare să trag vreun folos din ceea ce vedeam. La mine acasă, mă purtam și eu ca și el și puțin îmi păsa dacă plăceau sau nu plăceau apucăturile mele trufașe, numai respectate să fi fost.

Don Rodrigo, aruncîndu-și din întîmplare ochii asupra mea, lăsă pe un gentilom cu care tocmai stătea de vorbă, veni repede la mine și mă luă în brațe cu niște demonstrații de prietenie de care m-am mirat.

— A! scumpul meu confrate, spuse el; cărui prilej fericit îi datoresc plăcerea de a te vedea la mine? Cu ce pot să te servesc?

I-am spus ce mă aducea la dînsul, iar el m-a asigurat cu cea mai mare politețe că a doua zi, tot la ceasul acela, ceea ce ceream va fi gata. Nu s-a mulțumit numai cu atîta; m-a dus pînă la ușa anticamerei, pînă unde nu ducea decît pe marii seniori, și acolo m-a mai îmbrățișat o dată.

„Oare, ce-or fi însemnînd toate politețurile astea, mă întrebam eu cînd am plecat. Oare, ce prevestesc? Calderone o fi vrînd să mă sape sau o fi vrînd să-mi cîștige prietenia, sau poate că, simțind că nu mai are atîta trecere, se poartă bine cu mine, ca să mă poată ruga cînd va fi nevoie să pun pentru el o vorbă bună pe lîngă duce?" Nu știam la care din aceste presupuneri să mă opresc. A doua zi, cînd m-am dus iar la el, s-a

purtat tot așa ; nu mai sfîrșea cu politețea. În schimb, cu ceilalți numai politicos n-a fost. Pe unii i-a repezit, cu alții a fost rece și a nemulțumit aproape pe toată lumea. Pe toți însă i-a răzbunat un fapt care s-a întîmplat tot atunci și pe care trebuie să-l povestesc. Slujbașii și secretarii care îl vor citi vor avea ceva de învățat.

Un bărbat îmbrăcat foarte simplu și care nu părea să fie ce era se apropie de Calderone și-l întrebă de un memoriu pe care zicea că-l dăduse ducelui de Lerma. Don Rodrigo nici nu s-a uitat la el și l-a întrebat repezit :

— Cum te cheamă, amice ?

— Cînd eram copil, mă chema Francillo, răspunse acela fără să se tulbure ; după aceea mi s-a spus don Francisco de Zuniga, iar azi mă numesc contele de Pedrosa.

Calderone, uluit de ce auzise și văzînd că avea de-a face cu un om de neam foarte mare, voi să-și ceară scuze :

— Seniore, spuse el contelui, vă rog să mă iertați dacă, necunoscîndu-vă...

— N-am nevoie de scuzele tale, îi tăie vorba Francillo, luîndu-l de sus. Le disprețuiesc tot așa cum îți disprețuiesc mojicia. Să știi că secretarul unui ministru trebuie să primească bine pe toată lumea. N-ai decît să fii înfumurat și să te socoți locțiitorul stăpînului tău, dar nu uita că ești numai valetul lui și nimic altceva.

Trufașul don Rodrigo a fost foarte necăjit de întîmplarea asta. Totuși, nu și-a băgat mințile în cap. Eu însă mi-am întipărit bine în minte ce văzusem. M-am hotărît să bag bine de seamă cu cine stau de vorbă la audiențele mele și să fiu obraznic numai cu muții. Decretul lui don Alfonso era gata. L-am luat și l-am trimis cu un curier special, împreună cu o scrisoare din partea ducelui de Lerma, în care excelența-sa îl înștiința că regele l-a numit guvernator al Valenciei. Nu i-am trimis vorbă că luasem parte și eu la această numire. N-am vrut nici să-i scriu măcar, fiindcă voiam să am plăcerea să-i spun asta chiar eu și să-i fac o surpriză plăcută, atunci cînd va veni la curte să depună jurămîntul.

Capitolul III

DESPRE PREGĂTIRILE FĂCUTE PENTRU NUNTA LUI GIL BLAS ŞI DESPRE ÎNTÎMPLAREA DEOSEBITĂ CARE LE-A ZĂDĂRNICIT.

Să ne întoarcem la frumoasa mea Gabriela. Peste o săptămînă, trebuia să mă însor cu ea. Ne-am pregătit, aşadar, de nuntă. Salero porunci o haină de mireasă foarte scumpă, iar eu am tocmit Gabrielei o cameristă, un lacheu şi un scutier bătrîn. Toţi au fost aleşi de Scipion, care aştepta cu şi mai multă nerăbdare decît mine ziua cînd mi se va înmîna zestrea.

În ajunul acestei zile atît de mult aşteptate, am stat la masă la socru-meu cu o mulţime de unchi şi de mătuşi, de veri şi de vere. Am jucat la perfecţie rolul unui ginere ipocrit. Am fost mieros cu giuvaergiul şi cu nevastă-sa. Cu Gabriela am făcut pe îndrăgostitul. M-am purtat foarte politicos cu toată familia şi am ascultat, fără să strîmb din nas, vorbele lor anoste şi părerile lor de burtăverzi. Drept răsplată a răbdării mele, am plăcut tuturora. N-a fost unul care să nu încuviinţeze căsătoria mea cu Gabriela.

După masă, am trecut cu toţii într-o sală mai mare şi aici ne-am delectat cu un concert de voci şi instrumente, care n-a fost rău executat, deşi nu fuseseră chemaţi chiar cei mai buni muzicanţi din Madrid. Cîteva arii săltăreţe, care ne-au lovit în chip plăcut urechea, ne-au înveselit şi ne-au îndemnat să dansăm. Cine ştie cum am mai dansat, dacă pînă şi eu am fost socotit drept un discipol al Terpsihorei [1], eu care, din principiile acestei arte, ştiam numai ce putusem deprinde în cele cîteva lecţii pe care le luasem la marchiza de Chaves cu un profesor de dans al pajilor. După ce am petrecut aşa cîtăva vreme, ne-am adus aminte că trebuie să ne mai ducem şi pe-acasă. Nu mai sfîrşeam acum cu plecăciunile şi cu îmbrăţişările.

— Cu bine, ginere, îmi spuse Salero strîngîndu-mă în braţe, mîine vin să-ţi aduc zestrea, în bani de aur.

[1] Muza dansului.

— Vei fi binevenit, tată socrule, i-am răspuns eu. Apoi, dînd bună seara tuturora, m-am urcat în caleașca mea care mă aștepta la scară și am pornit către casă.

Ajunsesem la vreo două sute de pași de locuința lui Gabriel, cînd vreo cincisprezece sau douăzeci de oameni, unii pe jos, alții călări, toți înarmați cu săbii și cu carabine, înconjurară caleașca și ținură în loc caii strigînd : „În numele regelui !" M-au apucat, m-au dat repede jos și m-au aruncat într-o trăsurică ușoară. Căpetenia acestor oameni s-a urcat lîngă mine și a strigat vizitiului să o ia către Segovia. M-am gîndit că, desigur, omul de lîngă mine era un preacinstit alguazil. L-am întrebat de ce am fost arestat, dar el mi-a răspuns cu tonul obișnuit al acestor domni, adică foarte tăios, că nu are să-mi dea socoteală de nimic. I-am spus atunci că poate s-a înșelat și că nu pe mine trebuia să pună mîna.

— Nu, nu m-am înșelat de loc, a răspuns el. Dumneata ești domnul de Santillana. Pe dumneata am ordin să te duc acolo unde mergem acuma.

Nemaiavînd nimic de replicat la aceste cuvinte, n-am mai scos o vorbă. Am mers toată noaptea de-a lungul Manzanaresului, într-o adîncă tăcere. Am schimbat caii la Colmenar, iar seara am ajuns la Segovia și acolo am fost închis în Turn.

Capitolul IV

CUM A DUS-O GIL BLAS ÎN TURNUL SEGOVIEI ȘI CUM A AFLAT PRICINA PENTRU CARE A FOST ARESTAT.

M-au băgat într-o celulă și am șezut aici pe paie, ca un criminal demn de cea mai grea pedeapsă. Mi-am petrecut noaptea nu tînguindu-mă, fiindcă nu-mi dădeam încă seama de toată nenorocirea mea, ci întrebîndu-mă și căutînd în minte care putea să fie cauza

acestei năpaste. Eram sigur că toată treaba asta era opera lui Calderone. Îmi închipuiam foarte bine că a descoperit tot, dar nu pricepeam de loc cum izbutise să-l facă pe ducele de Lerma să se poarte așa de rău cu mine. Mă gîndeam că fusesem arestat fără știrea excelenței-sale, dar după aceea îmi spuneam că, dimpotrivă, chiar ducele pusese să mă închidă din cine știe ce motive politice, așa cum fac uneori miniștrii cu favoriții lor.

În timp ce mă frămîntam pe mine însumi cu aceste gînduri, lumina zorilor pătrunse pe o ferestruică zăbrelită și îmi arătă toată grozăvia locului în care mă aflam. M-a cuprins atunci o întristare fără margini și ochii mei s-au prefăcut în două izvoare de lacrimi pe care amintirea prosperității le făcea de nesecat. În vreme ce mă lăsam pradă durerii, a intrat un gardian și mi-a adus o pîine și un urcior de apă pe ziua aceea. S-a uitat la mine și văzînd că sînt cu fața plină de lacrimi, cît era el de temnicer, tot s-a înduioșat și mi-a spus :

— Domnule prizonier, nu-ți pierde nădejdea. Nu trebuie să pui așa de mult la inimă necazurile vieții. Ești tînăr. Ai timp să ajungi și zile mai bune. Pînă una alta, șezi ici și îmbucă liniștit din pîinea regelui.

Consolatorul meu plecă după aceste cuvinte, la care am răspuns numai cu gemete și cu oftaturi. Toată ziua aceea n-am făcut alceva decît să-mi blestem soarta și nici nu m-am gîndit să cinstesc merindele pe care le adusese temnicerul ; în starea în care eram, mi se păreau o dovadă de mînie din partea regelui și nu un dar al mărinimiei sale, pentru că ele slujeau mai de grabă să prelungească chinul întemnițaților decît să-l ușureze.

În vremea asta s-a înnoptat și n-a trecut mult și am auzit un zăngănit de chei. Ușa celulei s-a deschis și a intrat un bărbat cu o lumînare în mînă. S-a apropiat de mine și mi-a spus :

— Domnule Gil Blas, ai în fața dumitale pe un vechi prieten. Eu sînt don Andres Tordesillas, care era cu dumneata la Granada și era gentilom al arhiepiscopului, pe vremea cînd erai omul lui de încredere. Ai rugat pe arhiepiscop, dacă mai ții minte, să stăruie pentru

mine și datorită lui am fost numit într-o funcție în Mexic. În loc însă să mă îmbarc și să plec în Indii, m-am oprit la Alicante. M-am însurat cu fata căpitanului castelului de-acolo și, după un șir de întîmplări pe care am să ți le povestesc îndată, am ajuns castelan al Turnului Segoviei. Norocul dumitale că omul a cărui datorie este să te asuprească e un prieten care va face tot ce poate ca să-ți ușureze viața aspră a închisorii. Mi s-a ordonat cu toată strășnicia să nu-ți dau voie să vorbești cu nimeni, să te las să dormi pe paie și să-ți dau de mîncare numai pîine și apă. Dar în afară de faptul că am prea multă omenie ca să nu-mi fie milă de necazurile dumitale, mi-ai făcut pe vremuri un bine și recunoștința mea e mai tare decît ordinele pe care le-am primit. Nu numai că n-am să slujesc de unealtă cruzimii îndreptate asupra dumitale, dar vreau, dimpotrivă, să mă port cu dumneata cît voi putea mai bine. Scoală-te și hai cu mine.

Cu toate că seniorul castelan ar fi meritat din parte-mi cîteva mulțumiri, mintea mea era așa de tulburată, că n-am putut să-i spun o vorbă măcar. M-am dus după el. Am trecut mai întîi printr-o curte, pe urmă ne-am urcat pe o scară foarte îngustă, pînă la o odăiță care era chiar în vîrful Turnului. Nu mică mi-a fost mirarea cînd am intrat și am văzut o masă, pe care erau două lumînări aprinse în două sfeșnice de aramă și două tacîmuri.

— Într-o clipă are să ne aducă mîncarea, zise Tordesillas. Avem să stăm la masă împreună. Vei locui în cămăruța asta ; ai să fii mai bine decît în celulă. Ai să vezi de la fereastră malurile înflorite ale Eresmei și valea aceea minunată care se întinde de la poalele munților care despart cele două Castilii pînă la Coca. La început, desigur că n-ai să ai prea mult chef să te uiți la o priveliște așa de frumoasă ; dar cînd timpul va preschimba într-o ușoară melancolie durerea vie pe care o simți acuma, îți va face plăcere să-ți plimbi privirea pe niște locuri atît de atrăgătoare. Pe lîngă asta, să știi că rufăria și toate celelalte lucruri de care are nevoie un om căruia îi place curățenia n-au să-ți lipsească. Ai să dormi bine, ai să mănînci bine și am

să-ți dau și cărți de cetit cîte vrei; în sfîrșit, toate plăcerile pe care le poate avea un prizonier.

Față de atîta bunăvoință, m-am simțit mai ușurat. Mi-a mai venit inima la loc și am mulțumit de mii de ori temnicerului meu. I-am spus că-mi dădea din nou viață cu mărinimia lui și că doream să ajung iar în stare să-mi pot dovedi recunoștința.

— Și de ce să nu ajungi? zise el. Crezi că ți-ai pierdut libertatea pe totdeauna? Dacă-ți închipui asta, greșești. Ba chiar mă încumet să te asigur că ai să scapi numai cu vreo cîteva luni de închisoare.

— Ce spui, senior don Andres? am exclamat eu Poate că știi și din ce pricină am fost închis?

— Trebuie să-ți mărturisesc că într-adevăr știu. Alguazilul care te-a adus mi-a povesit asta în mare secret, dar eu am să ți-l spun. Regele a aflat că dumneata și cu contele de Lemos ați dus pe prințul Spaniei la o femeie suspectă. Drept pedeapsă, regele l-a exilat pe conte și pe dumneata te-a trimis aici, în Turnul Segoviei, ca să fii tratat cu toată asprimea pe care ai îndurat-o de cînd ești aici.

— Dar cum a aflat regele? Tocmai asta aș vrea mai cu seamă să știu.

— Și tocmai asta alguazilul nu mi-a spus; desigur că nu știa nici el.

În clipa asta, intrară cîțiva valeți cu mîncarea. Puseră pe masă pîine, două cești, două sticle și trei farfurii mari; într-o farfurie era un ostropel de iepure cu multă ceapă, untdelemn și șofran, în alta o *olla podrida*[1] și în alta un curcănaș cu marmeladă de *berengena*[2]. După ce Tordesillas a văzut că aveam tot ce ne trebuia, a spus servitorilor să plece, fiindcă nu voia să ne audă ce vorbim. A încuiat ușa în urma lor și ne-am așezat unul în fața altuia.

— Să începem cu ce trebuie făcut mai repede, zise el. Cred că ți-o fi foame după două zile de dietă.

În timp ce vorbea astfel, mi-a umplut farfuria cu mîncare. Își închipuia, desigur, că are de-a face cu un flă-

[1] Mîncare făcută din mai multe feluri de carne și de legume, un soi de ghiveci.

[2] Păstlagică vînătă.

mînd şi se aştepta, cu drept cuvînt, ca eu să încep să înfulec zdravăn din mîncărurile lui. I-am înşelat însă aşteptarea. Eram flămînd, într-adevăr, dar cînd mă gîndeam la starea în care mă aflam, mîncarea mi se oprea în gît. Degeaba castelanul meu mă tot îmbia să beau şi-mi lăuda vinul ca să-mi alunge din minte imaginile triste care mă îndurerau ; şi nectar să-mi fi dat şi tot nu l-aş fi băut cu plăcere. El a văzut asta şi atunci a luat-o altfel şi a început să-mi spună cu haz povestea căsătoriei lui. Dar n-a izbutit nici atîta. Am fost aşa de puţin atent la ce vorbea încît, atunci cînd a isprăvit, n-aş fi putut spune despre ce anume vorbise. S-a gîndit atunci şi el că degeaba încerca în seara aceea să-mi alunge necazul. Cînd a sfîrşit de mîncat, s-a sculat de la masă şi mi-a spus :

— Domnule de Santillana, te las acum să te odihneşti sau, mai bine-zis, să te gîndeşti în toată voia la necazurile dumitale. Eu îţi spun însă încă o dată că n-au să ţină mult. Regele e bun din fire. Cînd are să-i treacă supărarea şi are să se gîndească la starea de plîns în care crede că eşti, are să spună singur că ai fost pedepsit destul.

După asta, seniorul castelan s-a dus jos şi a trimis pe valeţi să strîngă masa. Cînd aceştia au plecat, au luat şi sfeşnicele, aşa că m-am culcat la lumina slabă a unei lămpi de perete.

Capitolul V

LA CE S-A GÎNDIT ÎN NOAPTEA ACEEA PÎNĂ S-ADOARMĂ ŞI CE ZGOMOT L-A TREZIT DIN SOMN.

Vreo două ceasuri, cel puţin, m-am tot gîndit la ce-mi spusese Tordesillas. „Aşadar, sînt aici, îmi spuneam eu, pentru că am contribuit la plăcerile moştenitorului coroanei. Ce imprudenţă să faci asemenea servicii unui prinţ aşa de tînăr ! Pentru că asta este : fapta mea e rea numai din cauză că prinţul e foarte tînăr ; dacă ar fi puţin mai în vîrstă, regele desigur că ar face numai

haz și nu s-ar supăra. Dar cine a putut oare să-l îndemne pe rege să facă asta, fără să se teamă că-l jignește pe prinț și pe ducele de Lerma? Ducele desigur că va căuta să-și răzbune nepotul, contele de Lemos. Și cum a descoperit regele toată treaba asta?" Nu pricepeam de loc.

Gîndurile mi se învîrteau mereu în jurul acestor întrebări. Dar gîndul cel mai dureros din toate, cel care mă chinuia pînă la desperare și de care mintea mea nu putea să scape, era jaful ce trebuie să fi fost acasă la mine. „O, tu, ladă de bani, strigam eu, ce s-o fi întîmplat cu tine! Voi, scumpeturi de tot felul, unde ați ajuns? Pe mîna cui ați căzut? Vai! v-am pierdut mai repede decît v-am cîștigat!" Îmi închipuiam ce vraiște trebuie să fi fost acuma la mine și mă năpădeau tot gînduri care de care mai triste. De la o vreme, noianul acesta de gînduri de tot felul mă copleși, și asta spre binele meu: somnul, care în noaptea trecută nu se prinsese de mine, își scutură macii peste mintea mea. Patul moale, oboseala, precum și mîncarea și vinul mă îndemnară, de asemeni, la somn. Am adormit; și așa de adînc îmi era somnul, încît desigur că aș fi dormit pînă la ziuă, dacă nu m-ar fi trezit un zgomot destul de neobișnuit într-o închisoare. Am auzit deodată sunetul unei ghitare și o voce de bărbat. Ascult cu atenție. Nu mai aud nimic. Poate-am visat, îmi spun. O clipă însă, după aceea, am auzit din nou ghitara și vocea de adineauri, care cînta următoarele versuri:

Ay de mi! un Anno felice
Parece un soplo ligero,
Pero sin dicha un instante
Es un siglo de tormento. [1]

Cîntecul acesta, parcă făcut pentru mine, îmi spori necazul. „Știu mai bine decît oricine, mi-am spus eu, cît de adevărate sînt aceste vorbe. Și eu cred tot așa, că timpul fericirii mele a trecut foarte repede și că-i un secol parcă de cînd sînt în închisoare." M-am scufundat iar în gînduri triste și am început iar să mă

[1] *Vai! un an fericit pare o adiere ușoară; dar o clipă fără fericire e un secol de durere* (sp.).

tînguí, parcă aș fi găsit în asta o plăcere. Tînguirile mele se isprăviră o dată cu noaptea; cele dintîi raze ale soarelui, care îmi luminară odaia, îmi potoliră puțin durerea. M-am dus și am deschis fereastra ca să-mi aerisesc odaia. M-am uitat la privelîștea despre care, îmi aduceam aminte, seniorul castelan îmi spusese că e foarte frumoasă. N-am văzut nimic care să îndreptățească cele spuse de el. Eresma, pe care o credeam cel puțin tot atît de mare ca Tajo, mi s-a părut un pîriu. Numai urzici și spini îi împodobeau *malurile înflorite* și așa-zisa *vale minunată* era doar o întindere de pămînt sterp în cea mai mare parte. Se vede că nu ajunsesem încă la acea *ușoară melancolie* care m-ar fi făcut să văd lucrurile altfel decît le vedeam acuma.

Am început să mă îmbrac și, tocmai mă îmbrăcasem pe jumătate, cînd a venit Tordesillas cu o servitoare bătrînă care îmi aducea rufe și prosoape.

— Domnule Gil Blas, îmi spuse el, poftim rufărie curată. Schimb-o cît de des. Voi avea grijă să nu duci lipsă. Ei, cum ai petrecut noaptea? Ai putut dormi măcar cît de cît și să mai uiți de necazuri?

— Aș dormi și acum, i-am răspuns, dacă nu m-ar fi trezit o voce acompaniată de ghitară.

— Cel care te-a trezit din somn, zise el, e un prizonier de stat și stă perete în perete cu dumneata. E cavaler al ordinului militar Calatrava și e un om foarte plăcut. Îl cheamă don Gaston de Cogollos. Puteți să vă întîlniți și să mîncați împreună. Stînd așa de vorbă unul cu altul, are să vă mai treacă supărarea. Și dumitale are să-ți placă, și lui...

Am mulțumit lui Tordesillas că-mi îngăduie să-mi însoțesc necazul cu necazul lui don Gaston de Cogollos și, cum eram nerăbdător să cunosc pe acest tovarăș de nenorocire, îndatoritorul nostru castelan îmi îndeplini dorința chiar în ziua aceea. Am stat la masă cu don Gaston. Acesta mă uimi cu amabilitatea și cu frumusețea lui. Vă închipuiți ce fel de om era dacă putea să uimească pe cineva obișnuit cu cei mai strălucîți seniori de la curte. Un bărbat desăvîrșit ca înfățișare, un erou de roman, din aceia care numai se arată și alungă somnul prințeselor. Unde mai pui că natura, care își

încurcă de obicei darurile, înzestrase pe Cogollos cu multă minte și vrednicie. Era un om înzestrat cu toate însușirile.

Am fost fermecat cînd am văzut că, așa cum el îmi plăcea mie, îi plăceam și eu lui. N-a mai cîntat noaptea de teamă să nu mă stinghereasc ă, deși eu l-am rugat să nu se lipsească din cauza mea de această plăcere. Doi oameni năpăstuiți de soartă se împrietenesc repede. Așa și cu noi, de-abia ne-am cunoscut și ne-am și împrietenit, iar prietenia noastră sporea pe zi ce trecea. Faptul că puteam să stăm de vorbă ori de cîte ori voiam ne-a fost de mare folos, pentru că în felul acesta ne-am ajutat unul pe altul să ne îndurăm cu răbdare necazul.

Odată, într-o după-amiază, am intrat la el tocmai cînd se pregătea să cînte din ghitară. Ca să-l ascult mai bine, m-am așezat pe un scăunel, singurul care era în odaie ; el s-a așezat pe marginea patului și a cîntat un cîntec foarte duios, în care un îndrăgostit se plîngea de nepăsarea unei femei față de dînsul. Cînd a isprăvit de cîntat, i-am spus zîmbind :

— De versurile acestea, seniore, eu cred că n-ai să fii nevoit să te folosești niciodată în dragostele dumitale. Nu ești dumneata făcut să întîlnești femei nepăsătoare.

— Ai o părere prea bună despre mine, spuse el. Pentru mine am compus cîntecul de adineauri, ca să înduioșez o inimă pe care o socoteam de diamant, ca să înduplec pe o femeie care se purta cu mine nemaipomenit de aspru. Trebuie să-ți spun toată povestea asta ; totodată, ai să afli și pricina necazurilor mele.

Capitolul VI

ISTORIA LUI DON GASTON DE COGOLLOS ȘI A DONEI ELENA DE GALISTEO.

Se împlinesc în curînd patru ani de cînd am plecat din Madrid ca să mă duc la Coria, s-o văd pe mătușămea, dona Leonor de Laxarilla, care e una din cele

mai bogate doamne din Castilia Veche și n-are alt moștenitor decît pe mine. De-abia am ajuns la dînsa și Amorul mi-a stricat liniștea. Mătușă-mea mi-a dat cîteva odăi ale căror ferestre erau față în față cu ferestrele unei doamne ce locuia peste drum și pe care doamnă puteam foarte ușor s-o zăresc, fiindcă gratiile ferestrelor ei erau rare și strada era îngustă. Bineînțeles că m-am folosit de această posibilitate; și vecina era așa de frumoasă, că m-a fermecat de la început. I-am arătat îndată aceasta, uitîndu-mă la ea lung și stăruitor, așa încît era cu neputință să nu priceapă. Și-a dat repede seama, numai că nu era o femeie care să se fălească cu așa ceva, iar să răspundă la semnele mele, nici atîta.

Am vrut să știu cum o cheamă pe această primejdioasă doamnă, care tulbura așa de repede inimile oamenilor. Am aflat că o chema dona Elena, că era singura fată a lui don Jorge de Galisteo care avea, la cîteva leghe de Coria, o moșie cu un venit foarte mare, că o ceruseră mulți în căsătorie, dar că tată-său îi refuzase pe toți, pentru că voia s-o mărite cu nepotu-său, don Agustin de Olighera care, în așteptarea nunții, avea voie să vie în fiecare zi să stea de vorbă cu vară-sa. Asta însă nu m-a descurajat. Dimpotrivă, m-am îndrăgostit și mai tare; și plăcerea trufașă pe care o simțeam, luptînd ca să iau locul unui rival iubit, mă îndemna poate chiar mai mult decît dragostea să-mi urmăresc scopul. Am continuat să arunc Elenei priviri înflăcărate. Am aruncat priviri rugătoare cameristei sale, Felicia, ca să-mi ajute; i-am făcut chiar semn cu mîna; toate au fost degeaba. N-am izbutit nimic nici cu subreta. Amîndouă făceau pe nepăsătoarele și se țineau cu nasul pe sus.

Văzînd că nu voiau să răspundă la ce le spuneam eu din ochi, m-am folosit de alte mijloace. Am trimis pe cîțiva inși în cercetare, să afle ce prietene are Felicia în oraș. Am descoperit că o doamnă bătrînă, pe care o chema Teodora, era prietena ei cea mai bună și că se întîlneau amîndouă foarte des. Încîntat de această descoperire, m-am dus la Teodora și am convins-o, cu daruri, să-mi dea o mînă de ajutor. Mi-a luat imediat

partea, mi-a făgăduit că am să mă pot întîlni la dînsa, pe ascuns, cu Felicia și a doua zi s-a ținut de cuvînt.

— Nu mai sînt nefericit, am spus eu Feliciei, dacă chinurile mele ți-au stîrnit mila. Ce nu-i datoresc prietenei dumitale că te-a înduplecat să-mi dai mulțumirea de a sta de vorbă cu dumneata!

— Seniore, răspunse ea, Teodora are mare putere asupra mea. M-a făcut să mă dau cu totul de partea dumneavoastră; și dacă v-aș putea face să izbutiți ce-aveți de gînd, n-ar trece mult și v-aș îndeplini dorința. Dar cu toate că vreau asta din tot sufletul, nu știu dacă am să vă pot ajuta prea mult. Trebuie să știți că ce vreți dumneavoastră e foarte greu de căpătat. Iubiți pe o doamnă care iubește pe altul, și ce doamnă! O doamnă atît de mîndră și care ascunde așa de bine ce simte, încît chiar dacă cu statornicia și cu atențiile dumneavoastră veți izbuti să-i smulgeți un suspin, mîndria ei n-are să vă îngăduie plăcerea s-o auziți cum suspină.

— Ah! draga mea Felicia! am strigat eu îndurerat, de ce-mi spui că am atîtea piedici de învins? Ce-mi spui mă omoară. Mai bine să mă amăgești decît să mă faci să-mi pierd speranța.

Vorbind astfel, am luat-o de mînă și i-am pus pe deget un inel de trei sute de pistoli, spunîndu-i lucruri atît de duioase, încît a început să plîngă.

Era prea mișcată de vorbele mele și prea mulțumită de felul cum mă purtam cu ea, ca să mă lase nemîngîiat. A început să netezească drumul.

— Seniore, zise ea, ce v-am spus nu trebuie să vă alunge orice speranță. E adevărat că rivalul dumneavoastră este iubit. Vine la vară-sa și vorbește cu dînsa cînd vrea, și tocmai asta e în folosul dumneavoastră. S-au obișnuit să se întîlnească în fiecare zi și obișnuința asta a început să fie cam plicticoasă. Cînd se despart, nu le pare rău și cînd se întîlnesc iar, nu se bucură prea tare. Parcă ar fi căsătoriți. În sfîrșit, eu nu am impresia că stăpînă-mea l-ar iubi cu pasiune pe don Agustin. Și, în afară de asta, între dumneavoastră și el este, în ce privește calitățile personale, o deosebire de care fără îndoială că o domnișoară atît de fină cum

este dona Elena are să-şi dea seama, şi n-are să-şi dea seama degeaba. Aşa că nu vă pierdeţi curajul. Daţi-i înainte şi fiţi tot mai curtenitor. Eu, pe de altă parte, n-am să scap nici un prilej să laud faţă de stăpînă-mea tot ce faceţi ca să-i fiţi pe plac. Oricît o fi ea de ascunsă, eu tot am să ghicesc ce gîndeşte.

Ne-am despărţit unul de altul, Felicia şi cu mine, foarte mulţumiţi de ce vorbisem împreună. Am început să mă uit şi mai stăruitor la fiica lui don Jorge. I-am oferit şi o serenadă, punînd un cîntăreţ cu voce frumoasă să cînte versurile pe care le-ai auzit. După ce serenada s-a isprăvit, camerista, ca să iscodească pe stăpînă-sa, a întrebat-o dacă i-a plăcut.

— Vocea, spuse dona Elena, mi-a plăcut.

— Şi cuvintele pe care le-a cîntat, aşa-i că sînt foarte duioase ?

— Cuvintele nu le-am ascultat, spuse dona Elena. Numai muzica am ascultat-o. N-am ţinut de loc seama de versuri şi nici nu vreau să ştiu cine mi-a făcut serenada.

— Dacă-i aşa, zise camerista, bietul don Gaston de Cogollos nu s-a ales chiar cu nimic şi degeaba îşi mai pierde vremea tot uitîndu-se la jaluzelele noastre.

— Poate că nu-i el, spuse stăpîna cu răceală ; o fi vreun alt senior care a vrut să-şi arate dragostea faţă de mine cu serenada asta.

— Vă înşelaţi. Iertaţi-mă, vă rog, e chiar don Gaston. M-a oprit azi pe stradă. M-a rugat să vă spun că vă adoră, cu toate că îi răsplătiţi iubirea numai cu nepăsare şi s-ar simţi cel mai fericit om din lume dacă i-aţi da voie să-şi arate dragostea faţă de dumneavoastră, să vă aducă servicii, să vă slăvească în versuri şi în cîntec. Vorbele acestea dovedesc că el este şi nu altul.

Fiica lui don Jorge se tulbură la faţă şi, privind-o cu asprime pe cameristă, zise :

— Puteai să nu-mi spui asta. Te rog foarte mult ca de azi înainte să nu-mi mai vii cu asemenea vorbe. Şi dacă domnul acela mai are vreodată îndrăzneala să-ţi vorbească despre asemenea lucruri, spune-i să găsească pe altcineva care să facă mai mult haz de galanteriile lui şi sfătuieşte-l să se mai ocupe şi de altceva, nu numai

să se uite toată ziua pe fereastră, la mine în casă, să vadă ce fac.

Toate acestea mi le-a povestit Felicia cînd ne-am întîlnit a doua oară. Dar tot ea mi-a spus că nu trebuie să cred că era chiar aşa cum zicea stăpînă-sa ; ba chiar a încercat să mă convingă că totul mergea cît se poate de bine. Eu însă, care vedeam lucrurile aşa cum erau şi nu credeam de loc că în vorbele acelea s-ar putea găsi vreun înţeles prielnic mie, nu mă lăsam ispitit de cameristă. Ea a rîs de neîncrederea mea, a cerut prietenei hîrtie şi cerneală şi mi-a spus :

— Seniore, scrieţi chiar acuma donei Elena şi spuneţi-i cît sînteţi de deznădăjduit. Zugrăviţi-i cît mai viu chinurile dumneavoastră şi mai cu seamă spuneţi-i cît de îndurerat sînteţi din pricină că nu vă mai dă voie să ieşiţi la fereastră. Făgăduiţi-i că-i veţi da ascultare şi că aveţi să faceţi aşa cum spunea ea, atîta numai că din cauza asta are să vi se tragă moartea. Ticluiţi toate acestea pe hîrtie, aşa cum ştiţi dumneavoastră, domnii, să le ticluiţi şi după aceea lăsaţi-mă pe mine. Am toată speranţa că ceea ce o să se întîmple în urma scrisorii are să-mi dea dreptate mai mult decît îmi daţi dumneavoastră acuma.

Dacă n-aş fi făcut cum spunea, aş fi fost cel dintîi îndrăgostit care, găsind un prilej atît de bun să scrie celei pe care o iubeşte, nu se foloseşte de el. Am alcătuit o scrisoare dintre cele mai patetice. Înainte de a o închide, am arătat-o Feliciei, iar ea, după ce o ceti, zîmbi şi spuse că dacă femeile ştiau cum să prindă în mreje bărbaţii, în schimb bărbaţii ştiau şi ei cum să sucească femeilor capul. Subreta luă scrisoarea, asigurîndu-mă că nici vorbă nu putea fi să nu facă o impresie bună ; mă mai sfătui să stau cu ferestrele închise vreo cîteva zile şi după aceea se duse acasă.

— M-am întîlnit cu don Gaston, spuse ea stăpîne-si cum sosi acasă. Iar m-a oprit în drum şi iar a vrut să mă ia cu şoşele şi cu momele. M-a întrebat cu glas tremurat şi ca un vinovat care-şi aşteaptă sentinţa dacă am vorbit cu dumneavoastră despre el. Atunci eu m-am grăbit să fac cum mi-aţi poruncit şi i-am tăiat scurt

vorba. Mi-am dat drumul, m-am năpustit asupra lui, l-am ocărît cum mi-a venit mai bine la gură și l-am lăsat în mijlocul străzii amețit de cîte i-am spus.

— Mă bucur foarte tare, spuse dona Elena, că m-ai scăpat de el și n-o să mă mai plictisească. Dar nu era nevoie să te repezi așa la dînsul. O femeie trebuie să fie întotdeauna mai blîndă.

— Domnișoară, a replicat subreta, de un îndrăgostit înflăcărat nu scapi dacă vorbești cu blîndețe. Nici chiar dacă te superi și te înfurii nu ajungi întotdeauna la capăt cu el. Don Gaston, de exemplu, nu s-a dat bătut. După ce l-am ocărît așa cum v-am spus, m-am dus la ruda dumneavoastră, unde m-ați trimis. Din păcate, doamna aceea m-a ținut cam mult. Zic din păcate, fiindcă la întoarcere iar am dat de don Gaston. Nu mă așteptam să-l mai întîlnesc. Cînd l-am văzut, m-am zăpăcit, dar așa de tare m-am zăpăcit, că eu, care sînt de obicei bună de gură, n-am putut să scot o vorbă. Și în vremea asta, el ce făcea? A profitat de tăcerea mea sau, mai bine-zis, de zăpăceala mea și mi-a strecurat în mînă o hîrtie pe care am luat-o fără să-mi dau seama ce fac și după aceea a plecat într-o clipă.

Spunînd acestea, a scos din sîn scrisoarea mea și a dat-o zîmbind șăgalnic stăpîne-si, iar stăpînă-sa, luînd-o mai mult în glumă, a cetit-o de la un capăt la celălalt și după aceea s-a arătat cam rece.

— Nu zău, Felicia, spuse ea foarte serioasă cameristei, ești chiar zăpăcită, chiar nebună de tot să iei scrisoarea asta. Ce-are să spuie acuma don Gaston și ce trebuie să spun eu? Purtarea ta pe mine mă face să bănuiesc că nu-mi ești credincioasă, iar pe el că m-aș lăsa înduplecată de dragostea lui. Poate în clipa asta chiar își închipuie că cetesc și recetesc cu plăcere ce-a scris. Eu, care sînt așa de mîndră, uite ce rușine trebuie să sufăr acuma din pricina ta!

— O, nu, domnișoară, zise subreta, cum ar putea el să-și închipuie una ca asta? Și chiar de-o crede cumva că-i așa, apoi multă vreme n-are să creadă. Cum îl văd, îi și spun că v-am arătat scrisoarea, că v-ați uitat la ea cu nepăsare și că, fără s-o citiți, ați rupt-o cu dispreț.

— Poți foarte bine chiar să te și juri că n-am cetit-o. Dacă m-ai întreba ce scrie în ea, n-aș putea să-mi aduc aminte nici măcar un cuvînt.

Dona Elena nu se mulțumi numai să spună asta, ci rupse în bucăți scrisoarea mea și porunci cameristei nici să nu mai pomenească vreodată de mine.

Cum făgăduisem că n-am să mă mai arăt la geam, fiindcă mutra mea nu-i plăcea, am ținut ferestrele închise vreo cîteva zile, ca să dovedesc că eram ascultător și totodată gîndindu-mă că asta era și un mijloc de a o înduioșa. Dar fiindcă să privesc nu mai puteam, m-am gîndit să încep iar cu serenadele. Într-o noapte, m-am dus sub balconul Elenei cu niște muzicanți. Ghitarele începuseră, cînd deodată, un bărbat cu spada în mînă întrerupse concertul, lovind pe muzicanți. Aceștia o luară la fugă. Furia care mîna pe acel bărbat îmi stîrni și mie mînia. Am scos spada ca să-l pedepsesc și am început cu el o luptă cruntă. Dona Elena și camerista au auzit zăngănitul săbiilor. S-au uitat pe fereastră și au văzut doi bărbați care se luptau între ei. Au început să țipe. Don Jorge și valeții s-au trezit din somn. S-au sculat repede cu toții și au venit în fugă, împreună cu cîțiva vecini, să despartă pe cei doi adversari. Au sosit însă prea tîrziu. N-au mai găsit pe cîmpul de luptă decît pe unul singur, înecat în sînge și aproape mort. Au văzut că eu eram acela. M-au dus acasă la mătușămea și au chemat pe cei mai buni chirurgi din oraș.

Tuturora le părea rău de ce mi se întîmplase, dar mai cu seamă Elenei. Atunci s-a văzut ce suflet are. N-a mai ascuns nimic și a arătat ce simte. Nici nu-ți vine să crezi. Nu mai era acuma fata aceea care voia să pară nepăsătoare față de dragostea mea și care își făcea chiar o cinste din asta. Era o ființă îndrăgostită care se lăsa copleșită de durere, fără să se mai împotrivească. Toată noaptea aceea, și ea și camerista au plîns blestemînd pe don Agustin de Olighera, fiindcă bănuiau că din pricina lui plîngeau ele acuma și chiar așa era, căci el întrerupsese în chip atît de neplăcut serenada. Tot așa de ascuns la fire ca și vară-sa, ghicise scopurile mele, dar nu spusese nimic ; și, închipuindu-și că ea era înțeleasă cu mine, săvîrșise această faptă

aprigă spre a arăta că nu era așa de lăsător cum credea lumea. Totuși, după această tristă întîmplare, a urmat, în scurtă vreme, o bucurie care ne-a făcut s-o uităm. Deși rana mea era grea, iscusința chirurgilor m-a vindecat. Nu începusem încă să ies din casă, cînd mătușămea, dona Leonor, s-a dus la don Jorge și a cerut pentru mine în căsătorie pe dona Elena. El și-a dat bucuros consimțămîntul, cu atît mai mult cu cît se gîndea atunci că pe don Agustin n-are să-l mai vadă niciodată. Bătrînul se temea că fiică-si n-are să-i prea placă să se mărite cu mine, din pricină că vărul Olighera venise des pe la dînsa și avusese tot timpul să se facă iubit; totuși, dimpotrivă, ea a dat ascultare lui tată-său cu atîta voie bună, încît se poate trage de aici concluzia că în Spania, ca și aiurea, are trecere la femei cel care a venit mai curînd.

Cînd am putut vorbi între patru ochi cu Felicia, am aflat cît de simțitoare fusese stăpînă-sa față de neizbînda mea în lupta cu don Agustin. Nemaiavînd acum nici o îndoială că eram Parisul acestei Elene, mă bucuram de rana mea, fiindcă datorită ei ajunsesem fericit în dragoste. Don Jorge mi-a dat voie să vin să stau de vorbă cu fiică-sa, de față cu camerista. Ce dulci clipe am petrecut! Am rugat-o stăruitor pe Elena să-mi spună dacă se mărită cu mine de bunăvoie sau pentru că așa vrea tatăl ei. Mi-a mărturisit că nu face asta numai ca să asculte de el. După această mărturisire plină de farmec, n-am mai avut altă grijă decît să-i fiu pe plac și să pun la cale tot felul de petreceri, în așteptarea nunții; la nuntă avea să fie o cavalcadă măreață, la care toată nobilimea din Coria și din împrejurimi se pregătea să strălucească.

Am dat o masă mare, într-o foarte frumoasă casă pe care o avea mătușa-mea la țară, nu departe de porțile orașului, către Manroi. Am poftit pe don Jorge și pe fiică-sa, cu toate neamurile și toți prietenii lor. Pregătisem un concert de voci și instrumente și chemasem și o trupă de actori ca să joace o piesă. Pe la mijlocul mesei, mi s-a spus că vrea cineva să vorbească cu mine.

M-am ridicat de la masă și m-am dus într-o odaie de alături, unde am dat de un necunoscut care părea să

fie servitor. Mi-a dat o scrisoare. Am deschis-o și am cetit cele ce urmează :

„Dacă țineți la onoare așa cum trebuie să țină un cavaler din ordinul dumneavoastră, nu e nici o îndoială că veți veni mîine dimineață la Monroi, pe cîmp. Veți găsi acolo pe cineva care vrea să vă dea socoteală de jignirea ce v-a adus și să zădărnicească, dacă poate, căsătoria dumneavoastră cu dona Elena.

Don Agustin de Olighera"

Dacă dragostea are mare putere asupra spaniolilor, răzbunarea are una și mai mare. Scrisoarea asta m-a răscolit. Numai la numele de don Agustin s-a aprins în vinele mele un foc cumplit, iar focul acesta aproape m-a făcut să uit îndatoririle pe care neapărat trebuia să mi le îndeplinesc în ziua aceea. Mai că-mi venea să-mi las musafirii și să mă duc chiar atunci la întîlnirea cu dușmanul meu. Totuși, m-am stăpînit, de teamă să nu stric petrecerea și am spus celui care adusese scrisoarea :

— Poți spune domnului care te-a trimis că nici nu doresc altceva decît să mă înfrunt din nou cu el, așa încît mîine, pînă a nu răsări soarele, am să fiu la locul pe care mi l-a indicat.

După ce am trimis acest răspuns, m-am dus iar și m-am așezat la masă ; și așa de bine m-am prefăcut, încît nimeni n-a bănuit nimic din ce se întîmpla cu mine. Toată vremea au crezut cu toții că n-aveam altă grijă decît să mă veselesc împreună cu dînșii. Petrecerea s-a isprăvit pe la miezul nopții. Musafirii au plecat și fiecare s-a întors în oraș așa cum venise. Eu am rămas, zicînd că voiam să mai ies puțin la aer curat a doua zi dimineața, dar de fapt voiam să fiu mai aproape de locul întîlnirii. Nu m-am culcat și am așteptat cu nerăbdare să se zărească de ziuă. Cum a început să se lumineze, am încălecat pe cel mai bun cal pe care-l aveam și am plecat singur, ca și cum m-aș fi dus să mă plimb pe cîmp. Am luat-o către Manroi. Am zărit de departe un om călare, care, cînd m-a văzut, a pornit în galop înspre mine. Mi-am pus și eu calul în galop ca

să-i scurtez drumul. În curînd am fost față în față. Era don Agustin.

— Domnule, îmi spuse el cu semeție, îmi pare rău că trebuie să mă bat iar cu dumneata, dar vina e numai a dumitale. După întîmplarea cu serenada, ar fi trebuit să renunți de bunăvoie la fiica lui don Jorge sau să te gîndești că n-o să scapi numai cu asta, dacă vei stărui în încercările dumitale de a o face să te iubească.

— Prea te mîndrești, i-am spus eu, cu un succes pe care poate că nu-l datorești atît iscusinței dumitale, cît întunericului nopții. Ar trebui să te gîndești că soarta e schimbătoare atunci cînd e vorba de arme.

— Poate să fie, a replicat el cu aroganță, dar nu pentru mine. Și am să-ți arăt că ziua ca și noaptea știu cum să pedepsesc pe îndrăzneții care se amestecă în treburile mele.

La vorbele acestea trufașe, am răspuns descălecînd cît mai repede. Don Agustin a făcut la fel. Ne-am legat caii de un copac și am început să ne batem, înverșunați amîndoi. Trebuie să spun cu sinceritate că aveam de-a face cu un adversar care mînuia spada mai bine decît mine, cu toate că și eu făcusem vreo doi ani exerciții. Era strașnic de priceput în scrimă. Nici nu puteam fi într-o primejdie mai mare. Totuși, cum se întîmplă adesea, ca cel mai slab să-l învingă pe cel mai tare, rivalul meu, cu toată iscusința lui, căpătă o lovitură de sabie drept în inimă și muri pe loc.

M-am întors acasă și aici am spus toată întîmplarea valetului meu, care îmi era foarte credincios :

— Dragă Ramiro, pînă să afle justiția, ia un cal iute, du-te la mătușă-mea și spune-i ce s-a întîmplat. Roag-o să-mi trimită bani și giuvaericale și vino după mine la Plazencia. Ai să mă găsești la cel dintîi han, cum intri în oraș.

Ramiro a făcut totul atît de repede, încît a sosit la Plazencia trei ceasuri după mine. Mi-a spus că dona Leonor mai mult se bucurase decît se întristase de acest al doilea duel al meu, căci el șterse jignirea pe care o suferisem de pe urma celui dintîi. Îmi trimitea acum tot aurul și toate pietrele scumpe pe care le avea, ca

să pot trăi bine în vreo țară străină, pînă cînd va izbuti ea să împace lucrurile.

Trec peste amănunte de prisos și-ți spun doar că am străbătut Castilia Nouă, am ajuns în ținutul Valenciei și m-am îmbarcat la Denia. Am plecat în Italia. Ajuns acolo, am început să-mi petrec vremea călătorind pe la curțile italiene și înfățișîndu-mă pretutindeni în chip cît mai plăcut.

În timp ce eu, departe de Elena, încercam pe cît puteam să-mi amăgesc dragostea și necazurile, ea, la Coria, plîngea în ascuns după mine. În loc să se bucure de urmăririle pe care familia le începuse împotriva mea din cauză că omorîsem pe Olighera, ea ar fi vrut, dimpotrivă, ca lucrurile să se împace cît mai repede și eu să mă întorc. Trecuse acuma o jumătate de an de cînd mă pierduse și cred că statornicia ei ar fi învins mereu timpul, dacă ar fi avut de luptat numai cu el. S-au ivit însă împotriva ei dușmani mai puternici. Don Blas de Combados, gentilom de pe coasta de apus a Galiciei, veni la Coria ca să ia în primire o bogată moștenire pe care vărul său, don Miguel de Caprara, încercase zadarnic să i-o smulgă, și rămase pe locurile acestea, fiindcă i se păreau mai plăcute decît cele de la el de acasă. Combados era om chipeș. Blajin și curtenitor, știa să se strecoare în sufletul semenilor. A cunoscut în scurtă vreme pe toți oamenii cumsecade ai tîrgului și a aflat ce treburi are fiecare și ce face.

N-a trecut mult și a aflat că don Jorge avea o fată a cărei frumusețe primejdioasă nu înflăcăra pe bărbați decît doar ca să-i nenorocească. Asta l-a făcut curios. A vrut să cunoască și el o femeie atît de periculoasă. A căutat mai întîi să se împrietenească cu tatăl ei și a izbutit așa de bine, încît bătrînul, socotindu-l de pe acuma ca pe un ginere, îl pofti la el și îi îngădui să stea de vorbă cu dona Elena, fiind și el de față. Galicianul s-a îndrăgostit de ea. Nici nu se putea altfel. A spus asta lui don Jorge, iar el i-a răspuns că, în ce îl privește, își dă consimțămîntul la cererea lui, dar nu vrea s-o silească pe fiică-sa și o lasă pe ea să hotărască. Atunci don Blas a făcut tot ce i-a stat în putință ca să placă Elenei, dar ea nu s-a înduplecat, din pricină că

se gîndea numai la mine. Felicia, însă, era de partea lui don Blas, fiindcă acesta o cumpărase cu daruri ca să-i sprijine dragostea. Camerista şi-a pus în joc toate tertipurile. Tatăl Elenei, pe de altă parte, o dojenea mereu. Totuşi, un an întreg n-au făcut altceva decît s-o sîcîie degeaba pe Elena, pentru că tot n-au izbutit s-o înduplece să-mi fie necredincioasă.

Combados, văzînd că don Jorge şi Felicia nu puteau face nimic pentru el, le propuse un tertip menit să învingă încăpăţînarea acestei fete atît de statornice în dragostea ei.

— Uite, spuse el, ce-am găsit. Avem să zicem că un negustor din Coria a primit o scrisoare de la un negustor din Italia, în care scrisoare, după mai multe lucruri privitoare la comerţ, au să fie şi următoarele cuvinte: *„A sosit, acum cîtva timp, la curtea Parmei, un senior spaniol pe care îl cheamă don Gaston de Cogollos. Zice că e nepotul şi singurul moştenitor al unei văduve bogate, care locuieşte în Coria şi se numeşte Leonor de Laxarilla. Umblă să se însoare cu fiica unui mare senior de aici, dar acesta nu vrea să i-o dea pînă cînd nu ştie ce-i cu dînsul. Am fost însărcinat să mă adresez domniei-voastre pentru acest scop. Scrieţi-mi, vă rog, dacă îl cunoaşteţi pe acest don Gaston şi ce avere are mătuşă-sa. Căsătoria atîrnă de răspunsul dumneavoastră. Parma, anul cutare, luna cutare."*

Vicleşugul acesta i se păru bătrînului un şiretlic care se iartă îndrăgostiţilor; iar subreta, căreia îi păsa şi mai puţin decît bătrînului dacă asta era bine sau rău, spuse că mijlocul e foarte nimerit. Născocirea li se păru cu atît mai bună, cu cît o ştiau pe Elena foarte mîndră şi în stare să-şi schimbe repede părerea; atîta numai trebuia: să nu priceapă că era la mijloc un vicleşug. Don Jorge îşi luă sarcina să-i spuie chiar el de schimbarea mea şi, pentru ca lucrul să pară şi mai firesc, s-o pună să stea de vorbă cu negustorul care, chipurile, primise de la Parma aşa-zisa scrisoare. Au făcut după cum plănuiseră. Don Jorge, prefăcîndu-se supărat şi jignit, spuse donei Elena:

— Poftim, n-am să-ţi mai spun că toată familia se ţine de capul meu şi nu e zi în care nu mă roagă să nu

dau voie ucigașului lui don Agustin să se înrudească cu noi. Am însă un motiv mai puternic ca să-ți spun să te îndepărtezi de don Gaston. Cînd ai să-l afli, n-ai să mai poți de rușine că i-ai fost atît de credincioasă. E un flușturatic, un om care-și calcă cuvîntul. Uite aici o dovadă sigură a necredinței lui față de tine. Cetește scrisoarea asta, pe care un negustor din Coria a primit-o chiar acum din Italia.

Elena a luat cu mîini tremurătoare hîrtia aceea mincinoasă, a cetit-o și a cîntărit bine tot ce era scris acolo. Vestea nestatorniciei mele a copleșit-o. Dragostea pe care o mai avea i-a stors apoi cîteva lacrimi ; în curînd însă, adunîndu-și toată mîndria, și-a șters lacrimile si a spus tatălui ei cu glas hotărît :

— Tată, ai fost martor la slăbiciunea mea, fii acum și la izbînda pe care am s-o dobîndesc asupra mea însămi. S-a isprăvit. Nu mai am decît dispreț față de don Gaston. Îl socotesc drept cel din urmă dintre oameni. Nici să nu mai vorbim de dînsul. Acum, nimic nu mă mai oprește. Sînt gata să-l însoțesc pe don Blas la altar. Vreau să fac nunta înaintea nunții aceluia care s-a purtat atît de urît față de dragostea mea.

Don Jorge, plin de bucurie la aceste cuvinte, îmbrățișă pe fiică-sa, o lăudă că a luat această hotărîre dîrză și, foarte vesel că stratagema a izbutit, se grăbi să împlinească dorințele rivalului meu.

Dona Elena mi-a fost astfel răpită. S-a dat deodată lui Combados, fără să asculte dragostea care în fundul inimii îi mai vorbea încă de mine și fără să se îndoiască o clipă de această știre, care ar fi trebuit totuși să găsească mai puțină crezare la o femeie îndrăgostită, cum era ea. Ciuda față de jignirea pe care credea că am adus-o frumuseții ei a fost mai puternică decît dragostea. Totuși, cîteva zile după nuntă, a simțit oarecare mustrări de cuget că se grăbise atît de tare ; s-a gîndit că scrisoarea negustorului fusese poate mincinoasă și bănuiala asta a neliniștit-o. Dar îndrăgostitul don Blas n-o lăsa pe soția lui să nutrească gînduri tulburătoare de liniște. N-avea altă grijă decît să-i facă viața cît mai plăcută și izbutea acest lucru născocind într-una petreceri de tot felul.

Ea era foarte mulțumită că are un soț atît de galant și amîndoi trăiau într-o unire desăvîrșită. În vremea asta, mătușă-mea a ajuns la o înțelegere în privința mea cu rudele lui don Agustin. Mi-a scris în Italia ca să-mi dea de veste. Eram atunci la Reggio, în Calabria. Am trecut în Sicilia, de acolo în Spania și am ajuns în sfîrșit la Coria pe aripile dragostei. Dona Leonor nu-mi scrisese că fiica lui don Jorge s-a măritat ; mi-a spus cînd am sosit ; și cînd a văzut că mă întristez, a vorbit astfel :

— Nu trebuie, nepoate, să-ți pară rău după o femeie care nu ți-a păstrat credință. Ascultă-mă pe mine și alungă din inima și din amintirea ta o ființă la care nu mai face să te gîndești.

Mătușă-mea nu știa că dona Elena fusese amăgită și avea deci dreptate să-mi vorbească astfel ; și nu putea să-mi dea un sfat mai înțelept. De aceea m-am și hotărît să-l urmez sau cel puțin să mă prefac că sînt nepăsător, dacă nu voi fi în stare să-mi înving pasiunea. Nu mi-am putut totuși înnăbuși curiozitatea și am încercat să aflu de ce și cum se făcuse această căsătorie. Ca să știu asta, m-am gîndit să întreb pe prietena Feliciei, adică pe dona Teodora, de care am mai vorbit. M-am dus la ea. Am găsit-o acolo, din întîmplare, pe Felicia. Numai la asta nu se aștepta, să se întîlnească cu mine. S-a zăpăcit cînd m-a văzut și a dat să plece, ca să scape de lămuririle pe care era sigură că am să i le cer. Am oprit-o și am întrebat-o :

— De ce fugi de mine ? Elena nu-i oare destul de mulțumită că și-a călcat cuvîntul și m-a dat la o parte ? Nici măcar să-mi asculți tînguirile nu-ți dă voie ? Sau poate fugi de mine numai ca să te lauzi față de stăpîna dumitale că n-ai vrut să le auzi ?

— Seniore, răspunse camerista, vă spun drept că mi-i rușine. Cînd vă văd, mă roade remușcarea. Stăpînă-mea a fost amăgită și eu am luat parte la amăgire. Cum să nu-mi fie rușine de dumneavoastră ?

— O, Doamne ! am strigat eu mîniat. Cum se poate una ca asta ! Vorbește mai limpede.

Atunci subreta mi-a povestit în amănunt vicleșugul de care se slujise Combados ca să mi-o ia pe Elena și,

văzînd că povestirea ei îmi sfîșie inima, a încercat să mă mîngîie ; mi-a făgăduit că are să-i vorbească stăpînei-si, are să-i arate adevărul și să-i spună că eu eram în culmea deznădejdii ; în sfîrșit, mi-a făgăduit că va face tot ce va putea ca să-mi îndulcească soarta. Făgăduiala ei mi-a dat puțină speranță și mi-a mai ușurat necazul.

Nu mai vorbesc de greutatea cu care a convins-o pe dona Elena să se întîlnească cu mine. În sfîrșit, a izbutit. Au hotărît între ele ca eu să vin pe ascuns acasă la don Blas cu cel dintîi prilej, și anume cînd el va pleca la o moșie unde se ducea din cînd în cînd să vîneze și stătea de obicei o zi sau două. Asta s-a întîmplat în curînd. Soțul a plecat la țară. Mi s-a dat de știre și m-am dus noaptea la nevastă-sa.

Am vrut să încep vorba cu mustrări, dar ea mi-a închis gura, spunîndu-mi :

— Nu-i nevoie să mai vorbim de ce-a fost. Nu trebuie să ne înduioșăm unul pe altul și te înșeli dacă crezi că am de gînd să îți dau vreo speranță. Don Gaston, îți mărturisesc fără nici un înconjur : am vrut să stăm de vorbă pe ascuns și m-am lăsat înduplecată numai pentru a-ți spune în față că de acum înainte trebuie să mă uiți. Poate aș fi mai mulțumită de soarta mea dacă ar fi legată de soarta dumitale ; dar dacă Dumnezeu a vrut altfel, trebuie să ascult de voința lui.

— Nu-i oare destul, am spus eu, că te-am pierdut ? Nu-i destul că don Blas, mai fericit decît mine, e stăpîn pe singura ființă din lume pe care o iubesc ? Mai trebuie acum nici să nu mă mai gîndesc la ea ? Vrei să-mi smulgi dragostea, să-mi iei singurul lucru de preț care mi-a mai rămas ? Ah ! crudă ce ești, crezi că un om pe care l-ai fermecat mai poate să-și vie în fire ? Cunoaște-te mai bine decît te cunoști și nu mă mai îndemna degeaba să te uit.

— Bine, atunci, a replicat ea cu hotărîre, să nu crezi cumva că am să-ți răsplătesc dragostea. Atîta îți spun, că soția lui don Blas nu va fi amanta lui don Gaston. Ia-ți gîndul de la asta. Și acum, pleacă. Să isprăvim cît mai repede o conversație de care mi-i rușine — cu

toate că gîndurile mele sînt curate — și pe care ar fi o nelegiuire s-o mai prelungesc.

La aceste cuvinte, care îmi răpeau orice speranță, am căzut la picioarele ei. Am căutat s-o înduplec. Am și plîns, ca s-o înduioșez. Dar toate acestea n-au slujit decît doar ca să-i trezească poate puțină milă, însă o milă pe care nu și-a arătat-o de loc, ci a jertfit-o datoriei. După ce am întrebuințat fără nici un folos vorbe duioase, rugăminți și tînguiri, dragostea mea s-a preschimbat deodată în mînie. Am scos spada și am vrut să mă străpung cu ea în fața neîndurătoarei Elena. Cînd a văzut ce vreau să fac, s-a repezit la mine ca să mă oprească.

— Stai, Cogollos, îmi spuse ea. Așa vrei să-mi păstrezi onoarea? Dacă te omori, ai să mă dezonorezi și toată lumea are să creadă că bărbatu-meu te-a ucis.

În deznădejdea care mă cuprinsese, nu dădeam acestor cuvinte atenția cuvenită și, dimpotrivă, nu mă gîndeam decît în ce fel să înșel sforțările pe care le făceau stăpîna și camerista ca să mă scape de mînia mea funestă; și desigur că aș fi izbutit, dacă don Blas, care fusese înștiințat că am să vin la nevastă-sa și se ascunsese după o tapiserie ca să audă ce vorbim, n-ar fi sărit repede lîngă ele.

— Don Gaston, strigă el apucîndu-mă de braț, vină-ți în fire și nu te lăsa dus de mînie.

I-am tăiat vorba și i-am spus:

— Tocmai dumneata vrei să mă oprești? Mai bine ai lua un pumnal și mi l-ai înfige în piept. Dragostea mea, oricît ar fi de nenorocită, tot te jignește. Nu-i destul că mă găsești noaptea în odaia soției dumitale? Ce-ți mai trebuie ca să te răzbuni? Ucide-mă și scapă de un om care numai după moarte ar putea să n-o mai adore pe dona Elena.

— Degeaba, răspunse don Blas, degeaba vrei să-mi atingi onoarea ca să mă faci să te omor. Ai fost pedepsit destul pentru îndrăzneala pe care ai avut-o și mă bucur atît de mult de purtarea plină de virtute a soției mele, încît o iert că și-a dat singură prilejul să se poarte așa. Ascultă-mă pe mine, Cogollos, nu te lăsa pradă deznădejdii, ca un îndrăgostit becisnic. Fii om în toată

firea și supune-te împrejurărilor, fiindcă nu se poate altfel.

Cu astfel de cuvinte, cumintele galician îmi potoli încetul cu încetul zbuciumul de care fusesem cuprins și îmi deșteptă tăria sufletească. Am plecat hotărît să mă îndepărtez de Elena și de meleagurile în care locuia. Peste două zile, m-am întors la Madrid. Aici, punîndu-mi în gînd să nu mai am altă grijă decît cum să izbutesc în viață cît mai bine, am început să mă duc pe la curte și să-mi caut acolo prieteni. Spre nenorocul meu, însă, m-am împrietenit îndeosebi cu marchizul de Villareal, mare senior portughez. Marchizul a fost bănuit că vrea să scape Portugalia de stăpînirea spaniolă și, din cauza asta, se află acum în fortăreața din Alicante. Cum ducele de Lerma știa că fusesem în strînsă legătură cu acel senior, a pus să mă aresteze și pe mine și să fiu adus aici. Ducele crede că eu aș putea fi părtaș la un lucru ca acesta. Nici n-ar putea să aducă o jignire mai adîncă unui om care e nobil și castilian.

Don Gaston își isprăvi aici povestea. Eu, atunci, i-am spus, ca să-l mîngîi :

— Onoarea domniei-tale nu poate fi jignită de această dizgrație care negreșit, mai tîrziu, se va întoarce în folosul dumitale. Cînd ducele de Lerma va afla că n-ai nici o vină, îți va oferi cu siguranță o funcție însemnată, spre a da astfel din nou, unui gentilom pe nedrept învinovățit de trădare, reputația pe care o avusese mai înainte.

Capitolul VII

SCIPION VINE LA GIL BLAS ÎN TURNUL SEGOVIEI ȘI ÎI ADUCE O MULȚIME DE VEȘTI.

În clipa asta, a intrat în odaie Tordesillas și mi-a spus :

— Domnule Gil Blas, am vorbit chiar acuma cu un tînăr care s-a înfățișat la poarta închisorii. M-a între-

bat dacă eşti închis aici. Eu, la început, n-am vrut să-i dau nici o lămurire, dar el, cu lacrimi în ochi, mi-a spus : „Preacinstite domnule castelan, nu respingeţi rugămintea umilă pe care v-o fac să-mi spuneţi dacă domnul de Santillana e aici. Eu sînt servitorul lui şi veţi face o faptă bună dacă îmi veţi da voie să-l văd. Segovia întreagă zice că sînteţi un gentilom plin de mărinimie ; am toată nădejdea că veţi fi atît de bun şi îmi veţi îngădui să vorbesc numai o clipă cu dragul meu stăpîn, care e mai mult nenorocit decît vinovat." În sfîrşit, urmă don Andres, băiatul acesta atît a stăruit, încît i-am făgăduit că deseară are să poată sta de vorbă cu dumneata.

I-am spus lui Tordesillas că nu-mi putea face plăcere mai mare decît să-mi aducă pe tînărul acela, care voia, desigur, să-mi spună lucruri ce mă interesau foarte mult. Am aşteptat cu nerăbdare clipa cînd avea să vină credinciosul meu Scipion, pentru că nici nu mă îndoiam că el era, şi nu mă înşelam. Seara i s-a dat drumul în Turn şi bucuria lui, care nu-şi găsea pereche decît doar în bucuria mea, a fost nemaipomenită cînd m-a văzut. Eu, de asemeni, încîntat că-l văd, i-am întins braţele, el mi le-a întins pe ale lui şi ne-am îmbrăţişat. Stăpînul şi secretarul nu mai sfîrşeau cu îmbrăţişările, atît de bine le părea amîndurora că se aflau iar împreună.

După ce am isprăvit cu îmbrăţişările, am întrebat pe Scipion ce mai era pe-acasă.

— Nu mai aveţi casă, îmi răspunse el. Şi ca să nu mai fie nevoie să-mi puneţi întrebări peste întrebări, am să vă spun în cîteva cuvinte ce-a fost acasă la dumneavoastră. Toate lucrurile dumneavoastră au fost furate, şi nu atîta de poliţie, cît de servitori, care, socotind că sînteţi un om pierdut pe vecie, au luat în contul simbriei tot ce-au putut lua. Noroc că am putut scăpa din ghearele lor doi saci plini cu dubloni, pe care i-am scos din ladă şi i-am pus bine. I-am dat în păstrare lui Salero şi el are să vi-i înapoieze cînd aveţi să ieşiţi din închisoare ; eu cred că n-o să mai fiţi multă vreme pensionar al maiestăţii-sale, şi asta

din pricină că ați fost arestat fără știrea ducelui de Lerma.

Am întrebat pe Scipion de unde știa că excelența-sa nu luase parte la dizgrațierea mea.

— O! știu asta foarte bine, zise el. Un prieten de-al meu, care e omul de încredere al ducelui de Uzeda, mi-a povestit de-a fir-a-păr cum s-a întîmplat cu arestarea dumneavoastră. Calderone a aflat de la un servitor că senora Sirena primea la ea noaptea, sub alt nume, pe prințul moștenitor al Spaniei și intriga asta o mînuia contele de Lemos prin mijlocirea domnului de Santillana. A vrut atunci să se răzbune atît pe mijlocitori cît și pe amanta lui. Ca să izbutească mai bine, s-a dus pe ascuns la ducele de Uzeda și i-a spus tot. Ducele de Uzeda, bucuros că a găsit un prilej ca să-și doboare dușmanul, s-a folosit de asta numaidecît. S-a înfățișat regelui și i-a povestit tot, arătîndu-i în același timp prin ce primejdii trecuse prințul. Regele, cînd a auzit asta, s-a mîniat, a trimis pe Sirena la mănăstire să se pocăiască, a exilat pe contele de Lemos și a condamnat pe Gil Blas la închisoare pe viață. Așa mi-a spus prietenul meu. Vedeți, prin urmare, că nenorocirea care v-a lovit e opera ducelui de Uzeda sau, mai bine-zis, a lui Calderone.

După ce am aflat toate aceste lucruri, m-am gîndit că situația mea s-ar putea îmbunătăți cu timpul; că ducele de Lerma, supărat că nepotu-său a fost exilat, va face tot posibilul să-l aducă iar la curte; și mi-am spus că desigur excelența-sa n-are să mă uite. Frumos lucru și speranța! A început să nu-mi pară rău că lucrurile mi se furaseră și m-am înveselit deodată, ca și cum speranța s-ar fi și împlinit. Nici gînd să-mi mai socot închisoarea drept o locuință păcătoasă, în care poate că-mi voi sfîrși zilele; dimpotrivă, mi se părea acuma mai degrabă un mijloc de care soarta se slujea ca să mă ridice la cine știe ce funcție înaltă. Fiindcă iată cum judecam eu în mine însumi: primul ministru e prieten cu don Fernando de Borgia, cu părintele Geronimo din Florența și mai ales cu cuviosul Luis de Ariaga, care îi datorește funcția deținută pe lîngă rege.

Cu ajutorul acestor amici puternici, excelența-sa își va doborî dușmanii. Sau altceva ; statul poate că-și schimbă în curînd înfățișarea ; regele e cam bolnăvicios. Cînd n-are să mai fie, prințul, fiul său, va chema imediat din exil pe contele de Lemos și contele are să mă scoată numaidecît de-aici și are să mă prezinte noului monarh, iar acesta mă va răsplăti din belșug ca să mă despăgubească de necazurile pe care le-am îndurat. Și așa, plin de pe-acuma de bucuriile viitorului, aproape nu mai simțeam durerile prezentului. Cred însă că cei doi saci de dubloni pe care secretarul meu îi dăduse în păstrare giuvaergiului au contribuit tot atîta cît și speranța la schimbarea care s-a făcut deodată în mine.

Eram prea mulțumit de sîrguința și de cinstea lui Scipion, ca să nu-i arăt acest lucru. I-am spus că-i dau jumătate din banii pe care îi scăpase din jaf. N-a primit.

— Aștept de la dumneavoastră, zise el, alt semn de recunoștință.

Mirîndu-mă de ceea ce spunea precum și de refuzul lui, l-am întrebat ce aș putea face pentru dînsul.

— Să nu ne despărțim, răspunse el. Lăsați-mă să-mi leg soarta de soarta dumneavoastră. Am față de domnia-voastră o prietenie pe care n-am avut-o față de nici un alt stăpîn.

— Iar eu, dragul meu, i-am spus, pot să te asigur că nu ai de-a face cu un ingrat. Chiar de la început, cînd ai venit să te tocmești la mine, mi-ai plăcut. Se vede că ne-am născut amîndoi în zodia Cumpenei sau în zodia Gemenilor, cele două zodii care se zice că unesc pe oameni. Primesc bucuros însoțirea pe care mi-o propui și, ca s-o începem de pe-acum, am să rog pe seniorul castelan să te închidă și pe tine cu mine, aici în turn.

— Are să-mi facă plăcere. Tocmai asta voiam și eu. Aveam de gînd să vă rog să-i cereți acest hatîr. Tovărășia dumneavoastră mi-i mai scumpă decît libertatea. Doar din cînd în cînd am să ies, să mă duc la Madrid, să mai adulmec puțin ce-i prin birouri și să văd dacă nu cumva s-a ivit la curte vreo schimbare care ar putea să vă fie de folos ; veți avea astfel în mine, deodată, un confident, un curier și un spion.

Foloasele acestea erau prea mari ca să mă lipsesc de ele. Am ţinut deci pe lîngă mine pe un om aşa de trebuincios, şi asta cu îngăduinţa îndatoritorului nostru castelan, care a crezut de cuviinţă să-mi dea această mîngîiere.

Capitolul VIII

DESPRE PRIMA CĂLĂTORIE A LUI SCIPION LA MADRID. DE CE S-A DUS ŞI CE A FĂCUT ACOLO. GIL BLAS SE ÎMBOLNĂVEŞTE. URMĂRILE BOLII.

Dacă spunem de obicei că duşmanii cei mai mari pe care îi avem sînt servitorii noştri, trebuie de asemenea să spunem că ei sînt prietenii noştri cei mai buni, atunci cînd ne sînt credincioşi şi ţin la noi. După sîrguinţa pe care Scipion o arătase faţă de mine, nu mai puteam să văd în el decît un alt eu însumi. De aici înainte n-a mai fost nici o subordonare între Gil Blas şi secretarul lui. Nici o ceremonie între ei. Au stat amîndoi într-o odaie şi au avut amîndoi un pat şi o masă.

Scipion era un om foarte vesel. Puteai să spui cu drept cuvînt că e om de viaţă. Pe lîngă asta, se dovedea şi cu scaun la cap, iar sfaturile lui îmi erau de folos.

— Dragul meu, i-am spus o dată, eu cred că n-ar fi rău să scriu ducelui de Lerma. Asta n-ar putea să strice. Tu ce zici?

— Oamenii aceştia sus-puşi, îmi răspunse el, sînt aşa de schimbători, că nu ştiu, zău, cum ar fi primită scrisoarea dumneavoastră. Totuşi, sînt şi eu de părere să-i scrieţi, fie cum o fi. Deşi ministrul vă iubeşte, nu trebuie totuşi să aşteptaţi ca să-şi aducă aminte el de dumneavoastră. Protectori ca domnia-sa uită repede pe oamenii de care nu mai aud vorbindu-se.

— Asta e foarte adevărat, am replicat eu; totuşi, cu ducele e altceva. Ştiu că e un om binevoitor. Îi pare

rău, sînt convins, că am atîtea necazuri şi îşi aduce mereu aminte de asta. Ca să mă scoată din închisoare, eu cred că aşteaptă mai întîi să-i treacă regelui mînia.

— Foarte bine! zise el. Nici eu nu doresc altceva decît ca excelenţa-sa să fie aşa cum spuneţi. Scrieţi-i o scrisoare care să-l înduioşeze şi rugaţi-l să vă dea ajutor. Am să-i duc scrisoarea şi vă făgăduiesc că i-o dau chiar lui în mînă.

Am cerut imediat hîrtie şi cerneală şi am compus o scrisoare elocventă, pe care Scipion o socoti patetică, iar Tordesillas o puse mai presus chiar decît omiliile arhiepiscopului de Granada.

Trăgeam nădejde că ducele de Lerma va fi cuprins de milă cînd va ceti descrierea tristă a unei stări nenorocite în care nu mă aflam de loc; şi, plin de această încredere, l-am trimis pe Scipion la Madrid. Cum a ajuns, s-a şi dus la duce. A dat acolo de un camerier prieten cu mine care i-a înlesnit intrarea.

— Monseniore, spuse Scipion excelenţei-sale, dîndu-i scrisoarea, un slujitor al dumneavoastră credincios, aflat acum pe paie, într-o temniţă întunecoasă din Turnul Segoviei, vă roagă cu umilinţă să cetiţi această scrisoare pe care un gardian, avînd milă de dînsul, i-a dat înlesnire s-o scrie.

Ministrul deschise scrisoarea şi o ceti. Dar deşi văzu în ea un tablou care ar fi înduioşat chiar sufletul cel mai aspru, nu numai că nu s-a înduioşat, ci a ridicat glasul şi a spus mînios curierului, faţă de alte cîteva persoane care erau de faţă:

— Du-te şi spune lui Santillana că e un nerușinat dacă îndrăzneşte să-mi mai scrie, după fapta ticăloasă pe care a făcut-o şi pentru care e pedepsit aşa cum trebuie. E un păcătos şi nu vreau să mai am nimic de-a face cu el; să nu se bizuie de loc pe sprijinul meu; mînia regelui e asupra lui.

Scipion, oricît era el de obraznic, a fost uluit de acest răspuns. Cu toată tulburarea lui, a încercat însă să mai stăruie:

— Monseniore, a replicat el, bietul prizonier are să moară de durere cînd va afla ce-aţi spus despre dînsul.

Ducele n-a mai răspuns apărătorului meu decît privindu-l pieziș și întorcîndu-i spatele. Așa s-a purtat cu mine acest ministru, ca să nu se afle ce rol jucase în intriga amoroasă a prințului moștenitor. La asta trebuie să se aștepte toți mijlocitorii mărunți, de care marii seniori se slujesc în uneltirile lor tainice și primejdioase.

Cînd secretarul meu s-a întors la Segovia și mi-a spus ce succes a avut însărcinarea lui, m-am scufundat din nou în abisul înfricoșător în care fusesem îndată după sosirea la închisoare. Mi se părea chiar că sînt acuma și mai nenorocit, fiindcă ducele de Lerma nu mă mai ocrotea. Nu mai aveam nici un curaj și orice mi se spunea ca să mă îmbărbăteze era zadarnic ; o mîhnire cumplită puse iar stăpînire pe mine și de mîhnirea asta m-am îmbolnăvit greu și am căzut la pat.

Seniorul castelan, care voia să scap cu viață, închipuindu-și că cel mai bun lucru era să ceară ajutorul medicilor, mi-a adus doi dintre ei, care grozav păreau să fie niște credincioși servitori ai zeiței Libitina [1].

— Domnule Gil Blas, îmi spuse el, dumnealor sînt doctori și au să te pună pe picioare în scurtă vreme.

Eram așa de pornit împotriva tuturor doctorilor în medicină, încît desigur că i-aș fi primit foarte urît pe aceștia, dacă aș fi ținut cît de puțin la viață ; dar îmi era lehamite de toate, așa că i-am mulțumit în gînd lui Tordesillas că vrea să mă dea pe mîna lor.

— Mai întîi de toate, domnule, îmi spuse unul dintre ei, trebuie să aveți încredere în noi !

— Am o încredere desăvîrșită, am răspuns eu ; cu ajutorul domniilor-voastre, sînt sigur că peste cîteva zile am să mă lecuiesc de toate relele.

— Da, zise el, cu ajutorul lui Dumnezeu o să vă lecuiți și noi vom face tot ce vom putea pentru asta.

Și, într-adevăr, domnii aceștia au lucrat de minune și m-au tratat așa de straşnic, încît mă duceam pe lumea cealaltă repede-repede. Don Andres, crezînd că n-o să mă mai fac bine, a chemat pe un călugăr franciscan ca să mă pregătească de moarte ; cuviosul, după ce și-a îndeplinit slujba, a plecat, iar eu, crezînd că mi s-a

[1] Zeița care se îngrijea de înmormîntări, în mitologia latină.

apropiat sfîrșitul, am făcut semn lui Scipion să se apropie de pat.

— Dragul meu, i-am spus cu o voce aproape stinsă, din cauză că medicii și luările de sînge mă slăbiseră cumplit, unul din sacii care sînt la Gabriel ți-l las ție; pe celălalt, te rog din suflet să-l duci în Asturii tatii și mamei, care au mare nevoie, dacă or mai fi trăind. Dar tare mă tem că n-au mai putut să îndure lipsa mea de recunoștință față de dînșii. Muscada le-a spus, desigur, ce aspru sînt la suflet și asta i-o fi supărat așa de tare, că poate au și murit. Dacă Dumnezeu i-a mai ținut în viață cu toată nepăsarea mea față de dragostea lor, să le dai sacul cu bani și să-i rogi să mă ierte că m-am purtat așa de rău cu dînșii; iar dacă au murit, dă banii aceia la biserică pentru pomenirea lor și a mea și pentru odihna sufletelor noastre.

Spunînd acestea, i-am dat mîna și el mi-a udat-o cu lacrimi, fără să poată rosti un cuvînt, atît era de mîhnit bietul băiat la gîndul că are să mă piardă. Asta dovedește că plînsul unui moștenitor nu este chiar întotdeauna un rîs ascuns sub o mască.

Mă așteptam așadar, să mor. M-am înșelat însă în așteptarea mea. Doctorii mei, părăsindu-mă și lăsînd natura să lucreze singură, m-au scăpat în acest chip de boală. Febra, care după pronosticul lor trebuia să mă răpună, m-a lăsat deodată, parcă anume ca să-i dea de rușine. Am avut mare noroc și încetul cu încetul m-am însănătoșit. O desăvîrșită liniște sufletească a fost rodul bolii mele. N-am mai avut nevoie de nici o mîngîiere. Am rămas, față de bogății și de onoruri, cu tot disprețul pe care mi-l insuflase gîndul că am să mor în curînd; și, redat mie însumi, mi-am binecuvîntat nenorocirea. Am mulțumit cerului ca de un mare dar pe care mi-l făcuse și m-am hotărît cu strășnicie să nu mă mai întorc la curte, chiar dacă ducele de Lerma m-ar chema înapoi. Mi-am pus în gînd că, dacă voi ieși vreodată din închisoare, să-mi cumpăr o căsuță la țară și să trăiesc ca un filozof.

Confidentului meu i se păru și lui că acesta era cel mai bun lucru de făcut și, ca să-l pot face cît mai re-

pede, îmi spuse că se duce la Madrid să ceară scoaterea mea din închisoare.

— Uite ce m-am gîndit, zise el. Știu eu pe cineva care are să vă poată fi de folos. E camerista favorită a doicii prințului ; fată deșteaptă. Am s-o pun să vorbească cu stăpînă-sa ; am să încerc toate mijloacele ca să vă scot din turnul ăsta care, oricum, e o închisoare, oricît de bine ați trăi aici.

— Ai dreptate, am spus eu. Du-te, dragul meu, și vezi ce-i de făcut. De ne-am vedea mai repede în căsuța noastră !

Capitolul IX

SCIPION SE ÎNTOARCE LA MADRID. CUM ȘI ÎN CE CONDIȚII A SCOS DIN ÎNCHISOARE PE GIL BLAS. UNDE S-AU DUS AMÎNDOI DUPĂ CE AU IEȘIT DIN TURNUL SEGOVIEI ȘI CE AU VORBIT ÎNTRE EI.

Scipion, așadar, a plecat iar la Madrid ; iar eu, așteptînd să se întoarcă, m-am cufundat în lectură. Tordesillas îmi dădea cîte cărți voiam. Le împrumuta de la un comandor bătrîn care nu știa să cetească, dar avea o bibliotecă frumoasă, ca să-și dea aere de om învățat. Îmi plăceau mai cu seamă lucrările de morală, pentru că găseam în ele pasaje care îmi întăreau scîrba față de curte și pofta de singurătate.

Am petrecut trei săptămîni, în care n-am primit nici o știre de la mijlocitorul meu. În sfîrșit, s-a întors și mi-a spus vesel :

— De data asta vă aduc vești bune. Doamna doică vă dă tot sprijinul. Camerista ei, la rugămintea mea și cu o sută de pistoli pe care i-am dat, a fost de treabă și a îndemnat-o să roage pe prințul moștenitor să vă scoată din închisoare. Prințul, care, după cum v-am spus de multe ori, face tot ce-i cere ea, a făgăduit să stăruie pe lîngă rege să vă dea drumul. Am venit nu-

mai să vă spun și acuma mă întorc iar, ca să duc lucrurile pînă la capăt.

După ce a vorbit astfel, a plecat și s-a întors la curte. A treia lui călătorie n-a fost lungă. Peste o săptămînă s-a întors și mi-a adus știrea că prințul dobîndise de la rege, nu fără osteneală, libertatea mea. Lucrul acesta a fost adeverit chiar în ziua aceea de către seniorul castelan, care a venit și mi-a spus, îmbrățișîndu-mă :

— Dragă Gil Blas, ești liber. Porțile închisorii îți sînt deschise, dar numai cu două condiții care poate că au să te întristeze, dar pe care sînt dator să ți le spun. Maiestatea-sa nu-ți mai dă voie să vii pe la curte și îți poruncește să pleci din cele două Castilii pînă într-o lună. Îmi pare foarte rău că nu mai poți să te duci la curte.

— Și mie îmi pare foarte bine, am răspuns. Numai eu știu ce gîndesc despre viața de acolo. Am cerut regelui să mă ierte de pedeapsă și văd cu bucurie nu numai că m-a iertat, dar m-a și răsplătit.

Fiind, așadar, sigur acuma că nu mai eram prizonier, am închiriat doi catîri pe care, a doua zi am încălecat eu și Scipion, după ce însă mi-am luat rămas bun de la Cogollos și am mulțumit de mii de ori lui Tordesillas pentru toate dovezile de prietenie pe care le primisem de la el. Am pornit veseli la Madrid ca să luăm de la senior Gabriel sacii cu bani, fiecare din ei cu cîte cinci sute de dubloni. Pe drum, tovarășul meu îmi spuse :

— Chiar dacă nu sîntem așa de bogați ca să cumpărăm o moșie strașnică, o să putem cumpăra măcar una potrivită.

— Chiar dacă am avea numai o colibă și tot aș fi mulțumit, i-am răspuns eu. Deși sînt de-abia la mijlocul vieții, m-am săturat de lume și de azi înainte am de gînd să trăiesc numai după capul meu. Și, pe lîngă asta, am să-ți spun că mă gîndesc cu mare plăcere la viața de la țară și mă bucur de pe-acuma că voi începe să trăiesc acolo. Parcă și văd pășunile smălțate și aud cum cîntă privighetorile și cum șopotesc pîraiele. Mi se pare că sînt cînd la vînătoare, cînd la pescuit. Gîndește-te, dragul meu, la plăcerile de tot felul care ne așteaptă în singurătate și ai să te bucuri ca și mine.

Cît privește hrana, cea mai simplă va fi cea mai bună. O bucată de pîine ne va fi destul, cînd ne va fi foame. Avem s-o mîncăm cu atîta poftă, încît are să ni se pară minunată. Plăcerea nu e în bunătatea bucatelor, ea este numai în noi înșine ; și lucrul acesta e foarte adevărat pentru că mie nu-mi plac mesele cu mîncăruri alese și multe. Cumpătarea e un izvor de plăceri minunat pentru sănătate.

— Cu voia domniei-voastre, domnule Gil Blas, spuse secretarul meu, eu nu cred că-i chiar așa în ce privește cumpătarea asta pe care mi-o descrieți atît de frumos. De ce adică să ne hrănim ca niște Diogeni[1] ? Dacă n-avem să mîncăm prost, n-are să ne meargă rău. Ascultați-mă pe mine, dacă cu ajutorul lui Dumnezeu avem cu ce să trăim bine în singurătatea noastră, să nu ne-apucăm să facem acolo locașul foamei și al sărăciei. Cînd vom avea moșie, ne vom aduce vinuri bune și de-ale mîncării, așa cum trebuie să aibă niște oameni deștepți, care se duc departe de lume nu ca să renunțe la plăcerile vieții, ci dimpotrivă, ca să se bucure și mai mult de ele în liniște. „Ce ai în casă, zice Hesiod[2], nu strică ; pe cînd ce nu ai, poate să strice. Mai bine să ai în casă lucrurile care îți trebuie, decît să nu le ai și să le dorești."

— Bravo, Scipion, i-am spus eu, da de unde cunoști poeții greci ? Unde ai făcut cunoștință cu Hesiod ?

— La un savant, răspunse el. La Salamanca, am fost cîtăva vreme în slujba unui învățat, care era mare comentator. Cît ai zice pis, îți și făcea un coșcogeamite volum ; îl ticluia din pasaje ebraice, grecești și latinești pe care le scotea de prin cărțile lui din bibliotecă și le traducea în spaniolă. Eu îi eram copist și, tot copiind am învățat pe de rost o mulțime de cugetări de seamă, ca aceea pe care v-am citat-o.

— Dacă-i așa, atunci ți-ai împodobit bine mintea. Și acum, ca să ne întoarcem la ce spuneam, în ce ținut al

[1] Diogene Cinicul (413—323 î.e.n.), filozof grec, după care adevărata înțelepciune ar fi să trăiești cît mai conform legilor naturii, disprețuind bogăția și convenințele sociale.

[2] Poet grec (sec. IX—VIII î.e.n.), autorul cunoscutei lucrări *Munci și zile*.

Spaniei crezi că ar fi mai bine să ne stabilim reşedinţa noastră filozofică ?

— Eu cred că în Aragon, zise confidentul meu. Acolo sînt locuri frumoase şi vom putea să ducem o viaţă minunată.

— Bun, să alegem Aragonul. De-am găsi acolo un loc să-mi ofere toate plăcerile cu care închipuirea mea se nutreşte !

Capitolul X

CE AU FĂCUT CÎND AU AJUNS LA MADRID, CU CINE S-A ÎNTÎLNIT GIL BLAS PE STRADĂ ŞI CE URMĂRI A AVUT ACEASTĂ ÎNTÎLNIRE.

Cînd am ajuns la Madrid, am tras la un hotel, unde stătuse Scipion cînd cu călătoriile lui din vremea din urmă. Cel dintîi lucru pe care l-am făcut a fost să ne ducem la Salero, ca să ne luăm de la el banii. Ne-a primit foarte bine şi mi-a spus cît se bucură că am scăpat ; apoi a adăugat :

— Trebuie să-ţi spun că am fost aşa de uluit de păţania dumitale, încît nu mai am poftă să mă înrudesc cu curteni. Soarta lor e prea schimbătoare. Mi-am dat fata după un negustor bogat.

— Foarte bine ai făcut, am spus eu ; e un lucru cu temei ; şi, în afară de asta, un burghez care ajunge socrul unui nobil nu-i întotdeauna mulţumit de ginere-său.

Apoi, schimbînd vorba şi intrînd in miezul chestiunii :

— Domnule Gabriel, fiţi vă rog bun şi daţi-ne cele două mii de pistoli pe care...

— Banii sînt aici, îmi tăie vorba giuvaergiul, şi ducîndu-ne în cabinetul lui, ne-a arătat doi saci pe care erau lipite nişte etichete cu aceste cuvinte : „Aceşti saci cu dubloni sînt ai domnului Gil Blas de Santillana". Poftim, zise el, aici e depozitul domniei-voastre aşa cum mi-a fost încredinţat.

Am mulțumit lui Salero de serviciul pe care mi-l făcuse și, fără să mă întristez de loc că nu mă însurasem cu fiică-sa, am luat împreună cu Scipion banii, i-am dus la hotel și aici i-am numărat. Erau toți, afară de cincizeci care fuseseră cheltuiți cu scoaterea mea din închisoare. Nu ne mai gîndeam acum decît să ne pregătim ca să putem pleca în Aragon. Secretarul meu s-a îngrijit de cumpărarea unei trăsuri cu doi catîri. Eu am cumpărat rufe și haine. În timp ce umblam încoace și încolo prin oraș ca să tîrguiesc ce aveam nevoie, m-am întîlnit cu baronul de Steinbach, ofițerul acela din garda germană care îl crescuse pe don Alfonso.

L-am salutat, iar el, cînd m-a văzut, a venit la mine și m-a luat în brațe.

— Mă bucur foarte mult, i-am spus, că vă văd sănătos și voinic și că am totodată prilejul să aflu ce mai fac scumpii mei don Cesar și don Alfonso de Leyva.

— Pot să-ți spun asta foarte bine, pentru că sînt acuma în Madrid și stau amîndoi la mine. Sînt vreo trei luni de cînd au venit ca să mulțumească regelui pentru o răsplată pe care don Alfonso a primit-o în amintirea serviciilor aduse țării de către strămoșii lui. A fost făcut guvernator al Valenciei, cu toate că n-a cerut funcția asta și nici n-a rugat pe careva s-o ceară pentru dînsul. E un lucru cît se poate de frumos și care dovedește că suveranul nostru răsplătește vrednicia așa cum se cuvine.

Deși știam mai bine decît Steinbach care era adevărul în treaba asta, m-am prefăcut că habar n-aveam de ce-mi spunea. M-am arătat atît de dornic să salut pe vechii mei stăpîni, încît el mi-a îndeplinit dorința și m-a dus la dînșii chiar atunci. Voiam să-l pun la încercare pe don Alfonso și să văd dacă îi mai rămăsese ceva din prietenia față de mine. L-am găsit jucînd șah, într-un salon, cu baroana de Steinbach. Cînd m-a zărit, s-a ridicat de la masă, a venit repede la mine și m-a îmbrățișat, spunîndu-mi cu un glas în care se simțea o bucurie adevărată :

— Santillana ! Bine, în sfîrșit, că te văd iar ! Mă bucur din tot sufletul. Dacă ar fi fost după mine, nu ne-am fi despărțit niciodată. Îți aduci aminte că te-am

rugat să nu pleci de la Leyva. Dar n-ai vrut să-mi asculți rugămintea. Totuși, nu-ți fac mustrări din cauza asta. Chiar înțeleg foarte bine de ce-ai plecat. Numai că de-atunci încoace ai fi putut să-mi scrii și mie unde ești ; n-aș mai fi pus lumea să te caute degeaba la Granada, unde cumnatu-meu, don Fernando, îmi scrisese că erai. Și acum, după acest mic reproș, spune-mi ce faci la Madrid. Ai desigur vreo funcție. Să știi că iau parte mai mult decît oricînd la tot ce te privește.

— Seniore, i-am răspuns, nici nu sînt patru luni de cînd ocupam la curte o slujbă destul de însemnată. Aveam cinstea să fiu secretar și confident al ducelui de Lerma.

— Cum ? strigă don Alfonso grozav de mirat, ai fost omul de încredere al primului ministru ?

— Am cîștigat încrederea lui și pe urmă am pierdut-o, așa cum am să vă spun îndată.

I-am povestit toată întîmplarea mea și am isprăvit spunîndu-i de hotărîrea pe care o luasem să-mi cumpăr, cu puținii bani pe care îi mai aveam, o căsuță și să duc o viață retrasă.

Don Alfonso, după ce m-a ascultat cu mare atenție, mi-a spus :

— Dragă Gil Blas, știi că eu întotdeauna am ținut la tine. Îmi ești mai drag ca niciodată și vreau să-ți dovedesc asta, căci, cu ajutorul lui Dumnezeu, pot să-ți sporesc averea. Nu vreau să mai fii la voia soartei. Vreau să te scot de sub puterea ei și să te fac stăpîn pe un bun pe care n-are să ți-l mai poată lua. Zici că vrei să stai la țară ; uite, îți dau o moșioară pe care o avem lîngă Llirias, la patru leghe de Valencia. Știi care este. Darul acesta ți-l putem face fără nici o stinghereală. Sînt sigur că tata n-are să mă dezaprobe, iar Serafinei are să-i facă mare plăcere.

M-am aruncat la picioarele lui don Alfonso, dar el m-a ridicat îndată. I-am sărutat mîna și, bucurîndu-mă de inima lui bună mai mult chiar decît de dania pe care mi-o făcea, i-am spus :

— Seniore, mă bucur că vă purtați așa de frumos cu mine. Îmi pare bine că-mi faceți darul acesta înainte de a vă fi spus ce serviciu v-am adus ; îmi face mai

mare plăcere să-l capăt de la mărinimia şi nu de la recunoştinţa domniei-voastre.

Don Alfonso s-a mirat de ce spuneam şi m-a întrebat despre ce serviciu era vorba. I-am povestit toate cu deamănuntul şi atunci s-a mirat şi mai tare. Nici prin gînd nu i-ar fi trecut, cum nu i-ar fi trecut nici baronului de Steinbach, că funcţia de guvernator al Valenciei o căpătase datorită mie. Dar cum nu putea fi nici o îndoială că aşa era, mi-a spus :

— Gil Blas, fiindcă îţi datoresc ţie funcţia, nu vreau să mă mărginesc numai la moşioara de la Llirias. Îţi mai dau şi două mii de ducaţi pe an.

— Nu, senior, don Alfonso ! am strigat eu. Nu-mi deşteptaţi avariţia. Averea prea mare strică pe oameni. Am făcut această experienţă din belşug. Primesc bucuros moşia dumneavoastră de la Llirias. Am să trăiesc foarte bine acolo cu ceea ce am. Asta îmi ajunge şi nu numai că nu vreau mai mult, dar aş fi gata chiar să dau tot ce am de prisos. Bogăţia e o povară atunci cînd vrei să trăieşti în linişte.

În vreme ce vorbeam aşa, a venit don Cesar. Cînd m-a văzut s-a bucurat ca şi fiu-său, iar cînd a aflat ce-mi datora familia lui, a stăruit şi el să primesc banii. Am refuzat din nou. În sfîrşit, tatăl şi fiul m-au luat şi m-au dus chiar atunci la un notar şi au făcut actul de donaţie pe care l-au semnat cu mai multă plăcere decît ar fi semnat un act în folosul lor. Apoi mi l-au dat în mînă, spunîndu-mi că moşia de la Llirias nu mai era a lor şi că puteam s-o iau în posesie cînd voiam. După aceea, s-au întors la baronul de Steinbach, iar eu am zburat, nu altceva, pînă la hotel şi aici l-am umplut de admiraţie pe secretarul meu cînd i-am adus vestea că eram acuma stăpîni pe o moşie în ţinutul Valenciei şi cînd i-am povestit în ce chip o dobîndisem.

— Cît o fi făcînd moşioara ? m-a întrebat Scipion.

— Cinci sute de ducaţi venit, i-am răspuns. Şi pot să te asigur că e un loc singuratic şi plăcut. Ştiu asta, pentru că am fost pe-acolo de multe ori cînd eram intendentul seniorilor de Leyva. E o casă nu prea mare, pe malul Guadalquivîrului, într-un cătun numai de vreo cîteva familii, iar împrejurimile sînt minunate.

— Ce-mi place și mai mult, zise Scipion, este că o să avem acolo vînat de soi și vin de Benicarlo, un tămîios strașnic. Eu zic, patroane, să nu mai pierdem vremea, să lăsăm lumea și să ne ducem în sihăstria noastră.

— Asta vreau și eu, dar vreau, înainte de toate, să fac o plimbare prin Asturii. Tata și mama n-o duc prea bine. Vreau să mă duc să-i iau și să-i duc la Llirias, să-și petreacă acolo, în liniște, zilele pe care le mai au de trăit. Poate că Dumnezeu mi-a dat prilejul să găsesc locul acela ca să le fie lor de adăpost ; și m-ar pedepsi dacă nu i-aș aduce acolo.

Scipion spuse că bine m-am gîndit și m-a îndemnat chiar să fac asta cît mai repede.

— Să nu pierdem vremea, zise el. Am și cumpărat trăsura. Să cumpărăm și catîrii și să plecăm la Oviedo.

— Da, dragul meu, i-am răspuns. Să plecăm cît mai degrabă. Cred că este neapărat o datorie din partea mea să împart bucuriile unei vieți liniștite cu părinții mei. În curînd, vom fi în cătunul nostru. Și, cînd am să ajung acolo, am să scriu cu litere de aur, pe ușa casei, aceste două versuri latinești :

Inveni portum. Spes et Fortuna valete.
Sat me lusistis ; ludite nunc alios. [1]

---

[1] *Am ajuns în port. Speranță și Noroc, rămîneți cu bine. Destul v-ați bătut joc de mine ; mai bateți-vă joc și de alții.*

CARTEA A ZECEA

Capitolul I

GIL BLAS PLEACĂ ÎN ASTURII. CÎND TRECE PRIN VALLADOLID, SE DUCE LA DOCTORUL SANGRADO, FOSTUL LUI STĂPÎN. TOT AICI SE ÎNTÎLNEȘTE DIN ÎNTÎMPLARE CU DOMNUL MANUEL ORDONEZ, ADMINISTRATORUL AZILULUI.

Pe vremea cînd mă pregăteam să plec din Madrid cu Scipion și să mă duc în Asturii, papa Paul al V-lea numi cardinal pe ducele de Lerma. Papa, voind să instituiască Inchiziția în regatul Neapolului, acordă purpura de cardinal ducelui, spre a-l îndemna astfel să hotărască pe rege să încuviințeze un plan atît de lăudabil. Toți cei care cunoșteau bine pe acest nou membru al Sfîntului Colegiu se gîndiră, ca și mine, că biserica o nimerise de minune cu alegerea lui.

Lui Scipion i-ar fi plăcut mai mult să mă vadă iar într-un post strălucit la curte, decît scufundat în singurătate; de aceea mă sfătui să mă înfățișez noului cardinal.

— Poate că, îmi spuse el, cînd eminența-sa are să vadă că ați ieșit din închisoare din ordinul regelui, nu va mai socoti de cuviință să facă pe supăratul cu dumneavoastră și vă va primi din nou în slujbă.

— Uiți, Scipion, că eu am căpătat libertatea numai cu condiția să plec imediat din Castilia. Crezi poate

că nu-mi mai place castelul din Llirias chiar de pe-acum ? Ţi-am spus şi îţi mai spun : chiar dacă ducele de Lerma s-ar arăta din nou binevoitor cu mine, chiar dacă mi-ar da slujba lui don Rodrigo de Calderone, n-aş primi. Hotărîrea mea e nestrămutată, plec la Oviedo, îmi iau părinţii şi mă duc cu ei la Llirias. Tu, dacă îţi pare rău că ţi-ai legat soarta de soarta mea, spune-mi. Îţi dau jumătate din bani şi după aceea te duci la Madrid şi te căpătuieşti acolo cum poţi mai bine.

— Cum puteţi crede că mi-ar fi urît să vin cu dumneavoastră ? spuse secretarul meu, cam atins de aceste cuvinte. Bănuiala asta jigneşte zelul şi dragostea mea faţă de dumneavoastră. Cum, va să zică Scipion, secretarul credincios care, spre a lua parte la necazurile domniei-voastre, şi-ar fi petrecut bucuros toată viaţa în Turnul Segoviei, n-ar vrea acuma să vă însoţească într-un loc atît de îmbietor ? Nu, seniore, nu vreau de loc să vă întorc de la hotărîrea pe care aţi luat-o. A fost numai un şiretlic de-al meu : cînd v-am sfătuit să vă duceţi la ducele de Lerma, am vrut să vă pun la încercare şi să văd dacă n-a mai rămas cumva în dumneavoastră vreo urmă de ambiţie. Foarte bine, dacă nu mai ţineţi la măriri, să lăsăm curtea cît mai degrabă şi să ne ducem să gustăm plăcerile acelea nevinovate şi minunate la care ne gîndim cu atîta încîntare.

Într-adevăr, peste cîteva zile am plecat într-o trăsură trasă de doi catîri, mînaţi de un băiat cu care am crezut de cuviinţă să-mi sporesc alaiul. În seara primei zile, ne-am oprit şi am dormit la Alcala de Henares, a doua zi la Segovia, iar de aici, fără să mă mai duc să-l văd pe mărinimosul Tordesillas, am plecat şi am ajuns la Penaful pe Duero şi în ziua următoare la Valladolid. Cînd am ajuns în acest oraş, nu m-am putut opri să nu oftez adînc. Tovarăşul meu, cînd a auzit cum oftam, m-a întrebat ce am. I-am răspuns :

— Dragul meu, eu aici m-am îndeletnicit multă vreme cu medicina. Cînd mă gîndesc la asta, nu mă simt bine. Mă mustră cugetul. Ce să zic, mi se pare deodată că toţi bolnavii pe care i-am omorît ies din groapă şi se reped la mine să mă facă bucăţi.

— Ce imaginație! spuse secretarul meu. Sînteți prea bun. De ce trebuie să vă pară rău că ați avut meseria asta? Uitați-vă la medicii bătrîni; au ei mustrări de cuget? Da de unde! Îi dau înainte; dacă un bolnav moare, aruncă vina pe natură; dacă scapă, zic că e datorită lor.

— Da, adevărat; doctorul Sangrado, a cărui metodă o urmam și eu cu strășnicie, așa era. Douăzeci de oameni pe zi mureau de mîna lui; el, însă, rămînea convins că leacul cel mai bun e să iei sînge bolnavului și să-i dai să bea apă multă; aplica aceste două specifice, cum le zicea el, la toate bolile și credea că pacienții lui mor din cauză că nu li s-a luat destul sînge și n-au băut destulă apă.

— Un personaj nemaipomenit! exclamă Scipion și izbucni în rîs.

— Dacă vrei să-l vezi și să-l auzi, hai pe la el, de-o mai fi trăind și o mai fi stînd în Valladolid, ceea ce nu prea cred, fiindcă era bătrîn chiar cînd am plecat eu de la dînsul, iar de atunci a trecut destulă vreme.

Cum am ajuns la hotelul unde voiam să tragem, am și întrebat de doctor. Am aflat că nu murise, dar că la vîrsta lui, nemaiputînd să se ducă pe la bolnavi, nici să se miște prea mult, lăsase locul altor doctori, care se făcuseră vestiți cu un tratament nou, însă nu mai bun decît al lui. Ne-am hotărît atunci să rămînem la Valladolid a doua zi, ca să se odihnească puțin catîrii și totodată să mergem pe la senior Sangrado. Ne-am dus pe la el la zece dimineața. Ședea într-un fotoliu, cu o carte în mînă. Cînd ne-a văzut, s-a sculat și a venit să ne întîmpine, cu un mers destul de sprinten la un septuagenar, și ne-a întrebat ce dorim.

— Domnule doctor, i-am spus eu, uitați-vă la mine. Nu mă mai cunoașteți? Am cinstea să fiu un elev de-al dumneavoastră. Nu vă mai aduceți aminte de un oarecare Gil Blas, care a stat pe vremuri la dumneavoastră și v-a fost locțiitor?

— Santillana, dumneata ești? spuse el și mă îmbrățișă. Nu te-aș fi cunoscut. Îmi pare bine că te văd. Ce-ai făcut de cînd ai plecat de la mine? Tot de medicină te-ai ocupat, nu?

— Mi-ar fi plăcut să mă ocup, dar, din cauza împrejurărilor, n-am putut.

— Păcat, zise Sangrado. Cu principiile pe care le-ai învățat de la mine, ai fi ajuns medic iscusit, dar numai dacă te-ar fi ferit Dumnezeu de dragostea primejdioasă a chimiei. Ah, dragul meu, urmă el pe un ton îndurerat și declamator, ce schimbare în medicină de cîtva timp ! Sînt uimit și indignat și am și de ce să fiu. Arta aceasta e despuiată de orice cinste și de orice demnitate. Arta asta care, de cînd lumea, s-a îngrijit de sănătatea oamenilor, a ajuns acum pe mîna tuturor nerușinaților, a tuturor îngîmfaților și nepricepuților. Faptele vorbesc și în curînd pînă și pietrele vor striga împotriva tîlhăriei medicilor celor noi : *lapides clamabunt* [1]. Sînt aici în oraș medici, sau așa-zișI medici, care s-au înhămat la carul triumfal al antimoniului : *currus triumphalis Antimonii.* Niște scăpați din școala lui Paracelsus [2], niște adoratori ai *kermesului,* niște șarlatani care reduc toată știința medicinii la prepararea unor droguri chimice. Ce să vă spun ? Metoda lor e o harababură întreagă. De pildă, altădată, foarte rar se lua sînge de la picioare, acuma numai de la picioare se ia. Purgativele de altădată, ușoare și benigne, s-au transformat acum în vomitive și în kermes. E un haos în care fiecare face ce vrea și trece dincolo de îngrădirile înțelepte statornicite de magisterii noștri de odinioară.

Cu toate că îmi venea să rîd auzind această declarație caraghioasă, totuși, m-am ținut și n-am rîs ; ba chiar mai mult decît atîta, am perorat și eu împotriva kermesului, deși habar n-aveam ce-i aia și am afurisit într-o doară pe cei care l-au născocit. Scipion, cînd a văzut că-mi bat joc, a început și el să taie la piroane.

— Domnule doctor, spuse el lui Sangrado, eu sînt nepotul unui doctor din școala veche, așa că o să-mi dați voie să mă ridic, împreună cu dumneavoastră, împotriva leacurilor chimice. Unchiul meu, Dumnezeu să-l ierte, era un înfocat partizan al lui Hippocrate și de multe ori s-a luat la bătaie cu empiricii, fiindcă aceștia

[1] Pietrele vor striga (lat.).

[2] Philippus Bombastus, zis și Paracelsus (1493—1541), alchimist și medic elvețian.

nu vorbesc cu destul respect de acel rege al medicinei. Bunul simț nu minte. Aș sluji bucuros de călău acestor novatori ignoranți, de care aveți dreptate să vă plîngeți cu atîta elocvență. Cîtă tulburare nu aduc pe lume ticăloșii aceștia!

— Tulburarea asta, zise doctorul, merge chiar mai departe decît crezi. Eu am publicat o carte împotriva banditismului medicinei; n-a slujit la nimic, pentru că banditismul acesta sporește pe zi ce trece. Chirurgii, care vor acuma numaidecît să fie luați drept medici, chiar își închipuie că sînt, cînd văd că n-au altceva de făcut decît să dea bolnavilor kermes și vomitiv, luînd și sînge de la picioare cît vor. Ba mai bagă kermes pînă și în apozeme și în poțiuni cordiale și după aceea gata, au ajuns doctori mari. Molima asta a cuprins și mănăstirile. Întîlnești acuma călugări care sînt și spițeri și chirurgi. Aceștia maimuțăresc medicina, se dedau și ei la chimie și fac niște chiclazuri ticăloase cu care scurtează viața cuvioșilor părinți. În Valladolid, sînt peste șaizeci de mănăstiri, unele de maici, altele de călugări. Vă închipuiți ce prăpăd fac kermesul, vomitivele și luatul sîngelui de la picioare.

— Domnule Sangrado, i-am spus eu atunci. Aveți dreptate să fiți mînios pe ticăloșii aceștia care otrăvesc lumea; mă mîhnesc și eu și sînt tot așa de neliniștit ca și domnia-voastră cînd mă gîndesc că viața oamenilor e amenințată de o metodă atît de deosebită de a dumneavoastră. Tare mi-i teamă că chimia, într-o bună zi, are să doboare medicina, așa cum moneda falsă duce de rîpă statele. Deie Dumnezeu ca ziua aceea să fie cît mai departe.

În clipa asta, a venit o servitoare bătrînă și a adus doctorului o tavă pe care se aflau o franzeluță, un pahar și două sticle, una cu apă și alta cu vin. După ce a mîncat ceva, a băut un pahar, ce-i drept, pe trei sferturi plin cu apă, dar asta nu l-a scăpat de reprosul pe care mi-a dat astfel prilejul să i-l fac.

— Aha! domnule doctor, v-am prins. Beți vin! dumneavoastră care ați fost întotdeauna împotriva vinului. dumneavoastră care trei sferturi din viață n-ați băut decît apă și care m-ați făcut și pe mine să nu beau nici

o picătură de vin de zece ani încoace. De cînd ați ajuns să faceți lucruri care nu vă priesc ? N-o să-mi spuneți că procedați așa fiindcă sînteți bătrîn ; în scrierile dumneavoastră, definiți într-un loc bătrînețea drept o ftizie naturală, care ne usucă și ne roade, și în virtutea acestei definiții deplîngeți ignoranța acelora care zic că vinul e laptele bătrînilor. Cum se împacă asta cu ce faceți acum ?

— Te războiești cu mine pe nedrept, îmi răspunse bătrînul medic. Dacă aș bea vin curat, ai avea dreptate să mă socoți necredincios față de propria mea metodă ; dar, după cum vezi, vinul pe care îl beau e îndoit cu apă.

— Altă contradicție, am replicat eu. Vă aduceți aminte cum spuneați că rău face canonicul Sedillo că bea vin, deși amesteca vinul cu apă ? Mai bine mărturisiți : acuma vă dați seama că ați făcut o eroare și vinul nu este o băutură funestă, așa cum ați susținut în lucrările domniei-voastre, cu condiția, bineînțeles, să-l bei cu cumpătare.

Vorbele acestea l-au cam pus în încurcătură pe doctor. Nu putea tăgădui : în cărțile lui scrisese că nu-i voie să bei vin ; totuși, nevoind, de rușine și din vanitate, să-mi dea dreptate, nu știa ce să mai spună. Ca să-l scot din încurcătură, am schimbat vorba și cîteva clipe după aceea mi-am luat rămas bun de la dînsul, îndemnîndu-l să țină mereu piept doctorilor celor noi :

— Dați-i înainte, domnule Sangrado ; ponegriți mereu kermesul și burzuluiți-vă într-una împotriva obiceiului de a se lua sînge de la picioare. Dacă, în ciuda zelului și dragostei dumneavoastră față de ortodoxia medicinală, șleahta empiricilor va izbuti să răstoarne metoda domniei-voastre, veți avea cel puțin mîngîierea că ați făcut toate sforțările ca s-o țineți neclintită.

În timp ce ne întorceam la hotel, secretarul meu și cu mine, vorbind împreună despre firea nostimă și originală a doctorului, trecu pe lîngă noi un om de vreo cincizeci și cinci-șaizeci de ani, care mergea cu ochii în pămînt și ținea în mînă niște mătănii lungi. M-am uitat bine la el și am văzut repede că era domnul Manuel Ordonez, acel administrator de azil despre care se po-

meneşte în chip atît de onorabil în tomul întîi al acestei istorii. M-am apropiat de el şi, cu un mare salut respectuos, i-am spus :

— Sluga dumneavoastră, venerabile şi discret senior Manuel Ordonez, omul care se pricepe mai bine decît oricine să păstreze bunurile săracilor.

La aceste vorbe, el mă privi ţintă şi îmi răspunse că parcă m-ar cunoaşte, dar nu-şi aduce aminte unde m-a mai văzut.

— Nu mă mir de loc, am zis eu. Nu-i de mirare că nu mi-aţi dat prea mare atenţie. Veneam pe la dumneavoastră pe vremea cînd aveaţi în serviciul domniei-voastre un prieten al meu, pe care-l chema Fabricio Nunez.

— A, da ! Acuma îmi aduc aminte, zise administratorul cu un zîmbet şiret. Eraţi amîndoi de-ai casei. Ştiu că aţi făcut multe pozne împreună. Dar săracul Fabricio ce mai face ? Ori de cîte ori mă gîndesc la el, mă îngrijorez.

— Tocmai de asta, ca să vă spun ce mai face, mi-am luat îngăduinţa să vă opresc pe stradă. Fabricio e la Madrid şi face opere amestecate.

— Ce înseamnă opere amestecate ? Asta mi se pare cam în doi peri.

— Vreau să spun că scrie şi versuri şi proză. Face piese de teatru şi romane. E un băiat de talent şi e primit în lumea bună.

— Bine, zise administratorul, dar cum stă cu punga ?

— Nu aşa de bine cum stă cu lumea bună ; pentru că, între noi fie spus, nu-l cred prea bogat.

— O, de asta sînt sigur, zise Ordonez. Poate să facă curte nobilor cît i-o plăcea, linguşirile, gudurăturile şi josniciile n-au să-i aducă nici măcar cît îi aduc lucrările pe care le scrie. Ascultă-mă pe mine, ai să-l vezi într-o bună zi la azilul de săraci.

— Se prea poate, am replicat eu. Poezia a mai dus şi pe alţii la ospiciu. Prietenul meu Fabricio ar fi făcut mai bine dacă ar fi rămas la domnia-voastră. Azi ar fi bogat.

— În orice caz, ar duce-o bine, zise Manuel. Îmi era drag băiatul şi tocmai voiam să-l ridic din treaptă-n

treaptă şi să-i dau la azil o slujbă frumoasă, cînd l-a apucat nebunia şi a început să facă pe scriitorul. Zăpăcitul a scris mai întîi o comedie şi trupa care era aici i-a jucat-o. Piesa a avut succes şi autorul şi-a pierdut capul. Şi-a închipuit că e al doilea Lope de Vega şi, plăcîndu-i mai mult fumul aplauzelor publicului decît foloasele reale pe care prietenia mea i le pregătea, mi-a spus să-i dau drumul să plece. Mi-a fost milă de el şi am încercat să-i schimb părerea, dar degeaba. I-am spus că lasă vrabia din mînă pe cioara din par, dar n-a fost chip să-l conving, că-l apucase rău de tot boala scrisului. Nu ştia unde-i stă norocul. Băiatul, pe care l-am luat după aceea ca să mă servească, e cea mai bună mărturie. Mai cuminte decît Fabricio, deşi nu aşa de deştept, s-a îngrijit numai să-şi îndeplinească după cum trebuie slujba şi să-mi fie pe plac. De asta şi eu l-am înaintat aşa cum merita. Are acuma la azil două funcţii, şi numai cea mai mică e prea îndestulătoare pentru un om de treabă, cu familie mare.

Capitolul II

GIL BLAS CĂLĂTOREŞTE MAI DEPARTE ŞI AJUNGE CU BINE LA OVIEDO. ÎN CE STARE GĂSEŞTE PE PĂRINŢII LUI. MOARTEA TATĂLUI SĂU ŞI URMĂRILE ACESTEI MORŢI.

Am plecat din Valladolid şi în patru zile am ajuns la Oviedo, fără să ni se întîmple nimic rău pe drum deşi, cum se zice, hoţii adulmecă de departe banii călătorilor. Şi totuşi, ar fi fost o treabă destul de bună pentru ei. Chiar numai doi locuitori ai vreunei hrube ne-ar fi luat repede-repede dublonii, fiindcă eu la curte nu prea mă vitejisem, iar Beltran, vizitiul nostru, nu prea avea aerul că ar vrea să-şi pună pielea în joc ca să apere avutul stăpînului. Numai Scipion era mai duelgiu.

Se făcuse noapte cînd am ajuns la Oviedo. Am tras la un han, nu departe de casa unchiului meu, canonicul

Gil Perez. Voiam întîi să aflu ce-i cu părinții mei și după aceea să mă duc pe-acasă, iar pentru asta nu puteam găsi oameni mai potriviți decît hangiul și hangița ; după cît îi cunoșteam, era cu neputință ca ei să nu știe ce se petrece prin vecini. Și într-adevăr, hangiul, după ce s-a uitat bine la mine, m-a cunoscut și a strigat :

— Sfinte Antoane din Padova ! Ia uite, feciorul bietului Blas de Santillana, scutierul.

— Da, e Gil Blas, îl cunosc, spuse hangița. Mai că nici nu s-a schimbat. Mi-aduc aminte de cînd era mititel, umbla ca o zvîrlugă și era isteț nevoie mare. Parcă-l văd și acuma cînd venea cu garafa să cumpere vin pentru unchiu-său.

— Doamnă, am spus eu, aveți o memorie strașnică. Spuneți-mi, vă rog, ce fac ai mei ? Tata și cu mama n-or fi stînd chiar atît de bine.

— Chiar așa și este, răspunse hangița ; oricît de rău ți-ai închipui că stau și tot n-ai putea să vezi niște oameni care să fie mai de plîns decît sînt ei. Iar Gil Perez, bătrînul, e pe jumătate paralizat și cred că n-o mai duce mult. Tatăl dumitale, care de curînd s-a mutat acasă la canonic, are aprindere de plămîni și trage să moară ; iar mama dumitale, care nici ea nu-i prea sănătoasă, îi îngrijește pe amîndoi. Așa e cu ei.

După aceste vorbe, care m-au făcut să simt că sînt fiu, am lăsat la han pe Beltran cu trăsura și bagajele și, împreună cu secretarul, care ținea să mă însoțească, m-am dus la unchiu-meu. Mama nici n-a apucat să mă vadă bine la față și i-a și tresărit inima la venirea mea. M-a luat în brațe și mi-a spus cu tristețe :

— Tatăl tău moare ; ai venit tocmai la timp ca să-l mai vezi înainte de moarte.

M-a dus apoi într-o odaie, unde bietul Blas de Santillana zăcea pe un pat păcătos, care dovedea cît de sărac era scutierul. Abia mai sufla. Dar, deși împrejmuit de negurile morții, tot își mai dădea puțin seama.

— Uite-l pe Gil Blas, i-a spus mama. Vrea să te roage să-l ierți de toate necazurile pe care le-ai avut de pe urma lui și îți cere binecuvîntarea.

Tata a deschis ochii, ochi care începuseră să se închidă pe vecie ; s-a uitat la mine și văzînd, cu toată

toropeala ce-l cuprinsese, că moartea lui mă îndurera, s-a înduioşat şi el de durerea mea. A vrut să spună ceva, dar n-a mai avut putere. I-am luat mîna şi, în timp ce i-o udam cu lacrimi, fără să pot rosti un cuvînt, a murit, ca şi cum n-ar fi aşteptat decît sosirea mea ca să-şi dea sufletul.

Mama se gîndise că tata are să moară, aşa că nu şi-a pierdut cumpătul prea tare. Am fost poate chiar mai mîhnit decît ea, deşi tata nu-mi dăduse niciodată nici cea mai mică dovadă de dragoste. Nu plîngeam numai pentru că eram fiul lui, cu toate că şi asta ar fi fost destul, dar mă mustram pe mine însumi că nu-l ajutasem ; şi cînd mă gîndeam că fusesem atît de rău la inimă, mă socoteam drept un monstru al nerecunoştinţei sau mai degrabă drept un paricid. M-am dus după aceea la unchiu-meu. Zăcea şi el pe un pat tot aşa de sărăcăcios şi într-o stare de plîns, care mi-a stîrnit alte remuşcări. Mi-a venit în minte tot ce-i datoram. „Fiu ticălos, mi-am spus eu, uite în ce mizerie sînt toţi ai tăi, uită-te la ei şi asta să-ţi fie pedeapsa. Dacă le-ai fi trimis măcar o parte din prisosul de avere pe care-l aveai pînă a nu fi închis, le-ai fi dat mijloacele de trai pe care venitul canonicului nu ajungea să le împlinească şi aşa poate că ai fi prelungit viaţa tatălui tău."

Bietul Gil Perez ajunsese în mintea copiilor. Nu mai ţinea minte nimic, nu mai judeca. Degeaba l-am strîns în braţe şi i-am spus cît îmi pare de bine că-l văd, nu părea că simte sau înţelege ceva. Degeaba îi spunea mama că sînt Gil Blas, nepotul lui, el numai se uita la mine şi nu răspundea nimic. Chiar dacă rudenia şi recunoştinţa nu m-ar fi îndemnat să-i plîng de milă unui unchi căruia îi datoram aşa de mult, tot nu m-aş fi putut opri să nu-l plîng văzîndu-l în starea în care era.

În vremea asta, Scipion nu spunea nimic, cuprins de mîhnire, luînd parte la durerea mea şi prieteneşte însoţindu-mi suspinele cu suspinele lui. Gîndindu-mă că mama, după ce lipsisem atîta vreme de acasă, voia să stea de vorbă cu mine şi îi venea greu să vorbească faţă de un om pe care nu-l cunoştea, l-am luat deoparte şi i-am spus :

— Acuma du-te, dragul meu, du-te la han și te odihnește ; eu mai stau aici cu mama. Avem o mulțime de lucruri de vorbit împreună. Mama, dacă ai rămîne aici, poate că s-ar sfii să vorbească despre treburi care privesc numai familia.

Scipion a plecat de teamă să nu ne stingherească, iar eu am stat de vorbă cu mama toată noaptea. Ne-am spus unul altuia, în amănunt, tot ce ni se întîmplase de cînd plecasem eu din Oviedo. Mi-a povestit necazurile îndurate în casele unde fusese guvernantă și mi-a spus o sumedenie de fapte pe care nu mi-ar fi plăcut să le audă și secretarul meu, deși nu mă ascundeam de el. Cu tot respectul pe care-l datoresc amintirii mamei, trebuie să spun că se cam lungea la vorbă ; m-ar fi scutit de trei sferturi din povestirea ei dacă ar fi lăsat deoparte amănuntele nefolositoare.

În sfîrșit, și-a isprăvit povestea și am început-o eu pe-a mea. Am trecut repede peste toate întîmplările mele ; cînd însă am ajuns la vizita pe care fiul lui Beltran Muscada, băcan din Oviedo, mi-o făcuse la Madrid, am vorbit pe larg.

— Trebuie să-ți mărturisesc, am spus eu mamei, că am primit foarte prost pe băiatul acela. Ca să se răzbune, desigur că mi-a făcut un portret groaznic cînd a vorbit cu dumneavoastră.

— Chiar așa a și făcut, răspunse ea. Ne-a spus că erai atît de mîndru de bunăvoința pe care ți-o arăta primul ministru, încît abia ai catadicsit să stai de vorbă cu el ; iar cînd ți-a spus ce rău o ducem, ai fost ca de gheață Dar cum părinții întotdeauna caută să-și acopere copiii, n-am putut crede că ești așa de rău la inimă. Sosirea ta acum, la Oviedo, îndreptățește părerea bună pe care am avut-o despre tine și durerea de care văd că ești cuprins te scapă de orice învinuire.

— Mă judeci prea îngăduitor, am zis eu. Ce-a spus Muscada era adevărat. Cînd a venit la mine, nu aveam altă grijă decît să fac avere ; și ambiția care mă stăpînea nu-mi lăsa timp să mă gîndesc la părinții mei. Deci nu trebuie să te miri că, fiind în starea asta, nu m-am purtat tocmai frumos cu un om care a dat buzna

la mine ca un mitocan și mi-a spus foarte tăios cum a aflat că-s putred de bogat și mă sfătuiește să vă trimit bani, fiindcă aveți mare nevoie. M-a mustrat chiar, cu vorbe fără măsură, că nu mă îngrijesc de loc de ai mei. M-a supărat cu vorba lui pe șleau și atunci mi-am cam ieșit din fire, l-am luat de spate și l-am dat pe ușă afară. Mărturisesc că am făcut rău purtîndu-mă așa ; ar fi trebuit să mă gîndesc că nu era vina voastră dacă băcanul fusese nepoliticos și că sfatul lui era bun, deși mi-l dăduse cu mojicie. Asta chiar mi-am și spus o clipă după ce l-am dat afară pe Muscada. Cu toată mînia care mă stăpînea, glasul sîngelui a vorbit. Mi-am adus aminte de toate datoriile pe care le aveam față de părinții mei ; și fiindu-mi rușine că mi le îndeplinisem așa de rău, a început să mă muștre cugetul ; totuși, n-aș putea să mă laud față de voi cu această mustrare de cuget, fiindcă a fost repede înnăbușită de zgîrcenie și de ambiție. După aceea, însă, am fost închis din ordinul regelui în Turnul Segoviei și m-am îmbolnăvit acolo grav, dar boala asta a fost cu noroc, fiindcă m-a adus iarăși lîngă voi. Da, boala și închisoarea au fost pricina că natura și-a recăpătat drepturile și astfel m-am despărțit pe totdeauna de curtea regală. M-am dezbărat de viața zbuciumată de acolo. Nu mai vreau decît să trăiesc în singurătate și am venit acum acasă ca să vă rog să împărțiți cu mine bucuriile unei vieți retrase. Dacă nu-mi respingi rugămintea, am să te iau cu mine, la o moșie pe care o am în ținutul Valenciei, și avem să trăim acolo foarte bine. Bineînțeles că l-aș fi luat și pe tata ; dar dacă Dumnezeu a hotărît altfel, vreau ca măcar pe mama s-o am lîngă mine și să-mi pot astfel răscumpăra greșeala că am lăsat să treacă atîta vreme fără să-i fiu de folos.

— Mă bucur de ce vrei să faci, mi-a spus atunci mama, și aș veni cu tine fără să mai stau la gînduri, dar acuma e greu. Nu-l pot lăsa pe unchiu-tău în halul în care este ; și pe urmă, prea m-am obișnuit aici ca să mai plec. Dar, în sfîrșit, am să mă mai gîndesc, că doar e un lucru care trebuie făcut cu chibzuială. Deocamdată să ne îngrijim de înmormîntarea tatii.

— Cu asta să-l însărcinăm pe tînărul care a venit cu mine. E secretarul meu și e om priceput și sîrguincios. Ne putem bizui pe el.

Tocmai isprăvisem de spus asta, cînd s-a întors Scipion. Se făcuse ziuă. Ne-a întrebat dacă nu avem nevoie de serviciile lui într-o împrejurare ca asta. I-am răspuns că a venit tocmai la timp ca să primească un ordin important pe care aveam să i-l dau. Cînd a aflat despre ce era vorba, a spus:

— Foarte bine. Văd de pe-acuma toată ceremonia. N-aveți nici o grijă, că fac eu tot ce trebuie.

— Bagă de seamă să nu faci o înmormîntare prea pompoasă, îi spuse mama. Să fie chiar foarte simplă, fiindcă tot orașul știe că bărbatu-meu era om sărac.

— Doamnă, zise Scipion, chiar dacă ar fi fost și mai sărac decît a fost, eu tot așa aș face. Mă gîndesc numai la stăpînu-meu. Dumnealui a fost omul favorit al ducelui de Lerma, așa că tatăl domniei-sale trebuie înmormîntat cu noblețe.

Am fost și eu de părerea secretarului meu. Chiar i-am pus în vedere să nu facă nici o economie. Un rest de vanitate, pe care-l mai aveam, s-a deșteptat în mine cu prilejul acesta. Nădăjduiam că dacă făceam atîta cheltuială pentru un tată care nu-mi lăsase nici o moștenire, lumea are să-mi admire mărinimia. Mama, și ea, oricît se arăta de modestă, nu se supăra de loc dacă lui bărbatu-său i se făcea o înmormîntare frumoasă. L-am lăsat, așadar, pe Scipion în voia lui, iar el, fără să mai întîrzie, s-a dus să pregătească tot ce se cerea, ca să fie niște funeralii strălucite.

A izbutit chiar mai bine decît trebuia. A făcut o înmormîntare măreață, care a ridicat împotriva mea tot tîrgul și toate mahalalele. Toți locuitorii din Oviedo, de la mic pînă la mare, au fost indignați de îngîmfarea mea și au început să mă vorbească de rău care mai de care. „Poftim, zicea unul, ministrul ăsta ticluit peste noapte are bani ca să-l îngroape pe tată-său, dar ca să-l ajute cînd trăia, n-a avut." „Mai bine i-ar fi făcut o bucurie lui tată-său cînd trăia, decît să-l cinstească atîta după ce a murit", spunea altul. În sfîrșit, toți s-au pus să mă clevetească, fiecare m-a împuns cu cîte o

vorbă. Dar nu s-au oprit numai la asta. Cînd Scipion, Beltran și cu mine am ieșit de la biserică, toți au sărit cu gura pe noi, ne-au copleșit cu batjocuri, ne-au huiduit și pe Beltran l-au zburătuit cu pietre pînă la han. Ca să împrăștie golănimea adunată în fața casei lui unchiu-meu, a trebuit să iasă mama și să le spună tuturora că era foarte mulțumită de mine. Alții s-au dus la han și au vrut să-mi ia trăsura și s-o sfărîme în bucăți, ceea ce ar fi și făcut fără îndoială, dacă hangiul și hangița n-ar fi găsit mijlocul să-i potolească pe turbații aceia și să-i întoarcă din hotărîrea lor.

Toate aceste jigniri care ni se aduceau și care erau urmare la ceea ce spusese despre mine în oraș fiul băcanului, îmi insuflară atîta scîrbă de compatrioții mei, încît m-am hotărît să plec cît mai iute din Oviedo unde, dacă n-ar fi fost asta, poate că aș fi stat mai multă vreme. Am spus mamei hotărîrea mea iar ea, supărată ca și mine de felul cum mă primise lumea în oraș, nu s-a împotrivit plecării mele atît de repezi. Mai rămînea acum de văzut ce are să facă ea.

— Mamă, i-am spus, fiindcă unchiu-meu are nevoie de îngrijirea dumitale, nu voi mai stărui să vii cu mine acuma. După cum am văzut eu, nu mai trăiește mult, așa încît făgăduiește-mi că atunci cînd n-are să mai fie, ai să vii la mine la moșie. Aștept din partea dumitale dovada asta de dragoste față de mine.

— Nu-ți făgăduiesc, răspunse mama, pentru că știu că n-am să mă țin de făgăduială. Vreau să trăiesc cîte zile mai am aici, în Asturii, și să nu atîrn de nimeni.

— Bine, dar în castelul meu n-ai să fii stăpînă?

— Asta nu prea știu, zise ea. Ai să te îndrăgostești de vreo fată; ai să te însori cu dînsa; ea are să-mi fie noră și eu ei soacră și n-avem să ne înțelegem.

— Eu zic că prevezi niște necazuri foarte îndepărtate. N-am de loc poftă să mă însor. Și dacă m-aș apuca să mă însor, te încredințez că aș sili-o pe nevastă-mea să te asculte orbește în toate cele.

— Nu spune vorbă mare, a replicat ea. E greu de ținut asemenea făgăduială. Mă tem mai degrabă că dragostea de soția ta are să învingă glasul sîngelui; n-aș putea să mă jur că în certurile noastre n-ai să ții

cu ea și nu cu mine, chiar dacă dreptatea ar fi de partea mea.

— Foarte bine spuneți, doamnă, zise secretarul meu intrînd și el în vorbă. Eu cred, ca și dumneavoastră, că nurorile ascultătoare sînt rare. Dar eu zic așa, ca să fie și pe placul dumneavoastră și pe placul lui stăpînu-meu: dacă dumneavoastră vreți numaidecît să rămîneți în Asturii iar dumnealui vrea să stea în ținutul Valenciei, atunci să vă facă o pensie de o sută de pistoli, pe care am să v-o aduc eu aici în fiecare an. În felul acesta, mama și cu fiul vor trăi mulțumiți la două sute de leghe unul de altul.

Cele două părți interesate primiră învoiala propusă. Am plătit primul an înainte, iar a doua zi am plecat din Oviedo cu noaptea în cap, de teamă ca populația tîrgului să nu mă trateze ca pe sfîntul Ștefan[1]. Aceasta a fost primirea care mi s-a făcut în locurile mele de baștină. Frumoasă lecție pentru oamenii de rînd care, după ce s-au îmbogățit prin străini, se întorc la ei acasă și fac pe grozavii. Cu cît vor vrea să strălucească mai tare cu bogăția lor, cu atîta compatrioții îi vor urî mai amarnic.

Capitolul III

GIL BLAS PLEACĂ ÎN ȚINUTUL VALENCIEI ȘI AJUNGE LA LLIRIAS. DESCRIEREA CASTELULUI SĂU; CUM A FOST PRIMIT ȘI CE OAMENI A GĂSIT ACOLO.

Am plecat la Leon, de acolo la Palencia și, călătorind pe îndelete, am ajuns după zece zile la Segorbe, de unde, a doua zi dimineața, ne-am dus la moșia mea, care e numai la trei leghe depărtare. Mergînd într-acolo, făceam haz văzînd cum secretarul meu se uita cu atenție la toate castelele pe care le zărea în dreapta

[1] După legendă, sfîntul Ștefan, ar fi fost omorît cu pietre.

sau în stînga drumului. Cînd vedea cîte unul mai frumos, îmi spunea, arătîndu-mi-l cu degetul :

— Ce bine ar fi să fie acela al nostru !

— Nu știu, dragă amice, i-am spus eu, cum îți închipui tu că ar putea să fie locuința noastră, dar dacă crezi cumva că-i o casă magnifică, o moșie de senior, atunci să știi că te înșeli cumplit. Dacă vrei să nu te amăgească imaginația, gîndește-te la căsuța pe care o avea Horațiu în țara sabină, lîngă Tibru, și pe care i-o dăduse Mecena. Don Alfonso mi-a dăruit și mie ceva cam la fel.

— Bun, atunci trebuie să mă aștept să dau de-o colibă, spuse Scipion.

— Nu-i chiar colibă, am răspuns eu, dar ține minte că întotdeauna ți-am descris-o ca pe ceva foarte modest. Și uite, chiar de pe-acuma poți să judeci dacă descrierea mea a fost fidelă. Uită-te de partea cealaltă a Guadalquivirului și vezi pe mal, lîngă cătunul acela mititel, casa cu patru foișoare ; aceea e castelul nostru.

— Strașnic ! spuse atunci secretarul meu cu admirație în glas, d-apoi casa asta e un giuvaier. Pe lîngă înfățișarea distinsă pe care i-o dau foișoarele, e bine așezată, bine clădită și cu niște locuri împrejur mai frumoase chiar decît împrejurimile Sevillei, despre care toată lumea zice că sînt raiul pe pămînt. Să fi tot căutat și tot n-aș fi găsit un loc care să-mi placă mai mult. E o frumusețe. Colo curge rîul și dincolo o pădure te îmbie cu umbra ei deasă, dacă-ți vine pofta să te plimbi ziua pe căldură. Încîntătoare singurătate ! Ah, stăpîne dragă, eu cred că nu mai plecăm de-aici.

— Mă bucur că-ți place locuința noastră, am răspuns eu. Ai să vezi că mai are și alte însușiri plăcute.

Tot vorbind așa, am ajuns în preajma casei. Poarta s-a deschis deodată, cînd Scipion a strigat că seniorul Gil Blas de Santillana vine să-și ia în stăpînire castelul. Numele acesta era, se vede, foarte respectat de cei care îl auziseră. Trăsura a intrat într-o curte largă. Am coborît. Scipion mi-a întins brațul iar eu, sprijinindu-mă greoi de el și dîndu-mi ifose, am intrat în casă. Aici am fost întîmpinat de vreo șapte sau opt servitori. Mi-au făcut fiecare cîte o plecăciune, spunînd că au

venit să se înfățișeze noului lor stăpîn și mi-au mai spus că don Cesar și don Alfonso de Leyva îi aleseseră ca să mă slujească, pe unul ca bucătar, pe unul ca ajutor de bucătar, pe altul ca rîndaș, pe altul ca portar și ceilalți ca lachei și că n-au voie să primească nici un ban de la mine, fiindcă cei doi seniori pomeniți vor plăti cheltuiala casei. Bucătarul, pe care-l chema Joaquin, era cel mai de frunte dintre ei și vorbea în numele tuturora. Se vedea că ține numaidecît să-și arate meritele. Mi-a spus că a umplut pivnița de vinuri strașnice, iar în ce privește mîncarea, trăgea nădejde că un om ca el, care fusese șase ani bucătar la monseniorul arhiepiscop de Valencia, va izbuti să gătească niște bucate de care am să fiu cît se poate de mulțumit.

— Chiar acuma mă duc să pregătesc ceva care să vă dea o dovadă de ce știu să fac. Plimbați-vă pînă la prînz, uitați-vă prin castel și vedeți dacă o să vă placă domniei-voastre să locuiți în el.

Bineînțeles că asta am și făcut. Scipion, care era și mai curios decît mine, m-a dus din odaie în odaie. Am umblat prin toată casa ; n-a mai rămas, cel puțin așa credeam, nici un colț necercetat. Pretutindeni am avut prilejul să mă încredințez cît de mărinimoși fuseseră cu mine don Cesar și cu fiu-său. Mi-au plăcut, între altele, două odăi mobilate foarte frumos, fără să fie somptuoase. Una era tapisată cu tapiserie de Olanda ; cuvertura patului și fotoliile erau de catifea, toate în bună stare, deși erau de pe vremea cînd maurii stăpîneau Valencia. Mobilele din odaia cealaltă erau de același soi, pereții erau tapetați cu damasc galben, iar cuvertura patului și fotoliile erau tot din stofa asta, cu ciucuri de mătase albastră. Tot acest mobilier, care într-un inventar n-ar fi avut cine știe ce preț, părea aici foarte arătos.

După ce ne-am uitat bine la toate aceste lucruri, ne-am dus, secretarul meu și cu mine, în odaia unde fusesem la început și unde acuma era pusă masa. Ne-am așezat la masă. Am început cu o *olla podrida* așa de gustoasă, încît l-am plîns pe arhiepiscopul de Valencia că nu mai avea pe bucătarul care o gătise. E

drept că ne era grozav de foame și din pricina asta ne plăcea și mai tare. După fiecare îmbucătură, lacheii mei cei de curînd tocmiți ne întindeau pahare mari, pline de un vin de la Mancha, strașnic. Scipion era încîntat, dar nevoind să arate față de dînșii mulțumirea pe care o simțea, mi-o arăta numai mie cu priviri elocvente, iar eu, cu privirile mele, îi dovedeam că sînt tot așa de mulțumit ca și el. A venit apoi felul al doilea, alcătuit dintr-o friptură de iepure cu o aromă minunată și care avea de o parte și de alta cîte o prepeliță durdulie friptă. Am lăsat *olla podrida,* ne-am apucat de friptură și am mîncat pînă ne-am săturat. După ce-am înfulecat ca niște hămesiți și am băut tot așa de zdravăn, ne-am sculat de la masă și ne-am dus în grădină, să căutăm un loc răcoros și plăcut unde să ne facem cu voluptate siesta.

Fusese el mulțumit, secretarul meu, de tot ce văzuse pînă atunci, dar cînd a văzut grădina, a fost și mai mulțumit. A spus că seamănă cu parcul de la Escorial. Nu se mai sătura privind-o. E drept că don Cesar, care venea din cînd în cînd la Llirias, se îngrijea de grădină și o înfrumusețea mereu. Aleile presărate cu nisip și mărginite de o parte și de alta de portocali, un mare bazin de marmură albă în mijloc, cu un leu de bronz din a cărui gură țîșnea apa, frumusețea florilor, felurimea fructelor, toate acestea la un loc fermecară pe Scipion. Dar mai cu seamă l-a încîntat o alee lungă, care cobora lin către locuința arendașului și care era acoperită de frunzișul des al unor copaci stufoși. Plăcîndu-ne foarte mult acest loc atît de potrivit ca să ne ferească de căldură, ne-am oprit, ne-am întins la picioarele unui ulm și aici somnul a cuprins repede pe doi voinici care mîncaseră bine.

Peste vreo două ceasuri, am sărit din somn, treziți de niște împușcături care se auzeau așa de aproape, încît ne-au speriat. Ne-am ridicat repede de jos și ca să vedem ce însemna asta, ne-am dus la casa arendașului. Am dat de vreo opt-nouă țărani din cătun, care se strînseseră acolo și își descărcau durdele rablagite ca să sărbătorească sosirea mea, de care tocmai aflaseră. Mulți din ei mă cunoșteau de cînd eram intendent și

veneam la castel cu treburi. Cum m-au zărit, au strigat toți deodată: „Trăiască stăpînul nostru cel nou! Bine-ați venit la Llirias!" Apoi și-au încărcat iar durdele și m-au cinstit cu o salvă. I-am întîmpinat cu bunăvoință, dar și cu gravitate, întrucît am găsit de cuviință că nu trebuia să mă amestec prea mult cu dînșii. Le-am făgăduit oblăduirea mea. Le-am dat și vreo douăzeci de pistoli și asta cred că le-a plăcut mai tare decît orice altceva. După aceea, i-am lăsat să-și arunce pulberea în vînt cît or pofti și m-am dus cu secretarul meu în pădure, unde ne-am plimbat pînă s-a făcut noapte. Ne uitam la copaci și nu ne mai săturam privindu-i, ceea ce dovedește cît de tare se bucură omul de stăpînirea unui lucru pe care l-a căpătat de curînd.

Bucătarul, ajutorul lui și băiatul de la bucătărie în vremea asta nu stăteau degeaba; pregăteau o mîncare și mai bună decît aceea pe care o avusesem și, într-adevăr, ne-am minunat cînd ne-am așezat la masă, tot acolo unde prînzisem, și am văzut cum vin patru potîrnichi fripte, pe urmă un ostropel de iepure și o tocană de clapon. Ne-a mai dat după aceea melci, anghemahț de pui și șocolată cu frișcă. Am băut zdravăn vin de Lucerna, precum și alte vinuri de soi, și cînd am simțit că dacă mai bem ne îmbolnăvim, ne-am gîndit să ne ducem la culcare. Atunci lacheii mei au luat fiecare în mînă cîte un sfeșnic și m-au dus în odaia cea frumoasă, iar acolo au început să mă dezbrace; însă cînd mi-au dat halatul și scufia, le-am spus, vorbind de sus, ca un stăpîn ce eram:

— Acum puteți să vă duceți, nu mai am nevoie de voi.

Au plecat toți. Lui Scipion i-am spus să mai rămînă, ca să mai stăm de vorbă. Am vorbit mai întîi de starea noastră fericită și ne-am bucurat. Secretarul meu era în al nouălea cer.

— Ei, Scipion, l-am întrebat eu, ce mai zici acuma? S-au purtat frumos cu mine seniorii de Leyva?

— Cum nu se poate mai frumos, răspunse el. Numai să ție asta cît mai mult, atîta doresc.

— Ba eu nu doresc de loc, am replicat eu. Nu vreau ca binefăcătorii mei să cheltuiască atîta cu mine. Și,

în afară de asta, dacă îmi plătește altcineva servitorii, parcă nu mai sînt acasă la mine. Și pe urmă, n-am venit aici ca să am atîta tămbălău. Curată nebunie! Ce nevoie avem de atîta servitorime? Îl avem pe Beltran; ne mai trebuie un bucătar, un rîndaș și un lacheu. Prea destul.

Cu toate că nu s-ar fi supărat de loc dacă ar fi trăit mereu pe socoteala guvernatorului Valenciei, secretarul nu se împotrivi delicateții mele și-mi spuse că reforma pe care aveam de gînd s-o fac era foarte nimerită. După ce am luat această hotărîre, Scipion a plecat și s-a dus în odăile lui.

Capitolul IV

PLEACĂ LA VALENCIA ȘI SE DUCE LA SENIORII DE LEYVA. CE A VORBIT CU DÎNȘII. SERAFINA SE POARTĂ BINE CU EL.

Am isprăvit cu dezbrăcatul și m-am culcat, dar nu-mi era somn și am început să mă gîndesc. M-am gîndit la prietenia cu care seniorii de Leyva îmi răsplăteau dragostea ce-o aveam față de dînșii și, mișcat adînc de noile lor dovezi de amiciție, m-am hotărît să mă duc la ei chiar a doua zi, ca să le pot mulțumi cît mai repede. Mă gîndeam, de asemeni, cu plăcere că voi vedea-o și pe Serafina, dar plăcerea asta nu era deplină, întrucît nu puteam să nu mă gîndesc că va trebui să înfrunt și privirile doamnei Lorenza Sefora, care, amintindu-și poate de întîmplarea cu palma, n-o să se prea bucure cînd m-o vedea. Cu mintea ostenită de toate aceste gînduri felurite, am adormit, în sfîrșit, și nu m-am trezit a doua zi decît după răsăritul soarelui.

M-am sculat repede și, cu gîndul la călătoria pe care voiam s-o fac, m-am îmbrăcat în grabă. Cînd tocmai isprăveam cu îmbrăcatul, a intrat secretarul meu. I-am spus:

— Scipion, am de gînd să plec la Valencia ; cred că şi tu eşti de părere să plec. Trebuie să mă duc numaidecît să mulţumesc acelora cărora le datoresc averea mea de acum. Orice clipă de întîrziere în îndeplinirea acestei datorii parcă mă învinuieşte că nu sînt destul de recunoscător. Tu n-ai nevoie să vii cu mine. Stai aici ; peste o săptămînă mă întorc.

— Da, da, îmi răspunse el ; duceţi-vă şi mulţumiţi-le. Am văzut că sînt simţitori faţă de sîrguinţa care li se arată şi foarte recunoscători faţă de serviciile ce li se aduc. Oameni ca ei nu se întîlnesc des şi de aceea nu trebuie să-i pierzi.

Am spus lui Beltran să se pregătească şi, în timp ce înhăma catîrii, mi-am băut şocolata. Apoi m-am urcat în trăsură, după ce am spus servitorilor să-l socotească pe Scipion ca pe mine însumi şi să asculte de ordinele lui aşa cum ascultau de ale mele.

Peste vreo patru ceasuri de mers, am ajuns la Valencia. M-am dus de-a dreptul la grajdurile guvernatorului şi mi-am lăsat acolo echipajul, apoi m-am dus la odăile lui, am deschis uşa şi am intrat fără să bat. Don Alfonso era cu tatăl său, don Cesar. Apropiindu-mă respectuos de ei, le-am spus :

— Valeţii intră neanunţaţi la stăpînii lor ; un vechi slujitor al domniilor-voastre a venit acum să vă aducă omagiile sale.

Şi am vrut să mă prosternez în faţa lor. Ei însă nu m-au lăsat şi m-au îmbrăţişat amîndoi cu sinceră dragoste. Apoi, don Alfonso m-a întrebat :

— Ia spune, dragă Gil Blas, ai fost la Llirias să-ţi iei în stăpînire moşia ?

— Da, seniore, am răspuns eu, şi vă rog îngăduiţi-mi să v-o dau înapoi.

— Da de ce ? are ceva care nu-ţi place ?

— Nu, moşia nu are, dimpotrivă, îmi place foarte mult. Ce nu-mi place este că am acolo un bucătar de arhiepiscop şi de trei ori mai mulţi servitori decît îmi trebuie şi care slujesc doar ca să vă pună pe dumneavoastră la cheltuială fără nici un folos.

— Dacă ai fi primit pensia de două mii de ducaţi pe care ţi-am oferit-o la Madrid, spuse don Cesar, ne-am

fi mulțumit să-ți dăm numai castelul așa cum este, dar n-ai primit ; și atunci, noi ne-am gîndit să facem așa cum am făcut.

— E prea mult, am zis eu. E destul că ați fost atît de buni și mi-ați dat moșia, cu care sînt mulțumit și prea mulțumit. Și vreți să vă mai spun ceva ? În afară de toată cheltuiala pe care o faceți cu dînșii, vă rog să mă credeți că atîția oameni mă stîngheresc și mă încurcă. Așa că vă rog să luați înapoi moșia pe care mi-ați dat-o sau să mă lăsați să mă folosesc de ea cum socot eu că-i mai bine.

Am rostit în chip așa de hotărît acestea, încît cei doi seniori, nevrînd de loc să mă silească, mi-au dat voie să fac ce vreau la mine acasă. Le-am mulțumit pentru această îngăduință, fără de care nu puteam trăi liniștit. După aceea, don Alfonso îmi spuse :

— Și acuma, dragă Gil Blas, hai să te prezint unei doamne care o să se bucure cînd o să te vadă.

Și m-a luat de brat și m-a dus la odăile Serafinei. Aceasta, cînd m-a văzut, a scos un strigăt de bucurie.

— Sosirea la Valencia a prietenului nostru Santillana, spuse don Alfonso, te bucură, desigur, ca și pe mine.

— Așa chiar și este, răspunse ea. N-am uitat de loc ajutorul pe care mi l-a dat ; și recunoștința mea este de două ori mai mare pentru că știu că îi ești îndatorat ca și mine.

Am spus doamnei Serafina că fusesem răsplătit prea din belșug pentru primejdia pe care o împărțisem cu salvatorii ei, punîndu-mi viața în joc pentru dînsa. Și, după ce am mai vorbit astfel cîtva timp, am plecat de la ea cu don Alfonso și ne-am dus iar la don Cesar, pe care l-am găsit acum împreună cu niște musafiri de vază, poftiți la masă.

Toți acești domni m-au salutat cu foarte mare politețe, asta mai ales după ce don Cesar le-a spus că fusesem unul dintre secretarii principali ai ducelui de Lerma. Poate că mulți dintre ei știau că don Alfonso căpătase funcția de guvernator al Valenciei datorită mie, fiindcă totul se află. La masă nu s-a vorbit decît de cardinalul cel nou. Unii îl lăudau grozav sau se făceau

că-l laudă, alții îi aduceau elogii ironice. M-am gîndit că voiau în felul acesta să mă facă să vorbesc pe socoteala eminenței-sale și să le spun despre el lucruri de rîs. Așa cel puțin am crezut și am fost ispitit să spun ce gîndeam. Mi-am ținut însă gura ; și din pricină că am dobîndit această mică victorie, învingîndu-mă pe mine însumi, toți cei care erau acolo m-au socotit drept un om foarte discret.

După-masă, musafirii s-au dus fiecare acasă să-și facă siesta. Don Cesar și cu fiu-său s-au dus și ei în odăile lor, tot cu acest scop, iar eu, curios să văd orașul acesta, despre care toată lumea zice că e foarte frumos, am plecat de la palatul guvernatorului cu gîndul să mă plimb. Cînd să ies, mi-a ieșit în cale un om și mi-a spus respectuos :

— Să-mi dea voie domnul de Santillana să-l salut.

L-am întrebat cine-i. Mi-a răspuns :

— Sînt valetul lui don Cesar. Eram lacheul dumisale pe vremea cînd dumneavoastră îi erați intendent. Veneam în fiecare dimineață să vă salut și domnia-voastră erați foarte bun cu mine. Vă spuneam tot ce se petrece în casă. V-aduceți aminte cum v-am spus odată că chirurgul din Leyva vine noaptea pe ascuns la doamna Lorenza Sefora ?

— Da, mi-aduc aminte foarte bine, am răspuns eu. Da ia spune, ce mai este cu doamna aceea ?

— Vai, săraca, după ce ați plecat dumneavoastră, s-a îmbolnăvit și a murit. Serafinei i-a părut rău după dînsa, dar lui don Alfonso cred că nu i-a părut rău chiar de loc.

Valetul lui don Cesar, după ce mi-a adus la cunoștință moartea Seforei, își ceru iertare că m-a oprit în drum, iar eu am plecat mai departe. M-am înduioșat cînd mi-am adus aminte de nenorocita aceea de guvernantă și tot înduioșîndu-mă îmi spuneam că eu eram vinovat de moartea ei, fără să mă gîndesc că moartea i se trăsese mai degrabă de la cancerul pe care-l avea decît de la dragostea față de mine.

Mă plimbam prin oraș și mă uitam cu plăcere la tot ce mi se părea vrednic de admirat. Mi-a plăcut palatul de marmură al arhiepiscopiei, precum și frumoasele

portice ale bursei; deodată, însă, o clădire mare, în care intra o mulțime de lume, mi-a atras privirile. M-am dus într-acolo ca să aflu de ce se adunase atîta sumedenie de bărbați și femei și am cetit scrise cu litere de aur, pe o placă de marmură neagră de deasupra ușii, aceste cuvinte: *La posada de los representantes*[1]. Mai era și un afiș în care se spunea că în seara aceea era prima reprezentație a unei tragedii noi de don Gabriel Triaquero.

Capitolul V

GIL BLAS SE DUCE LA TEATRU ȘI VEDE O TRAGEDIE NOUĂ. SUCCESUL PIESEI. PUBLICUL DIN VALENCIA.

Am stat puțin la ușă ca să văd pe cei care intrau. Erau tot felul de oameni. Am văzut cavaleri chipeși, cu straie bogate, precum și oameni de rînd îmbrăcați prost. Am văzut cocoane mari care coborau din caleașcă și se duceau în lojile lor, reținute mai dinainte, precum și aventuriere venite aici să găsească boboci de jumulit. Văzînd că atîta lume și de tot soiul vrea să vadă piesa, m-am gîndit s-o văd și eu. Tocmai mă pregăteam să iau un bilet de intrare, cînd a sosit don Alfonso și cu soția lui. Cum m-au zărit, m-au și strigat și m-au luat cu dînșii în lojă, unde m-am așezat la spatele lor, așa că puteam vorbi și cu unul și cu celălalt.

Sala era plină de sus pînă jos, parterul ticsit și, de o parte și de alta a scenei, numai cavaleri ai celor trei ordine militare[2].

— Multă lume, am zis eu lui don Alfonso.

— Nu-i de mirare, răspunse el. Tragedia care se joacă astăzi e scrisă de don Gabriel Triaquero, poetul la modă. Îndată ce se anunță vreo piesă nouă de el, toată Valencia e în picioare. Bărbații și femeile numai

[1] Casa actorilor, teatrul (sp.).

[2] Calatrava, Alcantara și Santiago de Compostella.

de asta vorbesc, toate lojile sînt reținute și, în ziua cînd se reprezintă întîia oară, se omoară lumea la intrare, deși locurile sînt de două ori mai scumpe ca de obicei, afară de cele de la parter, fiindcă actorii nu vor să supere publicul de parter, de care țin foarte mult seama.

— Trebuie să fie un mare poet don Gabriel, dacă lumea e atît de curioasă și nu mai poate de nerăbdare cînd află că se reprezintă o piesă nouă de-a lui.

— Să nu ne grăbim. Să vedem mai întîi ce este. Uneori publicul se lasă amăgit de piese care pe scenă au o strălucire falsă și abia după ce sînt tipărite își dă seama cîte parale fac într-adevăr.

În clipa asta, actorii intrară pe scenă. Am lăsat vorba și i-am ascultat cu atenție. Aplauzele începură chiar de la protază [1]; la fiecare vers era o exclamație de admirație și după fiecare act niște bătăi din palme de credeai că se dărîmă sala. După reprezentație, am văzut pe autor cum se ducea din lojă în lojă ca să primească modest laurii cu care domnii și doamnele se pregăteau să-l încunune.

Ne-am întors acasă, la palatul guvernatorului. Aici sosiră în curînd și trei sau patru cavaleri. Au venit și doi scriitori bătrîni, destul de prețuiți, precum și un gentilom din Madrid, om deștept și cu gust. Fuseseră toți la teatru. La masă s-a vorbit numai de piesa cea nouă.

— Ce spuneți, domnilor, de tragedia asta? întrebă un cavaler de Santiago. Cred că v-a plăcut ca și mie. E o lucrare desăvîrșită: gînduri sublime, sentimente tandre, versificație viguroasă, numic nu-i lipsește. E un poem dramatic scris în stilul ales al lumii bune.

— Nu cred că ar putea cineva să o judece altfel, zise un cavaler de Alcantara. Piesa e plină de tirade pe care parcă le-a dictat Apollo [2] și de situații împletite cu un meșteșug nemaipomenit. Să spună și dumnealui dacă nu-i așa, adăugă el întorcîndu-se către gentilomul din Madrid; mi se pare că e cunoscător; pun rămășag că e de părerea mea.

---

[1] Partea de la început a unei piese, expunerea.

[2] Zeul elin al poeziei și artelor.

— Nu puneți, domnule cavaler, răspunse gentilomul cu un zîmbet șiret. Eu nu sînt de aici ; la Madrid n-avem obiceiul să judecăm lucrurile așa de repede. Nu ne dăm părerea despre o piesă cînd am văzut-o numai o dată, n-avem încredere în frumusețile ei atîta timp cît le cunoaștem numai din gura actorilor ; oricît am fi de entuziasmați, așteptăm mai întîi s-o cetim și după aceea o judecăm ; și într-adevăr, de multe ori pe hîrtie nu ne mai place așa de tare cum ne-a plăcut pe scenă. Nu spunem despre o piesă că e bună sau rea decît după ce o cercetăm cu atenție. Celebritatea autorului, oricît ar fi ea de mare, nu ne orbește. Chiar cînd Lope de Vega și Calderon dădeau o piesă nouă, aveau în admiratorii lor niște judecători foarte severi și aceștia nu i-au înălțat în glorie decît numai după ce au fost convinși că Lope și Calderon își meritau gloria.

— Noi nu sîntem așa de timizi ca domnii din Madrid. Ca să vedem dacă o piesă e bună, nu așteptăm pînă cînd e tipărită. De la prima reprezentație știm cîte parale face. N-avem nevoie nici s-o ascultăm cu foarte multă atenție. E destul să știm că e don Gabriel și sîntem siguri că n-are nici un cusur. Lucrările acestui poet trebuie să slujească de îndreptar, pentru că de la ele începe epoca bunului gust. De-alde Lope și Calderon erau niște învățăcei față de acest mare magistru al teatrului.

Gentilomul care socotea că Lope și Calderon sînt Sofoclii și Euripizii Spaniei fu jignit de aceste vorbe cutezătoare. Se aprinse și spuse întărîtat :

— Ce sacrilegiu pentru arta dramatică ! Bine, domnilor, dacă-i așa și mă siliți să judec o piesă numai după prima reprezentație, atunci am să vă spun că nu-s mulțumit de noua tragedie a lui don Gabriel al dumneavoastră. Nu numai că nu o socot o capodoperă, dar cred chiar că e plină de cusururi. E o piesă împănată cu expresii mai mult strălucitoare decît adînci. Trei sferturi din versuri sînt proaste sau slab rimate, caracterele rău înjghebate și rău susținute, iar gîndurile și sentimentele rostite sînt adeseori foarte nelămurite.

Cei doi scriitori care erau la masă și care, cu o discreție pe cît de lăudabilă pe atît de rară, nu spuseseră nimic de frică să nu fie bănuiți de invidie, nu se putură

reține să nu încuviințeze din ochi părerea gentilomului și m-am gîndit atunci că tăcerea lor nu era efectul perfecțiunii piesei, ci al prudenței lor. Cavalerii i-au dat înainte cu laudele. Au ridicat pe don Gabriel printre zei. Apoteoza aceasta fără măsură și idolatria asta oarbă scoaseră din sărite pe gentilomul din Madrid. Ridicînd mîinile spre cer, spuse :

— O, dumnezeiescule Lope de Vega, geniu ales și sublim, care ai lăsat un spațiu nemăsurat între tine și toți Gabrielii ce vor vrea să te ajungă ! Și tu, plinule de miez Calderon, cu gingășia ta elegantă și curățită de epic, pe care nimeni n-o poate imita, n-aveți nici o grijă, altarele voastre nu vor fi răsturnate de acest nou ucenic al muzelor. Mare noroc ar trebui să aibă ca să audă de el posteritatea, posteritatea care are să vă admire tot așa cum vă admirăm și noi.

Această hazlie apostrofă, la care nimeni nu se așteptase, stîrni rîsul tuturor mesenilor. Ne-am ridicat veseli de la masă. Musafirii au plecat. Don Alfons a poruncit să fiu condus la apartamentul care mi se pregătise. Patul era moale ; senioria-mea s-a culcat și a adormit, deplorînd, ca și gentilomul din Madrid, nedreptatea cu care nepricepuții judecau pe Lope și pe Calderon.

Capitolul VI

GIL BLAS, PLIMBÎNDU-SE PRIN VALENCIA, SE ÎNTÎLNEȘTE CU UN CĂLUGĂR PE CARE I SE PARE CĂ-L CUNOAȘTE. CINE ERA CĂLUGĂRUL.

Cum în ziua trecută nu putusem să văd tot orașul, m-am sculat și am ieșit de dimineață să mă plimb. Pe stradă am zărit un călugăr care se ducea, desigur, cu treburi de-ale tagmei lui. Mergea cu ochii în pămînt și părea așa de smerit, că toată lumea se uita la el. Cînd a trecut pe lîngă mine, mi s-a părut că ar fi don Rafael, aventurierul acela care ocupă un loc de cinste în primele două părți ale acestei istorii.

Am fost așa de mirat de întîlnirea asta, încît, în loc să intru în vorbă cu dînsul, am rămas pe loc cîteva clipe, așa că a avut vreme să se îndepărteze de mine. „Se poate oare, mă întrebam eu, ca doi oameni să semene la față așa de bine? Ce să cred? Să fie don Rafael? Să nu fie?" Eram prea curios să aflu, ca să mă opresc aici. Am întrebat unde era mînăstirea și m-am dus într-acolo chiar atunci, cu nădejdea că am să mă întîlnesc cu călugărul acela cînd are să se întoarcă acasă. Eram hotărît acuma să-l opresc în drum și să vorbesc cu el. Nici n-am avut nevoie să-l aștept, ca să aflu ce voiam. Cînd am ajuns la poarta mînăstirii, altă figură cunoscută mi-a schimbat îndoiala în certitudine. Fratele portar era Ambrosio de Lamela, fostul meu valet. Vă închipuiți mirarea mea.

— Oare nu cumva mă înșel? i-am spus salutîndu-l. Am oare în fața mea un vechi amic?

La început nu m-a cunoscut sau s-a făcut că nu mă cunoaște, cred mai degrabă asta. Văzînd însă că n-are încotro, și-a luat mutra cuiva care deodată își aduce aminte:

— A! Domnul Gil Blas! Iartă-mă că nu te-am cunoscut imediat. De cînd stau în acest sfînt locaș și nu am altă grijă decît să îndeplinesc datoriile poruncite de canoanele noastre, am început să nu-mi mai aduc aminte de ce-am văzut cînd eram în lume; chipurile lumești se șterg din amintirea mea.

— Mă bucur foarte mult că te văd acuma, după zece ani, în straiele sfințeniei, i-am spus eu.

— Iar mie, zise el, mi-i rușine că mă vede cu ele cineva care știe ce viață plină de păcate am dus eu pe vremuri. Straiele acestea îmi aduc mereu aminte și mă mustră. Vai! adăugă el oftînd, ca să fiu vrednic de ele, ar fi trebuit să trăiesc întotdeauna în neprihănire.

— După felul cum vorbești și care mie îmi place foarte mult, văd, dragă cuvioase, că harul dumnezeiesc s-a pogorît asupra dumitale. Încă o dată îți spun, mă bucur foarte mult și mor de curiozitate să aflu cum ați apucat pe calea cea bună, dumneata și cu don Rafael; am impresia că l-am văzut adineauri prin oraș în straie călugărești; el trebuie să fi fost. Mi-a părut rău că nu

l-am oprit în drum ca să stau de vorbă cu dînsul şi de aceea am venit aici, să-l aştept şi să-mi repar greşeala cînd s-o întoarce.

— Nu te-ai înşelat, îmi spuse Lamela. Era chiar don Rafael. Şi, fiindcă vrei să ştii, să-ţi spun cum a fost cu noi. După ce ne-am despărţit de dumneata lîngă Segorbe, am plecat la Valencia cu gîndul să mai facem vreo ispravă de-a meseriei noastre. Am intrat odată, din întîmplare, în biserica mînăstirii, la vremea cînd călugării erau toţi adunaţi şi psalmodiau în cor. Ne-am uitat la ei şi ne-am dat seama atunci că păcătoşii nu se pot ţine să nu cinstească şi ei virtutea. Am admirat cu cîtă cucernicie se rugau la Dumnezeu, înfăţişarea lor smerită care arăta cît de departe sînt de plăcerile lumii, precum şi seninătatea de pe chipurile lor şi care dovedea ce împăcaţi sînt cu ei înşişi.

În timp ce vedeam toate acestea, am căzut pe gînduri şi gîndurile ce ne-au cuprins au fost spre mîntuirea noastră. Am comparat viaţa pe care o duceam noi cu viaţa pe care o duceau acei cuvioşi călugări şi deosebirea aflată ne-a umplut de nelinişte şi tulburare. „Lamela, îmi spuse don Rafael cînd am ieşit din biserică, ce simţi tu după cele ce-ai văzut aici ? Eu, drept să-ţi spun, nu prea sînt în apele mele. Lucrurile de care pînă acuma habar n-aveam mă frămîntă ; şi întîia oară în viaţa mea mă mustră cugetul din pricina ticăloşiilor făptuite de mine." „Tot aşa şi eu, am răspuns. Faptele rele pe care le-am făcut se ridică în clipa asta împotriva mea ; şi inima mea, care n-a simţit niciodată vreo remuşcare, acum e sfîşiată de remuşcări." „Ah, dragă Ambrosio, zise tovarăşul meu, noi sîntem două oi rătăcite, pe care tatăl ceresc vrea să le aducă înapoi la staul. Să ştii că el ne cheamă ! Să nu ne facem că n-auzim chemarea lui. Să lăsăm ticăloşiile, să părăsim viaţa asta dezmăţată pe care o ducem şi să începem chiar de astăzi să lucrăm la înfăptuirea marii opere a mîntuirii noastre. Să ne petrecem în mînăstirea asta zilele pe care le mai avem de trăit şi să ni le închinăm pocăinţei."

I-am spus lui Rafael, urmă fratele Ambrosio, că şi eu voiam acelaşi lucru şi am luat amîndoi hotărîrea mări-

nimoasă de a ne călugări. Ca s-o aducem la îndeplinire, ne-am dus la părintele egumen. Cînd a auzit ce voiam, ca să ne pună la încercare vocația, ne-a dat fiecăruia cîte o chilie și un an întreg am stat acolo, ducînd întocmai viața pe care o duceau călugării. Am urmat cu atîta sîrguință și stăruință rînduiala mînăstirească, încît am fost primiți printre novici și atîta eram de mulțumiți de starea noastră și așa de plini de înfocare, că am îndeplinit cu rîvnă toate muncile noviciatului. După aceea, am ajuns monahi. Don Rafael, care se pricepea în socoteli, a fost ales să fie de ajutor unui călugăr bătrîn, pe atunci econom. Lui Rafael, care nu se gîndea decît la cele sufletești, i-ar fi plăcut mai bine să-și petreacă toată vremea cu rugăciunile, dar fiindcă era nevoie de dînsul, și-a călcat pe inimă și s-a supus. A dobîndit o cunoaștere atît de adîncă a trebuirilor mînăstirii, încît atunci cînd economul cel bătrîn a murit, toți au fost de părere că numai el poate să-i ia locul. Și într-adevăr, își îndeplinește slujba așa de bine, că toți cuvioșii sînt mulțumiți de felul cum administrează bunurile mînăstirii. Dar ce-i mai curios este că, deși are atîtea griji pe cap cu încasarea veniturilor, își vede și de cele veșnice. Cum are o clipă de răgaz, se scufundă în adînci meditații. Rafael e unul dintre cei mai buni călugări ai mînăstirii.

În clipa asta sosi și Rafael. Am scos un strigăt de bucurie cînd l-am văzut :

— A, uite și pe cuviosul econom pe care-l așteptam cu nerăbdare !

M-am dus repede la el și l-am îmbrățișat. Mi-a răspuns la fel și, fără să se mire de loc că mă vede, îmi spuse cu un glas plin de blîndețe :

— Domnul fie lăudat, domnule de Santillana, Domnul fie lăudat pentru bucuria pe care o simt cînt te văd după atîta vreme.

— Dragul meu Rafael, iau parte din tot sufletul la fericirea dumitale ; fratele Ambrosio mi-a spus cum v-ați pocăit amîndoi și asta m-a bucurat. Ce bine e de voi, dragii mei, că sînteți printre acei puțini aleși care se vor bucura de o fericire veșnică !

— Niște păcătoși ca noi, zise Rafael cu multă smerenie, n-ar trebui să aibă speranța asta. Părintele ceresc însă e milostiv cu cei care se căiesc de păcatele lor. Domnule Gil Blas, nu te gîndești și dumneata că ar fi bine să te învrednicești de iertarea lui pentru păcatele pe care le-ai făcut? Ce te aduce la Valencia? Nu vei fi avînd cumva o slujbă cu primejdie?

— Mulțumesc lui Dumnezeu, nu, am răspuns eu. De cînd am plecat de la curte, duc o viață cinstită; stau la o moșie pe care o am la vreo cîteva leghe de aici și din cînd în cînd vin să mai schimb o vorbă cu guvernatorul Valenciei, care mi-i prieten și pe care îl cunoașteți și domniile-voastre foarte bine.

Le-am povestit apoi tot ce se întîmplase cu don Alfonso. Ei ascultară cu atenție; și cînd le-am spus că am dat lui Samuel Simon din partea lui don Alfonso cele trei mii de ducați pe care i-i furasem, Lamela îmi luă vorba din gură și spuse lui Rafael:

— Atunci, părinte Ilarie, dacă-i așa, negustorul acela n-are de ce să se mai plîngă că a fost jefuit, fiindcă a căpătat înapoi ce i s-a luat și încă cu dobîndă grasă; iar noi putem să fim acuma cu sufletul împăcat în privința asta.

— Da, într-adevăr, zise sfinția-sa părintele econom, fratele Ambrosio și cu mine, înainte de a ne călugări, am trimis lui Samuel Simon o mie cinci sute de ducați; banii i-a dus un preot, care a fost foarte îndatoritor și a făcut un drum pînă la Xelva anume pentru asta; foarte urît din partea lui Samuel dacă, după ce a primit înapoi toată suma de la domnul de Santillana, a mai pus în buzunar și banii aceștia.

— Bine, am zis eu, dar știți sigur că i-au fost dați?

— Nici o îndoială nu poate fi, spuse don Rafael. Garantez pentru cinstea acelui preot, așa cum garantez pentru a mea.

— Și eu la fel, zise Lamela. E un preot obișnuit cu asemenea însărcinări; a avut chiar cîteva procese din pricina unor depozite ce i-au fost încredințate și pe toate le-a cîștigat, primind despăgubiri.

— Ei, atunci, am zis eu, nu mai rămîne nici o îndoială că restituția s-a făcut cu cea mai mare exactitate.

Am mai stat cîtva timp de vorbă și pe urmă am plecat. La plecare, ei m-au îndemnat stăruitor să fiu cu frica lui Dumnezeu iar eu le-am spus să se roage și pentru mine. M-am dus apoi la don Alfonso și i-am spus :

— Nici nu vă trece prin minte cu cine am stat de vorbă adineauri. Cu doi cuvioși călugări pe care îi cunoașteți și dumneavoastră ; pe unul îl cheamă Ilarie și pe celălalt Ambrosio.

— Te înșeli, răspunse don Alfonso, nu cunosc nici un călugăr.

— Ba să avem iertare, i-ați văzut la Xelva ; fratele Ambrosio era comisar al Inchiziției, iar părintele Ilarie era grefier.

— O, Doamne ! zise cu uimire don Alfonso. Cum ? Rafael și Ambrosio acum sînt călugări ?

— Da, de cîțiva ani. Rafael e econom, iar Ambrosio portar. Unul e stăpîn pe lada cu bani, celălalt pe poartă.

Don Alfonso se gîndi cîteva clipe, apoi spuse dînd din cap :

— Tare mă tem că domnul comisar al Inchiziției și cu grefierul dumisale joacă aici o piesă nouă.

— Se prea poate, am zis eu. Mărturisesc însă că, după ce am stat de vorbă cu ei, parcă aș avea o părere mai bună despre dînșii. E drept că nu poți ști ce e în sufletul oamenilor, dar după toate aparențele, sînt acuma doi pungași pocăiți.

— Poate să fie și așa, zise don Alfonso. Mulți destrăbălați, după ce au scandalizat lumea cu poznele lor, se duc la mănăstire ca să-și ispășească păcatele în posturi și rugăciuni. Deie Dumnezeu să fie și monahii noștri tot așa.

— Și de ce n-ar fi ? am replicat eu. Au intrat în tagma călugărească de bună voie și sînt de multă vreme călugări.

— Poți să-mi spui ce vrei, zise guvernatorul. Nu-mi place de loc că banii mănăstirii sînt pe mîinile acestui părinte Ilarie, în care nu știu de ce, dar n-am încredere de loc ; cînd îmi aduc aminte de aventurile lui, pe care ni le-a povestit, tare mi-i teamă să n-o pățească

cu el călugării. Cred ca și dumneata că a fost sincer cînd s-a călugărit, numai că banii pe care îi mînuiește ar putea să-i trezească pofta. Nu-i bine să închizi în pivniță pe un beţiv care s-a lăsat de băutură.

Teama lui don Alfonso și-a găsit îndreptățirea peste vreo cîteva zile. Părintele econom și cu fratele portar au fugit de la mănăstire cu banii. Vestea asta s-a răspîndit repede în tot orașul și a stîrnit rîsul acelora care se bucură ori de cîte ori li se întîmplă vreo nenorocire călugărilor bogați. Don Alfonso și cu mine i-am căinat pe călugări, dar ne-am ferit să spunem cuiva că-i cunoaștem pe cei doi apostați.

Capitolul VII

GIL BLAS SE ÎNTOARCE LA LLIRIAS. DESPRE VESTEA PLĂCUTĂ PE CARE I-A DAT-O SCIPION ȘI DESPRE REFORMA PE CARE AU FĂCUT-O ÎN CE PRIVEȘTE SERVITORII

Am stat o săptămînă la Valencia, în lumea mare, trăind ca marchizii și conții. Spectacole, baluri, concerte, mese, conversații cu cocoane ; toate aceste petreceri mi-au fost prilejuite de către domnul guvernator și doamna sa, cu care și eu, la rîndul meu, m-am purtat atît de curtenitor, încît le-a părut rău cînd m-am întors la Llirias. Nu m-au lăsat să plec pînă nu le-am făgăduit că am să mai vin. Am hotărît cu toții așa, că iarna am să viu să locuiesc în Valencia, iar vara am să stau la mine la castel. După ce am încheiat această învoială, binefăcătorii mei îmi dădură drumul să mă duc să mă bucur de binefacerile lor. M-am întors deci la Llirias, foarte mulțumit de călătoria mea.

Scipion, care aștepta cu nerăbdare să mă întorc, s-a bucurat cînd m-a văzut ; iar eu i-am sporit bucuria, povestindu-i în amănunt tot ce făcusem. Apoi l-am întrebat :

— Și tu, dragul meu, cum ți-ai trecut vremea în lipsa mea ? Ai petrecut bine ?

— Atît cît poate petrece un servitor căruia nimic nu-i place mai mult decît să fie cu stăpînu-său împreună, răspunse el. M-am plimbat în lung și-n lat prin măruntele noastre domenii. Citeodată, șezînd pe malul pîrîului ce curge prin pădure, contemplam apa lui tot atît de curată ca aceea a pîrîului sfînt, de al cărui vaiet răsună pădurea din Albunea ; alteori, culcat sub un copac, ascultam pitulicile și privighetorile. Am vînat, am pescuit și, lucru mai plăcut decît toate, am cetit cîteva cărți și distractive, și folositoare.

L-am întrebat repede pe Scipion unde găsise cărțile acelea.

— Le-am găsit, zise el, în biblioteca foarte frumoasă care e aici în castel și pe care Joaquin mi-a arătat-o.

— Da unde-i biblioteca asta ? Doar am fost prin toată casa atunci cînd am sosit.

— Nu chiar prin toată, răspunse el. Aflați că am intrat numai în trei foișoare din cele patru cîte sînt. Și tocmai în cel unde n-am intrat stătea don Cesar cînd venea la Llirias și își petrecea o parte din timp cetind. Acolo e biblioteca. Sînt cărți foarte bune. Vi le-au lăsat înadins ca să nu vă fie urît cînd în grădină n-au să mai fie flori și copacilor au să le cadă frunzele. Seniorii de Leyva n-au făcut lucrurile pe jumătate ; s-au gîndit și la hrana sufletului, nu numai la aceea a trupului.

Vestea asta m-a umplut de bucurie. M-am dus la foișorul de care era vorba și acolo am dat de o priveliște foarte plăcută. Am văzut o odaie, în care cum am intrat, mi-am și spus că numai în ea am să stau de azi înainte, așa cum stătuse și don Cesar. Patul lui era încă acolo, precum și toată mobila și o tapiserie cu figuri, care înfățișa răpirea sabinelor de către romani [1]. Din odaie, am trecut într-un cabinet, unde, de jur împrejur, erau dulăpioare pline de cărți și pe care se aflau portretele tuturor regilor noștri. La o fereastră, de unde se vedea o priveliște plăcută, era un birou de abanos cu o sofa largă de marochin negru. M-am uitat îndeosebi prin bibliotecă. Era alcătuită din filozofi, din

[1] Aluzie la legenda după care soldații lui Romulus, întemeietorul Romei, ar fi răpit, în timpul unei sărbări, pe fiicele sabinilor, o străveche populație stabilită în peninsula italică.

poeți, din istorici precum și dintr-un mare număr de romane cavalerești. M-am gîndit că acestea din urmă îi plăceau mult lui don Cesar, de aceea strînsese atîtea. Mărturisesc, spre rușinea mea, că și mie îmi plăceau, cu toate năzbîtiile de care erau pline, și asta fie din pricină că pe vremea aceea nu eram un cetitor prea pretențios, fie din pricină că miraculosul îi face pe spanioli prea îngăduitori. Voi mai spune totuși, spre a mă dezvinovăți, că îmi plăceau și mai mult cărțile de morală înfățișată cu haz și că Lucian[1], Horațiu, Erasm[2] au ajuns în curînd autorii mei cei mai iubiți.

— Avem aici, dragul meu, cu ce să ne petrecem vremea, am spus eu lui Scipion după ce mi-am cercetat din ochi biblioteca ; acuma însă, înainte de orice altceva, avem un lucru de făcut numaidecît. Trebuie să dăm drumul la cîțiva servitori.

— De asta am avut eu grijă. Cît ați lipsit de acasă, m-am uitat bine la servitorii dumneavoastră și acuma pot să mă laud că îi cunosc pe toți. Să începem cu Joaquin ; eu cred că e un pungaș și sînt convins că a fost dat afară de la arhiepiscopie pentru că a făcut greșeli de aritmetică în socotelile pe care le înfățișa. Totuși, trebuie să-l păstrăm din două motive : mai întîi, fiindcă e bucătar bun și al doilea, fiindcă am să fiu mereu cu ochii la el ; am să mă uit să văd tot ce face și cît o fi el de șiret, dar pe mine n-o să mă tragă pe sfoară. I-am spus ieri că aveți de gînd să dați drumul la trei sferturi din servitorii dumneavoastră și am văzut că asta l-a întristat. Mi-a spus chiar că îi place să vă slujească și la nevoie s-ar mulțumi cu jumătate de simbrie, numai să nu plece de la dumneavoastră ; o fi avînd vreo fată în sat și de aceea vrea să rămîie. Ajutorul de bucătar e un bețiv, iar portarul e un bădăran de care n-avem nevoie și tot așa n-avem nevoie nici de pușcaș. Slujba acestuia am s-o pot face eu foarte bine și am să vă dovedesc asta chiar mîine dimineață, o dată ce avem aici puști, pulbere și plumb. Iar cît despre lachei, numai unul care-i din Aragonia mi se

[1] Retor și filozof grec din secolul al II-lea e. n.

[2] Didier Erasmus (1467—1536), umanist olandez, faimos în istoria culturii universale prin operele sale *Colocvii* și *Elogiul nebuniei*.

pare mai de treabă. Îl păstrăm pe acela. Ceilalți sînt niște puștamale și nu v-aș sfătui să-i țineți, chiar dacă v-ar trebui o sută de valeți.

După ce am discutat pe larg toate acestea, am hotărît să ne mulțumim cu bucătarul, cu rîndașul și cu aragonezul și să ne descotorosim de ceilalți. Lucrul s-a și făcut chiar în ziua aceea, cu cîțiva pistoli, pe care Scipion i-a scos din ladă și i-a dat din partea mea fiecăruia. După ce am făcut această primenire, am statornicit o rînduială în castel, am spus fiecărui servitor ce slujbă anume avea de îndeplinit și am început să trăim pe socoteala noastră. Eu m-aș fi mulțumit cu o mîncare mai simplă ; secretarul meu însă, căruia îi plăceau iahniile gustoase și bucatele alese, voia să dea prilej lui Joaquin, să arate ce poate. Și i l-a dat chiar așa de bine, încît prînzul și cina noastră au ajuns să fie adevărate ospețe.

Capitolul VIII

DESPRE DRAGOSTEA LUI GIL BLAS ȘI A FRUMOASEI ANTONIA.

Două zile după întoarcerea mea de la Valencia la Llirias, Basilio, arendașul meu, a venit dimineața la mine cînd tocmai mă sculasem și mi-a cerut voie să-mi prezinte pe fiică-sa Antonia care, zicea el, voia să aibă onoarea de a saluta pe noul ei stăpîn. I-am răspuns că asta mi-ar face plăcere. A plecat și s-a întors în curînd cu frumoasa Antonia. Cred că pot da acest epitet unei fete între șaisprezece și optsprezece ani, care avea, pe lîngă trăsături armonioase, o culoare minunată a feței și cei mai frumoși ochi care se pot închipui. Hainele ei erau de stofă obișnuită, dar statura zveltă, mișcările pline de farmec și o grație pe care tinerețea n-o are întotdeauna compensau modestia îmbrăcămintii. Era cu capul descoperit ; purta părul legat la ceafă cu un mănunchi de flori, ca lacedemonienele.

Cînd am văzut-o, am fost uimit de frumusețea ei, așa cum au fost uimiți paladinii de la curtea lui Carol cel Mare de frumusețea Angelicăi, atunci cînd această prințesă s-a ivit în fața lor[1]. Eu însă, în loc s-o întîmpin nestingherit și să-i spun o vorbă măgulitoare, în loc să-l felicit pe tată-său că are o fată așa de frumoasă, n-am putut să scot un cuvînt și am rămas așa, uluit, tulburat, buimăcit. Scipion, cînd a văzut cît eram de mirat, a început să vorbească în locul meu și a rostit el laudele pe care ar fi trebuit să le rostesc eu față de fata asta frumoasă. Ea, fără să se zăpăcească la vederea mea în halat și cu scufie, mi-a spus, de loc sfioasă, cîteva vorbe de bun venit care m-au fermecat cu desăvîrșire, deși erau foarte obișnuite. În sfîrșit, în timp ce Scipion, Basilio și cu fiică-sa vorbeau între ei, mi-am venit în fire ; și voind parcă să-mi răscumpăr tăcerea timpă în care mă închisesem pînă atunci, am trecut deodată de la o extremitate la cealaltă. Am început să înșir la complimente și să vorbesc cu atîta înfocare, încît l-am speriat pe Basilio. Închipuindu-și că mi-am pus în cap s-o seduc pe Antonia cu orice preț, s-a grăbit să plece cu dînsa, fiind desigur hotărît să n-o mai lase niciodată să dea ochii cu mine. Scipion, cînd a rămas numai cu mine, mi-a spus zîmbind :

— Iată, seniore, că ați mai găsit ceva cu care să vă alungați urîtul. Nu știam că arendașul are o fată așa de drăguță. N-o văzusem încă, deși am fost pînă acuma de două ori pe la el. Probabil că o ține ascunsă, și are dreptate Strașnică bucățică! Dar cred că nici nu mai e nevoie să vă spun cum este. De îndată ce a intrat, v-a și dat gata. Am văzut eu.

— De ce aș spune că nu-i așa? Parcă am văzut o ființă din cer! M-am îndrăgostit cum am zărit-o. Mi-a săgetat inima cu iuțeala fulgerului.

— Mă bucur din suflet, zise atunci servitorul meu cu entuziasm, mă bucur că, în sfîrșit, v-ați îndrăgostit. Ca să fiți pe de-a-ntregul fericit aici la țară, vă lipsea o amantă. Acuma, slavă Domnului, aveți și asta! Are

[1] Referire la cîntul întîi din poemul *Orlando îndrăgostit* operă a poetului italian Matteo Maria Bojardo (1430—1494).

să fie destul de greu să-l păcăliți pe Basilio, dar eu cred că am să izbutesc. Nici trei zile n-au să treacă și am să vă dau prilejul să vă întîlniți pe ascuns cu Antonia.

— Dragă Scipion, i-am spus eu, s-ar putea totuși să nu izbutești, oricît te-ai pricepe tu în negocieri amoroase. Oricum ar fi însă, nu-s curios de loc să văd ce poți face. Nu vreau să ademenesc pe fata asta și cred că merită altfel de sentimente din partea mea. Așa că n-am de gînd să-ți cer ajutorul ca s-o necinstesc și, dimpotrivă, am de gînd, cu ajutorul tău, să mă însor cu dînsa, dacă nu cumva o fi iubind pe altcineva.

— Nu mă așteptam, zise el, să vă hotărîți așa de repede la însurătoare. Orice senior de la țară, dacă ar fi în locul dumneavoastră, nu s-ar purta chiar așa de frumos ; nu s-ar gîndi să-și facă din Antonia soție decît după ce ar vedea că nu poate să facă din ea altceva. De altfel, nu-mi pare de loc rău de dragostea dumneavoastră ; dimpotrivă, îmi pare foarte bine. Fiica arendașului merită cinstea pe care vreți să i-o faceți, dacă vă poate da o inimă neprihănită și simțitoare față de iubirea pe care i-o arătați. Asta am să aflu chiar azi, după ce am să stau de vorbă cu tată-său și poate și cu dînsa.

Confidentul meu era om de cuvînt. S-a dus la Basilio, iar seara a venit la mine. Îl așteptam cu nerăbdare și cu oarecare teamă. Fața lui veselă mi s-a părut de bun augur. I-am spus:

— Dacă ar fi să judec după înfățișarea ta, atunci desigur că îmi aduci știrea că în curînd îmi voi îndeplini dorințele.

— Da, stăpîne dragă, răspunse el, totul merge bine. Am vorbit cu Basilio și cu fiică-sa și le-am spus ce doriți. El e foarte bucuros că vreți să-i fiți ginere și pot să vă asigur că sînteți pe placul Antoniei.

— O, Doamne, am exclamat eu în culmea bucuriei. Să fie oare adevărat că-i plac ?

— Nici o îndoială în privința asta. Vă și iubește. E drept că ea n-a spus asta, dar mă iau după bucuria care i-a luminat fața cînd a aflat ce aveți de gînd. Să știți însă că aveți un rival.

— Un rival? am strigat eu, speriat.

— Nu vă faceţi griji, zise Scipion, rivalul acesta n-are să vă ia iubita. E Joaquin, bucătarul.

— Aha! Auzi pungaşul! am strigat eu izbucnind în rîs. De asta nu voia să plece de la mine!

— Da, zise Scipion. Zilele trecute, a cerut-o pe Antonia şi tată-său, foarte politicos, i-a spus că nu i-o dă

— Dacă n-ai altă părere în privinţa asta, eu aş spune că ar fi nimerit să ne descotorosim de omul ăsta pînă nu află că vreau să mă însor cu Antonia. După cum ştii, un bucătar e un rival primejdios.

— De, aveţi dreptate, a încuviinţat confidentul meu, e mai prudent să-i facem vînt. Chiar mîine dimineaţă îi dau drumul, pînă nu începe să gătească, aşa că n-o să vă mai temeţi nici de sosurile, nici de dragostea lui. Drept să vă spun însă, îmi cam pare rău că pierdem un bucătar aşa de bun, dar mai bine să mănînc prost decît să ştiu că sînteţi în primejdie.

— Nu trebuie să-ţi pară aşa de rău după el. E o pierdere care se poate repara. Am să aduc din Valencia un bucătar cel puţin tot aşa de bun.

Şi, într-adevăr, am scris imediat lui don Alfonso că am nevoie de un bucătar şi chiar în ziua următoare mi-a trimis unul de care Scipion a fost foarte mulţumit.

Deşi zelosul meu secretar îmi spusese că observase cum Antonia se bucura în inima ei că-şi cucerise stăpînul, nu îndrăzneam să mă încred prea mult în cele povestite de el. Mă temeam că s-o fi lăsat amăgit de aparenţe înşelătoare. Ca să fiu mai sigur, m-am gîndit să vorbesc chiar eu cu Antonia. M-am dus deci la Basilio şi i-am confirmat ce-i spusese solul meu. Basilio, om simplu şi deschis, după ce a ascultat vorbele mele, mi-a spus că-mi dă fata cu cea mai mare bucurie.

— Dar să nu credeţi, zise el, că v-o dau pentru că sînteţi stăpînul moşiei. Chiar dacă aţi mai fi şi acuma numai intendentul lui don Cesar şi al lui don Alfonso, eu tot pe dumneavoastră v-aş alege dintre toţi cei care mi-ar cere fata. Întotdeauna am ţinut la dumneavoastră. De un singur lucru îmi pare rău, că Antonia nu are zestre mare.

— Nici nu am nevoie de zestre, am spus eu. Ea e singurul bun la care rîvnesc.

— Sluga dumneavoastră ! zise Basilio, numai că eu socot altfel ; doar nu-s un calic să-mi mărit fata fără să-i dau nimic. Basilio Buenotrigo, slavă Domnului, are cu ce să-şi înzestreze fata. Şi dacă, vorba ceea, dumneavoastră o poftiţi la prînz, vreau ca şi ea să vă poftească la cină. Cu alte cuvinte, aşa : venitul castelului e de cinci sute de ducaţi, eu am să-l urc la o mie cu prilejul căsătoriei.

— Bine, dragul meu, fă cum crezi de cuviinţă, am răspuns eu ; n-o să avem nici o discuţie în privinţa asta. Ne-am înţeles. Acuma mai rămîne să vrea şi fata.

— Nu-i destul că vreau eu ? zise Basilio.

— Nu prea. Dacă am nevoie de consimţămîntul dumitale, am nevoie şi de al ei.

— Consimţămîntul ei atîrnă de al meu, a replicat el. S-o văd că îndrăzneşte să crîcnească ceva !

— De, ştiu, Antonia nu iese din vorba dumitale şi e gata desigur să te asculte orbeşte ; nu ştiu însă dacă acuma are să facă asta din toată inima, iar dacă cumva n-o face, toată viaţa mi-ar părea rău că am nenorocit-o Nu-i destul că dumneata mi-o dai, vreau ca şi ea să încuviinţeze faptul că mi-o dai.

— O, Doamne ! zise Basilio, ce atîta filozofie ! Vorbiţi chiar domnia-voastră cu Antonia şi aveţi să vedeţi că nu mă înşel de loc şi că ea numai asta vrea : să fie soţia dumneavoastră.

Apoi chemă pe fiică-sa şi mă lăsă o clipă cu dînsa. Cum nu era timp de pierdut, am vorbit fără ocoluri :

— Antonia, soarta mea e în mîinile tale. Deşi tatăl tău şi-a dat consimţămîntul, să nu-ţi închipui că vreau să mă slujesc de el ca să nesocotesc ceea ce simţi tu. Oricît de mult m-aş bucura dacă ai fi a mea, eu mă dau înapoi dacă îmi spui că vei fi a mea numai pentru că vrei să fii ascultătoare faţă de dînsul.

— Nu ! nici nu mă gîndesc să vă spun asta, zise Antonia înroşindu-se uşor ; mă bucur de cererea domniei-voastre şi îmi pare bine că tata v-a ales. Nu ştiu dacă fac bine sau rău că vorbesc aşa cu dumneavoastră.

Dacă nu mi-ați plăcea, v-aș spune ; atunci, de ce să nu vă spun și dimpotrivă ?

La aceste cuvinte, care m-au umplut de bucurie, am pus un genunchi în pămînt în fața Antoniei, i-am luat mîna și i-am sărutat-o cu dragoste adîncă și i-am spus :

— Draga mea Antonia, sinceritatea ta mă farmecă. Mai spune-mi, nu te sfii, vorbește cu soțul tău ; spune tot ce simți. Va să zică îți place să-ți legi soarta de soarta mea.

În clipa aceea veni tatăl ei, așa că m-am oprit aici cu vorba. Curios să afle ce-mi răspunsese fiică-sa și gata s-o certe dacă cumva ar fi spus că nu-i plac, m-a întrebat :

— Ei, sînteți mulțumit de Antonia ?

— Sînt așa de mulțumit, încît chiar acuma mă duc să încep pregătirile de nuntă.

Și am plecat ca să mă sfătuiesc în privința asta cu Scipion.

Capitolul IX

NUNTA LUI GIL BLAS ȘI A ANTONIEI ; CUM A FOST, CINE A VENIT LA NUNTĂ ȘI CE PETRECERI AU MAI FOST DUPĂ ACEEA.

Deși nu eram obligat să cer voie seniorilor de Leyva ca să mă însor, ne-am gîndit totuși, Scipion și cu mine, că n-ar fi fost frumos din parte-mi să nu le spun și lor că voiam să mă căsătoresc cu fata lui Basilio și că se cuvenea chiar să le cer consimțămîntul.

Am plecat imediat la Valencia. S-au mirat toți cînd m-au văzut că vin pe neașteptate și s-au mirat tot așa de tare cînd au aflat de ce am venit. Don Cesar și don Alfonso, care cunoșteau pe Antonia, m-au felicitat că mi-am ales-o de soție. Mai cu seamă don Cesar m-a felicitat așa de călduros, încît dacă n-aș fi fost convins că nu se mai gîndea la blestemății, l-aș fi bănuit că se

ducea la Llirias mai mult ca să vadă pe fata arendașului decît să-și vadă castelul. Dacă aș fi fost bănuitor și gelos din fire, cine știe ce gînduri mi-ar fi trecut prin cap. Nici o clipă însă nu mi s-a întîmplat asta, fiindcă eram convins că Antonia e cuminte. Serafina, și ea, după ce mi-a spus că va lua întotdeauna parte la ceea ce mă privește, mi-a spus că auzise despre Antonia numai lucruri bune.

Apoi adăugă cu șiretenie și parcă mustrîndu-mă din pricina nepăsării cu care răsplătisem iubirea Seforei:

— Dar chiar dacă n-aș fi auzit că e frumoasă, aș fi sigură că este, fiindcă știu că ai gusturi delicate.

Don Cesar și cu fiu-său nu numai că îmi încuviințară căsătoria, dar îmi mai și spuseră că toată cheltuiala îi privește pe dînșii.

— Întoarce-te la Llirias și stai acolo liniștit pînă ai să auzi de noi. Nu face nici o pregătire de nuntă, avem noi grijă de asta.

Am făcut cum mi-au cerut și m-am întors la castelul meu. I-am spus lui Basilio și fiică-si ce aveau de gînd ocrotitorii noștri și am așteptat cu toată răbdarea de care eram în stare. Au trecut opt zile și n-am primit nici o veste de la dînșii. În ziua a noua, însă, a sosit o caleașcă trasă de patru catîri, cu mătăsuri scumpe pentru mireasă și însoțită de lachei călări. Unul dintre ei mi-a dat o scrisoare de la don Alfonso, în care acesta îmi spunea că are să vie a doua zi la Llirias cu tatăl său și cu soția, nunta urmînd să se facă în ziua următoare, preot fiind marele vicar al Valenciei. Și, într-adevăr, în ziua hotărîtă, don Cesar, fiul său și Serafina au venit la castelul meu cu vicarul, într-o caleașcă cu șase cai, precedată de altă caleașcă, cu patru, unde erau cameristele Serafinei și urmată de guarzii guvernatorului.

Doamna guvernator, cum a sosit la castel, a întrebat unde e Antonia, iar aceasta, îndată ce a aflat de venirea Serafinei, s-a și înfățișat ca să-i sărute mîna și a făcut-o cu atîta grație, încît le-a plăcut tuturora.

— Ei, ce spui de Antonia? a întrebat don Cesar pe noră-sa. Putea Santillana să găsească ceva mai bun?

— Nu, răspunse Serafina. Amîndoi sînt vrednici unul de altul. Sînt sigură că au să fie foarte fericiţi împreună.

Toţi o lăudau pe viitoarea mea soţie. Şi dacă le-a plăcut în hainele ei cele simple, i-a fermecat şi mai tare cînd s-a întors îmbrăcată în straie scumpe. Le purta cu atîta lipsă de stîngăcie şi cu atîta noblеţe, de parcă toată viaţa ei ar fi fost îmbrăcată numai aşa.

Ziua nunţii a sosit. Don Alfonso m-a luat de mînă ca să mă duc la altar, iar Serafina a făcut aceeaşi cinste Antoniei. Ne-am dus aşa cu toţii la bisericuţa satului, unde marele vicar ne aştepta ca să ne cunune. Ceremonia s-a desfăşurat în aclamaţiile sătenilor din Llirias şi a tuturor ţăranilor bogaţi de prin împrejurimi, pe care Basilio îi poftise la nunta Antoniei. Veniseră cu fiicele lor. Acestea se gătiseră cu cordeluţe şi cu flori şi aveau fiecare cîte-o dairea. Ne-am întors după aceea la castel. Aici, Scipion, care priveghea ospăţul, pusese să se întindă trei mese, una pentru seniori, alta pentru suita lor şi a treia, cea mai mare, pentru toţi ceilalţi care fuseseră poftiţi. Antonia s-a aşezat la cea dintîi, aşa voise Serafina ; eu am stat în capul celei de-a doua iar Basilio la masa sătenilor. Scipion nu şedea nicăieri. Umbla în toate părţile şi se îngrijea ca toată lumea să aibă tot ce-i trebuie şi toţi să fie mulţumiţi.

Mîncarea o gătiseră bucătarii guvernatorului, aşa încît se poate lesne bănui că nimic nu lipsea. Vinurile, pe care Joaquin le pusese în pivniţă pentru mine, au curs din belşug ; mesenii începuseră să se încălzească, toţi se veseleau, cînd s-a întîmplat ceva care a tulburat veselia. Scipion tocmai era în sala unde stăteam la masă cu slujbaşii de frunte ai lui don Alfonso şi cu cameristele Serafinei ; deodată a căzut jos leşinat. M-am sculat de la masă şi m-am dus repede la el şi, în timp ce-i dădeam ajutor să-şi vie în fire, o cameristă de-a Serafinei a leşinat şi ea. Toată lumea s-a gîndit că aceste două leşinuri deodată ascundeau o taină. Şi chiar ascundeau una care s-a şi descoperit îndată. Cînd Scipion şi-a venit în fire, mi-a spus în şoaptă :

— Ce păcat că ziua cea mai fericită a vieţii dumneavoastră e cea mai nefericită a vieţii mele ! Ce nenoro-

cire pe capul meu! Una din cameristele Serafinei e nevastă-mea.

— Ce spui? am strigat eu. Cum, doamna aceea care a leşinat o dată cu tine e soţia ta?

— Da, e soţia mea, răspunse el. Şi vă jur că nu mi s-ar fi putut întîmpla ceva mai rău decît să mă întîlnesc iar cu ea.

— Eu nu ştiu, dragul meu, ce motiv ai să fii supărat pe nevastă-ta, dar orice ţi-ar fi făcut, eu te rog, dacă ţii la mine, să te potoleşti; nu strica petrecerea cu vorbe de necaz şi de supărare.

— Nu, n-aveţi nici o grijă, zise Scipion. Aveţi să vedeţi ce bine ştiu să mă prefac.

În vremea asta, îşi venise şi nevastă-sa în fire. Scipion s-a dus la ea, şi luînd-o în braţe, parcă ar fi fost în culmea bucuriei că o vede, i-a spus:

— O, draga mea Beatriz, în sfîrşit, a dat Dumnezeu să ne întîlnim iar, după zece ani! Ce bucurie!

— Nu ştiu, îi răspunse nevastă-sa, dacă te bucuri chiar aşa de tare că mă vezi, dar în ce mă priveşte, eu atîta ştiu că nu ţi-am dat nici un motiv ca să mă părăseşti. M-ai găsit într-o noapte cu don Fernando de Leyva, care era îndrăgostit de stăpînă-mea, Iulia, şi pe care îl ajutam să se întîlnească cu dînsa; ţi-ai închipuit atunci că între mine şi don Fernando o fi cine ştie ce şi onoarea mea şi a ta e pătată. Gelozia ţi-a tulburat mintea şi ai plecat din Toledo, fugind de mine ca de un monstru; nu m-ai întrebat şi n-ai încercat să vezi mai întîi ce este. Care din noi doi are dreptul să fie supărat?

— Tu, fără îndoială, zise Scipion.

— Desigur că eu, răspunse ea. Nu mult după ce ai plecat din Toledo, don Fernando s-a căsătorit cu Iulia; eu am rămas pe lîngă ea tot timpul cît a mai trăit. Şi după ce o moarte timpurie ne-a luat-o, am intrat în slujbă la doamna, sora dumneaei, şi cameristele dumisale pot să-ţi spună că am dus de atunci o viaţă curată.

Scipion, la vorbele acestea, de care nu putea spune că nu rosteau adevărul, se dădu bătut.

— Da, ai dreptate, zise el, mărturisesc că am greşit şi îţi cer iertare în faţa cinstiţilor oaspeţi.

Atunci, luîndu-i partea, am rugat-o pe Beatriz să uite ce-a fost şi i-am spus că bărbatu-său, de-acum înainte, n-are s-o mai supere cu nimic. Ea s-a înduplecat şi toată lumea s-a bucurat că cei doi soţi s-au împăcat. Ca să sărbătorească împăcarea, s-au aşezat la masă unul lîngă altul şi fiecare a închinat un pahar în sănătatea lor; ai fi zis că ospăţul era în cinstea lor şi nu cu prilejul nunţii mele.

Masa a treia a fost cea dintîi de la care s-au sculat oaspeţii. Sătenii tineri, mai dornici de dragoste decît de mîncare, s-au ridicat şi au început să danseze cu fetele din sat. Acestea, cu dairalele lor, stîrniră şi pe cei de la celelalte mese. Le veni şi lor pofta de joc. Toată lumea fu în picioare. Slujbaşii guvernatorului dansară cu subretele Serafinei, chiar şi seniorii porniră la joc; don Alfonso a dansat o sarabandă cu Serafina şi don Cesar una cu Antonia care, după aceea, m-a luat la joc pe mine; Antonia dansa destul de bine, deşi nu învăţase decît foarte puţin la Albaracen, cu o orăşeancă, rudă de-a lor. Iar eu care, cum am spus, învăţasem să dansez la marchiza de Chaves, am fost socotit de toţi drept bun dansator. Beatriz şi cu Scipion stăteau de vorbă şi îşi istoriseau unul altuia ce li se întîmplase de cînd se despărţiseră. Dar vorba lor fu întreruptă de Serafina, care tocmai aflase de reîntîlnirea lor şi îi chemă la dînsa ca să le spună cît de mult se bucură.

— Îmi pare bine, dragii mei, zise ea, că v-aţi întîlnit şi v-aţi împăcat; cu asta, bucuria zilei de azi e şi mai mare. Scipion, îţi dau soţia şi te încredinţez că purtarea ei a fost necontenit fără pată; de azi înainte, să trăieşti în pace şi în înţelegere cu dînsa. Iar tu, Beatriz, să rămîi pe lîngă Antonia şi să-i fii cu credinţă, aşa cum e soţul tău domnului de Santillana.

Scipion, fiind convins acum că nevastă-sa era o adevărată Penelope[1], făgădui că se va purta cu dînsa cît se poate de frumos şi de bine.

Sătenii şi sătencele, după ce dansară toată ziua, se duseră fiecare pe la casele lor. La castel, însă, petrecerea a mai ţinut şi după aceea. Seara a fost iar masă mare.

[1] Soţia credincioasă a lui Ulise, în *Odiseea* lui Homer.

Şi cînd a venit vremea de culcare, marele vicar a binecuvîntat patul de nuntă. Serafina a dezbrăcat pe mireasă, iar mie îmi făcură cinstea asta seniorii de Leyva. Mai nostim este că slujbaşii lui don Alfonso şi cameristele Serafinei, ca să rîdă, s-au apucat să facă aceeaşi ceremonie. Au dezbrăcat pe Beatriz şi pe Scipion, iar aceştia, ca să sporească hazul, s-au lăsat, foarte serioşi, dezbrăcaţi şi culcaţi.

Capitolul X

CE S-A MAI ÎNTIMPLAT DUPĂ NUNTA LUI GIL BLAS ŞI A ANTONIEI. SCIPION ÎNCEPE SĂ-ŞI POVESTEASCĂ VIAŢA.

A doua zi după nuntă, seniorii de Leyva s-au întors la Valencia, după ce mi-au dat încă o dată multe dovezi de prietenie. Scipion şi cu mine am rămas la castel cu soţiile şi cu valeţii.

Grija pe care şi unul şi altul am avut-o ca să fim pe plac nevestelor, n-a fost zadarnică. În curînd, soţia mea simţi faţă de mine tot atîta dragoste cît simţeam şi eu faţă de dînsa, iar Scipion a îmbunat-o pe nevastă-sa şi a făcut-o să uite necazurile pe care le suferise din pricina lui. Beatriz, fire mlădioasă şi blîndă, se strecură fără greutate în sufletul stăpînei celei noi şi îi cîştigă încrederea. Ne înţelegeam tuspatru de minune şi ne bucuram cu toţii de o viaţă într-adevăr de invidiat. Zilele treceau domoale şi plăcute. Antonia era foarte serioasă, dar Beatriz şi cu mine eram foarte veseli ; şi chiar dacă n-am fi fost, era destul să vină Scipion şi orice melancolie ar fi pierit. Se dovedea un om nemaipomenit, un mucalit dintre aceia care numai cu două-trei vorbe descreţesc orice frunte.

Odată, după-prînz, ne-am dus în pădure să ne facem siesta la umbră. Secretarul meu, însă, avea chef de vorbă şi ne-a făcut să rîdem atîta, încît ne-a alungat somnul.

— Mai taci, omule, i-am spus eu ; cînd vorbeşti tu, nu-i chip s-adoarmă nimeni, fiindcă toţi te ascultă cu plăcere ; sau, ştii ce, mai bine, fiindcă tot ne-a trecut somnul, povesteşte-ne ceva mai de seamă.

— Bucuros, zise el ; vreţi să vă spun istoria regelui Pelayo ?

— Nu, mai bine spune-ne istoria ta, i-am răspuns eu. Pînă acum n-ai crezut de cuviinţă să-mi faci plăcerea asta şi, după cîte îmi pare, nici n-o să mi-o faci vreodată.

— De ce nu ? Nu v-am spus povestea vieţii mele, fiindcă nu mi-aţi spus că vreţi s-o auziţi. Aşadar, nu-i vina mea că nu ştiţi nimic despre mine. Dar dacă sînteţi curioşi să aflaţi, sînt gata să vă satisfac curiozitatea.

Antonia, Beatriz şi cu mine i-am spus atunci să ne povestească şi am ciulit cu toţii urechile să auzim povestea lui care, oricum ar fi fost, tot avea să ne priască, fie că ne-ar fi plăcut, fie că ne-ar fi adormit.

— Aş fi, începu Scipion, băiatul unui grande de Spania sau măcar al unui cavaler de Santiago sau de Alcantara, dacă acest lucru ar fi stat în puterea mea ; cum însă nu poţi să-ţi alegi părinţii, veţi afla că tata, pe care îl chema Torribio Scipion, a fost cinstit străjer al Sfintei Hermandad. Tot umblînd pe drumurile ţării, pe unde slujba îl silea să fie aproape zi şi noapte, s-a întîlnit odată, din întîmplare, între Cuenza şi Toledo, cu o ţigancă. Ţiganca asta era foarte drăguţă şi mergea pe jos, purtîndu-şi toată averea în nişte desagi. „Unde te duci, frumuşico ?“ îi spuse el îndulcindu-şi glasul, care era de obicei foarte aspru. „Mă duc la Toledo, seniore, răspunse ea, să văd dacă găsesc ceva de lucru, muncă cinstită.“ „Foarte frumos ; cred că ai să găseşti, fiindcă îmi închipui că te pricepi la multe.“ „De, mulţumesc lui Dumnezeu, zise ea, ştiu de toate. Fac alifii şi dresuri de mare folos pentru cocoane ; ghicesc şi dau în bobi şi cu ghiocul, să aflu lucruri care s-au pierdut şi arăt tot ce vrei în oglindă şi în pahar.“ Torribio, gîndindu-se că o fată ca asta era tocmai bună pentru el, care nu se cam ajungea cu leafa, deşi îşi îndeplinea bine slujba, i-a spus să se mărite cu dînsul.

Ţiganca nici nu s-a gîndit să facă nazuri cînd a auzit că e vorba de un slujitor al Sfintei Frăţii. A primit cu plăcere propunerea. După ce s-au înţeles aşa între ei, s-au dus repede la Toledo şi s-au căsătorit, iar acuma vedeţi în mine vrednicul rod al acestui nobil himeneu. S-au aşezat cu locuinţa într-o mahala şi aici mama s-a apucat de alifii şi dresuri, dar, de la o vreme, văzînd că meseria asta nu prea era bănoasă, a lăsat-o şi s-a apucat de ghicit. Şi atunci a început să plouă la ea cu bani. Nătărăii, de amîndouă sexele, pe care îi păcălea, vorbeau de dînsa şi lăudau în toate părţile pe Coscolina, că aşa o chema pe ţigancă. Nu trecea zi să nu vie careva s-o roage să-i ghicească : ba un nepot calic voia să afle cînd are să plece pe lumea cealaltă unchiu-său, al cărui unic moştenitor era ; ba o fată voia să ştie dacă un băiat, care îi făcea curte şi zicea că o ia, are să se ţie de cuvînt. Trebuie să ştiţi un lucru : mama prezicea numai lucruri bune ; dacă prezicerile se împlineau, foarte bine ! Iar dacă cineva venea şi-i spunea că nu s-a împlinit ce prezisese, ea răspundea foarte liniştit că demonul pe care îl chema cu vrăji şi îl silea să-i arate viitorul, şiret cum era, o mai păcălea cîteodată.

Cînd, ca o culme a meşteşugului, mama credea de cuviinţă să cheme pe dracul, Torribio Scipion juca pe acest personaj şi îl juca chiar foarte bine ; glasul aspru şi urîciunea mutrei erau tocmai potrivite pentru ceea ce înfăţişa. Dacă erai mai slab de înger, nu se putea să nu te sperii de tata. O dată însă, din nefericire, a venit un bădăran de căpitan, care a vrut şi el să vadă pe dracul, iar cînd acesta a apărut, a băgat sabia în el. Sfîntul Oficiu, aflînd de moartea dracului, a trimis nişte zbiri de au pus mîna pe Coscolina şi pe tot ce era în casă, iar pe mine, care aveam atunci şapte ani, m-au băgat la azilul *de los luinos*[1]. La azilul acesta, erau cîţiva preoţi milostivi care, bine plătiţi ca să aibă grijă de educaţie orfanilor, îi învăţau să scrie şi să cetească. Cînd au văzut că învăţam bine, m-au ales dintre ceilalţi şi au început să mă pună să le fac tot felul de servicii. Mă trimiteau în oraş cu scrisori şi cu alte treburi de-ale

[1] Orfelinat (sp.).

lor şi în biserică dădeam răspunsul la liturghie cînd slujeau. Drept răsplată, au început să mă înveţe latineşte. Numai că au făcut asta cu atîta severitate şi s-au purtat cu mine atît de aspru, cu toate serviciile pe care le aduceam, încît nemaiputînd răbda, într-o bună zi am fugit, pe cînd tocmai mă trimiseseră în oraş cu nişte treburi; în loc să mă întorc la orfelinat, am plecat din Toledo şi am luat drumul Sevillei.

Cu toate că aveam numai nouă ani, îmi plăcea de pe atunci să fiu liber şi stăpîn pe faptele mele. N-aveam nici bani, nici demîncare, dar puţin îmi păsa; n-aveam lecţii de făcut, nici teme de lucrat. După ce am mers aşa vreo două ceasuri, picioarele mele au început să mă cam lase. Nu mai mersesem pînă atunci aşa de mult. A trebuit să mă opresc şi să mă odihnesc. M-am aşezat sub un copac de la marginea drumului. Ca să-mi treacă vremea, am scos din buzunar gramatica latină şi m-am uitat prin ea; pe urmă, cînd mi-am adus aminte de bătaia pe care o mîncasem de atîtea ori din cauza ei, am început să-i rup filele, spunînd cu mînie: „Aha! carte scîrboasă, de-acuma am scăpat de răul tău!" Şi în timp ce mă răzbunam, împrăştiind pe jos declinări şi conjugări, a trecut pe acolo un pustnic cu barbă albă şi cu nişte ochelari mari şi care părea foarte venerabil. S-a apropiat de mine şi m-a privit cu atenţie; l-am privit şi eu tot aşa. „Băieţaşule, îmi spuse el cu un zîmbet, văd că ne uităm unul la altul foarte prietenește. Eu zic că n-am face rău să stăm împreună la mine, la sihăstrie; nu-i departe, la vreo două sute de paşi de aici." „Sluga dumitale, i-am răspuns eu repede; n-am de loc poftă să mă fac pustnic." Cînd auzi asta, moşneagul a început să rîdă, m-a luat în braţe şi mi-a spus: „Nu trebuie să-ţi fie frică de haina mea; e drept că nu-i frumoasă, dar e folositoare. Datorită ei, sînt stăpîn peste o locuinţă bună şi peste satele de prin împrejurimi, unde sînt foarte iubit, ba chiar iubit cu idolatrie. Hai cu mine şi nu te teme. Am să-ţi dau o haină la fel cu a mea. Dacă ai să fii mulţumit, o să împarţi cu mine viaţa plăcută pe care o duc, iar dacă nu, atunci nu numai că am să-ţi dau voie să pleci, dar poţi fi sigur că n-ai să pleci cu mîna goală."

M-am învoit și m-am dus cu dînsul. Pe drum, m-a întrebat ba de una, ba de alta, iar eu i-am răspuns cu o sinceritate pe care de atunci încoace n-am mai avut-o. Cînd am ajuns la sihăstrie, mi-a dat niște fructe și eu le-am înfulecat cu poftă, fiindcă nu mîncasem în ziua aceea decît o bucată de pîine uscată, dimineața, la azil. Pustnicul, văzînd cum cleflăiam, mi-a spus: „Dă-i înainte, băiete, nu face economie la fructe pentru că, slavă Domnului, am destule. Nu te-am adus aici ca să rabzi de foame."

Și, într-adevăr, la vreun ceas după ce sosisem, a aprins focul și a pus la frigare o pulpă de berbec; iar în timp ce eu învîrteam frigarea, el a pus pe o măsuță o față cam murdară și două tacîmuri, unul pentru dînsul, altul pentru mine. Cînd friptura a fost gata, a scos-o din frigare, a tăiat cîteva bucăți și le-a pus pe masă. Am mîncat bine și nici băutura n-a lipsit, fiindcă pustnicul avea și un vin straşnic.

„Ei, ce zici? m-a întrebat după ce am isprăvit cu masa, ești mulțumit? Mîncai mai bine la orfelinat? Uite, așa ai să mănînci în fiecare zi, dacă rămîi la mine. Încolo, treabă n-ai să ai prea multă. Faci în sihăstrie ce-ți place. Atîta cer de la tine: să vii cu mine cînd mă duc prin sate după milostenii. Ai să duci de căpăstru măgarul cu desagii. Țăranii miloși îmi dau totdeauna ouă, pîine, carne și pește. Atîta numai vreau să faci. Cred că nu-i mare lucru." „Am să fac tot ce vrei, am spus eu, numai nu mă pune să învăț latinește."

Părintele Crisostom, că așa îl chema pe pustnic, a început să rîdă de naivitatea mea și mi-a spus încă o dată că mă lasă să fac ce vreau.

Am plecat a doua zi după milostenii; eu duceam măgarul de căpăstru. Am căpătat milostenii din belșug. Nu era țăran să nu ne pună ceva în desagi. Unul dădea o pîine întreagă, altul o bucată mare de slănină, unul o gîscă umplută, altul o potîrniche. Ce să vă spun? Am adus acasă merinde pe o săptămînă, ceea ce dovedea cît respect și cîtă dragoste aveau țăranii față de pustnic. E drept că și el le era de mare folos. Le dădea tot felul de sfaturi. Împăca pe soții certați între ei și mărita fetele sătule de singurătate. Cum auzea că doi

țărani erau la cuțite, făcea ce făcea și îi împăca. Pe urmă, avea leacuri pentru tot felul de boli și învăța rugăciuni pe femeile care voiau să aibă copii.

După cum ați văzut, demîncare aveam din belșug la sihăstrie. De dormit, de asemeni, dormeam foarte bine. Mă întindeam pe un maldăr de paie curate, puneam capul pe o pernă de cîlți, mă înveleam cu o pătură de dimie și dormeam neîntors pînă dimineața. Părintele Crisostom îmi făgăduise niște straie de călugăr. A luat o rantie de-a lui, veche, și mi-a croit și mie una de toată frumusețea. Nu-mi mai spunea acuma decît frățiorul Scipion. Cînd m-am înfățișat prin sate în haină monahală, toți s-au minunat de mine și măgarul s-a întors acasă mai încărcat decît de obicei. Care mai de care se grăbea să dea ceva călugărașului.

Viața tihnită și trîndavă pe care o duceam cu pustnicul era tocmai pe placul unui băiat de vîrsta mea. Îmi plăcea chiar așa de tare, că aș fi dus-o mereu, dacă Parcele nu mi-ar fi tors alte zile, foarte deosebite de cele petrecute aici. Soarta pe care o aveam de împlinit m-a smuls în curînd din moliciune și de lîngă părintele Crisostom, așa cum am să povestesc îndată.

Vedeam uneori cum bătrînul tot moșmonea ceva pe la perna pe care dormea ; o descosea și pe urmă o cosea la loc. Odată, am văzut că bagă în pernă niște bani. Ceea ce văzusem mi-a ațițat curiozitatea și mi-am pus în cap să aflu mai multe, întîia oară cînd are să plece la Toledo, unde avea obicei să se ducă singur o dată pe săptămînă. Am așteptat cu nerăbdare ziua aceea, fără ca deocamdată să am altceva în gînd decît să-mi satisfac curiozitatea. În sfîrșit, a plecat, iar eu am descusut perna și am găsit, în lîna cu care era umplută, o sumă cam de vreo cincizeci de scuzi în monedă de tot felul.

Tezaurul acesta înfățișa, desigur, recunoștința țăranilor pe care pustnicul îi vindecase cu leacurile lui, precum și a țărăncilor care avuseseră copii datorită rugăciunilor învățate de la dînsul. Cum o fi fost, cum n-o fi fost, atîta știu că, atunci cînd am dat cu ochii de niște bani pe care puteam să-i iau fără frică, mi-a venit o poftă de furat pe care n-am putut-o cu nici un chip

stăpîni. M-am lăsat dus în ispită, fără a încerca să mă împotrivesc. Am băgat banii într-un săculeț de aba, unde ne puneam pieptenii și scufiile, pe urmă mi-am scos hainele călugărești, mi le-am pus pe cele de la orfelinat și am plecat de la sihăstrie bucuros, parcă aș fi avut în sac toate bogățiile Indiilor.

Ați ascultat acuma prima mea ispravă, urmă Scipion, și desigur că mai așteptați și altele la fel. N-am să vă înșel așteptarea. Mai am și alte isprăvi de povestit, pînă să ajung la faptele mele lăudabile. Am să ajung însă și acolo și veți să vedeți că un pungaș poate foarte bine să se facă om de treabă.

Cît eram eu de copil, dar n-am fost așa de prost s-o iau pe drumul care ducea la Toledo. M-aș fi putut întîlni pe-acolo cu părintele Crisostom și desigur că și-ar fi luat banii înapoi, iar eu m-aș fi ales c-o chelfăneală. Am apucat pe alt drum și am ajuns în sat la Galves, iar acolo m-am oprit la un han. Hangița era o femeie de vreo patruzeci de ani, văduvă, și avea toate însușirile ca să-și vadă bine de trebușoarele ei. Cum a dat cu ochii de mine și a văzut după îmbrăcăminte că fugisem de la orfelinat, m-a întrebat cine sînt și unde mă duc. I-am răspuns că tata și mama au murit și că aș fi vrut să mă tocmesc undeva. „Știi să citești?" m-a întrebat ea. I-am răspuns că cetesc și chiar și scriu de minune. De fapt, știam să fac literele și să le leg între ele, așa că de bine de rău semăna a scris ; era destul pentru catastiful unui han de țară. „Te tocmesc eu, zise hangița. Ai să-mi ții socotelile, cu tot ce plătesc și tot ce încasez. Simbrie n-am să-ți dau, fiindcă mușteriii mei nu uită niciodată pe servitori ; așa că au să-ți pice și ție cîștiguri frumușele." Am intrat în slujbă la hangiță, păstrîndu-mi, bineînțeles, dreptul de a pleca în altă parte îndată ce șederea la Galves n-o să-mi mai placă. Am fost cuprins însă de o mare neliniște și, cu cît mă gîndeam mai mult, cu atîta vedeam că am de ce să mă tem. Nu voiam să se afle că aveam bani. Mă tot gîndeam unde să-i ascund ca să nu-i găsească nimeni. Nu cunoșteam încă așa de bine casa ca să găsesc un ascunziș potrivit. Mare bătaie de cap și cu averea ! Nu mai aveam o clipă de liniște. În sfîrșit, m-am hotărît să mi

pun săculeţul în pod, într-un ungher, unde erau nişte paie; îmi închipuiam că acolo n-are să dea nimeni peste el, aşa că m-am mai liniştit.

Eram trei servitori la han, un rîndaş spătos, o fată din Galiciia şi eu. Fiecare scotea ce putea de la călătorii care trăgeau la han. Mie îmi dădeau întotdeauna cîţiva gologani cînd le duceam socotelile la plecare. Dădeau ceva şi rîndaşului, pentru că avusese grijă de cai; fata însă, fiind idolul catîrgiilor care treceau pe-acolo, cîştiga bani buni, nu ca noi, mărunţiş. Cum căpătam un gologan, mă duceam repede în pod ca să-mi sporesc tezaurul. Şi cu cît creştea, cu atîta mă alipeam mai tare de el: Sărutam banii, mă uitam la ei cu o dragoste pe care numai zgîrciţii pot s-o înţeleagă.

Dragostea asta faţă de comoarea mea mă îndemna să mă duc s-o văd de zece ori pe zi. Pe scară, mă întîlneam adesea cu hangiţa; cum era foarte bănuitoare de felul ei, a început să se întrebe ce tot caut eu în pod. Într-o bună zi, s-a urcat şi a cotrobăit în toate părţile, să vadă dacă nu cumva ascund acolo lucruri furate de prin casă. A răscolit şi paiele care acopereau săculeţul şi a dat de el. L-a deschis şi văzînd că-s bani înăuntru, a crezut ori s-a prefăcut a crede că banii aceia îi furasem de la dînsa. I-a luat deci fără să mai stea la gînduri. Pe urmă, a început să mă ocărască, m-a făcut ticălos şi pungaş, a spus rîndaşului, care îi era foarte credincios, să-mi dea o chelfăneală zdravănă cu biciul şi, după ce m-a bătut bine, m-a dat afară, spunînd că n-are nevoie de hoţi în casă. Degeaba am spus eu că n-am furat, n-a vrut să-mi dea crezare şi toţi au crezut ce zicea ea. Şi astfel, banii părintelui Crisostom au trecut din mîinile unui hoţ în mîinile unei hoaţe.

Am plîns după banii aceia aşa cum plînge cineva după singurul copil pe care l-a avut. Lacrimile mele nu mi-au dat înapoi ce pierdusem, dar au stîrnit mila celor care mă vedeau cum plîng şi, între alţii, a preotului din Galves, care tocmai trecea pe acolo. I s-a făcut milă de mine şi m-a dus acasă la el. Acolo, ca să-mi cîştige încrederea sau, mai degrabă, ca să mă tragă de limbă, a început să mă căineze. „Vai! săracul băiat! spuse el cu înduioşare în glas. Cum să nu-i plîngi de

milă cînd vezi că nimeni nu are grijă de el! Să te mai miri că, lăsat de capul lui la o vîrstă așa de fragedă, a făcut o faptă rea? Chiar oamenii în toată firea fac fapte urîte!" Apoi, către mine: „De unde ești, măi băiete? Ce-s părinții tăi? După cum te porți, parcă ai fi dintr-o familie bună. Spune tot ce ai pe suflet, poți avea încredere în mine, că n-am să te las de izbeliște."

Preotul, cu aceste vorbe șirete și mărinimoase totodată, m-a îndemnat pe nesimțite să-i spun toată povestea mea, lucru pe care l-am și făcut, fără să ascund nimic. După ce am isprăvit, mi-a spus: „Uite ce, dragul meu, cu toate că nu se cuvine ca un pustnic să strîngă bani, totuși, vina ta rămîne întreagă. L-ai furat pe părintele Crisostom și prin urmare ai călcat porunca din tablele legii care zice să nu furi. Dar, ca o mîngîiere, îți spun că am s-o silesc pe hangiță să dea înapoi banii și am să-i trimit părintelui la sihăstrie; poți de pe acuma să fii cu sufletul împăcat în privința asta."

Trebuie să mărturisesc însă că tocmai de asta mă sinchiseam foarte puțin. Preotul, care își pusese ceva în gînd, nu s-a mulțumit numai cu atît și mi-a spus: „Și acuma, băiete, vreau să-ți găsesc un loc bun. Mîine dimineață te trimit cu un catîrgiu la nepotu-meu, care-i canonic la catedrală în Toledo. Am să-l rog să te tocmească lacheu la el și trebuie să știi că servitorii lui o duc foarte bine, fiindcă nepotu-meu are cu ce să-i ție. Așa că și tu ai să hălăduiești acolo de minune." Aceste vorbe mi-au plăcut așa de tare, încît nu m-am mai gîndit nici la săculețul cu bani, nici la bătaia pe care o mîncasem. Nu mă mai gîndeam decît la viața bună pe care aveam s-o duc la Toledo. A doua zi, în timp ce îmbucam ceva înainte de plecare, a sosit, așa cum spusese preotul, un catîrgiu cu doi catîri înșeuați. M-au urcat pe unul din ei; catîrgiul a încălecat pe celălalt și am plecat la Toledo. Tovarășul meu de drum era om vesel și-i plăcea să facă haz pe socoteala altora. „Să știi că ține la tine părintele, mi-a spus el. Dovadă că te trimite la nepotusău, canonicul. Pe canonic am cinstea să-l cunosc și pot să-ți spun că e o comoară de om. Nu-i un cucernic din aceia sfrijiți și gălbejiți, care nu vorbesc decît de po-

căință ; e bucălat și rumen la față, vesel și îi place să trăiască bine ; ai să fii la el ca-n sînul lui Avraam."

Ticălosul, văzînd că îl ascultam cu gura căscată, a început să laude și mai tare viața fericită pe care aveam s-o duc la canonic. A vorbit într-una, pînă am ajuns în sat la Obisa, unde am făcut un popas ca să se mai odihnească puțintel catîrii. Aici, spre norocul meu, am aflat că șiretul de catîrgiu mă amăgea. Iată cum am descoperit asta. Tot umblînd încoace și încolo prin curtea hanului, i-a căzut din buzunar o hîrtie. Am luat de jos hîrtia, fără ca să mă vadă, și am cetit-o pe cînd el intrase în grajd. Era o scrisoare către preoții de la orfelinat și care cuprindea cele ce urmează :

„Domnilor, caritatea mă îndeamnă să vă trimit un băiețaș care a fugit de la orfelinat. Pare a fi isteț și merită, cred, să aveți bunătatea de a-l ține închis la domniile-voastre și de a nu-i da drumul. Sînt convins că supraveghindu-l cu asprime, o să faceți ceva din el. Dumnezeu să aibă în paza sa pe cuviosiile-voastre.

Preotul din Galves"

Cînd am cetit scrisoarea asta, care îmi dovedea cît de mult ținea la mine părintele, am văzut îndată ce aveam de făcut. Într-o clipă am plecat de la han și am ținut-o tot într-o fugă pînă am ajuns pe malul Tagului, la vreo leghe depărtare de acolo. Frica mi-a dat aripi ; nu voiam cu nici un preț să mă întorc la orfelinat, unde nu-mi plăcea de loc felul cum se preda latina. Am intrat în Toledo foarte vesel, deși habar n-aveam cum am să găsesc casă și masă. E drept că Toledo e un oraș binecuvîntat, unde un om deștept, care e silit să trăiască pe spatele altora, nu moare de foame. Eram însă prea tînăr ca să trag nădejde că voi găsi ceva. Am avut totuși noroc. Abia am ajuns în piața cea mare a orașului, și un bărbat bine îmbrăcat, pe lîngă care tocmai treceam, m-a apucat de braț și m-a oprit : „Nu vrei să intri în slujbă la mine, băiețașule ? m-a întrebat el. Mi-ar plăcea să am un lacheu mititel, așa ca tine." „Și mie mi-ar plăcea să am un stăpîn așa ca domnia-voastră", am răspuns eu. „Bine, atunci te iau. Hai cu mine."

M-am dus cu el. Cavalerul acesta era un om de vreo treizeci de ani și îl chema don Abel. Locuia într-un apartament destul de frumos. Era cartofor de meserie. Iată viața pe care o duceam noi împreună: dimineața îi tăiam tabac pentru cinci-șase lulele, îi periam hainele și chemam bărbierul să-l radă și să-i răsucească mustățile. După aceea, ieșea și colinda prin tripouri, pînă pe la unsprezece-douăsprezece noaptea, cînd se întorcea acasă. În fiecare dimineață, înainte de plecare, avea grijă să scoată din buzunar trei reali și mi-i dădea să am de cheltuială în ziua aceea, iar după asta mă lăsa slobod, să fac ce vreau pînă seara la zece; atîta voia, să fiu acasă cînd se întorcea el și era foarte mulțumit. A chemat un croitor și i-a dat să-mi facă o livrea, așa că acuma parcă eram un trepăduș care duce răvașele cucoanelor cochete. Îmi plăcea slujba și nici nu se putea una mai potrivită cu firea mea.

Trecuse vreo lună de cînd duceam viața asta fericită, cînd iată că, într-o bună zi, stăpînu-meu mă întrebă dacă îmi place să stau la dînsul. La răspunsul meu că asta îmi plăcea mai mult decît orice, mi-a spus: „Foarte bine. Atunci să știi că mîine plecăm la Sevilla, unde am treabă. N-are să-ți pară rău să vezi și tu capitala Andaluziei. Este o zicătoare: Cine n-a văzut Sevilla, n-a văzut nimic." I-am spus că eram gata să mă duc cu el unde o vrea. Chiar în ziua aceea a venit un hamal, a luat un cufăr cu toate bulendrele stăpînului și l-a dus la căruța poștei pentru Sevilla, iar în ziua următoare am plecat în Andaluzia.

Don Abel avea un noroc atît de mare la joc, încît pierdea numai cînd voia să piardă, iar faptul acesta îl silea să nu stea prea mult într-un loc, ca să scape de urmărirea celor pe care îi păcălea, și tot asta era și pricina călătoriei noastre. Cînd am ajuns la Sevilla, am tras la un hotel aproape de bariera Cordobei și am început să ducem și aici viața pe care o dusesem la Toledo. Atîta numai că stăpînu-meu și-a dat seama că între cele două orașe era deosebire. A dat aici de jucători tot așa de norocoși ca și el. Din pricina asta, se întorcea uneori acasă foarte supărat. Într-o dimineață, cînd era foarte necăjit, fiindcă pierduse cu o zi înainte o sută

de pistoli, m-a întrebat de ce nu-i dusesem rufele murdare la o femeie care le spăla și le parfuma. I-am răspuns că uitasem. S-a mîniat și mi-a ars vreo trei perechi de palme că am văzut stele verzi. „Asta ca să te înveți minte și altă dată să nu mai uiți. Ce? Trebuie să stau numai cu ochii la tine și să-ți spun la fiecare pas ce ai de făcut? Să mănînci poți, dar să faci treabă nu poți? Doar nu ești prost, ai putea să-ți dai seama mai dinainte și să ghicești ce vreau și ce doresc." Apoi el a plecat de-acasă iar eu am rămas uluit că fusesem pălmuit pentru o greșeală atît de mică. Eram hotărît să mă răzbun cum s-o ivi prilejul.

Nu știu ce i s-o fi întîmplat puțin după aceea la un tripou, că s-a întors acasă, într-o seară, foarte aprins. Mi-a spus: „Mă duc în Italia, Scipion. Poimîine mă îmbarc pe o corabie care pleacă la Genova. Trebuie numaidecît să fac călătoria asta. Cred că vii și tu cu mine. Ai prilejul să vezi cea mai frumoasă țară din lume și ar fi păcat să nu vii." I-am răspuns că asta voiam și eu și i-am spus că nu mai puteam de nerăbdare să văd Italia, dar în același timp mă gîndeam să mă ascund înainte de plecare, să nu mă mai găsească. Voiam să mă răzbun pe stăpînu-meu și îmi ziceam că acesta e mijlocul cel mai potrivit. Eram chiar așa de mulțumit de planul meu, încît nu m-am putut ține să nu-l spun și unui spadasin de meserie, cu care m-am întîlnit pe stradă. De cînd eram la Sevilla, mă înhăitasem cu tot felul de puștlamale și îndeosebi cu acesta. I-am povestit cum mîncasem cîteva perechi de palme și pentru ce anume. I-am spus apoi că aveam de gînd să fug cînd don Abel are să se suie pe corabie și l-am întrebat ce părere are despre hotărîrea mea.

Spadasinul s-a încruntat cînd a auzit ce i-am spus și și-a răsucit mustața. Apoi, judecîndu-l cu asprime pe stăpînu-meu, îmi spuse: „Să știi, băiete, că ești dezonorat pe vecie dacă te mulțumești numai cu o răzbunare așa de ușoară. Nu-i destul să-l lași pe don Abel să plece singur; ar fi prea puțin, trebuie ca pedeapsa să fie pe măsura jignirii. Așa că iată ce-i de făcut. Să-i luăm lucrurile și banii și, după ce pleacă, să le împărțim între noi frățește."

Cu toate că eram din fire pornit pe șterpeleală, m-am cam speriat cînd am auzit de o hoție așa de mare. Totuși, ticălosul care mă sfătuia m-a convins. Și acuma, iată ce-a ieșit de-aici. Spadasinul, om înalt și voinic, a venit la mine a doua zi spre seară. I-am arătat cufărul în care stăpînu-meu își băgase lucrurile și l-am întrebat dacă poate duce singur un cufăr așa de greu. „Poate să fie cît de greu, răspunse el ; cînd e vorba să iau ce-i al altuia, duc în spate și arca lui Noe." Apoi a ridicat cufărul, l-a luat în spinare și a început să coboare ușurel pe scări. Am plecat și eu după el, dar cînd să ieșim pe ușa de la stradă, ne-am trezit față în față cu don Abel care, spre norocul lui, se întorcea acasă tocmai atunci. „Unde te duci cu cufărul ?" — m-a întrebat. M-am zăpăcit așa de tare, încît n-am putut scoate o vorbă. Spadasinul, văzînd că treaba a căzut baltă, a zvîrlit cufărul jos și și-a luat tălpășița, ca să nu intre în vreo dandana. „Unde te duci cu cufărul ?" m-a întrebat încă o dată stăpînu-meu. „Îl duceam la corabia cu care plecați mîine în Italia", am răspuns eu mai mult mort decît viu. „Da de unde știi tu care-i corabia cu care plec ?" „Nu știu, dar mă gîndeam să întreb în port și să aflu care-i." Răspunsul acesta îi dădu de bănuit. S-a uitat urît la mine și am crezut că iar mă ia la palme. „Cine ți-a spus să iei cufărul ?" „Chiar domnia-voastră." „Cine, eu ? întrebă el mirat. Ți-am spus eu asta ?" „Desigur, nu v-aduceți aminte cum m-ați ocărît acum cîteva zile și m-ați cîrpit pentru că nu ghicesc mai dinainte ce aveți de gînd ? Ziceați atunci că să fac ce trebuie fără să vă mai întreb. Tocmai de asta, ca să ascult de ce mi-ați spus, voiam acuma să duc cufărul la corabie." Atunci cărtoforul, văzînd că eram mai șiret decît își închipuise, mi-a dat răvaș de drum și mi-a spus : „Știi ce, Scipion, pleacă și du-te cu Dumnezeu. Ești prea deștept la vîrsta ta. Nu-mi place să joc cu oameni care au cînd o carte mai mult, cînd o carte mai puțin. Șterge-o cît mai repede și să nu te mai văd, adăugă el schimbînd tonul, că nu știu, zău, ce pățești."

N-am așteptat să-mi mai spuie o dată să plec. Într-o clipă am fost departe ; muream de frică să nu cumva să-mi ia haina, dar, din fericire, mi-a lăsat-o. Am început

să umblu încoace și încolo prin oraș, gîndindu-mă unde aș putea găsi adăpost cu cei doi reali pe care îi aveam. Tot umblînd eu așa, am ajuns la poarta arhiepiscopiei. Era tocmai vremea cinei și venea de la bucătărie un miros plăcut, care se răspîndea pînă departe. „Drace! mi-am spus, grozav m-aș mai înfrupta și eu din mîncărurile acelea ; numai după miros se cunoaște că-s straşnice. M-aș mulțumi doar să-mi moi degetele în sos. Dar oare, n-ar fi chip să gust și eu din ele ? Adică de ce nu ? N-o fi chiar așa de greu." Am început să mă gîndesc ce-aș putea oare scorni și, tot gîndindu-mă, mi-a venit în cap o șmecherie pe care îndată am și pus-o în lucru și cu care am izbutit de minune. Am intrat în curtea palatului arhiepiscopului și am luat-o la fugă spre bucătărie, strigînd : „Ajutor ! Ajutor !" ca și cum m-ar fi urmărit cineva ca să mă omoare.

La strigătele mele, Diego, bucătarul arhiepiscopului, a ieșit repede, însoțit de vreo doi-trei băieți de la bucătărie, să vadă ce este. Cînd a văzut că numai eu eram, m-a întrebat de ce zbieram așa. „Vai, seniore, am răspuns eu, prefăcîndu-mă că-s speriat grozav, scăpați-mă, vă rog, aleargă după mine un spadasin și vrea să mă omoare." „Da unde vezi tu vreun spadasin ? a spus Diego. Nu aleargă nimeni după tine. Nu te mai teme degeaba. O fi vrut careva să te sperie, ca să rîdă de tine. Bine a făcut că n-a intrat aici în palat, că îi rupeam urechile." „Nu, nu, am spus eu bucătarului. N-a vrut să rîdă. E unul înalt cît toate zilele, voia să-mi ia hainele, desigur că a rămas la poartă și așteaptă să ies." „Atunci n-are decît să te aștepte, zise el. Stai aici la noi pînă mîine dimineață. Ai să mănînci și ai să dormi cu băieții ăștia."

N-am mai putut de bucurie. Și ce priveliște minunată cînd jupîn Diego m-a dus la bucătărie și am văzut cum se pregătea cina monseniorului. Am numărat vreo cincisprezece inși care se îndeletniceau cu treaba asta, dar să număr cîte feluri de bucate erau n-am izbutit, fiindcă providența avusese grijă să hărăzească arhiepiscopiei mîncare cu nemiluita. Așa că, adulmecînd de aproape aroma bucatelor pe care pînă atunci le mirosisem numai de departe, am aflat ce înseamnă să mănînci bine. Am

avut cinstea să stau la masă și să dorm cu băieții de la bucătărie, care m-au îndopat cu mîncare și cu care m-am împrietenit așa de tare, încît a doua zi, cînd m-am dus la Diego să-i mulțumesc că m-a primit cu atîta bunătate, mi-a spus: „Mi-au spus băieții noștri că le placi foarte mult și ar fi bucuroși să te aibă de tovarăș. Ce zici, vrei?" Am răspuns că asta ar fi pentru mine cea mai mare fericire. „Bun, dacă-i așa, zise el, te poți socoti de pe acum drept un slujbaș al arhiepiscopiei."

Și m-a luat și m-a dus la majordom. Acesta, văzînd că eram băiat dezghețat, m-a socotit vrednic să fiu tocmit băiat la bucătărie.

Cum am intrat în slujbă, Diego, după obiceiul bucătarilor de casă mare, care trimit pe ascuns tot felul de bunătăți amantelor lor, m-a ales pe mine să duc unei cucoane de prin vecini ba cîte-o pulpă de vițel, ba o pasăre, ba vînat. Cucoana era văduvă, să fi avut vreo treizeci de ani, nu mai mult, era foarte nostimă, foarte sprințară și nu părea de loc grozav de credincioasă bucătarului. El nu numai că-i dădea carne, pîine, zahăr și untdelemn, îi trimitea și vin cît îi trebuia; toate pe socoteala arhiepiscopului.

În palatul preasfinției-sale m-am dezghețat de-a binelea și am făcut chiar o șotie destul de hazlie, de care și acuma se mai vorbește la Sevilla. Pajii și cîțiva alți slujitori s-au gîndit să joace o piesă de teatru, de ziua monseniorului. Au ales piesa intitulată *Benavides* și, cum aveau nevoie de un băiat de vîrsta mea ca să joace rolul tînărului rege al Leonului, m-au găsit pe mine. Majordomul, care zicea că se pricepe în declamație, m-a luat ca să mă învețe și, după ce mi-a dat cîteva lecții, a spus că am să-mi joc rolul destul de bine. Cum toată serbarea se făcea pe cheltuiala monseniorului, vă închipuiți că a fost ceva nemaipomenit. S-a construit, în cea mai mare sală a palatului, o scenă cu decoruri foarte frumoase. Într-o parte a scenei era un strat gros de iarbă, pe care eu trebuia să apar culcat și adormit, în clipa cînd maurii veneau și mă făceau prizonier. Cînd actorii au isprăvit de învățat piesa, arhiepiscopul a hotărît ziua reprezentației și a invitat seniori și doamne din cei mai de seamă.

În ziua hotărîtă, actorii s-au îmbrăcat fiecare după rolul lui. Croitorul mi-a adus și mie straiele. A venit cu el și majordomul. Fiindcă mă învățase rolul, credea că datoria lui este să mă și costumeze. Croitorul m-a îmbrăcat cu o hlamidă de mătase albastră, cu fireturi și nasturi de aur și mîneci cu ciucuri tot de aur. Majordomul mi-a pus pe cap o coroană de carton, împodobită cu perle mărunte și diamante false. Apoi, m-au încins cu o cingătoare de mătase roz, brodată cu flori de argint. La fiecare lucru pe care îl căpătam îmi creșteau parcă aripi ca să zbor și să mă duc departe. În sfîrșit, a început piesa. În prima scenă, tînărul rege al Leonului apare și rostește un monolog lung. Cum eu făceam pe acest personaj, am deschis piesa cu o tiradă în versuri în care, la sfîrșit, spuneam că, nemaiputîndu-mă împotrivi vrăjilor somnului, mă duc să mă culc. După asta, m-am retras în culise și m-am aruncat pe stratul de iarbă care-mi fusese mai dinainte pregătit. În loc însă să adorm, am început să mă gîndesc cum aș putea fugi mai repede și s-o șterg de-acolo cu hainele mele regale. O scară pe care te scoborai sub scenă și de-acolo în sală mi s-a părut tocmai potrivită pentru ce aveam de gînd. M-am sculat încetișor, m-am uitat să nu mă vadă cineva și, cum nimeni n-avea grija mea, m-am scoborît pe scară, am ajuns în sală și de-aici la ușa de la intrare, strigînd : „Faceți loc, faceți loc, mă duc să-mi schimb costumul". Toți mi-au făcut loc să trec, așa că în cîteva clipe am putut ieși din palat, ceea ce mi-a fost și mai ușor datorită întunericului ; apoi m-am dus acasă la prietenul meu, spadasinul.

S-a mirat grozav cînd m-a văzut îmbrăcat așa. I-am spus toată întîmplarea și el a rîs de s-a prăpădit. Apoi, îmbrățișîndu-mă plin de bucurie, fiindcă se gîndea, desigur, că are să se aleagă și el cu ceva de pe urma regelui Leonului, m-a lăudat pentru isprava mea și mi-a spus că, dacă o să merg tot așa, apoi o să ajung vestit în lume cu deșteptăciunea mea. După ce ne-am bucurat și am făcut haz din belșug, am spus spadasinului : „Acuma, ce facem cu straiele astea ?" „N-ai nici o grijă, răspunse el. Cunosc eu un negustor de haine vechi care,

fără să întrebe ce și cum, cumpără tot ce vrei, numai să-i convină. Mă duc mîine la el și îl aduc aici."

A doua zi, spadasinul a ieșit dis-de-dimineață. Eu am mai stat în pat. Peste vreo două ceasuri, s-a întors cu negustorul. Acesta ținea subsuoară o boccea de pînză galbenă. „Uite, îmi spuse spadasinul, dumnealui e domnul Ibanez din Segovia, negustor cinstit și de bună-credință ; domnul Ibanez nu se ia după exemplul urît pe care-l dau tovarășii dumisale de breaslă și nu înșală pe nimeni. Are să-ți spuie cît fac hainele pe care vrei să le vinzi și poți fi sigur că e așa cum spune dumnealui." „De asta nici o grijă, zise negustorul. Ar trebui să fiu un ticălos ca să spun că un lucru prețuiește mai puțin decît îi este prețul. De asta nimeni nu l-a învinuit vreodată pe Ibanez din Segovia și nici n-are să-l poată învinui. Ia să vedem acuma ce ai de vînzare. Am să-ți spun cît face, poți să ai toată încrederea." „Uite, asta este, zise spadasinul și îi arătă hainele. Nu poți spune că nu-i ceva strașnic. Ia uite ce frumoasă catifea de Genova și ce garnitură bogată." „Da, e lucru bun, zise negustorul după ce s-a uitat bine la haine ; nici nu se poate mai frumos." „Da de perlele astea de pe coroană ce zici ?" „Dacă ar fi mai rotunde, ar fi fără preț, răspunse negustorul ; dar chiar așa, sînt foarte frumoase și îmi plac. Foarte bine, adăugă ; eu, după cum vedeți, cînd un lucru e bun, zic că e bun. Un negustor necinstit, în locul meu, ar spune că marfa nu are valoare ca să o poată lua pe nimica toată și cu nerușinare nu v-ar da mai mult de douăzeci de pistoli. Eu însă, care am obraz, am să vă dau patruzeci."

Chiar dacă ar fi spus o sută și tot n-ar fi dat cît trebuia, pentru că numai perlele singure făceau două sute. Spadasinul, care era înțeles cu el, mi-a spus : „Uite ce noroc e să dai de un om de treabă. Senior Ibanez prețăluiește lucrurile cu frica lui Dumnezeu." „Așa este, spuse negustorul. De aceea nici nu mai încape vreo tocmeală cu mine. Ei, ce ziceți, batem palma ? Să număr banii ?" „Stai puțin, zise spadasinul. Mai întîi să încerce băiatul hainele pe care le-ai adus ca să i le dai în schimb : eu cred că-i vin."

Negustorul şi-a desfăcut bocceaua şi a scos din ea un surtuc şi nişte pantaloni pînă la genunchi, de culoare închisă, cu nasturi de argint ; stofa era bună şi nu prea roasă. M-am sculat şi am încercat hainele. Erau cam largi şi cam lungi, dar spadasinul şi cu negustorul au spus că sînt tocmai potrivite. Ibanez spuse că fac zece pistoli şi cum cu dînsul nu încăpea vreo tocmeală, a rămas cum voia el. A scos din pungă treizeci de pistoli şi i-a pus pe masă. Pe urmă a făcut altă boccea din mantie şi din coroana mea regală, le-a luat şi a plecat, bucurîndu-se, desigur, că i-a mers aşa de bine de dimineaţă. După ce a plecat negustorul, spadasinul mi-a spus : „Îmi place negustorul ăsta". Cred şi eu că-i plăcea ; sînt sigur că a luat şi el cel puţin o sută de pistoli din toată treaba asta. Dar nu s-a mulţumit numai cu atîta. A luat frumuşel jumătate din banii de pe masă şi mi-a lăsat cealaltă jumătate, spunîndu-mi : „Scipion băiete, eu te sfătuiesc să-ţi iei cei cincisprezece pistoli care ţi-au rămas şi să pleci din Sevilla cît mai repede, pentru că, desigur, preasfinţia-sa arhiepiscopul are să dea ordin să te caute în toate părţile. Mi-ar părea rău să te laşi prins prosteşte şi băgat la închisoare după o ispravă aşa de frumoasă şi care are să aibă un loc de cinste în istoria vieţii tale "

I-am răspuns că şi eu aveam de gînd să plec. Şi chiar aşa am şi făcut. După ce mi-am cumpărat o pălărie şi nişte cămăşi, am ieşit din oraş, am luat-o prin ţinutul minunat care se întinde cu podgorii şi pădurici de măslini, pînă la vechiul oraş Carmona, iar de-acolo în trei zile am ajuns la Cordoba.

Am tras la un han chiar lîngă piaţă, unde trag de obicei negustorii. Am spus că sînt dintr-o familie bună din Toledo şi călătoresc de plăcere. Eram destul de bine îmbrăcat, aşa că ce spuneam eu s-a prins, iar cîţiva pistoli pe care i-am scos din buzunar ca din întîmplare, de faţă cu hangiul, l-au convins de-a binelea. Văzîndu-mă aşa de tinerel, poate şi-o fi spus că am furat banii de-acasă şi am fugit ca să mă ţin de blăstămăţii. Fapt este că n-a vrut să afle mai mult decît ce-i spuneam, temîndu-se, se vede, că dacă o începe să mă descoase, am să mă mut de la el. Cu şase reali pe zi pu-

team să stau foarte bine în hanul acela. Multă lume trăgea acolo. Seara, la masă, veneau vreo douăsprezece persoane. Nostim era că toți mîncau fără să scoată o vorbă, afară numai de unul care, vorbind într-una vrute și nevrute, compensa cu flecăreala lui tăcerea celorlalți. Spunea vorbe de duh, povestea tot felul de bazaconii și voia cu orice preț să-i facă pe ceilalți să rîdă; aceștia, din cînd în cînd, rîdeau, ce-i drept, dar nu pentru că le plăcea ce spunea, ci mai mult ca să-și bată joc de dînsul.

Eu luam în seamă așa de puțin ce povestea hîtrul acela, încît desigur că, atunci cînd m-aș fi sculat de la masă, n-aș fi putut spune despre ce vorbise, dacă n-aș fi auzit deodată ceva care m-a făcut să ciulesc urechile. „Ce v-am povestit pînă acuma, zise el către sfîrșitul mesei, nu-i nimic pe lîngă ce-am să vă povestesc. E ceva cu totul deosebit, o întîmplare de tot hazul, o ispravă nemaipomenită care s-a petrecut zilele trecute la arhiepiscopia din Sevilla. Mi-a spus-o un cunoscut al meu care era acolo." Vorbele acestea m-au cam tulburat. Nici nu mă îndoiam că isprava aceea era a mea și chiar așa a fost. Personajul care vorbea a povestit totul întocmai cum fusese și, cu prilejul acesta, am aflat și lucruri pe care nu le cunoșteam, adică tot ce se întîmplase după plecarea mea. Vă spun și dumneavoastră:

N-a trecut mult după ce fugisem și maurii, care potrivit cu desfășurarea piesei, trebuiau să mă răpească, au intrat în scenă ca să mă prindă pe stratul de iarbă unde știau că dormeam. Dar cînd au vrut să se repeadă la regele Leonului, ia-l de unde nu-i, nici urmă de rege. Piesa s-a întrerupt. Actorii nu mai știau ce să facă: unii mă chemau, alții mă căutau în toate părțile, fiecare striga și mă afurisea cît îl lua gura. Arhiepiscopul, auzind atita larmă în culise, a întrebat ce este. La glasul lui, un paj, care făcea în piesă pe *El Gracioso*, a venit în fugă și a spus preasfinției-sale: „Monseniore, să n-aveți nici o grijă, maurii n-au să-l mai prindă pe regele Leonului; slavă Domnului, a fugit cu haine cu tot." „Domnul fie lăudat, a zis arhiepiscopul. Foarte bine a făcut că a fugit de dușmanii religiei noastre și a scăpat de lanțurile cu care voiau să-l lege. S-o fi întors la Leon,

în capitala regatului său. Să dea Dumnezeu s-ajungă acasă cu bine. Să nu-l urmărească nimeni! N-aș vrea ca maiestatea-sa să sufere vreo jignire din partea mea."

După ce arhiepiscopul vorbi astfel, porunci să cetească cineva rolul meu și piesa să se joace mai departe.

Capitolul XI

URMAREA POVESTIRII LUI SCIPION.

— Atîta vreme cît am avut bani, hangiul s-a purtat frumos cu mine și mi-a arătat respect; dar din clipa cînd și-a dat seama că nu mai am, s-a purtat cu răceală. S-a certat cu mine din senin și, într-o bună zi, m-a rugat să plec de la el și să mă duc să-mi caut locuință în altă parte. Am plecat foarte demn și am intrat în biserica dominicanilor. Aici, în timp ce ascultam slujba, s-a apropiat de mine un cerșetor bătrîn și mi-a cerut de pomană. Am scos din buzunar vreo doi-trei gologani și i-am dat, spunîndu-i: „Uite, moșule, și roagă-te lui Dumnezeu să mă ajute să-mi găsesc o slujbă bună; dacă îți ascultă rugămintea, să știi că n-are să-ți pară rău, am să te răsplătesc." Cerșetorul s-a uitat la mine lung și pe urmă m-a întrebat, cu gravitate în glas: „Și ce slujbă ai vrea să capeți?" „Aș vrea să fiu lacheu la niște oameni cumsecade." M-a întrebat dacă mă grăbesc. „Mă grăbesc chiar foarte tare, am răspuns eu; fiindcă, dacă nu găsesc ceva mai repede, n-am de ales; ori mor de foame, ori ajung și eu în tagma dumitale." „Dacă ai ajunge așa, zise el, ar fi rău de dumneata, pentru că nu ești învățat de loc cu ce facem noi; dar dacă ai fi cît de cît obișnuit, atunci desigur că ți-ar plăcea mai mult decît să fii servitor, pentru că, hotărît, e mai rău să fii servitor decît cerșetor. Dar, în sfîrșit, dacă vrei mai degrabă să slujești decît să duci ca mine o viață liberă și neafîrnată, atunci să știi că îți găsesc numaidecît un stăpîn. Așa cum mă vezi, îți pot fi de folos, chiar acuma mă duc să

caut ceva. Fii aici mîine, tot la vremea asta. Am să-ți spun ce-am făcut."

Bineînțeles că n-am uitat. A doua zi m-am întors tot acolo și n-am așteptat mult. Cerșetorul a venit și mi-a spus să mă duc cu dînsul. M-am dus pînă la o hrubă, nu departe de biserică ; acolo locuia. Am intrat și, după ce ne-am așezat pe o laviță lungă, care avea cel puțin o sută de ani vechime, mi-a spus : „O faptă bună își află întotdeauna răsplata. Mi-ai dat ieri de pomană și de aceea acuma vreau și eu să-ți găsesc un loc bun ; și, cu ajutorul lui Dumnezeu, cred că am să găsesc. Eu cunosc pe un dominican bătrîn, părintele Alejo, om cucernic și mare duhovnic. Am cinstea să-i fiu ștafetă și fiindcă îmi îndeplinesc slujba cu credință și vorbesc numai cînd trebuie, îmi dă și el o mînă de ajutor la nevoie, și mie și prietenilor mei. Am vorbit cu el de dumneata și l-am rugat să te ajute. Te duc la dînsul cînd vrei." „Chiar acuma dacă se poate, am spus eu cerșetorului. Să mergem numaidecît."

Ne-am dus la părintele Alejo. Cînd am ajuns, ședea la o masă și scria o predică. A lăsat lucrul ca să stea de vorbă cu mine. Mi-a spus că, la rugămintea cerșetorului, are să caute să mă ajute. „Am aflat, zise el, că domnul Baltazar Velasquez are nevoie de un lacheu ; i-am scris azi-dimineață despre dumneata și uite, adineauri mi-a răspuns că o dată ce vii din partea mea, te tocmește numaidecît. Poți să te duci chiar acuma la dînsul. Eu îi sînt prieten și duhovnic." Călugărul m-a dăscălit după aceea vreo trei sferturi de ceas și m-a îndemnat să-mi fac slujba cum trebuie. A stăruit mai cu seamă asupra faptului că va trebui să-l slujesc pe Velasquez cu credință. Mi-a mai spus că are să aibă el grijă să nu-mi pierd slujba, numai cu condiția să fie stăpînu-meu încîntat de mine.

După ce am mulțumit călugărului pentru bunăvoință, am ieșit din mănăstire cu cerșetorul. Acesta îmi spuse că Velasquez era un negustor de pînzeturi, bătrîn, bogat, simplu și blajin. „Eu cred că ai să te înțelegi foarte bine cu dînsul. Mai bine decît cu un stăpîn nobil."

Am întrebat unde era casa negustorului și m-am dus la el, după ce am făgăduit cerșetorului că am să-i răs-

plătesc osteneala îndată ce am să prind rădăcini în slujbă. Am intrat în prăvălia domnului Velasquez. Aici, doi vînzători curat îmbrăcaţi se plimbau de colo pînă colo cu mutre zîmbitoare, în aşteptarea muşteriilor. I-am întrebat dacă e acasă jupînul şi le-am spus că vreau să vorbesc cu el din partea părintelui Alejo. La auzul acestui nume respectat, mi s-a deschis drumul imediat, şi am intrat într-o odaie din fund, în care negustorul şedea la birou şi se uita într-un registru. L-am salutat respectuos şi i-am spus: „Eu sînt băiatul despre care v-a scris sfinţia-sa părintele Alejo că ar vrea să se tocmească lacheu la domnia-voastră." „A! fii binevenit, dragul meu! Dacă te trimite sfinţia-sa, atunci e bine. Mai sînt vreo cîţiva care ar vrea să se tocmească la mine, dar eu pe tine te iau. De azi înainte eşti în serviciul meu şi tot de azi începe să-ţi meargă şi leafa."

Nu mi-a trebuit să stau multă vreme la negustorul acela ca să-mi dau seama că era aşa cum îmi fusese zugrăvit. Părea chiar aşa de naiv, încît nu m-am putut opri să nu mă gîndesc că greu mi-ar fi să nu-i joc vreun renghi. Era de patru ani văduv şi avea doi copii, un băiat care îşi încheia al cincelea *lustrum*[1] al vieţii, şi o fată care acum îşi începea pe al treilea. Fata, crescută de o guvernantă severă şi povăţuită de părintele Alejo, mergea pe calea virtuţii. Frate-său însă, Gaspar Velasquez, cu toate că se făcuse cu el tot ce se putea face ca să iasă om de treabă, era un destrăbălat. Nu dădea pe acasă cîte două-trei zile; şi cînd se întorcea, dacă cumva tată-său încerca să-l mustre, Gaspar sărea cu gura că nu mai putea bătrînul să spuie o vorbă.

„Scipio, îmi zise o dată bătrînul, fiu-meu mă necăjeşte cumplit. E un stricat. Mă mir că-i aşa, pentru că a fost crescut foarte bine. I-am adus pe cei mai buni profesori şi părintele Alejo, prietenul meu, a făcut tot ce a putut ca să-l aducă la calea cea dreaptă. Dar degeaba! N-a izbutit. Gaspar s-a apucat de rele. Ai să-mi spui poate că am fost prea îngăduitor cu el cînd era băieţandru şi din cauza asta s-a stricat. Nu, dimpotrivă: l-am pedepsit ori de cîte ori am văzut că nu se putea

[1] Perioadă de cinci ani (lat.).

altfel, fiindcă, așa blajin cum mă vezi, pot să fiu și aspru atunci cînd e nevoie. L-am băgat chiar și într-o casă de corecție, dar acolo s-a făcut și mai rău decît fusese. Ce să spun, e așa de stricat încît nimic nu-l poate îndrepta, nici exemplele bune, nici mustrările, nici pedepsele. Numai Dumnezeu ar putea să facă minunea asta." N-aș spune că m-a înduioșat prea tare necazul acestui tată nefericit, dar în schimb m-am prefăcut că eram foarte mișcat de cele auzite: „O! Ce rău îmi pare! Un om ca dumneavoastră merita un fiu mai bun." „Ce pot să fac, dragul meu? zise el. Dumnezeu n-a vrut să-mi dea această mîngîiere. Și acuma, să-ți mai spun ceva: dintre toate necazurile pe care le am de pe urma lui fiu-meu, cel mai cumplit este că mă fură; și oricît aș fi eu cu ochii în patru, tot izbutește să mă înșele. Lacheul care a fost înaintea ta era înțeles cu el și de aceea l-am dat afară. Trag nădejde că tu n-ai să te lași ademenit de fecioru-meu. Ai să ții cu mine. Cred că părintele Alejo ți-a spus." „În privința asta, să n-aveți nici o îndoială, am zis eu. Sfinția-sa un ceas întreg mi-a tot spus să n-am altă grijă decît să vă slujesc cît mai bine. Dar eu vă încredințez că nici nu era nevoie să-mi spuie. Vreau să vă slujesc cu credință și vă făgăduiesc că n-am să mă clintesc nici o clipă de la datoria mea față de domnia-voastră."

Poate că ar fi fost așa cum spuneam, dar a trebuit să ascult și ce zicea fecioru-său. Acesta, mutunache drăcos cum era, judecînd după mutra mea că n-am să fiu mai greu de ademenit decît cel care fusese înainte, m-a luat deoparte și, vorbind cu mine între patru ochi, mi-a spus: „Ascultă, dragul meu, eu știu că tata te-a pus să mă spionezi. Sînt sigur. Numai că, bagă bine de seamă, să știi că slujba asta e cu primejdie. Dacă observ cumva că te ții după mine, să vezi ce fac, te omor în bătaie. Dar dacă vrei să-mi dai ajutor să-l trag pe sfoară pe tata, atunci are să-ți meargă bine. Cred că ai înțeles. Ai să ai și tu partea ta din ce-o să prindem împreună. Așa că ai de ales. Hotărăște-te: ori cu tatăl, ori cu fiul. Altă cale nu-i." „Mă strîngeți cumplit cu ușa, am răspuns. Dar văd eu că, mort-copt, trebuie să mă dau de partea dumneavoastră, deși spun drept

că nu-mi place să-l înșel pe domnul Velasquez." „Nu trebuie să te mustre cugetul de loc, zise Gaspar ; tata e o zgîrcioabă bătrînă, ar vrea și acuma să mă ducă de căpăstru ; e un arîcios, nu vrea să-mi dea nici strictul necesar ca să-mi fac plăcerile ; și, la douăzeci și cinci de ani, plăcerile sînt nevoi. Așa că pe tata în felul acesta trebuie să-l privești." „Foarte bine, am zis eu atunci, aveți dreptate să vă plîngeți. Mă dau de partea dumneavoastră. Ce faceți dumneavoastră este un lucru de toată lauda și am să vă ajut și eu ca să izbutiți cît mai bine. Dar să lucrăm așa ca să nu se vadă că sîntem înțeleși, căci dacă se află cumva, atunci credinciosul dumneavoastră adjunct zboară de-aici într-o clipă. Chiar n-ar fi rău, zic eu, să vă prefaceți că aveți pică pe mine. Față de lume vorbiți de mine aspru și spuneți tot ce vă vine la gură. O palmă, două din cînd în cînd și cîte-un picior în spate, de asemenea, n-ar strica. Dimpotrivă, cu cît o să mă persecutați mai tare, cu atîta domnul Baltazar are să aibă mai multă încredere în mine. Eu, pe de altă parte, am să mă prefac că mă feresc să stau de vorbă cu dumneavoastră. La masă, am să mă fac că vă servesc în silă și cînd am să vorbesc cu careva de domnia-voastră, îmi veți da voie să spun numai lucruri rele. O să vedeți că toți din casă au să fie păcăliți și au să creadă că noi amîndoi sîntem dușmani de moarte." „Strașnic ! strigă junele Velasquez cînd auzi ultimele mele cuvinte. Amice, te admir. Ai, la vîrsta ta, un talent de intrigănt, nemaipomenit. Prevăd că o să-mi meargă de minune. Trag nădejde că, ajutat de tine, am să-l las pe tata fără un ban." „Îmi faceți prea multă cinste, am replicat eu, bizuindu-vă așa de mult pe iscusința mea. În orice caz, fiți sigur că voi face tot ce-mi stă în putință ca să îndreptățesc părerea bună pe care o aveți despre mine ; și dacă n-am să izbutesc, n-are să fie vina mea."

N-a trecut mult și am putut să arăt lui Gaspar că eram, într-adevăr, omul care îi trebuia. Iată primul serviciu pe care l-am adus. Baltazar își ținea lada de bani în odaia de culcare, între pat și perete și, cînd își făcea rugăciunea în genunchi, se sprijinea cu coatele de ea. Ori de cîte ori mă uitam la ea, îmi sălta inima și de

multe ori îmi spuneam, în mine însumi: „lădiță drăguță, multă vreme oare ai să mai stai închisă în fața mea?" Cum puteam să intru oricînd în odaie, fiindcă numai Gaspar n-avea voie să intre, am văzut într-o zi cum tată-său, crezînd că nu-l zărea nimeni, după ce a deschis și a închis iar la loc lada, a ascuns cheia după un tapet. Am căutat să țin bine minte locul și am spus stăpînului celui tînăr ce descoperisem. El m-a luat în brațe și mi-a spus, plin de bucurie: „Bravo, Scipion! De acuma să știi că ne-am căpătuit. Am să-ți dau niște ceară ca să iei tiparul cheii. Imi dai tiparul și după aceea oi găsi eu vreun lăcătuș îndatoritor în Cordoba, că nu-i chiar orașul din Spania în care sînt cei mai puțini pungași." „Dar de ce vreți numaidecît să faceți altă cheie, cînd ne putem sluji de cea care este?" „Da, ai dreptate, zise el, dar mă tem ca nu cumva tata, fie din cauză că are să bănuiască ceva, fie din altă pricină, să nu s-apuce s-ascundă cheia în altă parte, așa încît cel mai bun lucru este să avem cheia noastră."

I-am dat dreptate. Am făcut cum mi-a spus și am luat tiparul cheii într-o dimineață, pe cînd stăpînu-meu cel bătrîn se dusese la părintele Alejo; știam că de obicei stătea mult de vorbă cu părintele, așa că aveam vreme berechet. De aceea, nu m-am mulțumit numai cu atîta; am deschis lada. Era plină de săculețe, care mai mari, care mai mici, așa că eram acuma într-o nostimă încurcătură. Nu știam ce săculeț să aleg, așa de mult îmi plăceau toate deopotrivă. Totuși, temîndu-mă să nu dea cineva peste mine, n-am mai stat mult pe gînduri și am luat, la întîmplare, unul mai mărișor. După aceea am încuiat lada și am pus cheia la locul ei, am ieșit din odaie cu prada și am ascuns-o într-un dulăpior cu bulendre, pînă s-o pot duce la Gaspar, care mă aștepta în oraș, într-o casă unde îmi dăduse întîlnire și unde m-am și grăbit să mă duc ca să-i arăt ce-am făcut. A fost așa de mulțumit, încît mi-a oferit mărinimos jumătate din banii care erau în săculeț. N-am primit: „Nu, nu, săculețul ăsta e al dumneavoastră tot; luați-l și faceți cu el ce aveți nevoie. Mai sînt în ladă bani destui, slavă Domnului, ca să ne ajungă la amîndoi; și o mai descui eu, n-aveți nici o grijă."

Într-adevăr, peste vreo trei zile am mai scos un săculeţ în care erau, ca şi în celălalt, cinci sute de scuzi. Am luat din ei numai un sfert, deşi Gaspar a stăruit foarte mult să împartă cu mine frăţeşte.

Cînd s-a văzut cu atîţia bani şi în stare deci să dea frîu slobod patimei lui de mulieratic şi de cartofor, a început să-şi facă de cap. A avut nenorocul să cadă în mrejele unei cochete, din acelea care înfulecă şi înghit în scurtă vreme o avere cît de mare. S-a aruncat, de dragul ei, în nişte cheltuieli nemaipomenite ; din cauza asta, a trebuit să deschid lada de atîtea ori, încît Velasquez cel bătrîn a băgat în sfîrşit de seamă că cineva îl fură. „Ascultă, Scipion, îmi spuse el într-o bună zi ; să ştii că cineva mă fură. A descuiat lada şi a scos cîteva săculeţe. Nu-i nici o îndoială. Pe cine să dau vina ? Sau, mai bine-zis, cine altul decît fecioru-meu a putut să facă una ca asta ? O fi intrat pe furiş la mine în odaie sau poate că chiar tu i-ai dat drumul înăuntru ; pentru că tare mă tem că v-aţi înţeles amîndoi, cu toate că cine vă vede crede că sînteţi la cuţite. Totuşi, nu vreau să te bănuiesc, fiindcă părintele Alejo a zis că răspunde el de credinţa ta."

I-am spus că bunul altuia nu mă ispitea, ferească Dumnezeu, şi mi-am însoţit minciuna cu o schimă ipocrită, care mi-a slujit de apologie.

După aceea bătrînul, e drept, n-a mai pomenit nimic de asta, dar a început să mă învăluie în bănuială ; şi, ca o măsură de prevedere împotriva atacurilor noastre, a pus o broască nouă la lada cu bani şi a băgat cheia în buzunar. În felul acesta, s-a rupt orice legătură între noi şi săculeţe şi am rămas cu buzele umflate, mai ales Gaspar, care, nemaiputînd cheltui cu iubita lui, se temea că va trebui să se despartă de dînsa. A născocit însă un mijloc ca s-o mai poată scoate la capăt vreo cîteva zile şi acel mijloc a fost că a luat de la mine, chipurile cu împrumut, toţi banii cu care mă alesesem de pe urma incursiunilor mele în ladă. I-am dat tot, pînă la ultima para. Asta, la urma urmei, era un fel de a da înapoi bătrînului, în persoana moştenitorului lui, tot ce-i furasem.

Gaspar, după ce a păpat şi această rămăşiţă, văzînd că acuma nu mai avea chiar nimic de nicăieri, a căzut

într-o adîncă și neagră melancolie, care i-a tulburat încetul cu încetul mintea. Socotea pe tată-său drept un om de la care i se trăgea toată nenorocirea. Cuprins de o cumplită deznădejde, ticălosul, fără să țină seama de glasul sîngelui, și-a pus în gînd să-l otrăvească pe tată-său ; nu numai că mi-a spus ce plan cumplit urzise, dar mi-a propus chiar să-l ajut să și-l îndeplinească. Cînd am auzit, m-a cuprins groaza și i-am spus : „Se poate oare să fi uitat pînă-ntr-atîta de cele sfinte, încît să luați o hotărîre atît de îngrozitoare ? Ați putea fi în stare să omoriți pe cel care v-a dat viață ? S-ar putea oare ca în Spania, în sînul creștinătății, să se săvîrșească o nelegiuire așa de mare, încît numai gîndul ei ar umple de groază chiar popoarele cele mai barbare ? Nu, nu, stăpîne, am zis eu căzînd în genunchi în fața lui, nu se poate să faceți o faptă care ar ridica împotriva dumneavoastră lumea întreagă și ar fi urmată, desigur, de o pedeapsă mișelnică." Am mai vorbit mult așa, ca să-l întorc de la o hotărîre atît de cumplită. Nici nu mai știu de unde am luat toate argumentele de om cumsecade de care m-am slujit ca să-i alung disperarea ; fapt este că am vorbit ca un doctor de la Salamanca, așa copil cum eram și pe deasupra și vlăstar al Coscolinei. Degeaba însă i-am spus că trebuie să-și țină firea și să înlăture vitejește gîndurile nemernice care îl năpădeau ; toată elocvența mea a fost în zadar. Și-a pus capul în piept și, stînd așa încruntat și fără o vorbă, mi-a arătat prin atitudinea lui că, orice aș fi spus și aș fi făcut, n-avea de gînd să-și schimbe hotărîrea.

Atunci m-am hotărît să mă duc și să destăinuiesc bătrînului toate acestea. I-am spus că vreau să vorbesc ceva cu el între patru ochi. M-a luat la dînsul și cînd am fost singuri, am vorbit așa : „Seniore, am venit ca să m-arunc la picioarele domniei-voastre și să vă cer iertare". Și chiar așa am făcut, am îngenuncheat în fața lui foarte tulburat, cu fața scăldată în lacrimi. Negustorul, mirîndu-se de înfățișarea și de purtarea mea, m-a întrebat ce-am făcut. „O greșeală de care mă căiesc, am răspuns eu, și de care am să-mi aduc aminte cu rușine toată viața. Am fost slab, am ascultat de fiul dumneavoastră și l-am ajutat să vă fure." Și i-am mărturi-

sit, cu toată sinceritatea, cum îl jefuisem. Pe urmă, i-am povestit tot ce-mi spusese Gaspar și tot ce avea de gînd, pînă în cele mai mici amănunte.

Oricît de proastă va fi fost părerea pe care o avea Velasquez despre fecioru-său, ce auzea acuma aproape că nu-i venea să creadă. Totuși, neîndoindu-se că tot ce spuneam eu era adevărat, mi-a zis, ridicîndu-mă de jos, unde mai eram și acuma: „Bine, Scipion, te iert, pentru că mí-ai dat de știre despre un lucru așa de însemnat. Care va să zică, urmă el ridicînd glasul, care va să zică Gaspar vrea să mă omoare. A! Fiu ticălos, monstru care mai bine ai fi fost sugrumat cînd te-ai născut, decît să fii lăsat să trăiești ca să ajungi ucigaș al tatălui tău, ce te îndeamnă oare să mă răpui? Îți dau pe an o sumă destul de mare ca să-ți faci toate plăcerile și tot nu ești mulțumit! Atunci ce vrei, să-ți dau atîta încît să nu mai am ce să-i dau zestre soră-ti și să nu mai rămîn cu nimic?" După ce rosti această apostrofă amară, mi-a spus să nu mai vorbesc cu nimeni despre asta și să-l las deocamdată singur, ca să se gîndească ce are de făcut într-o împrejurare atît de grea.

Mă tot întrebam cu îngrijorare ce hotărîre va lua acest părinte nefericit, cînd iată că, în aceeași zi, l-a chemat la dînsul pe Gaspar și a vorbit cu el așa, fără să arate ce avea pe suflet: „Gaspar, am primit o scrisoare din Merida, în care mi se spune că dacă vrei să te însori, ai să găsești acolo o fată de cincisprezece ani, foarte frumoasă și cu zestre foarte mare. Dacă n-ai nimic împotriva căsătoriei, atunci plecăm chiar mîine în zorii zilei la Merida. Avem să vedem ce-i cu fata aceea și dacă îți place, o iei, iar dacă nu, atunci ne întoarcem cum am venit."

Gaspar, cînd a auzit că era vorba de zestre mare, s-a și văzut stăpîn pe ea și a răspuns îndată că merge. A doua zi, în zori, au plecat numai ei doi, călări pe catîri.

Cînd au ajuns în munții Fesira, într-un loc îndrăgit de hoți și temut de călători, Baltazar a descălecat și a spus lui fecioru-său să descalece și el. Gaspar a făcut cum îi spunea și l-a întrebat de ce s-au oprit tocmai în locul acela. „Am să-ți spun îndată, răspunse bătrînul, privindu-l cu niște ochi plini de durere. Nu ne mai du-

cem la Merida. Căsătoria de care am vorbit e o născocire a mea ca să te fac să vii pînă aici. Eu știu ce ticăloșie ai de gînd să faci, fiu nemernic și stricat ce ești. Știu că vrei să mă otrăvești. Dar, în rătăcirea ta, crezi tu că ai să rămîi nepedepsit ? Te înșeli. Crima ta are să fie descoperită și ai să fii dat pe mîna călăului. Uite, eu îți arăt un mijloc mai sigur ca să faci ce ai de gînd, fără să te temi de pedeapsă. Sîntem singuri aici, nimeni nu ne vede, și în locul acesta nu trece zi să nu se săvîrșească un omor. Dacă ești atît de însetat de sîngele meu, poftim, înfige-mi pumnalul în piept ; lumea are să spuie că am fost ucis de niște tîlhari." Și spunînd acestea, Baltazar își dezgoli pieptul și, arătînd un loc în dreptul inimii, spuse lui fiu-său : „Uite, Gaspar, lovește aici și omoară-mă ca să mă pedepsești că am adus pe lume un mișel ca tine". Izbit de aceste vorbe ca de trăsnet, Gaspar n-a mai avut timp cînd să încerce să se dezvinovățească, pentru că a căzut deodată, fără cunoștință, la picioarele tatălui său. Bătrînul, văzîndu-l în starea asta, care i se păru un început de pocăință, nu s-a putut împotrivi dragostei paterne și s-a grăbit să-i dea ajutor. Gaspar, cum și-a venit în fire, n-a mai putut să-l privească în față pe tată-său, a făcut o sforțare, s-a sculat în picioare, apoi s-a urcat repede în șa și a plecat fără să mai spună nici un cuvînt. Baltazar nu l-a oprit și l-a lăsat să plece chinuit de remușcări. S-a întors apoi la Cordoba și aici, peste o jumătate de an, a aflat că Gaspar intrase într-o mănăstire din Sevilla ca să-și petreacă acolo viața în pocăință.

Capitolul XII

SFÎRȘITUL POVESTIRII LUI SCIPION.

— Exemplul rău produce cîteodată efecte foarte bune. Purtarea lui Gaspar mă făcu să mă gîndesc foarte serios la purtarea mea. Am început să lupt împotriva pornirilor mele ascunse și să duc o viață cinstită. Obiceiul

meu de a băga în buzunar orice bani pe care puteam să pun mîna era așa de înrădăcinat în mine, încît nu-mi venea ușor să mă dezbăr de el. Totuși, trăgeam nădejde că odată și odată am să izbutesc, fiindcă auzisem spunîndu-se de multe ori că poți ajunge om cinstit dacă vrei cu tot dinadinsul acest lucru. M-am apucat deci cu sîrguință de această treabă și cerul mi-a dat puteri s-o duc pînă la capăt. Nu m-am mai uitat cu lăcomie la lada cu bani a negustorului ; cred că, chiar dacă aș fi putut să scot săculețele din ea, nu m-aș fi apucat să le scot ; trebuie să spun că ar fi fost imprudent să se pună la încercare cinstea mea proaspătă ; tocmai din cauza asta, Velasquez nici n-a încercat.

Don Manrique de Medrano, tînăr gentilom și cavaler al ordinului de Alcantara, venea des pe la noi. Era unul din cei mai de seamă mușterii ai noștri, chiar dacă nu unul din cei mai buni. Spre norocul meu, am plăcut acestui cavaler ; ori de cîte ori mă vedea, mă întreba ba de una, ba de alta și asculta cu plăcere ce spuneam. „Scipion, îmi zise el o dată, dacă aș avea un lacheu ca tine, mi s-ar părea c-am pus mîna pe o comoară și, dacă n-ai fi al unui om pe care îl stimez, nu m-aș da în lături să-ți spun să-l lași și să te tocmești la mine." „Și n-ar fi greu să mă convingeți, seniore, am răspuns eu, fiindcă mie îmi plac persoanele nobile, asta-i pasiunea mea. Apucăturile lor alese parcă mă cuceresc." „Dacă-i așa, a replicat don Manrique, am să-l rog pe domnul Baltazar să-ți dea drumul ca să te tocmești la mine. Cred că are să-mi facă acest hatîr." Și într-adevăr, Velasquez i l-a făcut foarte ușor, fiindcă, desigur, se gîndea că un lacheu pungaș nu-i greu de înlocuit. La rîndul meu, și eu am fost foarte mulțumit de schimbarea asta ; valetul unui burghez mi se părea un golan pe lîngă valetul unui cavaler de Alcantara.

Ca să vă fac un portret al noului meu stăpîn, am să vă spun că era bărbat foarte chipeș și care plăcea tuturora, datorită atît felului de viață, cît și deșteptăciunii lui. Era un om vrednic și cinstit. Numai avere nu avea. Fiind fiul cel mai mic al unei familii ilustre dar calice, era silit să trăiască din ce-i dădea o mătușă bătrînă de la Toledo, care-l iubea ca pe copilul ei și îi trimitea

banii de care avea nevoie. Era întotdeauna bine îmbrăcat şi primit pretutindeni cu plăcere. Se ducea în vizită pe la cele mai de seamă doamne ale oraşului, între altele la marchiza de Almenara. Marchiza era văduvă şi avea vreo şaptezeci şi doi de ani. Cu felul ei plăcut de a se purta şi cu mintea ei deşteaptă, atrăgea la dînsa toată nobilimea din Cordoba ; şi bărbaţilor, şi femeilor le plăcea să stea de vorbă cu dînsa şi casa ei era supranumită locul de întîlnire al lumii bune.

Stăpînu-meu era unul din cei mai nelipsiţi musafiri ai acestei doamne. Într-o seară, cînd tocmai se întorsese de la dînsa, mi s-a părut că avea în el un neastîmpăr pe care nu-l avea de obicei. „Seniore, i-am spus, parcă vă frămîntă ceva. Servitorul dumneavoastră credincios poate să vă întrebe ce este ? Vi s-a întîmplat ceva ?" Cavalerul zîmbi la întrebarea mea şi îmi spuse că într-adevăr, se gîndea fără încetare la nişte lucruri foarte serioase, de care tocmai vorbise cu marchiza de Almenara. „Nu cumva, am zis eu zîmbind, nostimioara asta septuagenară v-a făcut o declaraţie de dragoste ?" „Nu rîde, zise el. Află, dragul meu, că marchiza mă iubeşte. Mi-a spus aşa : «Ştiu că nu ai avere şi eşti de neam mare ; îmi eşti drag şi m-am hotărît să mă căsătoresc cu domnia-ta ca să-ţi înlesnesc traiul, fiindcă altfel n-aş putea să te îmbogăţesc în chip onorabil. Ştiu că lumea are să rîdă de mine din cauza acestei căsătorii, că are să mă vorbească de rău şi toţi au să mă socotească drept o babă nebună pe care a pălit-o măritişul. Dar puţin îmi pasă. Nu mă uit la ce zice lumea, numai să-ţi pot face o viaţă plăcută. Singurul lucru de care mă tem, a adăugat ea, este că n-ai să primeşti.» Asta mi-a spus marchiza. Sînt cu atît mai uimit, cu cît ştiu că e cea mai cinstită şi mai înţeleaptă femeie din Cordoba. De aceea chiar i-am şi arătat cît mă mir că-mi face cinstea de a-mi oferi mîna, ea, care întotdeauna spusese că-i hotărîtă să rămînă văduvă toată viaţa. La asta mi-a explicat că, avînd o avere foarte mare, voia să o lase, înainte de moarte, unui om care îi era drag." „După cum mi se pare, v-aţi hotărît să primiţi", am zis eu. „Te mai îndoieşti ? spuse el. Marchiza, pe lîngă că e foarte bogată, este şi o femeie simţitoare şi deşteaptă. Ar tre-

bui să fiu nebun ca să scap din mînă o ocazie așa de bună." I-am spus lui stăpînu-meu că îmi pare și mie bine că nu vrea să piardă acest prilej de chiverniseală și chiar l-am sfătuit să grăbească lucrurile, de teamă ca nu cumva să se schimbe. Din fericire, doamna ținea la asta chiar mai mult decît țineam eu. N-a zăbovit de loc și în scurtă vreme a făcut toate pregătirile de nuntă. Îndată ce s-a aflat în Cordoba că bătrîna marchiză de Almenara se mărită cu tînărul don Manrique de Medrano, lumea a și început să facă haz pe socoteala văduvei; degeaba însă au bîrfit, că ea a rămas neclintită în hotărîrea ei. A lăsat pe oameni să vorbească și s-a dus la altar cu don Manrique. Nunta s-a făcut cu o strălucire care a dat alt prilej de bîrfeală. Mireasa, zicea lumea, ar fi trebuit să aibă măcar un pic de rușine și de bunăcuviință și să nu facă o nuntă cu atîta alai și cu atîta tămbălău, fiindcă asta nu se potrivește de loc unei văduve bătrîne care se mărită cu un bărbat tînăr.

Marchiza însă, în loc să se rușineze că la vîrsta ei e soția unui tînăr, dimpotrivă, nu-și ascundea bucuria de care era cuprinsă. După cununie, a fost acasă la dînsa masă mare, cu muzică, și după masă un bal, la care a luat parte toată nobilimea din Cordoba, bărbați și femei. Către sfîrșitul balului, însurăței s-au retras, s-au dus în niște odăi din altă parte a casei și m-au luat și pe mine cu dînșii, împreună cu o cameristă. Asta iar a dat lumii prilej să vorbească și să spună că marchiza e focoasă. Ea însă numai asta nu avea de gînd, ce credea lumea. Cînd a rămas singură cu stăpînu-meu, i-a spus: „Don Manrique, iată, acestea sînt odăile dumitale. Ale mele sînt în partea cealaltă a casei. Noaptea avem să stăm fiecare în odaia lui, iar ziua avem să stăm împreună, ca mama cu fiul." Don Manrique, la început, n-a crezut-o. Și-a închipuit că marchiza vorbește așa numai ca să-l îndemne să o ia puțintel mai repede și, crezînd că trebuie, din politețe, să facă pe pasionatul, s-a apropiat de dînsa și s-a grăbit să-i spuie că e gata să-i servească de cameristă. Ea însă nu numai că nu i-a dat voie s-o dezbrace, dar l-a dat într-o parte și i-a spus, foarte serioasă: „Nu, don Manrique. Te înșeli dacă crezi că sînt o bătrînă zvăpăiată, care s-a măritat

fiind slabă de fire. Nu te-am luat spre a te pune să plăteşti foloasele pe care ai să le tragi de pe urma contractului nostru de căsătorie. Foloasele acelea sînt daruri curate ale inimii mele şi nu cer să-mi dai în schimb decît prietenie." După ce vorbi astfel, ne-a lăsat, pe stăpînu-meu şi pe mine, în odăile noastre, iar ea s-a dus în ale ei cu camerista, nevoind cu nici un preţ ca don Manrique s-o însoţească.

După ce a plecat, don Manrique şi cu mine am stat cîteva clipe foarte uimiţi de ce auzisem. „Ce zici, Scipion, mă întrebă stăpînu-meu, te-ai fi aşteptat ca marchiza să vorbească aşa ? Ce spui de ea ?" „Ce să spun, decît că e o femeie cum nu mai este alta ? Ce noroc pe dumneavoastră ! Aveţi toate foloasele şi nici o obligaţie." „Eu mă închin în faţa unei soţii cu o fire atît de frumoasă, zise don Manrique, şi vreau să răsplătesc cu o purtare cît mai aleasă sacrificiul pe care îl face din delicateţe."

Am mai stat cîtva timp de vorbă despre dînsa şi pe urmă ne-am dus să ne culcăm, eu pe un pătuc într-un vestiar, iar stăpînu-meu într-un pat luxos, care îi fusese pregătit şi în care cred că nu i-a părut rău că se culcă singur, deşi simţea atîta recunoştinţă, încît ar fi fost gata să uite vîrsta unei femei aşa de mărinimoase.

A doua zi, petrecerea a început din nou şi noua căsătorită a fost aşa de veselă, încît iar au început să curgă glumele pe socoteala ei. Dar marchiza cea dintîi rîdea şi făcea haz de ce spuneau ceilalţi, ba chiar îi stîrnea ea însăşi pe zeflemişti şi le asculta glumele cu voie bună. Don Manrique, şi el, se arăta tot atît de mulţumit ca şi soaţa lui, iar cînd îl vedeai cu cîtă dragoste se uita la dînsa şi cu cîtă dragoste îi vorbea, ai fi zis că, hotărît, îi plăceau babele. Seara, cei doi soţi au stat iar de vorbă şi au hotărît că, fără să se stînjenească unul pe altul, au să trăiască şi în viitor tot aşa cum au trăit înainte de căsătorie. Trebuie să spun totuşi, spre lauda lui don Manrique, că din respect faţă de soţia lui, a făcut ce numai puţin bărbaţi ar fi făcut în locul lui : a părăsit pe o femeie din burghezie, pe care o iubea şi care îl iubea, nemaivoind să aibă o legătură în stare să jignească purtarea delicată a soţiei lui faţă de dînsul.

În timp ce el dădea atît de mari dovezi de recunoștință bătrînei, ea i le răsplătea din belșug, deși nu știa nimic de ele. L-a făcut stăpîn pe lada ei cu bani, care era și mai și decît aceea lui Velasquez. Cît fusese văduvă, dusese o viață mai simplă ; acuma și-a pus casa pe același picior pe care era cînd trăia bărbatul ei dintîi. A mai tocmit cîțiva servitori, și-a umplut grajdurile de cai și de catîri ; pe scurt, datorită mărinimiei sale, cel mai sărac cavaler de Alcantara a ajuns cel mai bogat. Aveți să mă întrebați poate cu ce m-am ales eu din toată treaba asta. Am căpătat cincizeci de pistoli de la stăpînă-mea și o sută de la stăpînu-meu ; don Manrique, pe lîngă asta, m-a mai făcut și secretarul lui cu patru sute de scuzi leafă pe an ; a mers chiar cu încrederea pînă acolo încît a ținut numaidecît să-i fiu și casier.

— Casier ?! am spus eu deodată izbucnind în rîs.

— Da, casier, zise Scipion foarte serios. Și îndrăznesc să spun că mi-am îndeplinit cu cinste slujba. E drept că poate am rămas dator cu ceva, fiindcă avînd obiceiul să-mi iau leafa înainte și întîmplîndu-se să plec pe neașteptate de la don Manrique, se prea poate să fi rămas în urmă cu vreo sumă oarecare. În orice caz, asta e ultima oară cînd aș mai putea fi învinuit de așa ceva, pentru că de atunci încoace am fost mereu cinstit și drept.

Eram, așadar, secretar și vistiernic al lui don Manrique. Era mulțumit de mine și eu mulțumit de dînsul. Într-o bună zi, a primit o scrisoare din Toledo în care i se spunea că mătușă-sa, dona Teodora Muscoso, era bolnavă de moarte. Vestea asta l-a mișcat așa de tare, încît a plecat îndată la dona Teodora, care ani de zile fusese față de dînsul ca o mamă. Am plecat și eu cu el, împreună numai cu un valet și un lacheu. Călări tuspatru pe cei mai buni cai pe care îi aveam, am ajuns repede la Toledo și aici am văzut că dona Teodora era bolnavă într-adevăr dar, după părerea noastră, nu în primejdie de moarte. Și într-adevăr, pronosticul nostru, deși nu se potrivea cu acela al unui doctor bătrîn care o îngrijea, s-a împlinit întocmai.

În timp ce sănătatea mătușii se îmbunătățea văzînd cu ochii, poate că datorită mai mult venirii nepotului decît leacurilor pe care le lua, domnul secretar își pe-

trecea vremea în chip cît mai plăcut, cu cîțiva tineri cu care tocmai făcuse cunoștință și îi dădeau din belșug prilejul să-și cheltuiască banii. Pe lîngă petrecerile ce le dădeam în cinstea a tot felul de cucoane pe care le cunoșteam prin mijlocirea lor, mă mai duceam și prin tripouri, unde jucam cu dînșii, dar cum nu eram așa de iscusit ca don Abel, fostul meu stăpîn, mai mult pierdeam decît cîștigam. Încet-încet, prindeam tot mai tare gustul jocului și cu siguranță că aș fi dat cu totul în patima asta, ceea ce m-ar fi silit să iau din casă leafa pe cîțiva ani înainte. Noroc că amorul a salvat casa și totodată și cinstea mea. Cum treceam odată prin apropierea bisericii *de los Royes*[1], am zărit, printre jaluzelele unei ferestre cu perdelele date la o parte, o fată care mi s-a părut o zeiță și nu o ființă omenească. Aș întrebuința un cuvînt și mai frumos, dacă ar exista, ca să vă exprim impresia pe care a făcut-o asupra mea. Am vrut să știu cine era și, după multe cercetări, am aflat că o chema Beatriz și era cameristă la dona Iulia, fiica mai mică a contelui de Polan.

Aici, Beatriz începu să rîdă cu hohote și, întorcîndu-se către nevastă-mea, a întrebat-o :

— Chiar așa ! Uitați-vă vă rog bine la mine și spuneți și dumneavoastră dacă nu seamăn eu a zeiță !

— Mie așa mi-ai părut atunci, îi spuse Scipion, și acuma, după ce știu că nu mai am de ce să te bănuiesc, îmi pari mai frumoasă decît oricînd.

Și secretarul meu, după această replică atît de galantă, povesti mai departe :

— Descoperirea asta m-a aprins și mai tare. La început, e drept că nu aveam de gînd să mă însor. Mă gîndeam că am să o cuceresc repede dacă am s-o ispitesc cu daruri destul de mari ca să-i zdruncin virtutea. Dar n-o cunoșteam pe Beatriz. Degeaba i-am trimis vorbă, prin femei mercenare, că sînt gata să-i propun dragostea și punga, ea mi-a respins cu mîndrie propunerile. Împotrivirea ei, în loc să-mi stingă dorința, mi-a ațîțat-o și mai tare. Atunci, m-am folosit de singurul mijloc ce-mi mai rămăsese. I-am cerut mîna și ea mi-a dat-o cînd a

[1] A călugărilor roșii, numiți așa din cauza culorii hainelor pe care le purtau.

aflat că eram secretar și casier al lui don Manrique. Ne-am înțeles împreună să nu spunem nimănui deocamdată că ne luăm. Ne-am cununat, de față fiind numai doamna Lorenza Sefora și cîțiva slujitori ai contelui Polan. După ce ne-am căsătorit, Beatriz mi-a făcut rost s-o pot vedea în timpul zilei, iar noaptea să ne întîlnim într-o căsuță din grădină, unde mă furișam pe o portiță de la care îmi dăduse cheia. Niciodată doi soți n-au fost așa de mulțumiți unul de altul cum eram noi, Beatriz și cu mine. Așteptam amîndoi cu nerăbdare ceasul cînd trebuia să ne întîlnim și veneam la întîlnire, amîndoi, tot într-o fugă ; iar vremea pe care o petreceam împreună, deși era cîteodată destul de lungă, nouă ni se părea întotdeauna prea scurtă. Eram mai degrabă ca doi amanți decît ca doi soți. În curînd însă, soarta ticăloasă ne-a tulburat fericirea.

Într-o noapte, care pentru mine a fost tot atît de cumplită pe cît fuseseră celelalte de plăcute și de dulci, cînd am dat să intru în grădină, m-am mirat văzînd că portița era descuiată. Asta m-a neliniștit și mi s-a părut că vestește ceva rău. Palid și tremurînd de emoție ca și cum aș fi presimțit ce avea să mi se întîmple, m-am îndreptat pe întuneric către căsuța unde mă întîlneam de obicei cu nevastă-mea. Cînd am ajuns la ușă, am auzit un glas de bărbat. M-am oprit ca să ascult mai bine și am auzit aceste cuvinte : „Nu mă mai face să tînjesc, dragă Beatriz, înlesnește-mi fericirea ; gîndește-te că dacă faci asta ai numai de cîștigat." În loc să am răbdare și să ascult mai departe, am crezut de cuviință că nu mai am nevoie să aud nimic și că asta îmi era destul. Am fost cuprins de o gelozie cumplită și, gîndindu-mă numai cum să mă răzbun, am scos spada și m-am repezit înăuntru. „A ! seducător mișel, am strigat, oricine ai fi, ca să-mi răpești onoarea, trebuie mai întîi să-mi iei viața." L-am atacat, el s-a pus imediat în gardă. Mînuia spada mai bine decît mine, care luasem numai cîteva lecții de scrimă la Cordoba. Totuși, oricît era el de bun spadasin, n-a putut să pareze o lovitură de-a mea, sau mai degrabă cred că s-a împiedicat de ceva și a căzut. Cînd am văzut că se prăbușește, am crezut că l-am rănit

de moarte și am luat-o la fugă, fără să mai răspund ceva Beatrizei care mă chema înapoi.

— Da, într-adevăr, zise către noi soția lui Scipion, îl chemam să-i spun că se înșelase și nu era așa cum credea el. Seniorul cu care stăteam de vorbă era don Fernando de Leyva. Don Fernando iubea pe stăpînă-mea Iulia și voia s-o răpească, pentru că nu vedea alt mijloc să se însoare cu dînsa. Eu îi dădusem întîlnire în căsuța din grădină, ca să mă sfătuiesc cu dînsul în privința acestei răpiri, și el tocmai îmi spunea că am să mă aleg și eu din asta cu un mare cîștig. Degeaba însă am strigat după bărbatu-meu ; orbit de mînie, a plecat și m-a părăsit ca pe o femeie necredincioasă.

— În halul în care mă aflam, luă iar vorba Scipion, eram în stare de orice. Cei care știu din experiență ce înseamnă gelozia și la ce fapte nebunești poate ea să împingă chiar pe oamenii cei mai deștepți, nu se vor mira de tulburarea pe care a stîrnit-o în slaba mea minte. Într-o clipă, am trecut de la o extremitate la cealaltă. Toată iubirea pe care o simțisem față de soția mea s-a schimbat deodată în ură. M-am jurat că am s-o las și am s-o alung pe totdeauna din amintirea mea. Eram convins totodată că omorîsem pe domnul acela ; temîndu-mă să nu cad în mîinile justiției, eram acum cuprins de zbuciumul funest ce urmărește pretutindeni, ca o furie, pe acela care a săvîrșit o faptă rea. În starea asta îngrozitoare, nu m-am mai gîndit decît cum să fug mai repede ; nu m-am mai întors acasă și am plecat chiar atunci din Toledo, numai cu ce era pe mine. E drept că în buzunar aveam vreo șaizeci de pistoli, ceea ce însemna ceva pentru un tînăr care n-avea de gînd să fie în viața lui decît servitor.

Am mers toată noaptea sau, mai bine-zis, am ținut-o într-o fugă, gîndul că alguazilii ar putea să-mi ia urma dîndu-mi o putere mereu înnoită. În zorii zilei, eram între Rodillas și Maqueda. Cînd am ajuns la Maqueda, fiind cam obosit, am intrat în biserică tocmai cînd se deschidea și, după ce m-am închinat, m-am așezat pe o bancă să mă odihnesc. Am început să mă gîndesc la starea în care mă aflam și care, într-adevăr, avea ce să-mi dea de gîndit. N-am stat însă mult așa, fiindcă am auzit

deodată, afară, niște pocnete de bici care răsunau pînă în biserică. Mi-am închipuit că o fi vreun catîrgiu și m-am sculat de pe bancă, să mă duc să văd dacă era ce credeam. Cînd am ieșit din biserică, am văzut, într-adevăr, un om călare pe un catîr și ducînd după el doi catîri de căpăstru. „Ascultă, l-am întrebat, unde te duci cu catîrii ăștia?" „La Madrid, mi-a răspuns el. Am venit aici cu doi călugări dominicani și acuma mă întorc." M-am gîndit că era un bun prilej să mă duc la Madrid și m-am învoit asupra prețului cu catîrgiul, am încălecat pe un catîr și am pornit spre Illescas, unde aveam să poposim seara. Abia ieșisem din Maqueda și catîrgiul, care să tot fi avut vreo treizeci și cinci-patruzeci de ani, s-a pornit să cînte popește cît îl ținea gura. A început cu rugăciunile pe care le cîntă canonicii la utrenie, după aceea a intonat *Crezul,* așa cum se rostește la liturghie ; apoi trecînd la vecernie, a cîntat și aici toate rugăciunile, sfîrșind, după tipic, cu un *Magnificat.* Deși cînta de mă asurzea, îmi venea să și rîd ascultîndu-l, ba chiar îl îndemnam să-i dea înainte, cînd se oprea puțin ca să-și mai tragă sufletul. „Nu te lăsa, prietene, îi spuneam ; dă-i înainte ! Ți-a dat Dumnezeu gîtlej bun și văd că te folosești de el cum trebuie." „Așa este, îmi dădu el replica ; eu nu sînt ca alți cărăuși, care cîntă numai cîntece lumești și tot felul de măscări. Nu cînt nici chiar cîntece de-ale noastre, bătrînești, în care-i vorba de luptele cu maurii ; pentru că lucrurile astea, chiar dacă nu-s necuviincioase, sînt totuși ușuratice și un creștin adevărat nu trebuie să-și bată capul cu ele." „După cum văd, am zis eu, ai inima mai curată decît o au de obicei oamenii cu meseria dumitale. Dar ia spune, dumneata, care alegi cu atîta băgare de seamă ce cînți, te pomenești că pe la hanuri, pe unde te oprești, dacă dai de vreo slujnicuță tînără, nici nu te uiți la ea !" „Chiar așa este, îmi răspunse el. Eu, cînd ajung la vreun han, nu mă gîndesc la blăstămății, am grijă numai de catîrii mei." Mult m-am mirat cînd l-am auzit vorbind așa și m-am gîndit că, hotărît, acest catîrgiu era unic în meseria lui. Văzînd că e om de treabă și de duh, mi-a plăcut să stau mai mult de vorbă cu dînsul după ce a isprăvit cu cîntatul.

Am ajuns la Illescas către seară. Ne-am oprit la han. Am lăsat pe tovarășul meu să se îngrijească de catîri și m-am dus la bucătărie, unde am spus hangiului să ne facă ceva bun de mîncare ; mi-a făgăduit ceva așa de strașnic încît, zicea el, toată viața am să-mi aduc aminte că am stat la dînsul. „Întrebați pe cărăușul dumneavoastră ce fel de om sînt. Pe cinstea mea vă spun că nici un bucătar din Toledo și din Madrid nu se pricepe să facă o *olla podrida* cum mă pricep eu. Am să vă ospătez astă-seară cu un ostropel de iepure cum știu eu și o să vedeți că nu mă laud degeaba." Spunînd asta, mi-a arătat o cratiță în care era, după spusa lui, un iepure de casă tăiat în bucăți. „Uitați-vă, vă dau asta și o friptură de berbec. Cu piper, sare, vin, mirodenii și alte dichisuri cu care pregătesc eu sosurile, am să vă fac o mîncare ca pentru un *contador mayor*."

După ce și-a făcut un astfel de elogiu, hangiul s-a apucat de gătit. L-am lăsat să-și vadă de treabă și m-am dus într-o odaie, m-am culcat pe un pat care se afla acolo și am adormit îndată, fiindcă eram ostenit și nu închisesem ochii de loc noaptea trecută. Peste vreo două ceasuri, catîrgiul m-a trezit. „Sculați-vă, zise el, că e gata mîncarea ; puteți să vă așezați la masă." Ne-am așezat amîndoi la o masă cu două tacîmuri și mi s-a adus ostropelul. Am început să înfulec cu poftă. Mi s-a părut grozav de bun, fie din pricină că foamea mă îndemna să-l judec așa, fie din pricină că îi dădeau gust bun dichisurile bucătarului. A mai venit, după aceea, și o friptură de berbec. Văzînd că tovarășul meu mînca numai friptură și nu se atingea de ostropel, l-am întrebat de ce nu mănîncă din amîndouă. Mi-a răspuns, zîmbind, că nu-i plac mîncările cu sos. Răspunsul acesta sau mai degrabă zîmbetul care îl însoțea mi s-a părut ciudat. „Eu cred că alta trebuie să fie pricina pentru care nu mănînci din ostropelul ăsta ; spune-mi, te rog, și mie ce este." „Dacă vreți să știți numaidecît, zise el, am să vă spun. Mi-i scîrbă să-mi umplu stomacul cu tocane de astea de cînd mi s-a dat odată, la un han din Cuenza, mîță în loc de iepure. De-atunci nu mai mănînc tocană." Cum am auzit asta, pofta de mîncare mi-a pierit deodată, deși eram foarte flămînd. M-am gîn-

dit că ce mîncasem nu era iepure decît cu numele şi am început să mă uit la ostropel strîmbînd din nas. Tovarăşul meu nu m-a îmbunat de loc cînd mi-a mai spus că hangiii spanioli săvîrşesc foarte des acest *quiproquo*, şi tot aşa şi plăcintarii. Aceste vorbe, după cum vedeţi, erau foarte consolatoare, astfel încît mi-a pierit pofta să mai iau din ostropel şi nici chiar din friptură, de teamă ca nu cumva berbecul să fie tot aşa de bine verificat ca şi iepurele. M-am sculat de la masă blestemînd ostropelul, pe hangiu şi hanul, apoi m-am culcat şi am dormit toată noaptea mai bine chiar decît mă aşteptam. A doua zi dis-de-dimineaţă, după ce am plătit zdravăn hangiului ca şi cum m-ar fi găzduit grozav de bine, am plecat de la Illescas cu imaginaţia încă atît de plină de ostropel, încît vedeam numai mîţe în toate animalele pe care le întîlneam.

Am ajuns devreme la Madrid şi, după ce am dat cătîrgiului ce i se cuvenea, am închiriat o odaie mobilată lîngă Puerta del Sol. Ochii mei, deşi obişnuiţi cu lume bună, fură totuşi orbiţi de strălucirea seniorilor care se văd, de obicei, prin cartierul curţii. M-am minunat cînd am văzut atîtea caleşti şi atîţia gentilomi, paji şi lachei care alcătuiau suitele nobililor. Admiraţia mea a sporit cînd, ducîndu-mă dimineaţa la curte, am zărit pe rege înconjurat de curteni. Priveliştea asta m-a fermecat şi mi-am spus: „Ce strălucire! Ce măreţie! Nu mă mai mir de ce se spune că, pînă nu vezi curtea din Madrid, nu poţi să-ţi dai seama cît e de magnifică. Îmi pare bine că am venit şi presimt că am să izbutesc să fac şi eu ceva pe-aici." Totuşi, n-am făcut nimic, decît doar cîteva cunoştinţe fără însemnătate. Mi-am cheltuit încetîncet toţi banii şi am fost foarte mulţumit să-mi ofer talentele mele unui profesor din Salamanca, pe care nişte treburi de familie îl aduseseră la Madrid, de unde era de loc, şi pe care l-am întîlnit din întîmplare. M-am tocmit *factotum* la el, la Salamanca.

Pe noul meu stăpîn îl chema don Ignacio de Ipina. Îşi luase titlul de *don* pentru că fusese preceptorul unui duce, care acuma îi făcuse o pensie pe viaţă. Pe lîngă asta, mai primea şi leafă, fiind profesor de frunte la Universitate, şi mai cîştiga şi vreo două-trei sute de

pistoli pe an publicînd cărți de morală dogmatică. Felul cum își scria lucrările merită să fie pomenit. Ilustrul don Ignacio își petrecea aproape toată ziua citind autori ebrei, greci și latini și transcriind pe cîte o bucățică de hîrtie fiecare apoftegmă sau cugetare frumoasă pe care o găsea. Eu luam bucățelele de hîrtie și le înșiram pe o sîrmă în formă de ghirlandă și fiecare ghirlandă alcătuia un tom. Multe hîrțoage de astea mai întocmeam! Nu era lună în care să nu facem măcar două volume și, cum erau gata, le și dădea la tipar. Mai nostim decît toate este că asemenea compilări erau înfățișate drepte lucrări noi; și dacă vreun critic învinuia pe autor că fură din cei vechi, el îi răspundea cu trufașă obrăznicie: *Furto laetamur in ipso*[1].

Don Ignacio era și mare comentator și punea atîta erudiție în comentariile lui, încît uneori făcea observații cu privire la niște lucruri care nu meritau să fie remarcate, așa cum și pe bucățelele lui de hîrtie copia uneori, fără nici o nevoie, pasaje din Hesiod sau din alții. Totuși, am învățat multe lucruri cît am stat la el; aș fi ingrat dacă n-aș spune asta. Tot copiindu-i lucrările, m-am deprins să scriu corect. Purtîndu-se cu mine mai mult ca un magistru cu discipolul lui și nu ca un stăpîn cu un valet, s-a îngrijit de mine nu numai în ce privește mintea, ci și în ce privește firea și obiceiurile. „Scipion, îmi spunea el cînd auzea că un servitor făcuse vreo pungășie, bagă bine de seamă și nu te lua după ticălosul acela. Un valet trebuie să-și slujească stăpînul cu credință și să caute să ajungă cinstit prin muncă, dacă cumva are nenorocul să nu fie cinstit din fire."

Don Ignacio nu pierdea nici un prilej să mă îndemne să fiu om cumsecade. Și sfaturile lui au avut asupra mea un efect atît de bun, încît în cele cincisprezece luni cît am stat la el nu l-am tras pe sfoară niciodată.

Cum am spus, don Ignacio era de loc din Madrid. Avea acolo o rudă pe care o chema Catalina și era cameristă la doica prințului moștenitor. Camerista asta, care e aceea de care m-am slujit mai tîrziu ca să-l scot din Turnul Segoviei pe domnul de Santillana, voind să

[1] Ne bucurăm că am furat (lat.).

ajute pe don Ignacio, a rugat-o pe stăpînă-sa să ceară pentru el un beneficiu ecleziastic ducelui de Lerma. Ducele l-a numit la arhidiaconatul Granadei, la care orice numire se face de-a dreptul de către rege. Cum am aflat asta, am şi plecat la Madrid ; don Ignacio voia ca, înainte de a se duce la Granada, să mulţumească binefăcătorului lui. Am cunoscut şi eu pe Catalina şi am avut prilejul să stau de mai multe ori de vorbă cu ea. Firea mea veselă şi dezgheţată i-a plăcut. Eu, la rîndul meu, o găseam atît de mult pe placul meu, încît nu m-am putut opri să nu răspund la micile dovezi de prietenie pe care mi le dădea. În sfîrşit, am început să ţinem unul la altul. Să mă ierţi că spun asta, dragă Beatriz, dar pe vremea aceea credeam că-mi eşti necredincioasă, aşa că părerea asta greşită trebuie să mă scape de orice reproş din partea ta.

În vremea asta, don Ignacio se pregătea să plece la Granada. Catalina şi cu mine, temîndu-ne că va trebui să ne despărţim, am născocit ceva ca să scăpăm de această ameninţare. Eu m-am prefăcut că sînt bolnav, am început să mă plîng că mă doare ba capul, ba pieptul, înfăţişîndu-mă ca un om copleşit de toate bolile din lume. Stăpînu-meu a chemat un medic. Îmi era frică acuma ca nu cumva să observe doctorul că nu eram bolnav ; noroc însă că acesta, parcă ar fi fost înţeles cu mine, după ce m-a cercetat, a spus foarte frumos că boala mea era mai gravă decît părea şi că foarte probabil va trebui să stau în pat o bună bucată de vreme. Don Ignacio, care voia să ajungă mai repede la Granada, n-a crezut de cuviinţă să-şi întîrzie plecarea, aşa că şi-a luat alt valet. Pe mine m-a lăsat în grija unei infirmiere, căreia i-a dat şi o sumă de bani să mă îngroape dacă mor ori să mi-i dea mie dacă mă fac sănătos.

Îndată ce am aflat că don Ignacio a plecat la Granada, m-am vindecat de boala mea mincinoasă. Am trimis la plimbare pe medicul acela, care era aşa de priceput, şi m-am descotorosit de infirmieră ; aceasta a plecat, după ce mi-a furat mai bine de jumătate din banii pe care trebuia să mi-i dea. În timp ce eu jucam rolul acesta, Catalina juca şi ea altul faţă de stăpînă-sa, dona Ana de Guevara. I-a spus acesteia că eram un om foarte iscusit

în tertipuri de tot soiul şi că ar fi bine să mă ia în slujba ei, ca mijlocitor. Doica prinţului, ahtiată după bani, avea nevoie de oameni de soiul ăsta pentru treburile ei lucrative ; m-a tocmit deci la ea şi m-a pus la încercare în curînd. Mi-a dat felurite însărcinări care cereau oarecare dibăcie şi, fără să mă laud, le-am îndeplinit destul de bine, aşa că a avut de ce să fie mulţumită de mine, mai mulţumită, în orice caz, decît eram eu de dînsa. Era grozav de zgîrcită şi nu-mi dădea nici o fărîmă măcar din roadele pe care le culegea de pe urma ostenelii şi a iscusinţei mele. Îşi închipuia că, dacă îmi plăteşte la timp leafa, se poartă cu mine foarte mărinimos. Zgîrcenia asta m-a scîrbit şi n-aş mai fi stat la dînsa dacă nu m-ar fi ţinut Catalina care, aprinzîndu-se tot mai tare pe zi ce trecea, mi-a spus într-o bună zi că vrea să se mărite cu mine. „Mai domol, i-am spus eu, draga mea ! Nunta nu putem s-o facem chiar aşa de repede, trebuie mai întîi să aflu dacă a murit o jună persoană care ţi-a luat-o înainte şi care, din păcate, e soţia mea." „Asta s-o spui cui vrei, numai mie nu, zise atunci Catalina. Nu-s eu aşa de proastă să te cred. Vrei să mă faci să cred că eşti însurat, şi asta de ce ? Ca să nu-mi spui pe faţă că nu vrei să te însori cu mine !"

Degeaba am încercat s-o conving că spuneam adevărul, mărturisirea mea sinceră i s-a părut minciună. Simţindu-se jignită, şi-a schimbat purtarea faţă de mine. Nu ne-am certat, dar legătura noastră a slăbit tot mai tare, pînă am ajuns să nu mai fim unul faţă de altul decît politicoşi şi cuviincioşi.

Pe vremea aceea, am aflat că domnul Gil Blas de Santillana, secretarul primului ministru al coroanei spaniole, avea nevoie de un valet. Slujba aceasta mă atrăgea, fiindcă tot ce auzeam despre ea mă făcea să cred că ar fi cea mai nimerită pentru mine. Domnul de Santillana, îmi spuneau unii şi alţii, e un om merituos, un om la care ducele de Lerma ţine foarte mult şi care, deci, are să ajungă departe ; pe lîngă asta, e mărinimos ; servindu-l pe el, ai să te serveşti şi pe dumneata. N-am mai aşteptat şi m-am înfăţişat la domnul Gil Blas. Mi-a plăcut de cum l-am văzut, iar domnia-sa, la fel, m-a tocmit de la prima vedere. N-am şovăit şi am plecat de la doica

prințului, am intrat în slujba domnului de Santillana și trag nădejde că alt stăpîn decît dumnealui n-o să mai am.

Scipion își isprăvi aici povestirea. Apoi, întorcîndu-se către mine, urmă astfel :

— Domnule de Santillana, acuma vorbesc numai cu domnia-voastră. Vă rog să aveți bunătatea și să spuneți doamnelor că v-am fost întotdeauna slujitor credincios și sîrguitor. Am nevoie de mărturia dumneavoastră ca să le conving că fiul Coscolinei și-a schimbat felul de viață și acuma s-a lăsat de apucăturile lui rele și s-a făcut om de treabă.

— Da, am spus eu, de asta pot să garantez. În copilărie, Scipion a fost, ce-i drept, un adevărat *picaro* ; de-atunci încoace însă, s-a îndreptat atît de tare, încît azi e un model de slujitor desăvîrșit. Nu numai că n-am nimic de spus împotriva felului cum s-a purtat față de mine, dar trebuie chiar să mărturisesc că îi datorez foarte mult. În noaptea cînd am fost luat și dus la Turnul Segoviei, a scăpat de jaf și a pus într-un loc sigur o parte din lucrurile mele, pe care, dacă ar fi vrut, ar fi putut să le ia fără nici o teamă. Și nu s-a mulțumit numai să-mi păstreze lucrurile, ci, din prietenie pură, a venit și a stat cu mine la închisoare, preferînd toată plăcerea de a lua parte la necazurile mele bucuriei de a fi liber.

CARTEA A UNSPREZECEA

Capitolul 1

DESPRE CEA MAI MARE BUCURIE PE CARE A SIMȚIT-O VREODATĂ GIL BLAS ȘI DESPRE TRISTA ÎNTÎMPLARE CARE I-A TULBURAT-O. CE SCHIMBĂRI S-AU PETRECUT LA CURTE ȘI DIN CE CAUZĂ S-A ÎNTORS SANTILLANA ACOLO.

Am mai spus că Antonia și cu Beatriz se înțelegeau foarte bine, una fiind de multă vreme subretă ascultătoare, iar cealaltă obișnuindu-se repede să fie stăpînă. Scipion și cu mine eram niște soți prea iubitori și prea iubiți de soțiile noastre ca să nu avem în curînd mulțumirea de a fi tați. Au purces grele amîndouă aproape în același timp. Beatriz a născut cea dintîi și a adus pe lume o fată ; iar peste cîteva zile, Antonia ne-a umplut pe toți de bucurie, dîndu-mi un băiat. Am trimis îndată la Valencia pe secretarul meu să ducă vestea cea fericită guvernatorului. Acesta a venit la Llirias cu Serafina și cu marchiza del Pliego ca să boteze copiii, vrînd să adauge această dovadă de prietenie la toate cele pe care le căpătasem de la el. Fiul a avut de naș pe guvernator și de nașă pe marchiză și a primit numele de Alfonso ; iar doamna guvernator a botezat, împreună cu mine, pe fiica lui Scipion, căreia i-au dat numele de Serafina.

De nașterea fiului meu nu s-au bucurat numai cei de la castel ; sătenii din Llirias au sărbătorit-o și ei, arătînd

cu asta că tot satul lua parte la bucuria seniorului. Dar, vai ! bucuria noastră a tuturora n-a fost lungă ; sau, mai bine-zis, ea s-a prefăcut deodată în gemete, în plînsete, în tînguiri, din pricina unei întîmplări nenorocite pe care nici acum, după douăzeci de ani, n-am uitat-o şi pe care am s-o ţin minte toată viaţa. Fiul meu a murit, iar mamă-sa, deşi era sănătoasă cînd îl născuse, a murit şi ea îndată după el ; o febră puternică a răpus-o pe biata mea soţie, după un an şi două luni de căsătorie. Să-şi închipuie cetitorul, dacă poate, durerea care m-a cuprins. O mîhnire cumplită m-a copleşit ; eram ca năuc ; simţeam cu atîta adîncime pierderea pe care o suferisem, încît parcă nu mai simţeam nimic. Am stat aşa vreo cinci-şase zile ; nu voiam să mănînc nimic şi cred că dacă nu era Scipion, m-aş fi lăsat să mor de foame sau poate aş fi înnebunit. El însă, cu iscusinţă, mi-a înşelat durerea, luînd şi parte la ea. Mă făcea să iau cîteva linguri de supă numai, îndemnîndu-mă cu o mutră aşa de îndurerată, încît parcă mi-ar fi spus să le sorb nu ca să-mi ţin viaţa, ci ca să-mi nutresc durerea.

Pe lîngă asta, a scris lui don Alfonso despre nenorocirea care mă lovise şi despre starea proastă în care mă aflam. Don Alfonso, înduioşat ca un prieten bun ce-mi era, a venit imediat la Llirias. Nu-mi pot aduce aminte fără să mă înduioşez de clipa în care l-am văzut sosind.

— Dragă Santillana, îmi spuse el îmbrăţişîndu-mă ; n-am venit să te mîngîi, am venit să plîng împreună cu tine după Antonia, aşa cum ai plînge şi tu cu mine după Serafina dacă soarta mi-ar lua-o.

Şi, într-adevăr, a plîns şi s-a tînguit împreună cu mine ; prietenia şi bunătatea lui m-au mişcat adînc, chiar aşa copleşit de mîhnire cum eram.

Don Alfonso stătu de vorbă mult cu Scipion, sfătuindu-se cu el ce ar putea face ca să-mi alunge mîhnirea. Au fost amîndoi de părere că trebuia, cîtăva vreme, să nu mai stau la Llirias, unde tot ce vedeam îmi aducea aminte de Antonia. Don Alfonso îmi propuse să mă ia cu el la Valencia, iar secretarul meu i-a sprijinit atît de bine propunerea, încît am primit-o. Am lăsat pe Scipion cu nevastă-sa la castel, unde într-adevăr, dacă aş mai

fi stat, m-aș fi mîhnit și mai tare, și am plecat cu guvernatorul. La Valencia, don Cesar și cu nora lui au făcut tot ce-au putut ca să-mi aline durerea ; s-au folosit de toate mijloacele în stare să mă înveselească puțin ; dar, cu toată silința, nu izbuteau să mă scoată din adînca melancolie în care mă scufundasem. Nici Scipion nu izbuti să-mi redea liniștea. Venea des la Valencia ca să afle ce mai fac și se întorcea cînd mai vesel, cînd mai trist, după cum mă vedea și pe mine mai dispus sau mai puțin dispus să-mi alin durerea. Îmi plăcea să-l văd așa. Țineam seama de prietenia pe care o arăta și mă bucuram că am un slujitor atît de devotat.

Într-o dimineață, a venit la mine foarte agitat și mi-a spus :

— Știți ce se aude prin oraș ? Că Filip al III-lea a murit și că prințul e acum rege. Se mai spune ceva : cardinalul duce de Lerma și-a pierdut postul și nici nu mai are voie să vină pe la curte. Prim-ministru e don Gaspar de Guzman, conte de Olivares.

Vestea asta, nu știu de ce, parcă m-a mai scos puțin din toropeală. Scipion a observat și m-a întrebat dacă schimbarea nu mă interesează.

— Cum vrei să mă intereseze, dragul meu ? Eu am plecat de mult de la curte ; toate schimbările petrecute acolo n-au pentru mine nici o însemnătate.

— La vîrsta pe care o aveți, nu trebuie să fiți așa de nepăsător, zise el. În locul dumneavoastră, eu aș simți o mare dorință.

— Ce dorință ?

— M-aș duce la Madrid și m-aș înfățișa regelui ca să văd dacă își mai aduce aminte de mine ; mi-aș oferi mie însumi plăcerea asta numaidecît.

— Da, înțeleg, am spus eu ; ai vrea ca să mă întorc la curte și să-mi încerc din nou norocul sau, mai degrabă, să ajung din nou avar și ambițios.

— Adică de ce firea dumneavoastră ar trebui numaidecît să se strice ? Eu zic că să aveți mai multă încredere în cinstea domniei-voastre. Îmi pun capul că n-o să vă schimbați. Dizgrația pe care ați suferit-o v-a dat prilejul să judecați cum trebuie viața de la curte, așa că nu vă mai puteți teme acuma de primejdiile ei. Îmbar-

căţi-vă din nou cu curaj şi porniţi pe această mare, ale cărei stînci primejdioase le cunoaşteţi acuma cu deamănuntul.

— Taci, linguşitorule, am zis eu zîmbind. Care va să zică, nu-ţi mai place să mă vezi trăind liniştit ! Credeam că ţii mai mult la liniştea mea.

În clipa asta, au venit don Cesar şi cu fiu-său. Mi-au confirmat vestea că regele a murit şi ducele de Lerma a fost dizgraţiat. Mi-au mai spus că ducele ceruse voie să plece la Roma, dar această cerere îi fusese respinsă şi a primit ordin să se retragă la moşia lui de la Denia. Apoi, ca şi cum ar fi fost înţeleşi cu Scipion, m-au sfătuit amîndoi să mă duc la Madrid şi să mă înfăţişez regelui celui nou, fiindcă mă cunoştea, iar eu îi adusesem servicii pe care cei mari de obicei le răsplătesc.

— Eu sînt sigur, zise don Alfonso, că le va răsplăti ; Filip al IV-lea trebuie să plătească datoriile prinţului moştenitor al Spaniei.

— Aşa cred şi eu, zise don Cesar, şi sînt convins că dacă Santillana se duce acuma la curte, ajunge la slujbe înalte.

— Eu nu ştiu, seniorii mei, am replicat, dacă domniile-voastre vă gîndiţi bine la ce spuneţi. S-ar părea, după cele ce vorbiţi, că numai să mă duc la Madrid şi capăt acolo imediat cheia de aur [1] sau un post de guvernator. Vă înşelaţi. Dimpotrivă, eu sînt foarte convins că regele nici n-are să mă ia în seamă cînd mă voi înfăţişa înaintea lui. Dar dacă vreţi, am să mă duc, ca să vă conving şi pe domniile-voastre că-i aşa cum spun.

Seniorii de Leyva s-au grăbit să spună că întocmai aşa trebuie să fac şi nu s-au lăsat pînă nu le-am făgăduit că voi pleca numaidecît la Madrid. Cînd Scipion a văzut că sînt hotărît să plec, s-a bucurat nemaipomenit de mult. El îşi închipuia că îndată ce am să mă ivesc în faţa noului monarh, acesta are să mă zărească pe mine cel dintîi dintre toţi care s-ar fi aflat acolo, are să mă cheme la el şi are să mă acopere de onoruri şi de avuţii. Nutrindu-şi imaginaţia cu strălucitoare himere, mă şi vedea înălţat la cele mai mari funcţii ale statului

[1] Granzii de Spania, care aveau drept de a intra în camera regelui, purtau ca insignă o cheie de aur.

și se vedea și pe el croindu-și drum datorită înălțării mele.

M-am pregătit deci să mă întorc la curte, dar nu ca s-aduc din nou jertfe zeiței Fortuna, ci pentru a face pe plac lui don Cesar și fiului său, care își băgaseră în cap că voi dobîndi neapărat bunăvoința suveranului. E drept că și mie parcă îmi venea să încerc și să văd dacă regele are să-și mai aducă aminte de mine. Îndemnat de această curiozitate, dar fără vreo speranță și fără să mă gîndesc a trage vreun folos de pe urma noii domnii, am plecat cu Scipion la Madrid, lăsîndu-mi castelul în grija Beatrizei, care era foarte bună gospodină.

Capitolul II

GIL BLAS AJUNGE LA MADRID. SE ÎNFĂȚIȘEAZĂ LA CURTE. REGELE ÎȘI ADUCE AMINTE DE EL ȘI ÎL RECOMANDĂ PRIMULUI MINISTRU. URMĂRILE ACESTEI RECOMANDAȚII

N-am făcut nici măcar o săptămînă pînă la Madrid, fiindcă don Alfonso ne dăduse doi din cei mai buni cai pe care îi avea, ca să ajungem mai repede. Ne-am dus la un hotel la care mai fusesem și pe care-l ținea Vicente Forero, vechea mea gazdă. S-a bucurat cînd m-a văzut. Cum era un om care știa întotdeauna ce se petrece în oraș și la curte, l-am întrebat ce noutăți are.

— O mulțime, îmi răspunse el. De cînd a murit Filip al III-lea, prietenii și partizanii ducelui de Lerma s-au zbătut grozav ca să-l ție la minister pe eminența-sa, dar degeaba. Contele de Olivares a fost mai tare. Lumea zice că Spania nu pierde nimic și că noul prim-ministru este așa de priceput, încît ar fi în stare să guverneze lumea întreagă. Să dea Dumnezeu! E sigur, deocamdată, că poporul are cea mai mare încredere în priceperea lui. Vom vedea mai tîrziu dacă ducele de Lerma a fost bine sau rău înlocuit.

Forero, întinzîndu-se la vorbă, îmi povesti în amănunt toate schimbările care se întîmplaseră la curte de cînd contele de Olivares cîrmuia corabia monarhiei.

Două zile după sosirea mea la Madrid, m-am dus la rege și am stat aproape de ușa odăii lui de lucru, ca ca să mă vadă cînd trece. Nu s-a uitat la mine. A doua zi, m-am întors în același loc, dar n-am fost mai norocos. În ziua următoare, și-a aruncat în treacăt privirile asupra mea, dar nu m-a luat în seamă nici acuma. Cînd am văzut că-i așa i-am spus lui Scipion, care venise și el cu mine.

— După cum vezi, regele nu-și mai aduce aminte de mine sau, chiar dacă își amintește, nu vrea să mă mai cunoască. Eu cred că n-ar fi rău să ne întoarcem la Valencia.

— Să nu ne grăbim, zise Scipion. Doar știți mai bine decît mine că la curte, ca să izbutești, trebuie să ai răbdare. Înfățișați-vă într-una înaintea regelui. Tot văzîndu-vă, are să înceapă, de la o vreme, să se uite mai bine la dumneavoastră și atunci are să-și aducă aminte de mijlocitorul lui pe lîngă frumoasa Catalina.

Ca să nu mai aibă Scipion ce spune, i-am făcut pe plac și m-am dus la curte trei săptămîni în șir. În sfîrșit, într-o bună zi, monarhul a trimis să mă cheme la el. Am intrat, nu fără emoție că mă aflu deodată între patru ochi cu regele meu.

— Cine ești dumneata ? m-a întrebat el. Parcă te-aș cunoaște. Unde te-am mai văzut ?

— Sire am răspuns eu, tremurînd de emoționat ce eram, am avut onoarea să conduc într-o noapte, împreună cu contele de Lerma, pe maiestatea-voastră la...

— A, da, mi-aduc aminte, îmi tăie el vorba ; erai secretarul ducelui de Lerma și, dacă nu mă înșel, te numești Santillana. N-am uitat că cu acel prilej m-ai slujit cu multă sîrguință și n-am uitat cît de rău răsplătit ai fost pentru osteneală. Mi se pare că ai fost și la închisoare din cauza asta.

— Da, sire, am stat șase luni în Turnul Segoviei ; dar ați avut bunăvoința să mă scoateți de acolo.

— Cu asta încă nu m-am plătit față de Santillana. Nu-i destul că l-am pus în libertate ; trebuie acuma să țiu seama și de necazurile pe care le-a îndurat de dragul meu.

Cînd regele tocmai sfîrșea de spus acestea, a intrat contele de Olivares. Favoriților, orice lucru le dă de bănuit. S-a mirat cînd a văzut la rege pe un necunoscut. Și s-a mirat și mai tare cînd regele i-a spus:

— Conte, îți dau pe tînărul acesta să-i găsești o slujbă și să ai grijă de el să înainteze.

Ministrul s-a prefăcut că primește cu plăcere acest ordin, măsurîndu-mă însă din cap pînă în picioare și fiind, desigur, foarte curios să știe ce era cu mine.

— Și-acum du-te, dragul meu, urmă monarhul întorcîndu-se către mine și făcîndu-mi semn să plec. Contele are să-ți dea prilejul să poți lucra cu folos în slujba mea și spre binele dumitale.

Am plecat și m-am dus imediat la Scipion, care nu mai putea de nerăbdare să afle ce-mi spusese regele. Văzînd după fața mea că eram mulțumit, îmi spuse:

— Dacă nu mă înșel, în loc să ne întoarcem la Valencia, mi se pare mie că o să rămînem la curte.

— Asta se prea poate, am răspuns eu și i-am povestit cuvînt cu cuvînt tot ce vorbisem cu regele.

— Stăpîne dragă, îmi spuse atunci Scipion în culmea bucuriei, am avut sau n-am avut dreptate? Cred că nu sînteți supărat pe mine că v-am îndemnat să veniți la Madrid. Vă și văd de pe-acuma într-o funcție înaltă. O să ajungeți Calderonele contelui de Olivares.

— Ba asta chiar nu vreau de loc, am zis eu repede. Un post de felul acesta e prea primejdios ca să mă ispitească. Aș vrea o slujbă în care să n-am prilejul să fac vreo nedreptate sau să trafichez în chip rușinos cu binefacerile regelui. Cînd îmi aduc aminte de felul cum m-am folosit de trecerea pe care am avut-o pe vremuri, vreau cu orice preț să mă feresc de avariție și de ambiție.

— Să n-aveți nici o grijă, spuse secretarul meu; ministrul are să vă dea o slujbă bună, pe care o s-o puteți îndeplini rămînînd om cinstit.

Împins mai mult de Scipion decît de curiozitate, m-am dus a doua zi la contele de Olivares, pînă a nu se face ziuă, fiindcă auzisem că, fie vară, fie iarnă, el primea în audiență înainte de răsăritul soarelui, la lumina luminărilor. Am stat și eu, cu modestie, într-un colț al sălii, de unde am putut să-l văd bine pe conte cînd a

intrat ; la rege nu putusem să mă uit bine la dinsul. Era un om mai mult înalt decît scund și putea fi socotit gras într-o țară în care mai toți oamenii sînt slabi. Umerii îi erau așa de ridicați, încît la început am crezut că-i ghebos, dar nu era. Capul, nemaipomenit de mare, și-l ținea aplecat. Părul era negru și lins, fața lunguiață, pielea feței oacheșă, gura întrată înăuntru și bărbia ascuțită și ridicată tare în sus.

Toate acestea la un loc nu alcătuiau un bărbat frumos ; dar cum credeam că se va purta bine cu mine, l-am privit cu îngăduință. Mi s-a părut că-i om plăcut. Întîmpina pe toți cu un aer blajin și amabil și lua binevoitor toate cererile care i se înfățișau ; și asta îi ținea loc de frumusețe. Totuși, cînd m-am apropiat și eu ca să-l salut și să mă vadă, s-a uitat la mine aspru și s-a încruntat ; apoi, fără a binevoi să audă ce voiam să-i spun, mi-a întors spatele și a intrat în cabinetul lui. Atunci, deodată, mi s-a părut mai urît chiar decît era. Am plecat de acolo foarte uluit de o primire atît de rea și nemaiștiind ce să cred.

Scipion mă aștepta la ușă. I-am spus :

— Știi cum m-a primit ?

— Nu, zise el, dar îmi închipui. Desigur că ministrul s-a grăbit să împlinească voința regelui și v-a dat o funcție însemnată.

— Te înșeli grozav.

Și i-am spus cum fusesem primit. El m-a ascultat cu atenție și a zis :

— Asta-i chiar de mirare ! Desigur că domnul conte nu și-a adus aminte de dumneavoastră sau a crezut că sînteți altcineva. Eu zic să vă mai duceți o dată și o să vedeți că vă primește mai bine.

Am făcut cum m-a sfătuit Scipion și m-am mai dus o dată la ministru. Cînd m-a văzut, s-a uitat și mai urît și s-a încruntat și mai tare decît întîia oară, ca și cum mutra mea l-ar fi supărat. Apoi s-a uitat în altă parte și a plecat fără să-mi spună o vorbă.

Purtarea aceasta m-a jignit adînc și m-am gîndit să plec imediat la Valencia, însă Scipion s-a împotrivit, neputîndu-se hotărî să renunțe la speranța lui.

— Bine, i-am spus, dar tu nu vezi că primul ministru vrea să mă alunge de la curte? Suveranul mi-a arătat bunăvoință de față cu el; asta-i destul pentru ca favoritul suveranului să mă urască. Eu zic, dragul meu, să nu ne împotrivim unui dușman atît de temut.

— Eu, zise Scipion mînios pe contele de Olivares, vă spun drept că nu m-aș da înapoi așa de repede. Ba chiar l-aș trage la răspundere pentru felul jignitor în care m-a primit. M-aș duce la rege și i-aș spune cît de puțin preț pune ministrul pe recomandarea lui.

— Rău mă sfătuiești, dragul meu. Dacă aș face o asemenea imprudență, mi-ar părea rău. Cine știe chiar dacă nu e primejdios să mai stau acuma la Madrid.

Scipion, la aceste vorbe, căzu pe gînduri. Și socotind și el că, într-adevăr, aveam de-a face cu un om care ar putea să ne trimeată la Turnul Segoviei, îmi dădu dreptate. Nu s-a mai împotrivit la plecarea mea din Madrid. M-am hotărît să plec chiar a doua zi.

Capitolul III

CE L-A FĂCUT PE GIL BLAS SĂ PĂRĂSEASCĂ HOTĂRÎREA DE A PLECA DE LA CURTE ȘI CE MARE SERVICIU I-A ADUS JOSÉ NAVARRO.

Pe cînd mă întorceam la hotel, m-am întîlnit cu José Navarro, șef-bucătar la don Baltazar de Zuniga și vechiul meu prieten. O clipă am stat la îndoială; să mă fac că nu-l văd, ori să mă duc la el și să-i cer iertare că mă purtasem așa de urît cu dînsul. M-am gîndit că asta era mai bine. L-am salutat și oprindu-l, i-am spus cu multă cuviință:

— Mă mai cunoști și mai vrei oare să stai de vorbă cu un păcătos care a răspuns cu ingratitudine la prietenia ce i-ai arătat?

— Va să zică mărturisești că nu te-ai purtat tocmai frumos cu mine? mi-a spus el.

— Da, mărturisesc ; şi ai tot dreptul să mă mustri cu asprime ; merit asta, dacă nu cumva mi-am şi ispăşit ticăloşia cu remuşcările care mi-au venit după aceea.

— Dacă îţi pare rău de ce-ai făcut, zise Navarro îmbrăţişîndu-mă, atunci să nu mai vorbim de asta.

L-am îmbrăţişat şi eu şi amîndoi am fost iar prieteni ca altădată.

Navarro aflase că fusesem închis şi că toate treburile mele se duseseră de rîpă, dar ce mai fusese nu ştia. I-am spus ; i-am povestit şi ce vorbisem cu regele, precum şi ce rău mă primise ministrul şi, de asemeni, că voiam acuma să plec şi să mă retrag în singurătate.

— Nici să nu te gîndeşti să pleci, zise el, dacă suveranul s-a arătat prietenos faţă de dumneata. Trebuie neapărat să te foloseşti de asta. Contele de Olivares, să ştii, e cam ciudat ; are toane. Uneori, ca acuma de exemplu, se poartă într-un chip care te jigneşte ; şi numai el ştie de rostul acestor purtări ciudate. În orice caz şi orice motive ar fi avut să te primească prost, dumneata stai aici şi nu pleca. Nu te va putea opri să te foloseşti de bunăvoinţa regelui ; de asta pot să te asigur. Am să vorbesc chiar deseară cu stăpînu-meu, don Baltazar de Zuniga ; don Baltazar e unchiul contelui de Olivares şi împarte cu el grijile guvernării.

După ce vorbi astfel, Navarro mă întrebă unde stau şi plecă. Chiar a doua zi a venit la mine şi mi-a spus :

— Domnule de Santillana, ai dobîndit un protector. Stăpînu-meu are să-ţi dea tot sprijinul. Am vorbit cu el de dumneata, te-am lăudat cum se cuvine şi mi-a făgăduit că are să vorbească cu nepotu-său, contele de Olivares. Sînt sigur că are să stăruie pentru dumneata, aşa că poţi să n-ai nici o grijă în privinţa asta.

Prietenul Navarro, vrînd să mă îndatoreze pînă la capăt, m-a prezentat, două zile după asta, lui don Baltazar. Acesta îmi spuse foarte binevoitor :

— Domnule de Santillana, prietenul dumitale José a vorbit de dumneata atît de frumos, încît vreau să te ajut.

Am făcut o adîncă plecăciune seniorului de Zuniga şi i-am răspuns că voi rămîne toată viaţa îndatorat faţă de Navarro pentru faptul că mi-a căpătat protecţia unui ministru, căruia cu drept cuvînt lumea îi spunea *Torţa*

Consiliului. Don Baltazar, la acest răspuns năgulitor, mă bătu pe umăr rîzînd şi spuse :

— Chiar mîine te poţi duce din nou la contele de Olivares ; de data asta ai să fii mai mulţumit.

M-am înfăţişat deci a treia oară înaintea primului ministru. Acuma, îndată ce m-a zărit printre ceilalţi, mi-a aruncat o privire însoţită de un zîmbet care mi s-a părut de bun augur. „Bun ! mi-am zis, unchiul l-a convins pe nepot." Mă aşteptam să fiu primit bine şi chiar aşa am şi fost. Contele, după ce a stat de vorbă cu toată lumea, m-a luat în cabinetul lui şi aici mi-a spus prietenește :

— Amice Santillana, să mă ierţi că te-am pus în încurcătură, dar am vrut să fac puţin haz ; am vrut să-ţi pun la încercare prudenţa şi să văd ce-ai să faci cînd ai să te superi. Desigur, ţi-ai închipuit că nu mi-ai plăcut. Nu, dimpotrivă, dragul meu, îmi placi foarte mult. Chiar dacă regele, stăpînul meu, nu mi-ar fi poruncit să am grijă de dumneata, aş face asta cu plăcere. De altfel şi unchiu-meu, don Baltazar de Zuniga, căruia nu pot să-i refuz nimic, a stăruit pentru dumneata ; nici n-am nevoie de mai mult ca să mă hotărăsc să te iau pe lîngă mine.

Aceste vorbe mi-au făcut o impresie atît de vie încît, mişcat adînc, m-am aruncat la picioarele ministrului. El mi-a spus să mă ridic şi şi-a urmat astfel vorba :

— Vino iar aici azi după-amiază şi întreabă de intendentul meu ; are să-ţi spuie ce ordine i-am dat.

După asta, excelenţa-sa s-a dus la biserică, aşa cum făcea în fiecare zi după audienţe şi înainte de a se duce la rege.

Capitolul IV

GIL BLAS DOBÎNDEŞTE PRIETENIA CONTELUI DE OLIVARES.

După-amiază m-am întors la primul ministru şi am întrebat de intendent. Pe acesta îl chema don Ramon Caporis. Cînd i-am spus cine sînt, m-a salutat cu multă stimă.

— Veniți, vă rog, cu mine, zise el, să vă duc la odăile dumneavoastră.

Am urcat pe o scară îngustă și am ajuns la un șir de cinci sau șase odăi, care alcătuiau etajul al doilea al unei aripi a casei și erau destul de simplu mobilate.

— Aceasta e locuința pe care v-o dă excelența-sa, urmă el ; veți avea, de asemenea, și o masă cu șase tacîmuri pe cheltuiala domniei-sale. Veți fi slujit de servitorii excelenței-sale și veți avea și o caleașcă numai a dumneavoastră. Și mai este ceva, adăugă el. Excelența-sa mi-a spus să ne purtăm cu domnia-voastră ca și cum ați fi cineva din familie.

„Oare, ce-o mai fi însemnînd și asta ? m-am întrebat eu. Ce trebuie oare să cred de toate aceste favoruri ? N-o fi cumva o glumă ? Te pomenești că, prin onorurile astea, ministrul vrea iar să facă haz pe socoteala mea. Chiar asta trebuie să fie ; pentru că, ce interes ar putea să aibă primul ministru al Spaniei să se poarte astfel cu mine ?" Pe cînd stăteam așa, șovăind între teamă și speranță, un paj veni și îmi spuse că mă cheamă contele. M-am dus imediat la excelența-sa. Era numai el în cabinet. Îmi spuse :

— Ei, Santillana, ești mulțumit de locuință și de ordinele pe care le-am dat lui don Ramon ?

— Bunătatea ce-mi arătați mi se pare chiar prea mare și parcă mi-i și teamă oarecum să nu fie prea mult.

— De ce ? Pot oare să mă port altfel cu un om pe care regele mi l-a încredințat și mi-a spus să am grijă de dînsul ? Nu, fără îndoială. Nu-mi fac decît datoria. Nu te mai mira, așadar, de ceea ce fac pentru tine și află că dacă ai să-mi fii tot așa de devotat cum ai fost față de ducele de Lerma, o situație strălucită te așteaptă. Dar fiindcă veni vorba de ducele de Lerma, urmă el, am auzit că erai omul lui de încredere. Ia spune-mi și mie cum l-ai cunoscut și ce slujbă îndeplineai pe lîngă dînsul. Nu ascunde nimic, vreau să-mi spui sincer cum a fost.

Mi-am adus aminte atunci de încurcătura în care mă găsisem față de ducele de Lerma într-o împrejurare ase-

mănătoare și cum scăpasem. Am făcut și acum tot așa și am izbutit foarte bine, atenuînd în povestirea mea lucrurile cam tari și trecînd repede peste cele care nu-mi făceau cinste. L-am cruțat și pe ducele de Lerma, deși, poate, dacă nu l-aș fi cruțat, acela care mă asculta s-ar fi bucurat mai tare. Cît despre don Rodrigo de Calderone, nu l-am uitat de loc. Am povestit toate isprăvile pe care le făcuse traficînd comanderii, beneficii și posturi de guvernator.

— Ce-mi spui de Calderone, zise ministrul, se potrivește cu anumite memorii împotriva lui care mi-au fost înmînate și care cuprind capete de acuzare și mai grave. Va fi dat curînd în judecată. Și, dacă dorești cumva să fie răpus, cred că dorința ta are să se împlinească.

— Nu, nu-i doresc moartea, am spus eu, deși el, desigur, m-ar fi lăsat să mor în Turnul Segoviei, unde tot din cauza lui am fost închis o bună bucată de vreme.

— Cum asta ? zise excelența-sa cu mirare, din cauza lui don Rodrigo ai fost închis ? Nu știam. Don Baltazar, care știe de la Navarro toată povestea, mi-a spus că regele cel bătrîn te-a băgat la închisoare pentru că ai dus noaptea pe prințul moștenitor într-un loc suspect. Mai mult însă nu știu și nu pot să înțeleg ce rol a jucat Calderone în această piesă.

— Rolul unui amant care se răzbună, am răspuns eu.

Și i-am povestit toată întîmplarea. I s-a părut așa de hazlie, încît, oricît era el de grav, nu s-a putut opri să nu rîdă sau mai degrabă să plîngă de plăcere. Catalina, cînd nepoată de mătușă, cînd nepoată de bunică, i-a plăcut grozav și tot așa și rolul pe care-l avusese ducele de Lerma.

După ce am isprăvit de povestit, contele mi-a dat drumul, spunîndu-mi că a doua zi are să-mi dea de lucru. M-am dus repede la palatul Zuniga să mulțumesc lui don Baltazar și să spun prietenului José ce vorbisem cu primul ministru și cît de binevoitor se arătase față de mine excelența-sa.

Capitolul V

CE A VORBIT ÎN TAINĂ GIL BLAS CU NAVARRO ŞI CE I-A DAT DE LUCRU LA ÎNCEPUT CONTELE DE OLIVARES.

Cum am dat cu ochii de José, repede i-am şi spus că am o mulţime de lucruri de povestit. M-a luat cu el într-o odaie unde eram numai noi şi acolo, după ce i-am spus despre ce era vorba, l-am întrebat ce crede.

— Cred, răspunse el, că eşti pe calea cea bună şi ai să ajungi departe. Toate îţi sînt prielnice. Placi primului ministru şi, pe lîngă asta, mai este ceva ce nu trebuie trecut cu vederea şi anume că eu pot să-ţi aduc serviciul pe care ţi l-a adus unchiu-meu, Melchior de la Ronda, cînd ai intrat în slujbă la arhiepiscopia Granadei. Te-a scutit de o osteneală, n-ai mai avut nevoie să cercetezi singur ce fel de oameni erau arhiepiscopul şi slujbaşii lui de frunte ; ţi-a descris el amănunţit firea fiecăruia din ei. Tot aşa şi eu acuma, am să-ţi descriu pe conte, pe soţia sa şi pe fiica lor, dona Maria de Guzman. Să începem cu ministrul. E un om deştept, pătrunzător şi în stare de proiecte mari. Crede că se pricepe în orice, pentru că ştie din toate ştiinţele cîte ceva ; în orice chestiune vrea să hotărască numai el. Îşi închipuie că e jurisconsult adînc, mare căpitan şi politician rafinat. Ţine aşa de mult la părerile lui, încît întotdeauna numai după ele se conduce, iar de părerile altora nu vrea să ţină seama, de teamă să nu pară că are nevoie de cunoştinţele şi de priceperea altcuiva. Meteahna asta, ca să vorbim drept, poate să aibă ciudate urmări, de care să dea Dumnezeu să fie ferită monarhia ! Trebuie să mai spun că străluceşte în consiliu cu o elocvenţă firească şi ar şi scrie tot aşa de bine cum vorbeşte, dacă nu ar ţine cu orice preţ să aibă un stil obscur şi căutat, crezînd că prin asta scrisul lui capătă mai multă demnitate. Gîndeşte altfel decît ceilalţi şi, cum mi se pare că ţi-am mai spus, e capricios şi himeric. Ţi-am descris mintea lui, să-ţi descriu acuma inima. E mărinimos şi prieten bun. Lumea zice că e răzbunător, dar care spaniol nu-i aşa ? Unii îl învinuiesc

de ingratitudine, pentru că a exilat pe ducele de Uzeda și pe părintele Luis de Aliaga [1], față de care se zice că ar fi foarte îndatorat. Dar asta i se poate ierta, fiindcă, atunci cînd vrei să ajungi prim-ministru, nu e nevoie să fii recunoscător.

Dona Ines de Zuniga y Velasco, contesă de Olivares, își urmă vorba mai departe José, este o femeie căreia nu-i știu altă meteahnă decît atîta că vinde foarte scump serviciile pe care le aduce. Fiica lor, dona Maria de Guzman, care azi e cea mai strălucită partidă din Spania, e o persoană plină de bune însușiri ; tată-său ține la ea ca la ochii din cap. Așa că pune-te bine cu doamnele și arată-te față de contele de Olivares foarte devotat, mai devotat chiar decît ai fost față de ducele de Lerma înainte de călătoria la Segovia. Dacă ai să faci așa, ai să ajungi un om încărcat de onoruri și de avuții.

Te mai sfătuiesc să vii din cînd în cînd și pe la stăpînu-meu, don Baltazar. Cu toate că nu mai ai nevoie de el ca să înaintezi, nu-l da uitării. Are despre dumneata o părere foarte bună, așa că vezi și nu pierde stima și prietenia lui, poate mai ai vreodată nevoie de el.

— Unchiul și cu nepotul guvernează împreună statul ; nu cumva e oarecare vrajbă între ei ?

— Nu, răspunse Navarro, dimpotrivă, sînt foarte uniți. Dacă nu era don Baltazar, poate că contele de Olivares n-ar fi ajuns prim-ministru. După moartea lui Filip al III-lea, toți prietenii și partizanii familiei Sandoval s-au pus în mișcare și au stăruit grozav, unii pentru cardinal, unii pentru fiul său. Stăpînu-meu însă, care e un curtean foarte șiret, și contele, care și el e tot așa de iscusit, au tras sforile atît de bine, încît au pus mîna pe funcție și i-au înfundat pe ceilalți. Cînd contele de Olivares a ajuns prim-ministru, l-a asociat și pe unchiu-său la guvernare și i-a dat în grijă treburile din afară, păstrîndu-și lui toate treburile interne. În felul acesta, întărind prietenia care în chip firesc trebuia să lege pe doi oameni înrudiți, don Baltazar și cu nepotu-său, neatîrnați

[1] Duhovnicul regelui Filip al III-lea.

unul față de altul, trăiesc într-o înțelegere care mi se pare de neclintit.

Aceste lucruri am vorbit cu Navarro și mi-am făgăduit să țin cît mai mult seama de ele. M-am dus după aceea să mulțumesc domnului de Zuniga pentru bunătatea pe care o avusese față de mine. Mi-a spus că ori de cîte ori voi mai avea nevoie, are să mă ajute și îi părea bine că eram mulțumit de felul cum se purtase cu mine nepotu-său ; mi-a făgăduit că va mai vorbi cu dînsul, voind astfel să-mi arate cît de tare se interesa de soarta mea și că aveam doi protectori, nu unul. De hatîrul lui Navarro, don Baltazar îmi purta de grijă nemaipomenit de mult.

Chiar în seara acelei zile, m-am mutat de la hotel la primul ministru. Am stat la masă cu Scipion în apartamentul meu. Să fi văzut mutra noastră ! Am fost serviți la masă de servitorii contelui, care poate că, în timp ce noi ne luam niște mutre de-o gravitate impunătoare, rîdeau în gînd de respectul de comandă pe care-l aveau față de noi. După ce au strîns masa și au plecat, Scipion, lăsînd gravitatea deoparte, începu să-mi spună tot felul de năzbîtii pe care i le inspira firea lui veselă și speranța. Eu însă, deși mă bucuram de situația strălucită în care începeam să mă văd, nu mă simțeam încă dispus să mă las orbit de ea. De aceea m-am culcat și am dormit liniștit, fără să mă încînt prea mult cu gîndurile plăcute pe care aș fi putut să le am, în timp ce Scipion, ambițiosul, mai că n-a închis ochii. Aproape toată noaptea și-a petrecut-o gîndindu-se cum are să adune bani ca s-o mărite pe fiică-sa, Serafina.

A doua zi dimineața, tocmai isprăvisem cu îmbrăcatul, cînd am fost chemat la excelența-sa. M-am dus îndată la dînsul.

— Santillana, zise el, să vedem acum ce știi să faci. Mi-ai spus că ducele de Lerma îți dădea să redactezi memorii și expuneri. Tocmai am acuma de făcut una și vreau să ți-o dau s-o lucrezi ; va fi lucrarea ta de debut. Iată despre ce e vorba ; ascultă-mă bine. Trebuie să alcătuiești o expunere din care lumea să vadă ce vreau eu să fac și care să-i atragă pe toți de partea mea. Am stîrnit zvonul că am găsit treburile statului foarte încurcate ;

acuma vreau să arăt regelui și țării starea precară în care se află monarhia. Trebuie să zugrăvești lucrurile în așa fel, încît poporul să fie zguduit și să nu mai aibă de ce să-i pară rău după predecesorul meu. Vei lăuda apoi măsurile pe care le-am luat pentru ca domnia regelui să fie glorioasă, statele lui înfloritoare, iar supușii săi pe deplin fericiți.

După ce ministrul vorbi astfel, îmi dădu o hîrtie ce cuprindea motivele pentru care guvernarea trecută fusese rea ; mi-aduc aminte că erau zece în total și chiar cel mai puțin însemnat dintre ele era menit să alarmeze pe spanioli. M-a dus apoi într-o odăiță, lîngă cabinetul lui, și m-a lăsat să lucrez în liniște. Am început să alcătuiesc expunerea cît am putut mai bine. Am înfățișat mai întîi situația proastă în care se afla țara : finanțele părăduite, veniturile regale date pe mîna unora și a altora și marina ruinată. Am arătat apoi greșelile grave săvîrșite de cei care guvernaseră țara sub domnia fostului rege și urmările rele pe care puteau să le aibă. În sfîrșit, am dovedit că țara era în primejdie și am criticat atît de aspru guvernarea trecută, încît prăbușirea ducelui de Lerma era, în expunerea mea, o mare fericire pentru Spania. Ca să spun drept, deși nu aveam nimic împotriva ducelui, nu-mi părea rău că-i aduceam acest serviciu. Așa e omul.

În sfîrșit, după un tablou înspăimîntător al relelor care amenințau Spania, liniștem pe oameni, insuflîndu-le cu meșteșug cele mai frumoase speranțe în ce privește viitorul. În acest scop, puneam pe contele de Olivares să vorbească asemeni unui mîntuitor trimis de cer să izbăvească națiunea de toate relele. Făgăduiam marea cu sarea. Pe scurt, am pătruns așa de bine intențiile noului ministru, încît a fost foarte mulțumit cînd a cetit ce-am scris.

— Santillana, zise el, mărturisesc că nu m-așteptam să faci o expunere ca aceasta. E o lucrare demnă de un secretar de stat. Nu mă mai mir că ducele de Lerma se folosea de scrisul tău. Ai un stil concis și chiar elegant ; poate numai că e uneori prea firesc.

Și arătîndu-mi pasajele care nu-i plăceau, le-a schimbat și mi-am dat seama după felul cum le-a redactat că-i plăceau, așa cum îmi spusese Navarro, expresiile cău-

late şi obscure. Totuşi, deşi voia nobleţă sau, mai bine-zis, preţiozitate în stil, a păstrat două treimi din ce scrisesem eu şi, ca să-mi arate cît era de mulţumit, mi-a trimis după-masă trei sute de pistoli, pe care mi i-a adus don Ramon.

Capitolul VI

CE A FĂCUT GIL BLAS CU ACEŞTI TREI SUTE DE PISTOLI ŞI CE I-A DAT LUI SCIPION SĂ FACĂ. SUCCESUL EXPUNERII DESPRE CARE A FOST VORBA.

Darul acesta al ministrului a oferit lui Scipion încă un prilej să mă felicite că am venit la curte.

— Ei, vedeţi că a dat norocul peste domnia-voastră? Vă mai pare rău că v-aţi părăsit singurătatea? Trăiască contele de Olivares! Acesta zic şi eu că e un patron, nu ca ducele de Lerma. Ducele, deşi îi eraţi foarte devotat, v-a lăsat luni întregi să bateţi din buze, fără să vă dea un ban şi contele v-a şi dat de pe acum o gratificaţie la care nu v-aţi fi aşteptat nici după multe şi multe servicii. Mi-ar părea bine să vadă şi seniorii de Leyva ce strașnic vă merge, sau măcar să ştie şi ei.

— Da, e vremea să le spunem şi lor, am răspuns eu, şi chiar despre asta voiam să vorbesc cu tine. Sînt convins că nu mai pot de nerăbdare să afle vreo veste de la mine. Am aşteptat însă mai întîi să mă văd statornicit într-un fel oarecare şi să le pot spune sigur dacă rămîn sau nu la curte. Acuma, cînd ştiu despre ce este vorba, poţi să te duci la Valencia cînd vrei şi să le spui funcţia pe care o am şi pe care o socotesc opera lor, fiindcă e sigur că dacă nu erau ei, nu m-aş fi hotărît niciodată să vin la Madrid.

— Foarte bine, zise Scipion. În curînd, don Cesar şi don Alfonso vor afla tot. Ce bucurie pe dînşii cînd am să le spun ce aţi făcut. Aş vrea să fiu chiar de pe acuma la Valencia! Dar nu-i nimic, peste cîteva zile

am să fiu acolo. Cei doi cai pe care ni i-a dat don Alfonso sînt gata. Am să plec cu un lacheu al excelenței-sale. Îmi pare bine că o să am un tovarăș de drum, și pe lîngă asta, știți, livreaua primului ministru face o impresie grozavă.

Nu m-am putut opri să nu rîd de vanitatea secretarului meu ; și totuși, mai vanitos poate decît el, l-am lăsat să facă ce vrea.

— Bine, atunci pleacă, i-am spus, și întoarce-te cît mai repede, pentru că vreau să-ți mai dau ceva de făcut. Am să te trimit în Asturii să duci mamei banii. Am uitat să-i trimit la timp, așa cum i-am spus, o sută de pistoli, pe care tu îți aduci aminte că te-ai obligat să i-i duci. O făgăduială ca asta trebuie să fie sfîntă pentru un fiu și de aceea îmi pare foarte rău că nu mi-am adus aminte s-o îndeplinesc la vreme.

— Da, aveți dreptate, zise Scipion, și îmi pare și mie rău că nu v-am adus aminte ; dar nu-i nimic, cel mai tîrziu peste o lună și jumătate sînt înapoi și am să vă dau atunci socoteală de amîndouă însărcinările : am să mă duc la seniorii de Leyva, am să dau o raită pe la Llirias și am să mă duc după acea la Oviedo, de care nu pot să-mi amintesc fără a da dracului cel puțin trei sferturi și jumătate din locuitorii lui.

Am numărat lui Scipion o sută de pistoli pentru mama și încă o sută pentru el, ca să aibă de cheltuială și să nu ducă lipsă de nimic în lunga călătorie pe care avea s-o facă.

La vreo cîteva zile de la plecarea lui, ministrul a dat la tipar expunerea noastră. Cum a apărut, nimeni în Madrid n-a mai vorbit de altceva. Lumea, lacomă de noutăți, a fost încîntată de cele scrise acolo. Secătuirea finanțelor, zugrăvită în culori atît de vii, i-a revoltat pe toți împotriva ducelui de Lerma ; și chiar dacă nu aplaudau loviturile date ducelui, mulți socoteau că le merita. Cît despre mărețele făgăduieli pe care le făcea contele de Olivares, între altele, aceea că va face față, cu o înțeleaptă economie, cheltuielilor statului, fără să stingherească pe cetățeni, asta i-a bucurat grozav pe toți și tuturor le-a întărit excelenta părere pe care o aveau

despre priceperea lui; tot orașul răsuna de elogii la adresa contelui.

Ministrul, foarte mulțumit că și-a ajuns scopul, care nu fusese altul în această scriere decît să cîștige simpatia publicului, a vrut s-o merite într-adevăr, săvîrșind o faptă de laudă și care să fie de folos regelui. Pentru aceasta, s-a slujit de născocirea împăratului Galba, adică a pus mîna-n gît particularilor care se îmbogățiseră, Dumnezeu știe cum, cu regiile regale. După ce a scos din aceste lipitori sîngele pe care îl supseseră și a umplut tezaurul regelui, s-a gîndit să-l și păstreze neatins, suprimînd toate indemnizațiile, în frunte cu a lui, precum și gratificațiile care se făceau din fondurile coroanei. Ca să izbutească acest lucru, pe care nu-l putea face decît schimbînd modul de guvernare, mi-a dat să alcătuiesc încă o expunere, spunîndu-mi care trebuia să fie fondul și forma. Mi-a mai spus să mă înalț cît voi putea mai mult deasupra simplicității obișnuite a stilului meu, ca să dau mai multă noblețe frazei.

— Foarte bine, excelență, am răspuns eu. Dumneavoastră vreți ceva sublim și luminos; veți avea ce doriți.

M-am închis în odăița în care mai lucrasem și am început să scriu, după ce am invocat spiritul elocvent al arhiepiscopului Granadei.

Mai întîi, am spus că banii care erau în tezaurul regal trebuiau păstrați și că trebuiau întrebuințați numai pentru nevoile țării, fiind un fond sacru, menit să insufle teamă dușmanilor Spaniei. După aceea, arătam suveranului, căci lui se adresa expunerea, că suprimînd toate indemnizațiile și toate gratificațiile plătite din veniturile sale, nu se va lipsi din cauza asta de plăcerea de a răsplăti pe supușii vrednici de bunăvoința sa, deoarece, fără să se atingă de tezaur, putea să le dea tot felul de recompense: unora posturi de vicerege sau de guvernator, ordine cavalerești, funcții militare; altora comanderii cu indemnizațiile aferente, titluri nobiliare, magistraturi; și, în sfîrșit, tot felul de beneficii pentru slujitorii altarului.

Expunerea aceasta, care era mult mai lungă decît fusese cealaltă, mi-a luat vreo trei zile. Am izbutit s-o

fac după placul ministrului ; cînd a văzut că era scrisă cu emfază şi împănată cu metafore, m-a acoperit de elogii.

— Sînt foarte mulţumit de asta, zise el arătîndu-mi cîte un pasaj mai umflat, iată într-adevăr aici nişte expresii foarte reuşite. Bravo, amice, continuă tot aşa şi ai să-mi fii de mare folos.

Cu toate laudele pe care mi le-a adus, nu s-a lăsat pînă n-a făcut unele îndreptări. A mai băgat multe lucruri de la el şi a făcut un discurs elocvent, care a încîntat pe rege şi toată curtea. Lumea s-a bucurat, a căpătat încredere în viitor şi toţi au început să creadă că ţara îşi va căpăta din nou strălucirea de odinioară, sub guvernarea unui om atît de însemnat. Excelenţa-sa, văzînd că această scriere îi făcea mare cinste, s-a gîndit că trebuie şi eu să trag un folos pentru partea care o luasem la alcătuirea ei. Mi-a dat o indemnizaţie de cinci sute de scuzi din comanderia Castiliei. Am socotit şi eu că asta era o bună răsplată pentru munca mea ; bucuria mi-a fost şi mai mare cînd m-am gîndit că nu era un lucru dobîndit pe nedrept ; îl cîştigasem, într-adevăr, destul de uşor, dar asta era cu totul altceva.

Capitolul VII

PRIN CE ÎNTÎMPLARE, ÎN CE LOC ŞI ÎN CE STARE L-A ÎNTÎLNIT GIL BLAS PE PRIETENUL SĂU FABRICIO ŞI CE AU VORBIT ÎMPREUNĂ.

Nimic nu-i plăcea mai tare ministrului decît să afle ce se spunea în Madrid despre felul cum guverna. Mă întreba în fiecare zi ce vorbea lumea despre dînsul. Avea oameni pe care îi plătea ca să-i povestească amănunţit tot ce se petrecea în oraş. Îi spuneau pînă şi cele mai neînsemnate vorbe pe care le auziseră şi, fiindcă le poruncea să fie sinceri, dragostea lui de sine însuşi cam suferea cîteodată, pentru că lumea nu-şi ţine gura şi nu respectă nimic.

Cînd am văzut că îi plăcea contelui să afle asemenea lucruri, am început și eu să mă duc după-amiaza prin locuri pe unde se aduna lumea și să intru în vorbă cu oamenii mai răsăriți, dacă întîlneam vreunul. Cînd vorbeau de guvern, îi ascultam cu atenție și dacă ziceau ceva care merita să fie spus excelenței-sale, îi spuneam. Niciodată însă nu-i raportam decît laudele. Cu un om ca el, mi se părea mie că era mai bine așa.

Odată, pe cînd mă întorceam acasă de la o plimbare prin astfei de locuri, am trecut pe lîngă un spital. Nu știu ce m-a îndemnat să intru. Am străbătut cîteva săli pline de bolnavi în pat. Mă uitam cu milă la acești nenorociți, cînd deodată mi s-a părut că unul din ei era Fabricio, vechiul meu prieten și compatriot. M-am apropiat de patul lui ca să văd mai bine și cînd mi-am dat seama că într-adevăr el era, am stat cîteva clipe, uitîndu-mă la dînsul fără să spun o vorbă. În vremea asta, se uita și el la mine tot așa. În sfîrșit, rupînd tăcerea l-am întrebat :

— Mă înșală ochii, sau tu ești, Fabricio ?

— Da, eu sînt, răspunse el foarte liniștit. De ce te miri ? De cînd nu ne-am mai văzut, am fost mereu scriitor ; am scris romane, piese de teatru și tot felul de alte lucrări. Am izbutit foarte bine și acuma sînt la spital.

Nu m-am putut opri să nu rîd cînd am auzit acestea și mai ales cînd am văzut mutra serioasă pe care o avea cînd le rostea.

— Cum adică vine asta ? Vrei să spui că muza te-a adus aici ? Că s-a purtat așa de rău cu tine ?

— După cum vezi, răspunse el. casa asta e uneori și adăpostul scriitorilor. Bine-ai făcut, dragul meu, că n-ai apucat pe calea pe care am apucat eu. Dar am auzit că nu mai ești la curte și că treburile nu-ți mai merg așa de bine ; mi s-a spus chiar că ai fost și la închisoare, din ordinul regelui.

— Da, e adevărat, am spus eu. Situația bună în care eram, ultima dată cînd ne-am văzut, a fost răsturnată puțin după aceea și mi-am pierdut și averea, și libertatea. Totuși, *post nubila Phoebus*[1], acuma îmi merge mult mai bine decît atunci.

[1] După nouri (vreme rea), soare (lat.).

— Cum se poate? Pari om așezat și modest; n-ai înfățișarea îngîmfată și obraznică pe care o dă de obicei prosperitatea.

— Necazurile, am răspuns eu, mi-au limpezit firea; și am învățat la școala nenorocirii cum să mă bucur de avere, dar fără să mă las stăpînit de ea.

— Ia spune-mi, mă întrebă repede Fabricio așezîndu-se în capul oaselor, ce faci acuma? Ce slujbă ai? Ești intendentul vreunui mare senior scăpătat sau al vreunei văduve bogate?

— Am o slujbă mai bună, am răspuns eu. Acuma însă nu-ți spun mai mult, am să-ți spun altă dată. Deocamdată doar atîta vreau să afli, că pot să-ți vin în ajutor și chiar să te pun la adăpost de nevoi pe toată viața, numai să-mi promiți că n-ai să mai scrii nimic nici în versuri, nici în proză. Ești în stare să faci un sacrificiu atît de mare?

— L-am și făcut, îmi spuse el, cînd cu boala asta grea, de care de-abia am scăpat. Un călugăr dominican, care m-a spovedit, m-a convins să mă lepăd de poezie ca de-o petrecere care, chiar dacă nu-i nelegiuită, dar te abate de la calea cuminteniei.

— Foarte bine ai făcut, dragă Nunez, foarte bine, numai bagă de seamă să nu-ți dai în petec și să începi iar.

— O, nu, zise el cu dîrzenie, de asta nu mi-i frică de loc. M-am hotărît cu tot dinadinsul să mă las de muze. Tocmai cînd ai venit tu, plăsmuiam niște versuri ca să-mi iau rămas bun de la ele.

— Fabricio, Fabricio, am zis eu atunci clătinînd din cap, nu știu dacă acel călugăr dominican și cu mine trebuie să ne încredem în lepădarea ta de poezie. Tare mă tem că ești îndrăgostit grozav de aceste docte fecioare.

— Nu, nu, spuse el. Am rupt toate legăturile mele cu dînsele. Ba chiar mai mult: am început să urăsc publicul și ura mea este foarte îndreptățită. Publicul nu merită scriitori care să lucreze pentru el; nici nu m-aș mai gîndi să fac ceva pe placul lui. Și să nu crezi că de ciudă vorbesc așa. Spun asta foarte liniștit. Disprețuiesc deopotrivă aplauzele și fluierăturile publicului.

Cu el nu știi niciodată bine ce este. Are toane și azi gîndește într-un fel, iar mîine altfel. Proști sînt poeții dramaturgi cînd se fudulesc că piesele lor au succes. Chiar dacă fac vîlvă pe scenă, cînd sînt tipărite, rareori rezistă, iar dacă se reiau peste douăzeci de ani, cele mai multe din ele sînt prost primite. Generația actuală zice că generația precedentă n-a avut gust ; iar generația care vine spune același lucru despre cea de acum. Asta am văzut că se întîmplă întotdeauna și de aici trag concluzia că scriitorii care sînt aplaudați azi, trebuie să se aștepte să fie fluierați mîine. Tot așa este și cu romanele și cu celelalte cărți distractive care se scriu. La început, toată lumea le laudă și pe urmă sînt încetul cu încetul copleșite de dispreț. Cinstea pe care ne-o dă succesul unei lucrări este așadar curată himeră, o iluzie a minții, un foc de paie al cărui fum se împrăștie repede în aer.

Deși mă gîndeam că poetul din Asturii vorbește așa de necăjit ce era, m-am făcut că nu văd asta și i-am spus :

— Îmi pare bine că te-ai lăsat de literatură și te-ai vindecat de boala scrisului. Am să-ți capăt numaidecît o slujbă în care ai să te îmbogățești fără a avea nevoie să cheltuiești prea mult talent.

— Foarte bine ! Nu pot să sufăr talentul și socot că e darul cel mai funest pe care l-a făcut Dumnezeu oamenilor.

— Îți doresc, dragă Fabricio, să nu-ți schimbi niciodată părerea pe care o ai acuma. Dacă ești hotărît să te lași de poezie, atunci, așa cum ți-am mai spus, am să-ți capăt o slujbă cinstită și bănoasă ; și pînă atunci, uite, te rog să primești acest mic semn de prietenie din partea mea.

Și i-am dat o pungă în care erau vreo șaizeci de pistoli.

— O, dragul și bunul meu prieten, spuse Fabricio plin de bucurie și de recunoștință, mulțumesc cerului că te-a îndemnat să vii pe-aici. Chiar azi am să ies din spital și asta datorită ajutorului tău.

Și într-adevăr, a ieșit și și-a luat cu chirie o odaie mobilată. Cînd m-am despărțit de el, i-am spus unde stau

și l-am poftit pe la mine îndată ce s-o face mai bine. S-a mirat grozav cînd a auzit că stau la contele de Olivares.

— O, preafericitule Gil Blas, zise el, ce noroc ai tu că toți miniștrii te protejează! Mă bucur de norocul tău, pentru că te folosești de el cu atîta mărinimie!

Capitolul VIII

MINISTRUL ȚINE DIN CE ÎN CE MAI MULT LA GIL BLAS. SCIPION SE ÎNTOARCE LA MADRID ȘI POVESTEȘTE CE-A FĂCUT ÎN CĂLĂTORIA LUI.

Contele de Olivares, căruia de-aici înainte am să-i spun *contele-duce*, fiindcă tocmai pe vremea aceea regele a binevoit să-i dea acest titlu, avea o slăbiciune de care mi-am dat seama spre binele meu. Îi plăcea ca oamenii să țină la dînsul. Cînd vedea că vreunul se lega sufletește de el, îi arăta aceluia toată prietenia. M-am folosit de această observație. Nu mă mulțumeam numai să îndeplinesc bine tot ce-mi spunea să fac, ci îi îndeplineam poruncile dînd dovadă de o mare sîrguință, ceea ce îi plăcea foarte tare. Căutam să aflu ce gusturi are și mă dădeam după ele și îi ghiceam, pe cît puteam, dorințele.

Cu purtarea aceasta, cu care aproape întotdeauna îți atingi scopul, am ajuns încetul cu încetul favoritul ministrului, iar el, la rîndul lui, fiindcă și eu aveam aceleași slăbiciuni ca și dînsul, mi-a cîștigat inima cu dovezile de prietenie pe care mi le-a dat. I-am dobîndit atît de mult bunăvoința, încît am ajuns să fiu omul lui de încredere în aceeași măsură în care era domnul Carnero, primul său secretar.

Carnero se slujise și el de aceleași mijloace ca și mine spre a fi pe placul excelenței-sale. Izbutise. Ministrul îi împărtășea tainele guvernării. El și cu mine eram deci confidenții primului ministru și păstrătorii secretelor sale, cu această deosebire că lui Carnero îi

vorbea numai de treburile statului, iar cu mine numai de treburile sale particulare : se alcătuiseră deci oarecum două departamente separate și eram amîndoi mulțumiți cu partea pe care o aveam fiecare. Ne purtam unul față de celălalt fără invidie și fără prietenie. Eram mulțumit de postul pe care îl aveam, fiindcă îmi dădea mereu prilejul să mă întîlnesc cu contele-duce și astfel să-l pot cunoaște bine ; deși ascuns și închis din fire, și-a deschis încetul cu încetul inima față de mine, atunci cînd a fost sigur că îi eram sincer devotat. O dată îmi spuse :

— Ducele de Lerma, după cum știi, se bucura de o mare autoritate, care semăna mai mult cu puterea unui monarh absolut decît cu aceea a unui ministru favorit. Totuși, eu sînt mai fericit decît era el în culmea gloriei. El avea doi dușmani de temut, pe fiu-său, ducele de Uzeda, și pe duhovnicul lui Filip al III-lea. Eu însă nu văd pe nimeni pe lîngă rege care ar putea avea atîta trecere încît să mă sape și nu văd nici chiar pe nimeni care să mă urască. E drept că, de îndată ce am ajuns la minister, prima grijă a mea a fost să nu mai las în preajma regelui decît oameni de care mă leagă rudenia sau prietenia. Am scăpat, dîndu-le ambasade și funcții de vicerege, de toți seniorii merituoși, care ar fi putut să-mi răpească oricît de puțin din bunăvoința suveranului, bunăvoință pe care o vreau numai pentru mine. Pot astfel să spun acuma că nici un grande nu are mai mare trecere decît am eu. După cum vezi, Gil Blas, îți spun tot ce am în inimă. Te-am ales de confident, deoarece cred că-mi ești cu totul devotat. Ești deștept ; cred că ești om așezat, chibzuit și discret. Cu alte cuvinte, ești pregătit ca să poți îndeplini toate însărcinările pentru care este nevoie de un cap inteligent.

Aceste cuvinte stîrniră în mintea mea imagini măgulitoare, de care nu m-am putut îndestul feri. Fumuri de ambiție și de avariție mi se urcară deodată la cap și treziră în mine sentimente pe care credeam că le-am înnăbușit. Am spus ministrului că voi răspunde cît voi putea mai bine dorințelor lui și sînt gata să îndeplinesc cu strășnicie toate poruncile pe care va socoti de cuviință să mi le dea.

Pe cînd eram astfel pornit să înalț din nou altare zeiței Fortuna, s-a întors Scipion.

— N-am multe de povestit, zise el. Seniorii de Leyva s-au bucurat foarte mult cînd le-am spus cum v-a primit regele și cum se poartă cu dumneavoastră contele de Olivares.

— S-ar fi bucurat și mai mult, zisei eu, dacă ai fi putut să le spui cum sînt acuma cu ministrul. De cînd ai plecat tu și pînă acuma, e nemaipomenit cît de tare am cîștigat inima excelenței-sale.

— Foarte bine, stăpîne, răspunse el ; să știți că ajungem de parte.

— Și acum, altceva, am zis eu ; să vorbim de Oviedo. Ai fost în Asturii ; ce face mama ?

— Vai, seniore, zise el, făcînd deodată o mutră tristă, numai vești triste am în privința asta.

— A murit mama ?

— Da, acum șase luni ; și cam tot atunci a murit și unchiul domniei-voastre, părintele Gil Perez.

Moartea mamei m-a îndurerat, cu toate că în copilărie nu prea căpătasem de la ea dezmierdările de care copiii au mare nevoie pentru ca mai tîrziu să-și aducă aminte cu dragoste de părinții lor. Am închinat cîteva lacrimi și canonicului pentru grija pe care o avusese de educația mea. Durerea, e drept, n-a ținut mult și s-a schimbat curînd într-o amintire duioasă pe care am păstrat-o întotdeauna față de părinții mei.

Capitolul IX

CUM ȘI CU CINE ȘI-A MĂRITAT CONTELE-DUCE SINGURA FATĂ PE CARE O AVEA ; ROADELE AMARE ALE ACESTEI CĂSĂTORII.

Nu mult după întoarcerea lui Scipion, am văzut cum contele-duce cădea din cînd în cînd pe gînduri, parcă ar fi chibzuit adînc ceva. Asta a ținut vreo săptămînă. Îmi închipuiam că plănuia vreo mare lovitură de stat.

De fapt, însă, nu se gîndea decît la treburi care priveau familia lui.

— Gil Blas, îmi spuse el într-o după-amiază, ai observat, desigur, că mă tot gîndesc la ceva. Da, dragul meu, e vorba de un lucru de care atîrnă liniștea vieții mele. Să-ți spun ce este. Fiica mea, dona Maria, a ajuns la vîrsta la care trebuie să se mărite. Mulți seniori o cer în căsătorie. Contele de Niebles, fiul cel mai mare al ducelui de Medina-Sidonia, șeful familiei de Guzman, și don Luis de Haro, fiul cel mai mare al marchizului de Carpio și al surorii mele mai mari, sînt cei care ar avea dreptul să capete întîietatea. Mai cu seamă don Luis întrece cu mult pe toți ceilalți și toată curtea e sigură că pe el am să-l iau de ginere. Totuși, și fără să mai intru în amănunte de ce nu-l vreau, tot așa cum nu-l vreau nici pe contele de Niebles, am să-ți spun doar atîta că eu am ales pe don Ramiro Nunez de Guzman, marchiz de Toral, șeful familiei Guzman de Abrados. Lui și copiilor pe care îi va avea cu fiică-mea am să le las toată averea, împreună cu titlul de conte de Olivares, la care voi adăuga și pe acela de grande; în acest chip, nepoții mei și urmașii lor ieșiți din ramura Abrados și din ramura Olivares vor ajunge să fie ramura principală a familiei de Guzman. Ei, ce zici, Santillana, nu-i bun planul meu?

— Planul e demn de mintea care l-a conceput, am răspuns eu; dar vă rog iertați-mă și îngăduiți-mi să spun ceva excelenței-voastre în privința asta. Mi-i teamă că ducele de Medina-Sidonia are să se cam supere.

— N-are decît să se supere, zise ministrul, puțin îmi pasă. Nu prea îl am la inimă, fiindcă ramura lui a uzurpat ramura de Abrados, luîndu-i dreptul de primogenitură și titlurile. Mai mult îmi pasă de soră-mea, marchiza de Carpio; o să-i pară rău că fiu-său n-are să se însoare cu fiică-mea. Dar, în sfîrșit, așa m-am hotărît și gata: l-am ales pe don Ramiro.

Contele-duce nu și-a îndeplinit însă hotărîrea pînă n-a făcut ceva care a fost încă o dovadă de dibăcie din partea lui. A înfățișat regelui într-un memoriu rugămintea ca, împreună cu regina, să-i mărite fiica și arăta

totodată ce seniori o cereau și ce însușiri aveau fiecare, lăsînd pe maiestățile lor să aleagă pe cine vor crede de cuviință și spunînd că se va supune în totul alegerii pe care o vor face ; totuși, cînd a vorbit de marchizul de Toral, a pomenit în treacăt că dintre toți îi plăcea cel mai mult. Așa că regele, care ținea orbește la ministru, i-a răspus : „Cred că don Ramiro Nunez merită să ia de soție pe dona Maria ; totuși, alege singur ; cel pe care îl vei socoti mai bun are să-mi placă și mie mai mult. Regele."

Ministrul a arătat tuturora acest răspuns ; și, prefăcîndu-se că-l socoate drept un ordin al suveranului, s-a grăbit s-o dea pe fiică-sa după marchizul de Toral. Căsătoria asta făcută la repezeală a necăjit-o pe marchiza de Carpio precum și pe toți Guzmanii care trăgeau nădejde să se însoare cu dona Maria. Cum însă nu puteau să facă nimic împotrivă, s-au prefăcut că se bucură grozav de această nuntă. Ai fi zis că toată familia era încîntată. Nemulțumiții fură însă răzbunați în curînd, într-un chip foarte crud, față de contele-duce. Dona Maria, după zece luni de la nuntă, a născut o fată care a murit îndată, iar după cîteva zile a murit și ea din facere.

Nu-i greu de închipuit cît a pierdut cu asta un tată care nu avea, ca să zic așa, ochi decît pentru fiică-sa și care vedea cum se prăbușește acuma planul de a lua ramurii de Medina-Sidonia dreptul de primogenitură. A fost așa de supărat, încît vreo cîteva zile s-a închis în casă și n-a mai vrut să vadă pe nimeni, decît doar pe mine ; luînd parte la durerea lui, păream tot atît de mișcat ca și el. Ca să spun drept, m-am slujit de acest prilej ca să mai plîng și eu, aducîndu-mi aminte de Antonia. Asemănarea între moartea ei și moartea marchizei de Toral a deschis în mine o rană care nu fusese bine închisă și m-a îndurerat așa de tare, încît ministrul, cît era el de copleșit de durerea lui, a putut totuși să observe cît eram și eu de îndurerat. L-a mișcat faptul că luam parte cu atîta adîncime la necazurile lui.

— Gil Blas, îmi spuse el o dată, cînd mă văzu cufundat într-o tristețe de moarte, simt o dulce mîngîiere că am lîngă mine un om atît de sensibil la necazurile mele.

— Ah ! monseniore, am răspus eu, lăsîndu-l să creadă că mîhnirea mea era din pricina lui, ar trebui să fiu nerecunoscător şi crud din fire să nu le simt. Cum aş putea să nu gîndesc că plîngeţi după o fiică atît de desăvîrşită, care vă era atît de dragă, şi să nu plîng împreună cu dumneavoastră ? Nu, monseniore, datorez prea mult bunătăţii dumneavoastră ca să nu iau parte cît voi trăi atît la bucuriile cît şi la durerile domniei-voastre.

Capitolul X

GIL BLAS SE ÎNTÎLNEŞTE DIN ÎNTÎMPLARE CU NUNEZ POETUL ŞI ACESTA ÎI SPUNE CĂ A SCRIS O TRAGEDIE CARE VA FI CURÎND JUCATĂ LA TEATRUL REGAL. CĂDEREA ACESTEI PIESE ŞI CE NOROC A AVUT CU CĂDEREA EI.

Ministrul începea să-şi mai aline necazul iar eu, prin urmare, să-mi capăt iarăşi voia bună cînd, într-o seară, în timp ce ieşisem în caleaşcă să mă mai plimb puţin, m-am întîlnit cu poetul din Asturii, pe care nu-l mai văzusem de la ieşirea lui din spital. Era foarte curăţel îmbrăcat. L-am strigat, l-am poftit cu mine în caleaşcă şi ne-am dus la Prado San Jeronimo să facem o plimbare împreună.

— Îmi pare bine, Nunez, că te-am întîlnit din întîmplare, am spus eu ; noroc de întîmplarea asta, că altfel n-aş fi avut plăcerea să te...

— Nu mă mustra, Santillana, zise el repede. Îţi mărturisesc sincer că n-am vrut să vin pe la tine şi am să-ţi spun de ce. Mi-ai promis că-mi dai o slujbă bună numai să mă lepăd de poezie. Închipuie-ţi însă că am găsit o slujbă foarte bănoasă cu condiţia ca, tocmai dimpotrivă, să fac versuri. Am primit-o fiindcă, oricum, e mai potrivită cu firea mea. Un prieten mi-a găsit un loc la don Beltran Gomez del Ribero, mai mare peste galerele regale. Acest don Beltran voia să aibă un

scriitor în solda lui. A văzut că versificația mea e strălucită și m-a ales pe mine dintre alți cinci sau șase scriitori care ar fi vrut să ocupe postul de secretar al lui.

— Mă bucur, Fabricio! Don Beltran trebuie să fie foarte bogat.

— E chiar putred de bogat, zise el; se zice că nici nu știe ce avere are. Dar să-ți spun care e slujba mea. Lui don Beltran îi plac femeile și totodată vrea să treacă și drept om de spirit față de ele. E în corespondență cu mai multe cucoane foarte deștepte, iar eu îi împrumut pana ca să ticluiască scrisorile pline de haz și de duh. Uneia îi scriu în versuri, alteia în proză, și uneori duc chiar eu răvașele ca să arăt că mă pricep și la asta.

— Nu-mi spui însă tocmai ce aș vrea mai mult să știu. Te plătește bine pentru epistolele tale?

— Foarte bine, răspunse el. Bogații nu sînt toți mărinimoși și știu cîțiva care sînt chiar cărpănoși. Don Beltran se poartă cu mine foarte frumos; pe lîngă două sute de pistoli leafă, îmi mai dă din cînd în cînd cîte o mică gratificație. Cu asta pot să fac pe seniorul și să petrec cum îmi place cu vreo cîțiva scriitori, dușmani, ca și mine, ai tristeții.

— Dar măcar patronul tău mai mare peste galere se pricepe la literatură? Știe să prețuiască frumusețea unei bucăți și să-i observe defectele?

— O, nu, zise Nunez. Deși e bun de gură, nu-i de loc cunoscător. Totuși, ori de cîte ori are prilejul, vrea să treacă drept un Tarpa[1]. Își dă cu îndrăzneală părerea și și-o susține cu atîta vigoare și cu atîta dîrzenie, încît de cele mai multe ori, cînd discuți cu el, ești silit să te dai bătut ca să nu cadă asupra ta o grindină de vorbe batjocoritoare cu care are obiceiul să improașe pe cei ce-l contrazic. Îți închipui, cred, că nici nu mă gîndesc să-l contrazic, oricît mi-ar da prilejul s-o fac. Pe lîngă că m-aș pomeni cu tot felul de epitete neplăcute, ar fi în stare să mă dea și afară. De aceea, foarte cuminte, laud tot ce laudă el și critic tot ce nu-i place. Cu

[1] Critic latin, contemporan cu Horațiu, care pomenește de el (*Satire* I 10).

această îngăduință, care nu mă stinghereşte de loc, fiindcă ştiu să mă dau după firea oamenilor care îmi sînt de folos, am cîştigat stima şi amiciția patronului meu. Mi-a spus acuma să scriu o tragedie; mi-a dat şi subiectul. Am scris-o sub ochii lui. Dacă are succes, atunci voi datora sfaturilor sale o parte din gloria pe care voi dobîndi-o.

Am întrebat pe poet ce titlu are tragedia. Mi-a răspuns:

— *Contele de Saldana*. Peste trei zile are loc prima reprezentație la Teatrul Regal.

— Îți urez să aibă succes cît mai mare; cu talentul tău, nici nu se poate să nu aibă.

— Aşa trag şi eu nădejde, zise el, dar nici o nădejde nu-i mai înşelătoare decît asta, pentru că niciodată un scriitor nu poate şti cum are să reuşească o piesă; în privința asta, oricînd poți să te înşeli.

A sosit, în sfîrşit, ziua primei reprezentații. N-am putut să mă duc la teatru, fiindcă ministrul îmi dăduse tocmai atunci o însărcinare care mi-a luat tot timpul. Atîta am putut să fac, să-l trimit la teatru pe Scipion ca măcar să pot afla chiar în seara aceea ce succes a avut piesa, pentru că mă interesa.

L-am aşteptat cu nerăbdare. Cînd a venit, am văzut după mutra lui că nu-i a bine.

— Ei? l-am întrebat, cum a primit publicul pe *Contele de Saldana*?

— Foarte prost, răspunse el; n-am văzut piesă mai rău primită. Am fost indignat de insolența publicului.

— Iar eu sînt indignat de nebunia lui Nunez că s-a apucat să scrie poeme dramatice. Un zăpăcit! Trebuie să fie nebun ca să prefere huiduielile spectatorilor situației bune pe care aş putea să i-o ofer.

Din prietenie față de poetul Asturiilor, îl ocăram şi mă necăjeam că piesa lui a căzut, în timp ce el, dimpotrivă, se bucura.

Într-adevăr, peste două zile, numai ce-l văd că vine la mine în culmea bucuriei:

— Santillana, am venit să-ți spun şi ție cît sînt de mulțumit. M-am căpătuit scriind o piesă proastă. Ai aflat ce rău a fost primit *Contele de Saldana*. Toți spectatorii

s-au repezit în el. Și acestui masacru datoresc eu fericirea vieții mele.

M-am mirat auzind cum vorbește.

— Cum asta, Fabricio ? Te bucuri că piesa ta a căzut ?

— Da, desigur, mă bucur. Ți-am spus că don Beltran a pus și el cîte ceva în piesă. Din cauza asta i s-a părut excelentă. A fost foarte jignit că spectatorii nu sînt de părerea lui. Azi-dimineață mi-a spus : „Nunez, *Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni* [1]. Dacă piesa ta n-a plăcut publicului, în schimb mi-a plăcut mie și asta e de ajuns. Ca să nu mai fii necăjit din cauza prostului gust al vremii, îți dau două mii de scuzi rentă viageră asupra averii mele. Mergem chiar acuma la notar și facem actul." Ne-am dus chiar atunci. Don Baltazar a semnat actul de donație și mi-a plătit pe un an înainte...

L-am felicitat pe Fabricio pentru soarta nenorocită a *Contelui de Saldana,* o dată ce acuma era în folosul lui.

— Ai dreptate să mă feliciți. Nici nu se putea mai mare fericire pentru mine decît faptul că piesa n-a plăcut publicului. Mă bucur din tot sufletul că am fost fluierat. Dacă publicul ar fi fost mai îngăduitor și m-ar fi aplaudat, cu ce m-aș fi ales ? Cu nimic. Aș fi luat pe munca mea o sumă destul de mediocră, pe cînd așa, fluierăturile m-au scăpat de grija zilei de mîine pe toată viața.

Capitolul XI

SANTILLANA DA O SLUJBĂ LUI SCIPION ȘI ACESTA PLEACĂ ÎN MEXIC.

Secretarul meu nu a putut să vadă fără invidie norocul neașteptat care dăduse peste Nunez. O săptămînă numai de asta a vorbit.

— Capricioasă e și Fortuna ! Copleșește cu daruri pe un scriitor prost, iar pe alții buni îi lasă în mizerie. De

[1] Vers din Lucanus (poet latin, 39—65), *Pharsalia* (I, 128) : *De partea învingătorilor au fost zeii, dar de partea învinșilor Caton* (adică înțelepciunea) (lat.).

ce oare nu-i dă prin gînd să mă îmbogățească și pe mine așa deodată?

— S-ar putea întîmpla și asta, i-am răspuns eu, și chiar mai repede decît crezi. Aici ești doar în templul ei; fiindcă îmi închipui că se poate numi templul Fortunei casa unui prim-ministru, unde adeseori se fac hatîruri care dintr-o dată îngrașă pe cei care le dobîndesc.

— Da, e adevărat, zise el; numai că trebuie să ai răbdare și să le aștepți.

— Eu zic să n-ai nici o grijă. De unde știi, poate că chiar acuma ești pe cale să capeți o însărcinare bună.

Și într-adevăr, peste cîteva zile s-a ivit un prilej să-i dau ceva de făcut în slujba contelui, prilej de care m-am folosit imediat.

Stăteam, într-o dimineață, de vorbă cu don Ramon Caporis despre veniturile excelenței-sale.

— Monseniorul, zicea el, are comanderiile tuturor ordinelor militare, ceea ce îi aduce pe an patruzeci de mii de scuzi, și n-are altă obligație decît pe aceea de a purta Crucea Alcantarei. Funcția de mare șambelan, aceea de mare scutier și aceea de mare cancelar al Indiilor[1] îi aduc la un loc două sute de mii de scuzi. Și asta nu-i nimic pe lîngă sumele imense pe care le scoate din Indii. Și știți cum? Cînd navele regale pleacă de la Sevilla sau de la Lisabona într-acolo, el trimite cu ele vin, untdelemn și grîne de pe moșiile lui. Transportul nu-l plătește. În Indii, vinde aceste mărfuri de patru ori mai scump decît se vînd în Spania; cu banii luați din vînzarea lor, cumpără mirodenii, materii colorante și alte lucruri care în Lumea Nouă costă mai nimic și care în Europa se vînd foarte scump. A cîștigat pînă acuma, cu traficul acesta, cîteva milioane, fără să aducă nici o pagubă regelui. Nu-i de mirare că oamenii care fac comerțul acesta se îmbogățesc și ei; ministrul socotește că e foarte bine ca, o dată cu treburile lui, să și le facă și pe ale lor.

Scipion, care era și el acolo, cînd auzi ce vorbea don Ramon, spuse:

[1] Indiile era numele pe care îl avea pe vremea aceea America.

— Grozav mi-ar plăcea să fiu și eu unul dintre oamenii aceia, domnule Caporis ; de cînd vreau să văd și eu Mexicul.

— Prilejul acesta ai putea să-l ai în curînd, dacă domnul de Santillana n-are nimic împotrivă. De treaba asta eu mă ocup. Deși aleg cu foarte mare băgare de seamă oamenii pe care îi trimit în Indii cu traficul acesta, totuși, pe dumneata te înscriu imediat în registru, numai să vrea domnul de Santillana.

— Mi-ai face chiar o mare plăcere, am spus eu lui don Ramon ; dă-mi această dovadă de prietenie. Țin foarte mult la Scipion. E un om deștept și care are să se poarte în așa fel încît să mulțumească pe toată lumea. Răspund de el ca de mine însumi.

— Asta e prea destul, zise Caporis. Poate să se ducă chiar acuma la Sevilla. Navele pleacă peste o lună în Indii. Am să-i înmînez o scrisoare către cineva, iar acel cineva îi va da toate lămuririle trebuitoare ca să cîștige bani, fără să păgubească interesele excelenței-sale, care trebuie să-i fie sfinte.

Scipion, foarte vesel că a căpătat această slujbă, se grăbi să se ducă la Sevilla. I-am dat, la plecare, o mie de scuzi ca să cumpere în Andaluzia vin și untdelemn și să aibă cu ce trafica pe socoteala lui în Indii. Deși se bucura de această călătorie, din care nădăjduia să tragă mari foloase, la plecare i-au dat lacrimile și eu, de asemeni, n-am putut să rămîn nepăsător cînd l-am văzut plecînd.

Capitolul XII

DON ALFONSO DE LEYVA VINE LA MADRID. PRICINA CĂLĂTORIEI. DESPRE MÎHNIREA CE L-A CUPRINS PE GIL BLAS ȘI DESPRE BUCURIA PE CARE A SIMȚIT-O DUPĂ ACEEA

De-abia plecase Scipion și un paj al ministrului îmi aduse un răvaș în care erau aceste cuvinte : *„Dacă domnul de Santillana vrea să se ostenească să vie pînă la*

Hotelul Sfîntul Gabriel din strada Toledo, va găsi acolo pe unul din prietenii săi cei mai buni."

Cine să fie prietenul acesta care nu spune cum îl cheamă ? m-am întrebat eu. Vrea, desigur, să-mi facă o surpriză plăcută. Am plecat imediat și m-am dus în strada Toledo. Cînd am ajuns la locul indicat, nu mică mi-a fost mirarea dînd cu ochii de don Alfonso de Leyva.

— Cum se poate ? am strigat eu. Dumneavoastră aici, seniore ?

— Da, dragă Gil Blas, zise el îmbrățișîndu-mă, chiar eu sînt.

— Dar ce vă aduce la Madrid ?

— Am să te uimesc și am să te întristez cînd am să-ți spun de ce am venit. Mi s-a luat funcția de guvernator al Valenciei și primul ministru m-a chemat la curte ca să dau socoteală de purtarea mea.

La început am stat cîtva timp uluit și fără să pot scoate o vorbă. Apoi l-am întrebat :

— Dar ce vină vi se aduce ? Desigur că ați făcut vreo imprudență.

— Cred că dizgrația mea se trage de la faptul că, acum vreo trei săptămîni, am fost pe la cardinalul duce de Lerma, care e exilat la castelul său de la Denia.

— Da, am spus eu atunci, aveți dreptate să credeți că nenorocirea vi se trage de la vizita asta, pe care nu trebuia s-o faceți. Nici nu mai căutați altă pricină. Și dați-mi voie să vă spun că, atunci cînd v-ați dus la ministrul dizgrațiat, n-ați fost de loc prudent, dumneavoastră, cel atît de prudent de obicei.

— Am greșit și acuma nu mai e nimic de făcut, zise el. Mă resemnez și gata. Am să mă retrag cu familia la castelul din Leyva și am să-mi petrec în liniște acolo viața pe care o mai am de trăit. Singurul lucru ce mă supără este că sînt silit să mă înfățișez înaintea unui ministru îngîmfat și care numai bine n-are să mă primească. Ce jignire pentru un spaniol ! Dar nu se poate altfel. Totuși, înainte de a mă supune acestei obligații, am vrut să stau de vorbă cu dumneata.

— Seniore, am zis eu, mai așteptați puțin ; nu vă duceți la ministru pînă nu aflu eu de ce anume sînteți

învinuit. Lucrurile se mai pot îndrepta. În orice caz, dați-mi voie să fac pentru domnia-voastră tot ce-mi cere recunoștința și prietenia.

După aceste cuvinte, l-am lăsat la hotel și am plecat, făgăduindu-i că în curînd o să-i dau de știre ce-am făcut.

Cum nu mă mai ocupam de treburile statului de la cele două expuneri despre care am vorbit pe larg, m-am dus la Carnero ca să-l întreb dacă era adevărat că don Alfonso de Leyva fusese scos din postul de guvernator al Valenciei. Mi-a răspuns că da, dar că nu știa din ce pricină. Atunci n-am mai șovăit și m-am hotărît să-l întreb chiar pe ministru, ca să aflu din gura lui din ce anume pricină era nemulțumit de don Alfonso.

Atît de mult mă mișcase această supărătoare întîmplare, încît n-a fost nevoie să mă prefac ca să par mîhnit cînd m-am dus la contele-duce.

— Ce ai, Santillana ? mă întrebă el cum mă văzu. Văd după fața ta că ești necăjit. Mai că îți vine să plîngi. Ce s-a întîmplat ? Spune ! Te-a jignit cineva ? Vorbește și vei fi răzbunat.

— Monseniore, am zis eu cu lacrimi în ochi, chiar dacă aș vrea să nu-mi arăt durerea, tot n-aș putea. Sînt disperat. Am auzit că don Alfonso de Leyva nu mai este guvernator al Valenciei. Nici nu se putea să aflu ceva care să mă întristeze mai tare.

— Ce spui, Gil Blas ? mă întrebă mirat ministrul. Ce legătură ai tu cu don Alfonso și cu postul lui de guvernator ?

I-am povestit atunci ce datoram seniorilor de Leyva și i-am spus și în ce chip căpătasem de la ducele de Lerma, pentru don Alfonso, postul de care era vorba.

După ce excelența-sa m-a ascultat pînă la capăt cu o atenție plină de bunăvoință, mi-a spus :

— Nu mai fi mîhnit, dragul meu. Pe lîngă că nu știam ce mi-ai arătat acuma, trebuie să-ți spun că îl socoteam pe don Alfonso drept un cirac al ducelui de Lerma. Închipuie-ți că ai fi în locul meu : vizita lui la duce nu ți-ar fi dat de bănuit ? Acum însă, cred că, dobîndind pe vremuri de la duce funcția pe care o avea, s-a dus la el numai din recunoștință. Îi iert asta. Îmi pare rău că am scos pe un om care îți datora ție funcția. Dar dacă am

distrus ce-ai făcut, pot să și repar. Am să fac chiar, pentru tine, mai mult decît a făcut ducele de Lerma. Prietenul tău, don Alfonso, n-a fost pînă acum decît guvernator al Valenciei ; îl fac viceregе al Aragonului. Te poți duce să-i spui și să-l chemi să depună jurămîntul.

Auzind asta, am trecut deodată de la o mare durere la o covîrșitoare bucurie, care m-a zăpăcit așa de tare, încît, de mișcat ce eram, am început să mă bîlbîi atunci cînd am mulțumit ministrului ; tulburarea mea însă nu i-a displăcut. Cînd i-am spus că don Alfonso era în Madrid, mi-a răspuns că puteam să i-l prezint chiar în ziua aceea. Am dat o fugă pînă la Sfîntul Gabriel și l-am bucurat nemaipomenit pe don Alfonso spunîndu-i ce funcție căpătase. Nu-i venea să creadă ce spuneam, fiindcă îi era greu să-și închipuie că primul ministru, oricît de mult ar fi ținut la mine, dădea cuiva un post de viceregе numai la stăruința mea. L-am dus la contele-duce. Acesta îl primi foarte frumos și îi spuse :

— Don Alfonso, v-ați îndeplinit atît de bine funcția de guvernator al Valenciei, încît regele, socotind că puteți ocupa un post mai însemnat, v-a numit viceregе al Aragonului. Această dregătorie nu este mai presus de rangul domniei-voastre, așa că nobilimea aragoneză n-ar putea să aibă nimic de spus împotriva alegerii făcute de rege.

Excelența-sa n-a pomenit nimic de mine și lumea n-a știut ce rol avusesem eu în toată treaba asta. Don Alfonso și cu ministrul au scăpat astfel de bîrfelile care s-ar fi iscat pe seama unui viceregе făcut de mine.

Îndată ce don Alfonso a fost singur, a și trimis o ștafetă la Valencia ca să dea de veste tatălui său și Serafinei. Aceștia sosiră în curînd la Madrid. Cea dintîi grijă a lor a fost să vină să-mi mulțumească. Ce priveliște mișcătoare și măgulitoare pentru mine, să văd cum cei trei oameni la care țineam mai mult pe lume mă strîng în brațe. Mișcați deopotrivă de dragostea și sîrguința mea față de dînșii, cît și de onoarea pe care avea s-o dea familiei lor postul de viceregе, nu mai sfîrșeau cu recunoștința. Chiar vorbeau cu mine cum ar fi vorbit cu un om de rangul lor. Parcă ar fi uitat că îmi fuseseră stăpîni. Nu știau cum să se arate mai prie-

tenoşi faţă de mine. Ca să nu mai stăruim în amănunte, voi spune că don Alfonso, după ce şi-a primit diploma de numire, după ce a mulţumit regelui şi ministrului şi a depus jurămîntul, a plecat din Madrid cu toţi ai lui şi s-a dus la Saragoza. A intrat în oraş cu toată măreţia care se poate închipui; şi aragonezii i-au dovedit cu aclamaţiile lor că le dădusem un vicerege care le plăcea foarte mult.

Capitolul XIII

GIL BLAS ÎNTÎLNEŞTE LA REGE PE DON GASTON DE COGOLLOS ŞI PE DON ANDRES DE TORDESILLAS. UNDE SE DUC TUSTREI. SFÎRŞITUL ISTORIEI LUI DON GASTON ŞI A DONEI ELENA DE GALISTEO. CE SERVICIU A FĂCUT GIL BLAS LUI TORDESILLAS

Eram în culmea bucuriei că, în chip atît de norocos, făcusem dintr-un guvernator scos din funcţie un vicerege. Eram mai bucuros chiar decît seniorii de Leyva. În curînd, am avut prilejul să pun o vorbă bună şi pentru alt prieten. Voi povesti asta numai ca să dovedesc cetitorilor mei că nu mai eram acel Gil Blas care, sub guvernul trecut, făcea negustorie cu favorurile curţii.

Eram o dată în anticamera regelui cu cîţiva seniori care, cunoscîndu-mă şi ştiind că sînt omul de încredere al primului ministru, stăteau bucuros de vorbă cu mine. Deodată, am zărit printre cei de faţă pe don Gaston de Cogollos, prizonierul acela politic pe care îl lăsasem în Turnul Segoviei. Era împreună cu castelanul turnului, don Andres de Tordesillas. M-am dus repede către aceşti doi vechi prieteni. Dacă ei s-au mirat văzîndu-mă acolo m-am mirat şi eu şi mai tare cînd i-am văzut. După multe îmbrăţişări dintr-o parte şi din cealaltă, don Gaston mi-a spus:

— Domnule de Santillana, avem atîtea lucruri de vorbit şi aici nu-i locul potrivit pentru asta; hai să mergem în altă parte, unde domnul de Tordesillas şi cu mine vom fi foarte bucuroşi să stăm de vorbă cu domnia-ta.

Ne-am făcut loc prin înghesuială și am ieșit din palat. Ne-am urcat tustrei în caleașca lui don Gaston, care îl aștepta la poartă, și ne-am dus în piața cea mare, unde au loc luptele cu tauri. Acolo locuia Cogollos, într-o casă foarte arătoasă.

— Domnule Gil Blas, îmi spuse don Andres după ce ne-am așezat într-un salon magnific mobilat, după cît știu, cînd ai plecat din Segovia, ziceai că urăști curtea și ești hotărît să nu mai dai pe-acolo niciodată.

— Da, chiar așa și aveam de gînd, am răspuns eu, și cît a mai trăit regele Filip al III-lea nu mi-am schimbat părerea. Cînd însă am aflat că s-a urcat pe tron fiul său prințul, am vrut să văd dacă noul monarh își mai aduce aminte de mine. Într-adevăr, și-a adus aminte și m-a primit bine. M-a recomandat chiar el primului ministru, iar acesta a prins prietenie față de mine și sînt acuma cu el mult mai bine decît am fost vreodată cu ducele de Lerma. Asta e tot ce aveam să vă spun, senior don Andres, și acuma spune-mi și domnia-ta dacă mai ești castelanul Turnului Segoviei.

— Nu, nu mai sînt, răspunse don Andres. Conte-le-duce a pus pe altcineva în locul meu. O fi crezut că eram omul ducelui.

— Iar eu am ieșit din închisoare dintr-o pricină tocmai contrară, zise don Gaston. Primul ministru, cum a aflat că eram în închisoarea Segoviei din ordinul ducelui de Lerma, m-a scos de-acolo. Și acuma să-ți povestesc, domnule Gil Blas, ce mi s-a mai întîmplat de cînd sînt liber. Cel dintîi lucru pe care l-am făcut, după ce i-am mulțumit lui don Andres pentru mărinimia cu care s-a purtat față de mine cît timp am stat închis, a fost să plec la Madrid. M-am dus la contele de Olivares. Mi-a spus: „Să n-aveți nici o grijă, faptul că ați fost închis nu știrbește de loc reputația dumneavoastră. N-ați avut nici o vină. Sînt perfect convins de nevinovăția dumneavoastră și asta cu atît mai mult cu cît marchizul de Villareal, cu care se zicea că ați fost complice, nu-i nici el vinovat. Deși portughez și chiar rudă cu ducele de Braganza, nu slujește interesele ducelui, ci pe ale regelui nostru. Așadar, n-ar fi trebuit să vi se socotească drept crimă legăturile domniei-voastre cu marchizul; și

ca să se șteargă nedreptatea ce vi s-a făcut cînd ați fost acuzat de trădare, regele vă dă o locotenență în garda sa spaniolă." Am primit această funcție și am rugat pe excelența-sa să-mi dea voie, înainte de a-mi lua serviciul în primire, să mă duc la Coria, să văd ce mai face mătușă-mea, dona Leonor de Laxarilla. Ministrul mi-a dat o lună ca să fac călătoria asta și am plecat însoțit numai de un singur lacheu.

Trecusem de Colmenar și apucasem acum pe un drum desfundat, printre doi munți, cînd deodată am zărit un cavaler luptînd vitejește cu trei oameni care îl atacau toți deodată. N-am șovăit o clipă și m-am grăbit să-i vin în ajutor, luptînd alături de el. Am observat, în timp ce mă băteam, că adversarii noștri erau mascați și că aveam de-a face cu niște spadasini zdraveni. Dar cu toată vlaga și cu toată iscusința lor, i-am învins; am străpuns pe unul din ei și l-am răsturnat de pe cal; ceilalți doi au luat-o la fugă imediat. E drept că izbînda noastră ne-a fost și nouă tot așa de funestă ca și a aceluia pe care îl ucisesem, fiindcă și eu și tovarășul meu eram greu răniți. Închipuiți-vă însă mirarea mea cînd am văzut că cel lîngă care luptasem era Combados, soțul donei Elena. Tot așa de mirat a fost și el văzînd că eu îi venisem în ajutor. „A! Don Gaston! zise el. Dumneata erai? Cînd mi-ai sărit în ajutor cu atîta mărinimie, nu știai, desigur, că aperi pe un om care ți-a răpit iubita." „E drept că nu știam, am răspuns eu, dar chiar dacă aș fi știut, crezi că aș fi stat la îndoială să fac ce-am făcut? Proastă părere ai despre mine, dacă crezi că pot fi atît de josnic." „O, nu, nu! zise el. Știu că nu ești așa! Și dacă mor acuma de rănile pe care le-am căpătat, doresc din tot sufletul să te vindeci de rănile dumitale și moartea mea să-ți fie de folos." „Combados, i-am spus, să știi că, deși n-am uitat-o pe dona Elena, nu vreau de loc s-o dobîndesc cu prețul vieții dumitale. Ba chiar îmi pare bine că te-am scăpat din mîinile a trei asasini, pentru că astfel am făcut ceva de care soția dumitale are să se bucure."

În timp ce noi vorbeam, lacheul meu a descălecat, s-a dus la omul care zăcea în pulberea drumului și i-a scos masca, descoperind privirilor noastre niște trăsături pe

care Combados le-a cunoscut imediat. „E Caprara, zise el, un ticălos de văr al meu ; de ciudă că n-a putut căpăta o moștenire pe care voia să mi-o ia pe nedrept, de mult avea de gînd să mă omoare. Dar Dumnezeu nu l-a lăsat și acuma iată că a căzut răpus de propria lui crimă."

În vremea asta, sîngele ne curgea amîndurora din belșug și puterile ne scădeau văzînd cu ochii. Dar așa răniți cum eram, tot am mai avut putere să ajungem pînă la Villarejo, care nu-i departe de locul unde ne luptasem. Cum am ajuns la han, am trimis după un chirurg. A venit imediat unul despre care se spunea că era foarte priceput. Ne-a cercetat rănile și le-a găsit foarte grave. Ne-a pansat. A doua zi a venit iar și, după ce ne-a scos pansamentul, ne-a spus că rănile lui don Blas erau mortale. Pe ale mele le-a socotit mai puțin grave și pronosticul lui s-a adeverit.

Combados, văzîndu-se condamnat, a început să se pregătească de moarte. A trimis o ștafetă la soția lui ca să-i spuie ce i s-a întîmplat și în ce stare se afla. Dona Elena a sosit în curînd la Villarejo. A sosit cu sufletul zbuciumat de o neliniște izvorîtă din două pricini deosebite : primejdia în care era soțul ei și teama că, atunci cînd are să mă revadă, va simți cum se aprinde iar un foc ce nu se stinsese cu totul. Asta o tulbura cumplit. „Ai sosit tocmai la timp ca să-mi iau rămas bun de la tine, i-a spus don Blas cînd a văzut-o. Eu am să mor și moartea mea o socotesc drept o pedeapsă de la Dumnezeu că te-am luat cu înșelătorie lui don Gaston. Nu numai că nu mă plîng de soarta mea, dar te îndemn chiar să te întorci din nou către el cu iubire, pentru că numai din pricina mea te-ai îndepărtat de dînsul." Dona Elena nu-i răspunse decît izbucnind în plîns ; și acesta era, într-adevăr, cel mai bun răspuns ce putea să i-l dea, pentru că nu se îndepărtase atît de tare de mine încît să uite viclenia de care se slujise ca s-o hotărască să nu-mi mai fie credincioasă.

S-a întîmplat așa cum prevăzuse chirurgul ; n-au trecut nici trei zile și Combados a murit din cauza rănilor, în timp ce rănile mele mergeau spre vindecare. Dona Elena, văduvă acuma, nemaiavînd altă grijă decît să ducă

trupul soţului ei la Coria şi să-l îngroape acolo cu toată cinstea cuvenită, a plecat din Villarejo şi s-a întors acasă, după ce a trimis să întrebe, aşa ca din simplă politeţe, cum îmi mai merge. Îndată ce am putut să mă duc după ea, am plecat la Coria şi acolo, în scurtă vreme, m-am întremat de-a binelea. Atunci, dona Leonor şi don Jorge de Galisteo s-au hotărît s-o căsătorească repede pe Elena cu mine, de teamă să nu se mai întîmple iar vreo nenorocire care să ne despartă. Nunta aceasta s-a făcut fără nici un alai, din pricină că trecuse prea puţină vreme de la moartea lui don Blas. Cîteva zile după aceea, m-am întors la Madrid cu Elena. Cum zăbovisem în călătoria mea mai mult decît îmi dăduse voie conteleduce, mă temeam ca el să nu fi dat altcuiva postul pe care mi-l făgăduise. Dar nu-l dăduse încă nimănui, iar cînd m-am dus la el, a binevoit să-mi ierte întîrzierea, după ce i-am spus care fusese pricina. Iată-mă, aşadar, urmă Cogollos, locotenent în garda spaniolă. E o slujbă care-mi place. Mi-am făcut cîţiva prieteni cu care mă întîlnesc din cînd în cînd, petrecînd cu ei clipe plăcute.

— Ce păcat că nu pot spune şi eu la fel, zise don Andres. Nu sînt de loc mulţumit. Mi-am pierdut slujba, care îmi era de mare folos, şi n-am nici prieteni cu trecere la curte, care să-mi poată căpăta un post bun.

— Dă-mi voie, senior don Andres, am spus eu atunci zîmbind. Ai în mine un prieten care te-ar putea ajuta. După cum am mai spus, contele-duce ţine la mine mai mult chiar decît ducele de Lerma. Cum poţi atunci spune că n-ai pe nimeni care să-ţi poată căpăta un post bun. Doar ţi-am mai făcut o dată serviciul acesta. Adu-ţi aminte în ce fel, cu ajutorul arhiepiscopului Granadei, am căpătat pentru domnia-ta o funcţie în Mexic, unde ai fi făcut avere dacă amorul nu te-ar fi oprit în drum, la Alicante. Acum, cu ajutorul primului ministru, sînt şi mai mult în stare să-ţi fac un serviciu.

— Atunci mă las în grija dumitale, zise Tordesillas. Dar te rog numai un singur lucru, adăugă el zîmbind: să nu mă trimiţi în Mexic; nu m-aş duce acolo nici chiar dacă aş fi numit preşedinte al Curţii supreme din Mexic.

În clipa asta, a intrat dona Elena. Făptura ei, plină de farmec, era întocmai așa cum mi-o închipuisem.

— Îți prezint, îi spuse Cogollos, pe domnul de Santillana, de care am vorbit de-atîtea ori și care m-a ajutat, cu plăcuta sa tovărășie, să mai uit necazurile închisorii.

— Da, doamnă, am spus eu, e adevărat ce spune don Gaston. Îi plăcea să stea de vorbă cu mine, pentru că vorbeam împreună numai de dumneavoastră.

Dona Elena răspunse cu cuviință la politețea mea. Mi-am luat apoi rămas bun de la cei doi soți, după ce le-am spus cît mă bucur că, în sfîrșit, se putuseră căsători după o dragoste îndelungată. Apoi, întorcîndu-mă către Tordesillas, l-am rugat să-mi spună unde locuiește și, după ce am aflat, i-am spus :

— De la dumneata nu-mi iau rămas bun, don Andres, deoarece trag nădejde ca în vreo săptămînă să-ți pot dovedi că pe lîngă bunăvoință am și putere.

Așa a și fost. Chiar a doua zi, contele-duce mi-a dat prilejul să aduc un serviciu lui Tordesillas.

— Santillana, îmi spuse excelența-sa, locul de guvernator al închisorii regale din Valladolid e vacant. E o slujbă care aduce peste trei sute de pistoli pe an. Ți-aș da-o ție.

— Nu, monseniore, n-o iau chiar dacă mi-ar aduce zece mii de ducați pe an. Nu vreau nici o funcție care mă obligă să plec de lîngă dumneavoastră.

— Da, zise ministrul, dar poți foarte bine îndeplini slujba asta fără să pleci din Madrid, decît doar din cînd în cînd, ca să te duci la Valladolid și să inspectezi închisoarea. După cum vezi, lucrul ar putea să meargă de minune.

— Bine, atunci primesc slujba, dar numai cu condiția s-o pot trece unui vrednic gentilom pe care îl cheamă don Andres de Tordesillas și care a fost castelan al Turnului Segoviei. Mi-ar părea bine să-i fac darul acesta, ca răsplată pentru că s-a purtat așa de frumos cu mine cînd eram în închisoare.

Ministrul începu să rîdă și îmi spuse :

— Asta înseamnă, Gil Blas, că vrei să faci acuma un guvernator de închisoare regală, așa cum deunăzi ai făcut un vicerege. Bine, fie, îți dau pentru Tordesillas

postul vacant. Dar, ia spune drept : cît iei tu din treaba asta ? Cred că nu eşti aşa de prost încît să faci un serviciu pe degeaba.

— Monseniore, i-am spus eu atunci, nu trebuie oare să-şi plătească cineva datoriile ? Don Andres mi-a făcut, fără să aibă nici un interes, toate înlesnirile pe care mi le-a putut face ; nu trebuie să mă port şi eu la fel cu dînsul ?

— Ai ajuns foarte dezinteresat, domnule de Santillana, zise rîzînd excelenţa-sa. Parcă nu erai chiar aşa sub guvernarea trecută.

— Da, e adevărat, am spus eu ; exemplul rău strică pe oameni ; atunci orice lucru se vindea şi, deci, făceam şi eu cum făcea toată lumea ; astăzi totul se dăruieşte, aşa încît mi-am redobîndit şi eu cinstea.

Am dat, aşadar, lui don Andres de Tordesillas, postul de guvernator al închisorii regale din Valladolid şi el a plecat acolo în curînd, tot pe-atît de mulţumit de noua lui slujbă pe cît eram eu că mă plătisem faţă de dînsul de tot ceea ce îi datoram.

Capitolul XIV

SANTILLANA SE DUCE LA NUNEZ POETUL. CE OAMENI A ÎNTÎLNIT ŞI DESPRE CE S-A VORBIT ACOLO

Într-o după-amiază, mi-a venit poftă să mă duc pe la poetul Asturiilor, fiind foarte curios să văd unde şi cum locuieşte. M-am dus la palatul lui don Beltran Gomez del Ribero şi am întrebat de Nunez.

— Nu mai stă aici, îmi răspunse un lacheu care era la uşă. Uitaţi-vă, acolo stă acuma, adăugă el arătîndu-mi o casă de-alături ; odăile din fund.

M-am dus acolo şi după ce am trecut printr-o curticică, am intrat într-o odaie cu pereţii goi şi am dat de prietenul meu Fabricio, care nu se sculase încă de la masă. Era cu vreo cinci sau şase confraţi pe care îi ospăta în ziua aceea.

Masa era pe sfîrşite şi, prin urmare, toţi se arătau înfierbîntaţi şi porniţi pe discuţii aprige, dar cum m-au văzut, au amuţit cu toţii şi o tăcere adîncă s-a aşternut deodată peste larma care fusese cu o clipă mai înainte. Nunez s-a ridicat în grabă ca să mă întîmpine şi a strigat :

— Domnilor, domnul de Santillana a binevoit să-mi fie musafir ; să aducem omagiile noastre unui bărbat care se bucură de prietenia primului ministru.

La aceste vorbe, oaspeţii se sculară în picioare ca să mă salute şi, datorită titlului care îmi fusese dat, îmi făcură cu toţii plecăciuni respectuoase. Deşi nu-mi era nici foame nici sete, a trebuit totuşi să mă aşez şi eu la masă cu ei şi să răspund cu paharul cînd au închinat în cinstea mea.

Întrucît mi se părea că venirea mea îi stînjenea şi nu mai vorbeau acum în voie ca mai înainte, le-am spus :

— Domnilor, nu vreau să vă stingheresc. Mi se pare că v-am întrerupt. Vă rog să vă urmaţi firul vorbei, dacă nu vreţi să plec.

— Dumnealor, spuse atunci Fabricio, vorbeau de *Ifigenia* lui Euripide. Domnul Melchior de Villegas, care e un mare învăţat, tocmai întreba pe domnul Jacinto de Romarate ce i se părea interesant în această tragedie.

— Da, zise don Jacinto, şi eu i-am răspuns că primejdia în care se află Ifigenia.

— Iar eu, zise Villegas, i-am replicat (şi sînt gata să dovedesc) că nu această primejdie alcătuieşte adevăratul interes al piesei.

— Şi atunci ce este ? întrebă un bătrîn literat care era şi el acolo şi pe care-l chema Gabriel de Leon.

— Vîntul, răspunse Villegas.

Toţi au izbucnit în rîs la această replică, pe care nici eu, de altfel, n-am luat-o în serios ; mi-am închipuit că Villegas spusese aşa numai ca să glumească. Nu-l cunoşteam însă ; era un om care nu ştia de glumă.

— N-aveţi decît să rîdeţi, domnilor, zise el cu răceală. Eu vă spun că numai vîntul trebuie să intereseze, să mişte, să uimească pe spectatori şi nu primejdia în care se găseşte Ifigenia. Închipuiţi-vă o armată numeroasă, gata să pornească la asediul Troiei ; închipuiţi-vă cît sînt

de nerăbdători, și căpeteniile și oștașii, să săvîrșească ce și-au pus în gînd, ca să se poată după aceea întoarce în Grecia, unde și-au lăsat ce au mai scump, zeii familiei, soțiile și copiii. În vremea asta, un afurisit de vînt potrivnic îi ține pe loc în Aulis, parcă i-ar țintui în port. Dacă vîntul nu se schimbă, nu se pot duce să asedieze cetatea lui Priam. Așadar, vîntul e lucrul de căpetenie în această tragedie. Eu iau partea grecilor, îmi închipui că sînt alături de dînșii și vreau ce vor ei ; vreau deci din toată inima ca flota lor să poată pleca și puțin îmi pasă că Ifigenia e în primejdie de moarte, asta din pricină că moartea ei e un mijloc de a dobîndi de la zei un vînt prielnic.

După ce Villegas a isprăvit de vorbit, rîsetele pe socoteala lui începură din nou. Nunez s-a prefăcut că-i sprijină părerea, ca să-i facă pe ceilalți să-și bată joc și mai tare ; într-adevăr, au început cu toții să facă tot felul de glume proaste, în care era vorba numai de vînturi. Villegas, uitîndu-se la ei cu nepăsare și mîndrie, le spuse că sînt niște ignoranți și niște oameni din topor. Mă așteptam din clipă în clipă să se ia de păr cu toții, fiindcă așa se isprăveau de obicei discuțiile dumnealor ; de data asta, s-au mulțumit însă numai să se înjure între ei, iar după ce au mîncat și au băut zdravăn, au plecat.

După plecarea lor, am întrebat pe Fabricio de ce nu mai stătea la don Beltran și dacă se certaseră cumva.

— Să ne certăm ? zise el. Doamne ferește ! Sînt mai prieten decît oricînd cu don Beltran. Mi-a îngăduit însă să mă mut de la el și să stau singur. Am închiriat apartamentul acesta ca să am unde-mi invita prietenii și să petrec cu ei în toată voia, lucru pe care îl fac foarte des, fiindcă, după cum știi bine, n-am de loc de gînd să las vreo avere moștenitorilor mei. Nu trece zi să n-am musafiri la masă și mă bucur grozav că îmi dă mîna să-i invit.

— Îmi pare și mie foarte bine, dragă Nunez, am spus eu. Și te felicit încă o dată pentru succesul ultimei tale tragedii. Marele Lope de Vega, cu cele opt sute de piese ale lui, n-a cîștigat nici un sfert din cît ai cîștigat tu cu *Contele de Saldana*.

CARTEA A DOUĂSPREZECEA

Capitolul I

MINISTRUL TRIMITE PE GIL BLAS LA TOLEDO. PRICINA ŞI SUCCESUL ACESTEI CĂLĂTORII.

Trecuse vreo lună de cînd ministrul îmi tot spunea în fiecare zi :

— Santillana, s-apropie vremea cînd am să-ţi pun la încercare iscusinţa.

Dar vremea aceea încă nu venea.

A venit, totuşi, în sfîrşit : într-o bună zi, excelenţa-sa îmi spuse :

— Am auzit că în trupa teatrului din Toledo este o actriţă tînără, care face mare vîlvă cu talentele ei. Se zice că dansează şi cîntă dumnezeieşte şi spune versurile atît de frumos, încît înflăcărează toată sala ; pe lîngă asta, e şi frumoasă. O actriţă ca asta merită să vină şi la curte. Regelui îi place teatrul, muzica şi dansul. Trebuie, deci, să vadă şi să audă şi el o persoană atît de talentată. Du-te la Toledo şi vezi dacă e într-adevăr o actriţă atît de minunată. Am să ţin seama numai de impresia pe care o vei avea tu ; mă bizui pe gustul tău

Am răspuns monseniorului că îmi voi îndeplini bine însărcinarea şi m-am pregătit să plec numai cu un lacheu, acesta însă nu cu livreaua ministrului, ca să nu bată la ochi, ceea ce a fost foarte pe placul excelenţei-

sale. Am plecat deci la Toledo şi aici, cînd am ajuns, am tras la un hotel, în apropierea castelului. Nici n-am descălecat bine şi hotelierul, crezînd desigur că sînt vreun gentilom din provincie, mi-a spus :

— Aţi venit desigur, seniore, ca să asistaţi la sfînta ceremonie de mîine, cînd are loc un *autodafe* [1] ?

Am răspuns că da, socotind că era mai bine să creadă aşa decît să-i dau prilej să mă întrebe ce mă aducea la Toledo.

— O să vedeţi, urmă el, una din cele mai frumoase procesiuni care au fost vreodată ; se zice că sînt peste o sută de prizonieri, dintre care cel puţin zece au să fie arşi.

Şi într-adevăr, a doua zi, înainte de răsăritul soarelui, au început să tragă toate clopotele din oraş, asta ca să ştie poporul că începea *autodafeul*. Vrînd să văd şi eu acest cumplit spectacol pe care nu-l văzusem pînă atunci, m-am îmbrăcat repede şi m-am dus. Pe străzile pe unde avea să treacă procesiunea, erau de o parte şi de alta, trepte de scînduri pe care puteai să stai dacă plăteai. Am plătit şi m-am urcat şi eu pe una din ele. Am zărit, în curînd, pe călugării dominicani mergînd în frunte cu steagul Inchiziţiei. Îndată după aceşti cuvioşi părinţi, veneau bietele victime pe care Sfîntul Oficiu voia să le jertfească. Nenorociţii aceia mergeau unul după altul cu capul gol şi desculţi, fiecare cu o lumînare în mînă şi însoţiţi de cîte un naş [2]. Unii aveau un soi de halat galben semănat cu cruci roşii şi numit *sanbenito* ; alţii purtau *carochas*, care sînt nişte tichii de carton în formă de căpăţînă de zahăr şi zugrăvite cu flăcări şi chipuri de draci.

În timp ce mă uitam la aceşti nefericiţi cu o milă pe care mi-o ascundeam ca să nu fiu învinuit de nelegiuire, mi s-a părut că văd printre cei care purtau *carochas* pe sfinţia-sa părintele Ilarie şi pe tovarăşul său, fratele Ambrosio. Trecură la doi paşi de mine, aşa încît nu am mai avut nici o îndoială. „Ei sînt ! mi-am spus. Cerul,

[1] Act de credinţă. Se numea aşa supliciul arderii pe rug, la care Inchiziţia osîndea pe necredincioşi şi pe eretici.

[2] Persoana pe care inchizitorul o punea să însoţească la *autodafe* pe prizonier şi care răspundea de acesta.

sătul de viața păcătoasă a acestor doi ticăloși, i-a dat în sfîrșit pe mîna Inchiziției!" Spunîndu-mi asta, am simțit cum mă cuprinde frica. M-a apucat un tremur și mintea mi s-a tulburat așa de tare, încît era cît pe-aci să cad jos leșinat. Prietenia mea cu acești pungași, întîmplarea de la Xelva, în sfîrșit, tot ce făcusem împreună cu dînșii mi-a venit atunci în minte și n-am știut cum să mulțumesc lui Dumnezeu că mă ferise de *sanbenito* și de *carochas*.

După ce s-a sfîrșit ceremonia, m-am întors la hotel, cutremurat de spectacolul groaznic pe care îl văzusem. Imaginile triste care îmi umpleau sufletul se risipiră însă pe nesimțite și în curînd nu m-am mai gîndit decît cum să-mi îndeplinesc mai bine însărcinarea primită din partea ministrului. Așteptam cu nerăbdare ceasul la care trebuia să mă duc la teatru, socotind că cu asta era nimerit să încep. Cînd a venit vremea, m-am dus și m-am așezat lîngă un cavaler de Alcantara. Am intrat în vorbă cu el.

— Seniore, i-am spus, dați voie unui străin să vă întrebe ceva?

— Seniore cavaler, îmi răspunse el foarte politicos, mă veți onora foarte mult întrebîndu-mă.

— Am auzit numai laude despre actorii din Toledo. E într-adevăr așa cum mi s-a spus?

— Da, zise cavalerul, e o trupă bună. Sînt printre ei cîțiva chiar foarte talentați. Veți vedea, între alții, pe Lucreția, o actriță care are numai paisprezece ani și care e încîntătoare. Nici nu va fi nevoie, cînd va intra în scenă, să vă spun că-i ea, fiindcă o veți deosebi imediat de toți ceilalți.

Am întrebat pe cavaler dacă Lucreția juca în ziua aceea. Mi-a răspuns că da și că avea chiar un rol strălucit în piesa care urma să se reprezinte.

A început reprezentația. Au apărut mai întîi două actrițe care făcuseră tot ce trebuia ca să fie fermecătoare; dar cu toate că străluceau de diamante, nici una, nici cealaltă nu mi s-a părut a fi aceea pe care o așteptam. Cavalerul de Alcantara îmi spusese atîtea minunății despre Lucreția, încît nu puteam să nu ghicesc că era ea, imediat ce aveam s-o văd. În sfîrșit, a intrat în

scenă și intrarea ei a fost anunțată cu bătăi din palme prelungi și unanime. „A ! Asta-i ! mi-am spus eu. Ce noblețe în mișcări ! Ce grație ! Ce ochi frumoși ! Ce nostimă făptură !“ Mi-a plăcut, într-adevăr, foarte mult, sau, mai bine-zis, am fost uimit văzînd-o. De la prima tiradă de versuri pe care a spus-o, mi-am dat seama că avea un dar înnăscut, pasiune și o inteligență deasupra vîrstei ei și am aplaudat și eu împreună cu ceilalți în timpul cît a ținut piesa.

— Ei, ce spuneți, mă întrebă cavalerul, ați văzut cum e primită de public Lucreția ?

— Nu mă mir de loc, i-am răspuns eu.

— V-ați mira și mai puțin dacă ați auzi cum cîntă. E o sirenă : vai de cei care o ascultă și nu și-au luat toate precauțiile, ca Ulise. Dansul ei e tot așa de primejdios ; farmecă văzul, după cum glasul ei farmecă auzul și nici o inimă nu i se poate împotrivi.

— Atunci e o adevărată minunăție, am exclamat eu. Și cine-i fericitul care se ruinează pentru o fată atît de nurlie ?

— N-are nici un iubit, zise el, și nimeni nu poate să bîrfească pe seama ei, pentru că nu știe nimeni dacă are vreo legătură ascunsă. Ar putea totuși să aibă. Lucreția e sub privegherea mătușe-si, Estella, care, fără doar și poate, e cea mai iscusită dintre toate actrițele.

Cînd am auzit numele de Estella, l-am întrerupt pe cavaler și l-am întrebat dacă Estella aceea era o actriță din trupa orașului.

— Da, zise el, e una dintre cele mai bune. Păcat că astăzi n-a jucat. Face de obicei pe subreta și joacă rolul acesta de minune. Pune foarte multă inteligență în jocul ei, poate chiar prea multă, dar ăsta e un cusur care trebuie iertat.

Cavalerul mi-a spus numai lucruri minunate despre Estella ; și din portretul ce i l-a făcut, mi-am dat seama că nu mai poate fi nici o îndoială și că e Laura, Laura despre care am vorbit atîta în povestirea mea și pe care o lăsasem la Granada.

Ca să fiu mai sigur, m-am dus în culise. Am întrebat de Estella și, tot căutînd-o cu privirile în toate părțile, am dat de ea în foaierul actorilor. Stătea de vorbă cu

cîțiva seniori, care poate că nu vedeau în ea decît pe mătușa Lucreției. M-am dus la dînsa să-i dau bună ziua dar, fie din cine știe ce toane, fie ca să mă pedepsească fiindcă plecasem atunci din Granada fără să-mi iau rămas bun, s-a făcut că nu mă cunoaște și mi-a răspuns la salut cu o răceală care m-a cam uluit puțin. În loc să rîd și s-o mustru că mă primește așa de rece, m-am supărat prostește ; am plecat imediat, hotărît, de mînios ce eram, să mă întorc la Madrid chiar a doua zi. „Ca să mă răzbun pe Laura, îmi ziceam, n-am s-o mai aduc pe nepoată-sa la curte s-o arăt regelui ; onoarea asta n-are s-o mai aibă. O încondeiez eu, nici o grijă ! Am să spun ministrului că nu dansează bine, că are o voce hîrîită și atîta are că e tînără, altceva nimic. După ce am să-i spun asta, excelența-sa nici n-are să se mai gîndească s-o aducă la curte."

În acest chip, voiam să mă răzbun pe Laura pentru că se purtase așa de urît cu mine. Mînia mea n-a ținut însă mult. A doua zi, cînd tocmai mă pregăteam să plec, a venit un băiețandru și mi-a spus :

— Am o scrisoare pentru domnul de Santillana. Domnia-voastră sînteți ?

— Eu sînt, am răspuns și am luat scrisoarea, am deschis-o și am cetit aceste cuvinte : *„Uită felul în care ai fost primit aseară în foaierul actorilor și vino acolo unde te va conduce purtătorul acestei scrisori"*.

M-am dus cu băiețandrul și, cînd am ajuns în apropierea teatrului, ne-am oprit și am intrat într-o casă foarte arătoasă, unde, într-o odaie frumos mobilată, am dat de Laura care se gătea în fața oglinzii.

Cum m-a văzut, s-a ridicat, m-a îmbrățișat și mi-a spus :

— Îmi închipui, domnule Gil Blas, că nu ești mulțumit de felul cum te-am primit aseară în culise. Un vechi prieten ca dumneata avea dreptul să se aștepte la o primire mai bună ; dar am să-ți spun, ca să mă ierți, că eram foarte supărată. Tocmai cînd ai venit, cineva îmi spunea că unul dintre actorii noștri a vorbit-o de rău pe nepoată-mea și eu țin la onoarea ei mai mult chiar decît la a mea. Abia după ce ai plecat așa de repede, mi-am dat seama de zăpăceala mea și imediat am spus

băiatului să se ia după dumneata și să vadă unde stai, ca astăzi să-mi pot repara greșeala.

— Ai reparat-o, dragă Laura ; nici să nu mai vorbim de asta. Mai bine să ne spunem unul altuia ce am făcut de-atunci de cînd, de teamă să n-o pățesc, am plecat din Granada pe neașteptate. Îți aduci cred aminte că te-am lăsat într-o mare încurcătură ; cum ai ieșit din ea ? Oricît ești de dibace, dar tot cred că ți-a fost greu. Ai avut, îmi închipui, nevoie de toată iscusința ta ca să-l domolești pe portughez.

— Ba de loc, răspunse Laura. Nu știi că în ocazii de astea bărbații sînt așa de slabi, încît femeile nici n-au nevoie să-și dea osteneala să se dezvinovățească ? Am continuat să spun marchizului de Marialva, cu toată tăria, că tu ești frate cu mine. Iartă-mă, domnule de Santillana, dacă te tutuiesc ca altădată, dar e greu să-mi pierd obiceiul. Am să-ți spun deci că l-am mințit de la obraz. „Cum, nu-ți dai seama, am spus eu portughezului, că toată treaba asta e opera geloziei și a supărării ? Narcisa, colega și rivala mea, de ciudă că un om care i-a respins dragostea mă iubește pe mine, mi-a făcut șotia asta pe care, de altfel, i-o iert fiindcă, de, e natural ca o femeie geloasă să vrea să se răzbune. L-a mituit pe ajutorul curățitorului de lumînări și acesta, ca să-i slujească ciuda, are acuma obrăznicia să spună că m-a cunoscut la Madrid și că am fost cameristă la Arsenia. Nu se poate o minciună mai mare. Văduva lui don Antonio Coello a avut întotdeauna simțiri prea înalte ca să se bage servitoare la o actriță. De altfel, dovada cea mai bună că învinuirea asta e nedreaptă și totul e o uneltire îndreptată împotriva mea, dovada cea mai bună, zic, este fuga fratelui meu. Dacă ar fi aici, ar putea să spulbere calomnia, dar Narcisa fără îndoială că a născocit cine știe ce tertipuri ca să-l facă să plece." Cu toate că aceste motive, urmă Laura, nu erau o scuză prea grozavă, marchizul a avut bunătatea de a se mulțumi cu ele. Acest blajin și de treabă senior m-a iubit cu statornicie pînă în ziua cînd a plecat din Granada și s-a întors în Portugalia. Asta s-a întîmplat aproape îndată după ce ai plecat tu. Soția lui Zapata a putut astfel să se bucure cînd a văzut că am rămas fără amantul pe care

i-l luasem ei. Am mai stat, după asta, vreo cîțiva ani la Granada. Pe urmă, în trupa noastră s-au iscat zîzanii, așa cum se întîmplă uneori la noi și actorii s-au împrăștiat care încotro. Unii s-au dus la Sevilla, alții la Cordoba, iar eu am venit la Toledo. Sînt acuma zece ani de cînd stau aici cu nepoată-mea, Lucreția, pe care ai văzut-o jucînd aseară.

Aici nu m-am putut opri să nu rîd. Laura m-a întrebat de ce rîd.

— Nu-ți închipui de ce? am întrebat-o și eu la rîndul meu. Știu că n-ai nici frate, nici soră, prin urmare nu poți fi mătușa Lucreției. Și, în afară de asta, dacă socotesc timpul care a trecut de cînd nu te-am mai văzut și confrunt acest timp cu figura nepoatei tale, mi se pare că s-ar putea să fiți rude și mai apropiate.

— Da, știu ce vrei să spui, Gil Blas, zise înroșindu-se puțin văduva lui don Antonio. Ce bine îți mai aduci aminte! Imposibil să te păcălească cineva! Da, dragul meu, așa e: Lucreția e fata marchizului de Marialva și a mea; e rodul legăturii noastre; de ce să nu-ți spun?

— Mare secret mi-ai mai spus! D-apoi asta e floare la ureche pe lîngă ce mi-ai povestit tu pe vremuri despre aventurile tale cu economul azilului din Zamora! Și pe urmă, mai este ceva: Lucreția e așa de talentată, încît publicul nu poate decît să-ți mulțumească pentru darul pe care i l-ai făcut. Ar fi de dorit ca toate colegele tale să facă la fel.

Dacă vreun cetitor răutăcios, amintindu-și de întîlnirile mele între patru ochi cu Laura la Granada, cînd eram secretar al marchizului de Marialva, bănuiește cumva că aș putea contesta acestui senior cinstea de a fi tatăl Lucreției, trebuie să-i mărturisesc, spre rușinea mea, că bănuiala sa este neîntemeiată.

La rîndul meu, am povestit Laurei cele mai de seamă întîmplări ale mele și i-am spus și ce făceam acuma. A ascultat ce-am spus cu o atenție care îmi dovedea că nu era de loc nepăsătoare la vorbele mele.

— Prietene Santillana, zise ea după ce am isprăvit de povestit, după cum văd, joci un rol frumos pe scena lumii; nici nu știi ce tare mă bucur. Cînd am s-o duc pe Lucreția la Madrid ca să-i găsim un loc în trupa regelui,

trag nădejde că va avea un protector puternic în domnul de Santillana.

— De asta nici să nu te îndoiești, am răspuns eu ; te poți bizui pe mine ; și tu și fiică-ta veți intra în trupa de la Madrid cînd veți voi ; pot să vă promit asta și sînt sigur că am să-mi țin făgăduiala.

— Dacă-i așa, zise Laura, eu aș pleca și mîine, atîta numai că sînt angajată în trupa de aici.

— Un ordin de la curte poate rupe oricînd angajamentul, am replicat eu ; de asta nici o grijă ; peste o săptămînă cel mult, ordinul va sosi. Chiar vreau neapărat s-o răpesc Toledului pe Lucreția ; o actriță atît de drăguță e pentru curteni ; e a noastră de drept.

În clipa asta, a venit și Lucreția. Mi s-a părut că văd pe zeița Hebe, așa era de gingașă și de plină de nuri. Tocmai se sculase, iar frumusețea ei firească strălucea fără ajutorul nici unui meșteșug și era fermecătoare.

— Vino încoace, Lucreția, zise mamă-sa, și mulțumește dumnealui că e așa de binevoitor cu noi. E un vechi prieten al meu, care are multă trecere la curte și o să ne facă rost de un angajament în trupa regelui.

Fata, încîntată de ce auzise, mi-a făcut o reverență adîncă și mi-a spus cu un zîmbet minunat :

— Vă mulțumesc din suflet pentru ceea ce vreți să faceți, dar nu știu dacă mie are să-mi priască așa de bine. Aici, la Toledo, sînt pe placul publicului, dar știu eu oare dacă am să fiu și pe placul publicului din Madrid ? Dacă cumva pierd, schimbînd locul ? Mi-aduc aminte că mătușă-mea mi-a spus odată că a văzut cum niște actori aveau succes într-un oraș, iar în alt oraș nu plăceau de loc ; mi-i frică și mie de asta ; dacă cumva nu am succes la curte, toți au să vă învinuiască pe dumneavoastră că m-ați adus acolo degeaba.

— De asta nu trebuie să ne temem, am răspuns eu. Mi-i frică, mai degrabă, că ai să-i înflăcărezi pe toți și ai să stîrnești vrajbă între curteni.

— Teama nepoată-mi, zise Laura, e mai întemeiată decît a dumitale ; dar să sperăm că și una și alta sînt zadarnice. Chiar dacă Lucreția nu va străluci cu frumusețea ei, are destul talent ca să fie prețuită ca actriță.

Am mai stat cîtva timp de vorbă cu ele și mi-am dat seama că Lucreția era o fată foarte deșteaptă. Mi-am luat apoi rămas bun, spunîndu-le din nou că în curînd au să primească ordin de la curte să se ducă la Madrid.

Capitolul II

SANTILLANA ADUCE MINISTRULUI LA CUNOȘTINȚĂ CUM ȘI-A ÎNDEPLINIT ÎNSĂRCINAREA, IAR MINISTRUL II SPUNE SĂ ADUCĂ PE LUCREȚIA LA MADRID. SOSIREA ACESTEIA ȘI DEBUTUL EI LA CURTE.

Cînd m-am întors la Madrid, contele-duce, curios să afle ce-am făcut, m-a întrebat :

— Ei, Gil Blas, ai văzut pe actrița aceea ? Merită să vie la curte ?

— Monseniore, i-am răspuns, faima care se stîrnește, de obicei, chiar mai mult decît trebuie în jurul unei femei frumoase, de data asta a rămas în urmă. Lucreția e o fată minunată, atît în ce privește frumusețea, cît și în ce privește talentul.

— Ce spui ? zise ministrul cu o mulțumire pe care i-am cetit-o în ochi și care m-a făcut să mă gîndesc că pentru dînsul mă trimisese la Madrid ; e chiar așa de minunată ?

— Cînd aveți s-o vedeți, veți spune că orice laude sînt mai prejos de farmecul ei.

— Santillana, zise excelența-sa, povestește-mi cu de-amănuntul călătoria ta la Toledo ; mi-ar face plăcere să ascult.

Atunci, luînd cuvîntul ca să-i fac pe plac, i-am povestit tot, începînd cu Laura. I-am spus că aceasta avusese pe Lucreția de la marchizul de Marialva, un senior portughez care, în călătoriile sale, se oprise la Granada și se îndrăgostise de ea. În sfîrșit, după ce i-am povestit, de asemeni, tot ce vorbisem cu ele, ministrul mi-a spus :

— Îmi pare bine că Lucreția e fiică de nobil ; din pricina asta mă interesează și mai mult ; trebuie s-o aduci aici. Un lucru numai : să urmezi așa cum ai început ; nu pomeni de mine nimic ; tot ce faci, să faci ca și cum ar fi vorba numai de Gil Blas de Santillana.

M-am dus la Carnero și i-am spus că excelența-sa dorește să se dea un ordin prin care Estella și Lucreția, actrițe din Toledo, sînt primite în trupa regală din Madrid.

— Foarte bine, domnule de Santillana, răspunse cu un surîs șiret Carnero, va fi așa cum dorești, pentru că văd eu cît te interesează doamnele acelea. De altfel, sînt convins că, făcîndu-ți pe plac, publicul are să aibă și el de cîștigat.

Secretarul a scris chiar el ordinul și mi l-a dat, iar eu l-am trimis imediat Estellei cu lacheul care mă însoțise la Toledo. Peste o săptămînă, mama și fiica sosiră la Madrid. Au tras la un hotel aproape de teatru și mi-au dat imediat de veste că au venit. M-am dus îndată la ele și, după ce le-am spus că sînt gata să le dau tot sprijinul, iar ele mi-au mulțumit din suflet, le-am lăsat să-și pregătească debutul, urîndu-le ca acesta să fie cît mai strălucit.

Pe afiș au anunțat că sînt două actrițe pe care trupa din Madrid le-a angajat din ordinul regelui. Au debutat într-o piesă în care mai jucaseră la Toledo, cu aplauze.

Cărui public din lume nu-i place noutatea cînd e vorba de teatru ? În ziua reprezentației, sala era ticsită. Bineînțeles că mă aflam și eu acolo. Pînă să înceapă piesa, am fost cam neliniștit. Deși știam că și mama și fiica erau foarte talentate, eram cu grijă. Dar cum au deschis gura, nu mi-a mai fost teamă de nimic, mai ales cînd au început aplauzele. Toți au spus că Estella era o actriță comică nemaipomenită, iar Lucreția minunată în rolul de îndrăgostită. Lucreția a cucerit toate inimile. Unii îi admirau frumusețea ochilor, pe alții îi fermeca dulceața glasului. Și toți, uimiți de grația și de tinerețea ei strălucitoare, au plecat fermecați de la teatru.

Contele-duce, care se interesa chiar mai mult decît credeam de debutul Lucreției, a fost și el la teatru în seara aceea. După ce piesa s-a sfîrșit, l-am văzut și mi s-a părut că era și el foarte mulțumit de cele două ac-

triţe. Curios să aflu dacă într-adevăr îi plăcuse, l-am însoţit pînă acasă. Intrînd după dînsul în cabinet, l-am întrebat :

— Ce ziceţi, monseniore, excelenţa-voastră e mulţumită de fiica lui Marialva ?

— Excelenţa-mea, răspunse el, ar fi foarte mofturoasă dacă nu ar fi de aceeaşi părere cu publicul. Da, dragul meu, călătoria ta la Toledo a fost rodnică. Lucreţia îmi place şi sînt convins că şi regelui are să-i placă.

Capitolul III

LUCREŢIA FACE MARE VÎLVĂ LA CURTE. JOACĂ ÎN FAŢA REGELUI ŞI REGELE SE ÎNDRĂGOSTEŞTE DE EA. URMĂRILE ACESTEI IUBIRI.

Debutul celor două actriţe a stîrnit vîlvă la curte. Chiar a doua zi dimineaţa s-a vorbit de ele regelui. Cîţiva seniori o lăudară pe Lucreţia şi o descriseră atît de frumos, încît făcură impresie asupra suveranului ; acesta însă, ascunzînd ce simţea, n-a spus nimic şi se prefăcu chiar că nu le ia în seamă vorbele.

Totuşi, cum a rămas singur cu contele-duce, l-a întrebat ce era cu actriţa aceea pe care toată lumea o lăuda. Ministrul răspunse că era o actriţă tînără din Toledo, care debutase în seara trecută cu mare succes.

— Actriţa asta, adăugă el, se numeşte Lucreţia, nume foarte potrivit pentru teatru. E o cunoştinţă de-a lui Santillana ; atîta mi-a tot vorbit de ea şi mi-a lăudat-o, că m-am gîndit s-o iau în trupa maiestăţii-voastre.

Regele zîmbi cînd auzi numele meu ; poate îşi aducea aminte, în clipa aceea, că eu îi prezentasem pe Catalina şi s-a gîndit că şi acuma am să-i aduc acelaşi serviciu.

— Conte, spuse el ministrului, vreau să văd şi eu cum joacă actriţa asta : spune-i că vreau s-o văd chiar mîine.

Contele-duce, după ce m-a încunoştinţat despre convorbirea lui cu regele şi despre dorinţa acestuia, m-a trimis la cele două actriţe ca să le spun şi lor. M-am dus îndată la ele şi dînd mai întîi de Laura, i-am spus :

— Am venit să-ţi aduc o veste mare : mîine vei avea ca spectator pe suveran ; ministrul mi-a poruncit să-ţi spun asta. Nici nu mă îndoiesc că şi tu şi fiică-ta veţi face tot ce vă stă în putinţă ca să răspundeţi cu cinste la onoarea pe care v-o face maiestatea-sa. Vă sfătuiesc să alegeţi o piesă în care e muzică şi dans, ca Lucreţia să-şi poată arăta toate talentele.

— Chiar aşa o să şi facem, zise Laura. Să n-ai nici o grijă, regele are să fie mulţumit.

— Sînt şi eu convins că are să fie, am spus văzînd pe Lucreţia care tocmai venea, într-o rochie de casă ce îi dădea mai mult farmec decît chiar cel mai strălucitor costum de teatru. Va fi şi mai încîntat de nepoată-ta cînd va vedea cum dansează şi va auzi cum cîntă, fiindcă lui îi place mai mult decît orice dansul şi cîntecul. S-ar putea chiar să fie ispitit să-i arunce batista în semn de omagiu.

— N-aş dori de loc să cadă în această ispită, zise Laura, s-ar putea întîmpla să întîlnească piedici în calea dorinţelor sale, oricît e el de rege şi de puternic. Lucreţia, deşi a crescut în culise, e cuminte şi cu toate că-i măgulită cînd e aplaudată pe scenă, îi place mai mult să fie socotită drept fată cinstită decît drept bună actriţă.

— Mătuşă, zise atunci Lucreţia, de ce să ne plăsmuim primejdii care poate nici nu există ? Nu voi avea niciodată prilejul să înfrunt dorinţele regelui ; gustul său delicat îl va feri de reproşurile pe care le-ar merita dacă şi-ar apleca privirea pînă la mine.

— Bine, Lucreţia, am spus eu atunci, dar dacă suveranul vrea cumva să te aleagă de amantă, ai putea să fii atît de crudă şi să-l laşi să tînjească de dragul dumitale ca un îndrăgostit oarecare ?

— Şi de ce nu ? zise ea. Da, fără nici o îndoială, şi, chiar fără să fie vorba numaidecît de cuminţenie, aş fi mai mîndră că m-am împotrivit decît că m-am supus dorinţelor lui.

M-am mirat cînd am auzit vorbind aşa pe o elevă a Laurei şi am plecat, după ce am lăudat-o pe aceasta că a dat Lucreţiei o creştere atît de bună.

A doua zi, regele, curios s-o vadă pe Lucreția, s-a dus la teatru. S-a reprezentat o piesă cu cîntece și dansuri, în care juna noastră actriță a jucat în chip strălucit. Eu eram mai mult cu ochii la rege, încercînd să ghicesc din privirile lui ce gîndea; dar n-a fost chip să aflu ceva, din pricină că toată vremea fața lui a fost gravă și nemișcată. Abia a doua zi am aflat ce voiam să știu.

— Santillana, îmi spuse ministrul, vin chiar acuma de la rege. A vorbit de Lucreția cu atîta aprindere, încît sînt sigur că s-a îndrăgostit de dînsa. Cînd i-am spus că tu ai adus-o de la Toledo, a zis că ar vrea să stea puțin de vorbă cu tine. Așa că du-te chiar acuma la dînsul. E ordin să ți se dea drumul înăuntru imediat. Du-te repede, apoi întoarce-te și spune-mi și mie ce a fost.

M-am dus într-o fugă la rege. Mă aștepta plimbîndu-se de colo pînă colo prin odaie cu pași mari, urmărit parcă de gînduri. M-a întrebat tot felul de lucruri despre Lucreția și m-a pus să-i spun tot ce știam despre dînsa. Pe urmă, m-a întrebat dacă avusese pînă atunci vreo legătură. Eu am răspuns fără șovăială că nu, deși asemenea afirmații sînt întotdeauna îndrăznețe, și am văzut că asta a plăcut foarte mult regelui.

— Foarte bine dacă-i așa, zise el; atunci fii trimisul meu pe lîngă Lucreția. Vreau să afle chiar din gura ta izbînda ei. Du-te și spune-i din partea mea, adăugă el, dîndu-mi o cutiuță în care erau nestemate de peste cincizeci de mii de scuzi, du-te și spune-i că o rog să primească acest dar, în așteptarea altor dovezi și mai trainice ale dragostei mele.

Nu mi-am îndeplinit însă însărcinarea pînă cînd nu m-am dus mai întîi la contele-duce și i-am raportat întocmai ce-mi spusese regele. Îmi închipuiam că ministrul mai mult are să se mîhnească decît are să se bucure, pentru că bănuiam că-și pusese și el ochii pe Lucreția și deci are să se supere cînd va afla că suveranul îi este rival. Mă înșelam însă. Nu numai că nu s-a supărat, dar, dimpotrivă, s-a bucurat așa de tare, încît nemaiputînd să se stăpînească, a scăpat cîteva cuvinte pe care eu le-am culeș imediat:

— O! Filip, acuma te-am prins; acuma nu vei mai avea vreme să te ocupi de altceva!

Această apostrofă mi-a dezvăluit tertipul conteluiduce. Am văzut atunci că, de teamă ca nu cumva regele să se apuce de treburi serioase, voia să-l îndrepte pe suveran către plăceri mai potrivite cu firea lui.

— Santillana, îmi spuse el, nu întîrzia nici o clipă. Du-te repede, dragul meu, și execută ordinul foarte însemnat care ți s-a dat și pe care mulți seniori de la curte ar fi în culmea fericirii să-l poată ei îndeplini. Gîndește-te că de data asta nu mai este nici un conte de Lerma care să aibă el toată onoarea de pe urma unui serviciu ca acesta ; onoarea va fi acuma în întregime a ta și pe lîngă asta și tot folosul.

În acest timp, excelența-sa m-a făcut să înghit hapul, nu însă fără să-i simt amărăciunea. De cînd fusesem la închisoare, mă obișnuisem să privesc lucrurile dintr-un punct de vedere moral și nu socoteam că funcția de mijlocitor în amor este chiar așa de onorabilă cum mi se spunea acuma ; totuși, chiar dacă nu eram atît de stricat încît s-o îndeplinesc fără mustrări de cuget, nu eram nici așa de cinstit ca să mă dau înapoi de la îndeplinirea ei. Am ascultat deci de ordinul regelui și asta chiar de bunăvoie, deoarece vedeam că, ascultîndu-l, făceam pe plac ministrului ; și să-i fiu ministrului pe plac era dorința mea cea mai mare.

M-am gîndit că era bine să vorbesc întîi cu Laura, între patru ochi. I-am spus, măsurîndu-mi bine vorbele, care era însărcinarea mea și la urmă, în chip de perorație, i-am dat cutiuța cu pietre scumpe. Cînd le-a văzut, Laura nu și-a ascuns bucuria ci, dimpotrivă, și-a dat drumul, spunînd :

— Gil Blas ! N-am de ce să mă ascund de cel mai bun și mai vechi prieten al meu. Ar fi păcat să fac pe mironosița și să fac mofturi față de tine. Ce să spun, mă bucur grozav că fiică-mea a făcut o cucerire așa de prețioasă ; îmi dau seama de toate foloasele pe care le-am putea trage de aici ; mi-i teamă însă că Lucreția vede lucrurile altfel decît le văd eu. Cum ți-am mai spus, cu toate că e actriță, e foarte cuminte și a trimis pînă acuma la plimbare doi seniori foarte drăguți și bogați. Ai să-mi spui că aceștia nu erau regi. E adevărat și desigur că dragostea unui rege ar trebui să

zdruncine cumințenia fetei ; totuși, nu pot să nu-ți spun că lucrul nu e de loc sigur, iar eu n-am s-o silesc pe fiică-mea. Dacă ea nu se simte onorată de dragostea trecătoare a unui rege și, dimpotrivă, socoate că această onoare este o rușine, suveranul să nu se supere că n-are să primească. Vino iar mîine pe-aici și atunci am să-ți spun dacă trebuie să-i duci un răspuns favorabil sau să-i dai înapoi giuvaericalele.

Nici nu mă îndoiam că Laura are s-o sfătuiască pe Lucreția să se abată de la calea virtuții și nu să meargă mai departe pe această cale și mă bizuiam foarte mult pe sfaturile ei. Mare mi-a fost mirarea, a doua zi, cînd am aflat că Laura cu greu o împinsese la rău pe fiică-sa, tot așa de greu cum alte mame își împing fiicele la bine ; și mirarea mi-a fost și mai mare atunci cînd Lucreției, după cîteva întîlniri pe ascuns cu monarhul, i-a părut așa de rău că s-a dat lui, încît s-a călugărit și s-a dus la o mănăstire unde, nu mult după aceea, s-a îmbolnăvit și a murit de mîhnire. Laura, nemîngîiată din pricina morții fiică-si, moarte de care se simțea vinovată, a plecat și ea la mănăstirea Pocăitelor, să-și ispășească acolo petrecerile de odinioară. Regele a fost foarte mișcat de plecarea neașteptată a Lucreției ; dar tînărul monarh, nefiind înclinat către prea lungi mîhniri, s-a consolat cu timpul. Iar conteleduce, deși nu părea, a fost totuși foarte necăjit de întîmplarea asta ; lucru pe care cetitorul îl va înțelege fără să-i mai spun de ce.

Capitolul IV

NOUA FUNCȚIE PE CARE MINISTRUL A DAT-O LUI SANTILLANA.

Am fost foarte tulburat de nenorocirea Lucreției și atît de tare m-a mustrat cugetul că am fost și eu una din pricinile acestei nenorociri, încît, socotindu-mă

drept un ticălos, în ciuda faptului că îndrăgostitul pe care îl slujisem era cine era, m-am hotărît să las pe totdeauna caduceul. I-am spus și ministrului că nu mai vreau să-l port și l-am rugat să-mi dea alte însărcinări de-acum înainte. S-a mirat.

— Santillana, îmi spuse el, delicateţea ta îmi place ; și fiindcă ești om cinstit, am să-ţi dau de făcut o treabă mai potrivită cu cumințenia ta. Iată care este ; ascultă cu atenție ce am să-ţi spun. Pe vremuri, cu mult înainte de a fi ajuns ministru, am întîlnit, din întîmplare, o doamnă foarte frumoasă. Am pus pe cineva s-o urmărească și am aflat că era genoveză, o chema Margarita Spinola, locuia în Madrid și trăia din ce cîștiga cu frumuseţea ei. Mi s-a mai spus că don Francisco de Valeasar, judecător, om bogat, bătrîn și însurat, cheltuia cu doamna asta o mulțime de parale. Ce aflasem ar fi trebuit să-mi inspire numai dispreţ faţă de dînsa, totuși nu, dimpotrivă, asta mi-a dat o mare dorință de a împărți cu Valeasar dezmierdările ei. Ca să-mi îndeplinesc pofta, am folosit o mijlocitoare care în curînd mi-a făcut rost de o întîlnire între patru ochi cu genoveza. Acestei întîlniri i-au urmat multe altele, astfel încît rivalul meu și cu mine eram la fel de bine răsplătiţi pentru darurile pe care le făceam. Poate că o mai fi avut și alt amant, tot atît de fericit ca și noi.

Cum a fost, cum n-a fost, Margarita, primind atîtea omagii amestecate, a rămas îngreunată și a născut un băiat. A vrut să convingă pe unul și pe altul dintre amanții ei că e tatăl copilului, dar cum nici unul nu putea să fie sigur de asta, nici unul n-a vrut să-l recunoască. Genoveza și-a crescut copilul cu ce cîștiga din amorurile ei și, după optsprezece ani, a murit, lăsînd pe băiat fără nici o avere și, ce-i mai rău, fără nici o educație. Asta voiam să-ţi spun. Și acuma, iată ce vreau să fac : vreau să scot din neant pe acest copil nenorocit și, ducîndu-l de la o extremitate la cealaltă, să-l recunosc drept fiul meu și să-l înalţ la loc de cinste.

După ce am ascultat proiectul acesta năstrușnic, n-am putut să nu spun și eu ce gîndeam :

— Cum a putut, seniore, excelența-voastră, să ia o hotărîre atît de ciudată? Iertați-mi vorba asta, dar am spus-o numai din devotament față de domnia-voastră.

— Ai să vezi și tu că e o hotărîre înțeleaptă, zise el repede, cînd am să-ți spun ce m-a făcut s-o iau. Nu vreau ca rudele mele colaterale să mă moștenească. Ai să-mi spui că nu sînt încă așa de bătrîn ca să nu mai trag nădejde că voi avea copii cu doamna de Olivares. Fiecare însă știe ce-l doare. Atîta pot să-ți spun, că am încercat toate mijloacele pe care le poate oferi medicina ca să pot fi din nou tată; totul a fost în zadar. Prin urmare, dacă norocul, înlocuind neputința naturii, îmi înfățișează un copil, care poate la urma urmei să fie chiar al meu, îl adoptez. E un lucru hotărît.

Cînd am văzut că ministrul și-a pus în cap adoptiunea asta, n-am mai spus nimic, fiindcă știam că mai degrabă făcea o prostie decît să renunțe la părerea lui.

— Vreau acuma, urmă el, să dau o educație bună lui don Enrique-Felipe de Guzman (acesta e numele pe care are să-l poarte pînă cînd va ajunge la funcțiile ce îl așteaptă). Și pentru treaba asta te-am ales pe tine, Santillana; tu ai să-i fii preceptor. Mă bizui pe inteligența ta și pe dragostea pe care o ai față de mine. Ai grijă și aranjează-i o locuință frumoasă, adă-i tot felul de profesori și fă din el un cavaler desăvîrșit.

Am încercat să scap de asemenea însărcinare, spunînd ministrului că nu mă pricepeam de loc cum să fac educația unui tînăr senior, că nu făcusem asta în viața mea, că o treabă de felul acesta cerea o pricepere pe care n-o aveam; el însă îmi tăie vorba și-mi închise gura, spunîndu-mi că ținea numaidecît ca eu să fiu preceptorul acestui fiu adoptat, pe care voia să-l ridice la cele mai înalte slujbe ale monarhiei. M-am pregătit deci să îndeplinesc însărcinarea, ca să-i fac ministrului pe plac. Drept răsplată, mi-a sporit micul meu venit cu o indemnizație de o mie de scuzi, pe care mi-a căpătat-o sau, mai bine-zis, mi-a dat-o dintr-o comanderie.

Capitolul V

FIUL GENOVEZEI E RECUNOSCUT PRIN ACT AUTENTIC ŞI NUMIT DON ENRIQUE-FELIPE DE GUZMAN. SANTILLANA ARANJEAZĂ LOCUINŢA ACESTUI TÎNĂR SENIOR ŞI ÎI ADUCE TOT FELUL DE PROFESORI.

Contele-duce a recunoscut în curînd pe fiul Margaritei Spinola şi actul de recunoaştere s-a făcut cu încuviinţarea regelui. Don Enrique-Felipe de Guzman (aşa fu numit acest copil al mai multor taţi) a fost declarat unic moştenitor al comitatului de Olivares şi al ducatului de San Lucar. Ministrul, pentru ca toată lumea să ştie, a pus pe Carnero să aducă această declaraţie la cunoştinţa ambasadorilor şi granzilor de Spania. Toţi s-au mirat. Zeflemiştii din Madrid au avut multă vreme de ce să rîdă, iar poeţii satirici n-au pierdut nici ei un atît de bun prilej de a-şi muia pana în fiere.

Am întrebat pe contele-duce unde era tînărul pe care voia să mi-l încredinţeze.

— E aici, în Madrid, răspunse el. Şade sub privegherea unei mătuşi; îl iau de acolo îndată ce e gata locuinţa pe care i-o pregăteşti.

Lucrul a şi fost făcut în curînd. Am închiriat o casă şi am mobilat-o frumos. Am tocmit servitori, un portar, ştafete şi, primind ajutorul lui Caporis, am umplut odăile cu slujbaşi de tot felul. După ce i-am strîns acolo pe toţi, m-am dus şi am spus excelenţei-sale că totul e gata, iar excelenţa-sa a trimis îndată să-l aducă pe noul şi îndoielnicul vlăstar al Guzmanilor. A venit un băiat chipeş şi plăcut.

— Don Enrique, îi spuse ministrul, şi mă arătă cu degetul, domnul acesta pe care-l vezi l-am ales să-ţi fie îndrumător în societate; am deplină încredere în el şi îi dau o putere absolută asupra ta. Da, Santillana, adăugi el întorcîndu-se către mine, ţi-l dau pe mînă şi sînt convins că-mi vei da veşti bune despre dînsul.

După ce ministrul l-a îndemnat pe tînăr să-mi dea ascultare, am luat cu mine pe don Enrique şi l-am dus la casa pe care i-o pregătisem. Îndată ce am ajuns, am chemat pe toţi servitorii şi, înfăţişîndu-i stăpînului lor,

am spus acestuia ce treabă avea de făcut fiecare. Nu se mira de loc de schimbarea petrecută în viața lui. Primea liniștit respectul care i se arăta, ca și cum de cînd se născuse ar fi fost ceea ce ajunsese acum din întîmplare. Nu era prost, dar habar n-avea de nimic; abia dacă știa să cetească și să scrie. I-am dat un preceptor ca să-l învețe latinește și i-am mai adus și un profesor de geografie, unul de istorie și un maistru de scrimă. Bineînțeles, m-am gîndit și la un profesor de dans. Nu știam însă pe cine să aleg; pe vremea aceea, erau o mulțime de profesori de dans în Madrid, toți vestiți, și nu știam pe care să-l iau.

Cînd tocmai mă gîndeam la asta, am văzut pe fereastră că intră în curte un bărbat foarte bine îmbrăcat. Un servitor a venit repede și mi-a spus că necunoscutul a întrebat de mine. M-am dus să-l întîmpin, închipuindu-mi că era cel puțin un cavaler de Santiago sau de Alcantara. L-am întrebat cu ce îl pot servi.

— Domnule de Santillana, îmi răspunse el după ce îmi făcu vreo cîteva plecăciuni, din care se putea ghici ce meserie avea; mi s-a spus că domnia-voastră alegeți profesorii pentru don Enrique și am venit să vă ofer și eu serviciile mele. Mă numesc Martin Ligero și am, mulțumesc lui Dumnezeu, oarecare reputație. De obicei nu umblu după elevi, asta fac numai profesorii mărunți. Eu stau acasă și aștept să vie elevii să mă caute. De data asta însă, fiindcă am fost profesor de dans și ducelui de Medina-Sidonia și lui don Luis de Haro, precum și altor seniori din familia Guzman, căreia îi sînt oarecum slujitor înnăscut, am crezut de cuviință să vin și să vă spun toate aceste lucruri.

— Din tot ce-mi spuneți, am zis eu, îmi dau seama că sînteți tocmai omul care ne trebuie. Cît cereți pe lună?

— Patru dubloni, răspunse el, acesta e prețul obișnuit și dau numai două lecții pe săptămînă.

— Patru dubloni pe lună e mult, am replicat eu.

— Cum mult? zise el supărat. Unui profesor de filozofie și tot îi dați un pistol pe lună.

N-am putut rezista unei replici atît de hazlii. Am rîs din toată inima și am întrebat pe domnul Ligero dacă

într-adevăr credea că un om cu meseria lui e mai de preț decît un profesor de filozofie.

— Nici nu poate fi vreo îndoială, zise el, noi sîntem mai folositori în societate decît domnii aceștia. Ce sînt bărbații înainte de a trece prin mîinile noastre? Niște trupuri din topor, niște necioplițI. Lecțiile noastre îi desăvîrșesc încetul cu încetul și le dau o formă; îi învățăm să se miște cu grație, să ia atitudini nobile și grave.

M-am lăsat convins de argumentele profesorului de dans și l-am angajat pentru don Enrique cu patru dubloni pe lună, o dată ce acesta era prețul obișnuit al maeștrilor cu renume.

Capitolul VI

SCIPION SE ÎNTOARCE DIN MEXIC. GIL BLAS ÎL PUNE PE LÎNGĂ DON ENRIQUE. CE STUDIAZĂ ACESTA, LA CE CINSTE MARE AJUNGE ȘI CU CINE IL ÎNSOARĂ CONTELE-DUCE. CUM A FOST ÎNNOBILAT GIL BLAS FĂRĂ VOIA LUI.

Încă nu isprăvisem cu mobilarea casei lui don Enrique, cînd Scipion s-a întors din Mexic. L-am întrebat dacă era mulțumit de călătoria pe care o făcuse.

— Cred și eu că sînt, răspunse el. M-am întors cu trei mii de ducați bani gheață și cu marfă în valoare de două ori pe-atîta, din aceea care aici se vinde repede.

— Foarte bine; ai început să te îmbogățești. La anul poți să te îmbogățești de-a binelea, dacă vrei să mai pleci o dată în Indii; dar dacă nu vrei să te duci iar peste mări și țări ca să faci avere și preferi o slujbă plăcută la Madrid, uite, pot chiar acuma să-ți dau una.

— Nici nu mai stau la gînduri, zise Scipion. Mai bine îndeplinesc o slujbă pe lîngă domnia-voastră decît să înfrunt din nou primejdiile unei lungi călătorii pe mare, oricîte foloase aș putea avea. Spuneți-mi ce treabă aveți de gînd să-mi dați?

Ca să-l lămuresc mai bine, i-am povestit tot ce era cu domnișorul pe care contele-duce îl băgase în familia Guzman. După ce i-am povestit această nostimă întîmplare și i-am spus că ministrul mă numise preceptor al lui don Enrique, i-am propus lui Scipion să fie valetul acestui fiu adoptat. Scipion a primit bucuros slujba și și-a îndeplinit-o așa de bine, că n-au trecut decît vreo trei sau patru zile și a și căpătat încrederea și prietenia noului său stăpîn.

Îmi închipuisem că pedagogii aleși de mine ca să șlefuiască pe fiul genovezei nu vor izbuti să facă nimic, fiindcă la vîrsta lui credeam că e greu să-l mai înveți ceva ; m-am înșelat însă. Pricepea și ținea minte tot ce i se spunea ; profesorii erau foarte mulțumiți de dînsul. M-am dus repede și am spus asta contelui-duce ; s-a bucurat nemaipomenit de mult.

— Santillana, zise el, nici nu știi cît îmi pare de bine că don Enrique are memorie bună și e deștept. Văd că îmi seamănă ; și ceea ce mă convinge și mai tare că e fiul meu, este faptul că mi-i drag parcă l-aș fi avut cu doamna de Olivares. Vezi așadar, dragul meu, că natura însăși vorbește.

N-am spus ministrului ce gîndeam eu despre toate acestea și, respectîndu-i slăbiciunea, l-am lăsat să guste în liniște plăcerea de a crede că e tatăl lui don Enrique.

Deși toți membrii familiei Guzman urau de moarte pe acest proaspăt senior, totuși, și-au ascuns ura, din prevedere politică ; ba unii din ei s-au prefăcut chiar că vor să se împrietenească cu dînsul. Ambasadorii și granzii ce se aflau atunci la Madrid s-au dus pe la el și i-au arătat stima pe care ar fi arătat-o unui fiu legitim al contelui-duce. Ministrul, încîntat că i se tămîia idolul, a dat acestuia o sumedenie de ranguri și de titluri. Mai întîi a cerut regelui, pentru don Enrique, Crucea de Alcantara și o comanderie de zece mii de scuzi. După aceea l-a făcut gentilom al curții ; pe urmă, s-a gîndit să-l însoare și, voind să-i dea de soție pe o fată din cea mai bună familie, a ales pe dona Juana de Velasco, fiica ducelui de Castilia, și a avut atît de multă trecere, încît a izbutit și l-a căsătorit pe fiu-său cu dînsa, deși tatăl fetei și rudele ei n-ar fi vrut.

Cu cîteva zile înainte de nuntă, ministrul m-a chemat și, dîndu-mi o hîrtie, mi-a spus :

— Uite, Gil Blas, îți mai dăruiesc ceva. Știu că are să-ți placă. Aceasta e o diplomă nobiliară pe numele tău.

— Monseniore, i-am răspuns eu uimit, excelența-voastră știe că sînt fiul unei guvernante și al unui scutier ; eu cred că ar însemna să se profaneze nobilitatea dacă aș ajunge și eu nobil. Din toate darurile pe care mi le poate face maiestatea-sa, de acesta sînt cel mai puțin vrednic și pe acesta îl doresc cel mai puțin.

— Originea ta, a replicat ministrul, e o piedică ușor de înlăturat. Te-ai îndeletnicit cu treburi de-ale statului sub ministerul ducelui de Lerma și sub ministerul meu ; și pe lîngă asta, adăugă el cu un zîmbet, n-ai adus oare suveranului servicii care merită o răsplată ? Cu alte cuvinte, Santillana, ești vrednic de cinstea pe care vreau să ți-o fac ; de altfel, și acest motiv este hotărîtor, funcția pe care o ai pe lîngă fiul meu cere să fii nobil. Și chiar din cauza asta îți dau diploma nobiliară.

— Mă supun, monseniore, am zis eu, dacă excelența-voastră vrea neapărat.

Și am plecat, după ce mi-am pus diploma în buzunar.

„Iată-mă acuma și gentilom, mi-am spus ; iată-mă nobil, fără să am nici o obligație față de părinți în privința asta. Pot să mă numesc de acum înainte don Gil Blas ; și dacă cineva care mă cunoaște s-apucă să-mi rîdă în nas spunîndu-mi astfel, îi arăt diploma. Da ia s-o citesc, urmai eu scoțînd-o din buzunar ; să văd cum se face cineva din om de rînd nobil." Am cetit diploma. În ea se arăta cum regele, ca să răsplătească sîrguința cu care îl slujisem în mai multe rînduri, socotise că e bine să mă hărăzească cu o diplomă nobiliară. Trebuie să spun, spre lauda mea, că n-am fost mîndru de această înnobilare. Nu uitasem nici o clipă că mă trăgeam din oameni de jos, așa încît această cinste mă jignea și nu mă făleam de loc cu ea. De asta am și băgat imediat diploma într-un sertar și n-am pomenit de ea nimănui.

Capitolul VII

GIL BLAS SE ÎNTÎLNEȘTE DIN NOU CU FABRICIO, DIN ÎNTÎMPLARE. DESPRE ULTIMA CONVORBIRE PE CARE O AU ÎMPREUNĂ ȘI DESPRE SFATUL IMPORTANT PE CARE NUNEZ ÎL DĂ LUI SANTILLANA.

Poetul Asturiilor, după cum cred că ați observat, nu prea venea pe la mine. Eu, la rîndul meu, cu atîtea treburi pe cap, n-aveam vreme să mă duc la el. Nu-l mai văzusem de cînd cu comentariile la *Ifigenia* lui Euripide. Și iată că, într-o bună zi, mă întîlnesc cu el din întîmplare, pe lîngă Puerta del Sol. Tocmai ieșea dintr-o tipografie. Cum l-am văzut, l-am oprit și i-am spus :

— He-he, Nunez, ai fost la tipografie, mi se pare că iar amenințî publicul cu vreo operă de-a ta.

— Da, cam așa, răspunse el. Am scris o cărțulie care e acuma la tipar și care are să facă vîlvă în republica literelor.

— Nici nu mă îndoiesc că e merituoasă, am zis eu ; mă mir însă că te-ai apucat de broșurele ; astea sînt fleacuri de care un om de talent n-ar trebui să se ocupe.

— Se pot face și aici lucruri bune, spuse Fabricio. Cărțulia mea cred că nu e rea, deși am scris-o în grabă. Trebuie să-ți spun că am făcut-o de nevoie. Și nevoia, după cum știi, te silește la multe.

— Cum nevoia ? am exclamat eu. Tu spui asta ? Tu, autorul *Contelui de Saldana* ? Un om care are două mii de scuzi venit, să vorbească așa ?

— Mai domol, dragul meu, mă întrerupse Nunez. Nu mai sînt poetul acela procopsit pe care-l știi tu și care avea o indemnizație plătită întotdeauna la vreme. Treburile lui don Beltran au început deodată să meargă foarte prost ; a băgat mîna în banii statului și acuma averea i-a fost pusă sub sechestru, iar pensia mea s-a dus dracului.

— E rău de tot, am zis eu ; dar nu mai ai chiar nici o speranță că s-ar putea drege lucrurile în privința asta ?

— Nici una. Domnul Gomez del Ribero e la pămînt ; acuma e și fără bani, nu numai fără talent ; lumea zice că nu se mai ridică niciodată.

— Bine, dacă-i așa, atunci trebuie să-ți capăt o slujbă care să-ți înlocuiască pensia.

— Nu te osteni degeaba, zise el. Poți să-mi dai și o slujbă de trei mii de scuzi la minister și tot nu primesc. Un discipol al muze'or nu poate să se împace cu o viață de slujbaș. Mie îmi trebuie o ocupație literară, singura care știu că îmi place. Ce să-ți spun, sînt făcut să trăiesc și să mor poet și vreau să-mi îndeplinesc menirea. De altfel, să nu-ți închipui că noi, literații, o ducem chiar așa de prost. Pe lîngă că trăim într-o perfectă neatîrnare, nici griji prea multe nu avem. Cred unii că tragem mîța de coadă și n-avem ce mînca. Se înșeală. Toți confrații mei, chiar autorii de almanahuri, au masa pusă în cutare sau cutare familie bună. Eu, de exemplu, am două case în care sînt primit cu bucurie. Stau la masă cînd la un director de regie căruia i-am dedicat un roman, cînd la un burghez bogat care ține neapărat să aibă întotdeauna la masă scriitori ; noroc că nu-i prea mofturos cînd e vorba să-i aleagă și, cum sînt destui, găsește întotdeauna cîți vrea.

— Atunci nu te mai plîng, am spus eu poetului din Asturii, dacă zici că ești mulțumit cu viața pe care o duci. Oricum însă, eu îți spun încă o dată că ai și vei avea în Gil Blas un prieten care nu te uită, chiar dacă nu vii pe la el să vezi ce mai face. Cînd ai vreodată nevoie de bani, vino și spune-mi fără nici o șovăială. Să nu te lipsești, din pricina unei rușini fără rost, de un ajutor sigur și totodată nu-mi răpi plăcerea de a-ți face un serviciu.

— După mărinimia pe care mi-o arăți, văd că ai rămas la fel, Santillana, a exclamat Nunez, și îți mulțumesc de mii de ori pentru prietenia ta față de mine. Și acuma, ca recunoștință, să-ți dau și eu un sfat bun. Acuma, cînd contele-duce mai poate încă să facă ce vrea și e binevoitor față de tine, profită de ocazie și grăbește-te să faci avere, fiindcă, după cîte aud, ministrul începe să se clatine.

Am întrebat pe Fabricio dacă știe asta de la cineva demn de încredere și el mi-a răspuns :

— Da, mi-a spus un cavaler de Calatrava, om bătrîn și care se pricepe să afle lucrurile cele mai ascunse ; toți îl ascultă ca pe un oracol. Iată ce l-am auzit zicînd ieri : „Contele-duce are o mulțime de dușmani și toți s-au înțeles între ei ca să-l doboare. El se bizuie prea mult pe influența sa asupra regelui. Suveranului, însă, au început să-i ajungă la ureche plîngeri împotriva ministrului ; se pare că ia în seamă aceste plîngeri."

Am mulțumit lui Nunez că-mi spusese această știre, căreia însă nu i-am dat prea multă atenție și m-am întors acasă convins că ministrul era puternic ca un stejar bătrîn cu rădăcini așa de adînci, încît nici o furtună n-ar fi putut să-l răstoarne.

Capitolul VIII

CUM A AFLAT GIL BLAS CĂ ȘTIREA DATĂ DE FABRICIO NU ERA FALSĂ. DESPRE CĂLĂTORIA PE CARE A FĂCUT-O REGELE LA SARAGOZA.

Și totuși, ce-mi spusese poetul din Asturii nu era lipsit de temei. Se formase la palat o conspirație împotriva contelui-duce, în fruntea căreia se zicea că era chiar regina, nimeni însă nu știa ce anume unelteau conspiratorii ca să-l răstoarne pe ministru. A trecut chiar mai bine de un an după aceea și n-am putut, în tot acest timp, să observ nimic care să dovedească că situația lui la curte ar fi suferit vreo atingere.

Iată însă că răzvrătirea catalanilor sprijiniți de Franța și războiul fără izbîndă împotriva acestor rebeli au stîrnit nemulțumiri în popor ; lumea a început să se plîngă de felul cum era guvernată țara. Aceste plîngeri l-au făcut pe rege să convoace un consiliu de coroană. Suveranul a chemat la consiliu și pe marchizul de Grana, ambasador al împăratului Austriei la curtea Spaniei.

S-a discutat, mai întîi, dacă era mai nimerit ca regele să rămînă în Castilia sau să plece în Aragon şi să-şi vadă acolo oştirile. Contele-duce nu voia ca regele să plece pe cîmpul de luptă ; a luat cel dintîi cuvîntul şi a spus că-i mai potrivit cu maiestatea regală ca suveranul să nu plece din capitala ţării şi îşi sprijini părerea cu toate argumentele pe care elocvenţa lui le-a putut găsi. După ce a isprăvit de vorbit, toţi membrii consiliului au încuviinţat ce spusese, afară de marchizul de Grana, care, slujind interesele casei de Austria şi vorbind cu sinceritatea caracteristică naţiunii sale, a criticat părerea primului ministru şi a susţinut părerea contrară cu atîta vigoare, încît regele, impresionat de trăinicia argumentelor sale, adoptă părerea lui împotriva tuturor celorlalţi membri ai consiliului şi hotărî chiar atunci ziua cînd va pleca pe cîmpul de luptă.

Întîia oară în viaţa lui, suveranul îndrăznise să gîndească altfel decît favoritul său, primul ministru. Contele-duce, socotind acest fapt nou drept o jignire gravă care i se aducea, s-a necăjit cumplit. În timp ce se ducea către cabinetul lui cu gînd să-şi rumege acolo amărăciunea, m-a zărit, m-a chemat şi, luîndu-mă cu dînsul, mi-a povestit foarte zbuciumat ce se petrecuse la consiliu. Nu-şi mai venea în fire de mirare.

— Da, Santillana, zise el, regele, care de douăzeci de ani n-a ieşit niciodată din vorba mea şi a făcut întotdeauna cum i-am spus eu, a preferat acuma părerea lui Grana părerii mele ; şi încă în ce fel a făcut asta ? Copleşind de elogii pe ambasador şi mai ales lăudînd devotamentul lui faţă de casa de Austria, ca şi cum neamţul acela ar avea mai mult devotament faţă de casa de Austria decît am eu. E lesne de înţeles, din toate acestea, că s-a format o gaşcă împotriva mea şi am toate motivele să cred că regina e în frunte.

— Monseniore, am spus eu, de ce să vă neliniştiţi degeaba ? Vă temeţi de regină ? Regina, de doisprezece ani încoace, s-a obişnuit să vă vadă mereu în fruntea treburilor ţării, iar regele, ascultînd de excelenţa-voastră, nu-i cere niciodată sfatul. Iar în ce priveşte pe marchizul de Grana, suveranul a adoptat părerea lui

pentru că vrea să se ducă pe cîmpul de luptă și să-și inspecteze oștirile.

— Nu, nu-i așa, mă întrerupse contele-duce ; spune mai degrabă că dușmanii mei speră că regele, fiind în mijlocul armatei, va fi mereu înconjurat de granzii Spaniei, care se vor duce după el acolo și se vor găsi destui să aibă pică pe mine, să mă vorbească de rău față de dînsul și să-mi bîrfească guvernarea. Se înșală însă ; am să fac eu în așa fel încît, în tot timpul călătoriei sale, nici un grande să nu s-apropie de maiestatea-sa.

Lucrul acesta s-a și întîmplat și chiar merită să fie povestit.

Cînd a fost ziua plecării, regele, după ce a dat reginei pe seamă domnia țării cît timp va lipsi, a pornit către Saragoza ; dar pînă să ajungă acolo, a trecut prin Aranjuez și aici i-a plăcut așa de tare, încît a rămas aproape trei săptămîni. De la Aranjuez, ministrul l-a dus la Cuenza, unde l-a ținut iar cîtva timp cu tot felul de petreceri. Pe urmă, regele a mai zăbovit o bucată de vreme la vînătoare, la Molina de Aragon. Abia după aceea a ajuns la Saragoza. Armata nu era departe și regele tocmai se pregătea să se ducă într-acolo, cînd deodată, contele-duce l-a făcut să se răzgîndească, spunîndu-i că pe drum s-ar putea să fie prins de francezi, care împînziseră șesul. Și astfel, regele, temîndu-se de o primejdie care nu exista, s-a gîndit că era mai bine să stea închis în casă ca într-o închisoare. Ministrul, folosindu-se de frica lui și sub pretext că îl păzește bine, nu l-a slăbit din ochi nici o clipă. În acest chip, granzii, care făcuseră cheltuieli mari ca să-l poată însoți pe rege, n-au putut să aibă nici măcar mulțumirea unei audiențe particulare. Filip, plictisindu-se de la o vreme, fiindcă la Saragoza locuia prost și își petrecea vremea și mai prost sau, dacă vreți, ca un prizonier, s-a întors în curînd la Madrid. Suveranul și-a isprăvit în acest chip campania și a lăsat pe marchizul de los Velez, generalisim al armatelor sale, să apere cu cinste coroana Spaniei.

Capitolul IX

DESPRE REVOLUȚIA DIN PORTUGALIA ȘI DESPRE DIZGRAȚIA CONTELUI-DUCE.

Puțin timp după întoarcerea regelui, s-a răspîndit în Madrid o veste rea. S-a aflat că portughezii, socotind răzvrătirea catalanilor drept un bun prilej ca să se scuture și ei de jugul spaniol, se ridicaseră cu arme, își aleseseră de rege pe ducele de Braganza, fiind hotărîți să-l țină pe tron și trăgeau nădejde să izbutească, fiindcă Spania avea atunci de înfruntat dușmani în Germania, în Italia, în Flandra și în Catalonia. Și într-adevăr, n-ar fi putut găsi o împrejurare mai favorabilă ca să scape de o dominație pe care o urau.

Ceea ce e ciudat este că stăpînul meu, contele-duce, în timp ce curtea și capitala erau consternate de această știre, a găsit de cuviință să glumească față de rege pe socoteala ducelui de Braganza. Glumele nelalocul lor se întorc însă de multe ori împotriva celor care le-au făcut. Filip nu numai că nu a ținut seamă de aceste zeflemele, dar chiar s-a încruntat, fapt care pe ministru l-a zăpăcit puțin și l-a făcut să-și presimtă dizgrația. Nici n-a mai avut vreo îndoială în ce privește căderea lui atunci cînd a aflat că regina s-a arătat fățiș împotriva lui și l-a învinuit că răzvrătirea din Portugalia a izbucnit din cauza proastei lui administrații. Cea mai mare parte dintre granzi și mai cu seamă cei care fuseseră la Saragoza, cum au văzut că se adună nori de furtună deasupra capului contelui-duce, se alăturară reginei, iar faptul care i-a dat ultima lovitură a fost că ducesa de Mantova, fosta guvernatoare a Portugaliei, a venit de la Lisabona la Madrid și a spus pe șleau regelui că revoluția din Portugalia izbucnise numai din vina primului ministru.

Vorbele acestei prințese făcură o mare impresie asupra suveranului. Acesta se dezmetici în sfîrșit și, pierzînd orice încredere în favoritul său, nu mai avu față de el nici o prietenie. Cînd ministrul a aflat că regele asculta ce spuneau dușmanii lui, îi scrise cerîndu-i voie

să-şi dea demisia din funcţia pe care o avea şi să plece de la curte, dacă i se făcea nedreptatea de a i se arunca în spate toate relele pe care le-a suferit ţara în timpul guvernării lui. Işi închipuia că această scrisoare va avea un mare efect, doarece credea că regele păstra faţă de el destulă prietenie ca să nu-l lase să plece. Maiestatea-sa însă i-a răspuns doar atîta, că îi dădea voie să demisioneze şi să se ducă unde o vrea.

Aceste cuvinte, scrise de mîna regelui, căzură ca un trăsnet asupra ministrului. Nu se aşteptase la asta. Dar, deşi tulburat, s-a prefăcut că-i liniştit şi m-a întrebat ce aş face în locul lui. I-am răspuns :

— Eu m-aş resemna foarte uşor. Aş pleca de la curte şi m-aş duce la una din moşiile mele, să-mi petrec în linişte acolo viaţa pe care o mai am de trăit.

— E foarte cuminte ce spui, zise el, şi aşa am să şi fac, am să mă duc să-mi sfîrşesc zilele la Loeches, dar, înainte de asta, vreau să mai stau o dată de vorbă cu suveranul. Vreau să-i arăt că am făcut tot ce este omeneşte cu putinţă ca să duc fără şovăire povara grea cu care mă încărcasem, dar că n-a fost în puterea mea să evit împrejurările nenorocite de care sînt făcut vinovat. N-am fost mai vinovat decît este un pilot dibaci cînd, cu toată dibăcia lui, nu se poate împotrivi furtunei şi talazurilor care îi iau pe sus corabia.

Ministrul tot mai trăgea nădejde că dacă va sta de vorbă cu regele va putea drege lucrurile şi va cîştiga iar ce pierduse. Regele, însă, nu l-a primit. Mai mult chiar decît atîta, i s-a cerut înapoi cheia cu care putea să intre oricînd în odăile maiestăţii-sale.

Văzînd că nu mai are nici o speranţă, s-a hotărît de-a binelea să plece. Şi-a cercetat hîrtiile şi a ars, prudent, o mare parte din ele. După aceea, a ales pe oamenii de casă şi pe slujitorii care aveau să-l însoţească şi a dat poruncă de plecare pe a doua zi. Temîndu-se să nu-l huiduiască lumea cînd are să iasă din palat, s-a furişat dis-de-dimineaţă pe o poartă din dos, s-a suit într-o caleaşcă hîrbuită cu duhovnicul lui şi cu mine şi a pornit, nestingherit de nimeni, către Loeches, un sat de pe o moşie de-a lui, unde contesa,

soţia sa, ctitorise o măreaţă mănăstire de maici din tagma sfîntului Dominic. În vreo patru ceasuri am fost acolo, iar oamenii din suită au sosit şi ei, nu mult după noi.

Capitolul X

DESPRE NELINIŞTEA ŞI GRIJILE CARE AU TULBURAT LA ÎNCEPUT ODIHNA CONTELUI-DUCE ŞI DESPRE LINIŞTEA CARE A VENIT PE URMĂ. CU CE SE ÎNDELETNICEA MINISTRUL DUPĂ CE A PLECAT DE LA CURTE.

Doamna de Olivares n-a plecat la Loeches o dată cu soţul ei şi a mai rămas vreo cîteva zile la Madrid ; avea de gînd să stăruiască, prin rugăminţi şi lacrimi, ca ducele să fie chemat din nou la curte. Degeaba însă s-a aruncat la picioarele maiestăţilor-lor ; regele n-a luat în seamă stăruinţele ei, deşi fuseseră pregătite cu meşteşug ; iar regina, care o ura de moarte, s-a bucurat cînd a văzut-o plîngînd. Soţia ministrului nu s-a lăsat, s-a umilit pînă într-atîta încît a rugat pe doamnele de onoare ale reginei să stăruiască pentru dînsa : dar singurul rol al înjosirii sale a fost că şi-a dat seama cum cu asta stîrnea mai mult dispreţ decît milă. Necăjită, a plecat şi ea după soţul ei ca să se mîhnească împreună cu el, din pricină că pierduseră o funcţie care, sub o domnie ca aceea a lui Filip al IV-lea, era poate cea mai înaltă din ţară.

Cînd soţia lui i-a povestit ce se întîmplase la Madrid, contele-duce s-a necăjit şi mai tare.

— Duşmanii tăi, îi spuse ea plîngînd, ducele de Medina-Coeli şi ceilalţi granzi care te urăsc, nu mai sfîrşesc cu laudele faţă de rege că te-a scos din funcţie, iar lumea se bucură în chip obraznic de dizgraţia ta, ca şi cum relele de care suferă statul s-ar isprăvi o dată cu asta.

— Fă cum fac eu, zise el ; înăbuşă-ţi necazul. Trebuie să pleci capul cînd vine o furtună căreia nu te

poți împotrivi. Crezusem, e drept, că voi putea să-mi prelungesc pînă la sfîrșitul vieții situația mea de favorit al regelui : iluzie pe care și-o fac întotdeauna miniștrii și favoriții, uitînd că soarta lor atîrnă de suveran. Ducele de Lerma nu s-a înșelat oare tot așa ca și mine, deși vedea, în purpura cu care a fost învestit, o trainică chezășie că autoritatea lui va ține veșnic ?

Contele-duce căuta în felul acesta să liniștească pe soția lui, în timp ce el însuși trăia într-un zbucium care zilnic se înnoia cu veștile venite de la don Enrique. Acesta rămăsese la curte ca să vadă ce are să se mai întîmple. Scipion, care era mereu valetul lui don Enrique, aducea scrisorile ; eu nu mai stăteam la don Enrique de cînd acesta se căsătorise. Veștile fiului adoptat erau întotdeauna rele și, din nefericire, nici nu ne așteptam la altele. O dată a scris că granzii nu se mulțumeau numai să se bucure pe față de retragerea contelui-duce, dar dădeau afară pe oamenii lui din slujbe și funcții și puneau în loc dușmani de-ai săi. Altă dată a scris că don Luis de Haro era din ce în ce mai bine văzut și că, după cît se pare, va ajunge în curînd prim-ministru. Dar ce a supărat mai tare pe conte-le-duce a fost vestea că regele, numai ca să-l jignească, a scos din funcția de vicerege al Neapolului pe ducele de Medina de las Torres, la care Olivares ținea mult, și a pus în locul lui pe amiralul de Castilia, pe care nu putea să-l sufere.

Pot spune că la țară, în singurătate, excelența-sa a fost vreo trei luni foarte necăjit. Cu timpul însă, duhovnicul său, un călugăr din tagma sfîntului Dominic, care, pe lîngă o adîncă evlavie, avea și o elocvență viguroasă, izbuti să-i aline necazul. Tot spunîndu-i în chip energic că de-acum înainte nu trebuie să se mai gîndească decît la mîntuirea lui, îl hotărî să-și mute gîndurile de la curte. Excelența-sa n-a mai vrut să știe de nici o veste din Madrid și n-a mai avut altă grijă decît să se pregătească să moară împăcat. Doamna de Olivares, întrebuințînd și ea cum trebuie viața retrasă de acum, găsi în mănăstirea pe care o ctitorise o mîngîiere pregătită de providență. Erau printre călugărițe inimi sfinte care, cu vorbe pline de blîndețe, preschim-

bară pe nesimțite în dulce pace amărăciunea vieții sale. Cu cît contele-duce se îndepărta mai tare de treburile lumești, cu atîta se liniștea mai mult. Iată cum își împărțea ziua. Dimineața și-o petrecea aproape în întregime ascultînd slujba în biserica mănăstirii ; după aceea prînzea ; după-prînz, juca tot felul de jocuri cu mine și cu cîțiva dintre slujitorii la care ținea mai mult ; apoi se ducea, de obicei, în odaia lui de lucru, unde stătea singur pînă pe la apusul soarelui. Atunci ieșea și se plimba puțin prin grădină sau se ducea cu trăsura să facă o plimbare prin împrejurimile castelului, însoțit cînd de duhovnic, cînd de mine.

O dată, pe cînd eram singur cu dînsul și admiram seninătatea care îi strălucea pe față, mi-am luat îngăduința să-i spun :

— Monseniore, dați-mi voie să-mi arăt bucuria ; după mulțumirea zugrăvită pe chipul domnici-voastre, îmi dau seama că excelența-voastră începe a se obișnui cu o viață retrasă.

— M-am și obișnuit, zise el ; și cu toate că atîta vreme am fost deprins să mă îndeletnicesc cu treburile statului, pot să te asigur că îmi place din ce în ce mai mult viața domoală și pașnică pe care o duc aici.

Capitolul XI

CONTELE-DUCE ESTE CUPRINS DE TRISTEȚE ȘI E MEREU PE GÎNDURI. DESPRE PRICINA UIMITOARE A TRISTEȚII SALE ȘI DESPRE URMĂRILE SUPĂRĂTOARE ALE ACESTEI TRISTEȚI.

Excelența-sa, ca să mai schimbe puțin, își lucra din cînd în cînd grădina. Odată, pe cînd mă uitam la el cum lucrează, mi-a spus în glumă :

— Iacă, Santillana, un ministru izgonit de la curte, care a ajuns grădinar la Loeches.

— Monseniore, am răspunse eu pe același ton, parcă aș vedea pe Dionis din Siracuza învățător la Corint.

Contele-duce zîmbi ; comparaţia pe care o făcusem îi plăcuse.

Ne bucuram cu toţii la castel cînd vedeam că stăpînul nostru, învingîndu-şi dizgraţia, afla acuma mulţumire într-o viaţă atît de deosebită de cea pe care o dusese pînă atunci. Într-o bună zi însă, am văzut deodată cu durere că nu mai era cum fusese, se întunecase la faţă, cădea mereu pe gînduri şi se scufundase într-o melancolie adîncă. N-a mai jucat cu noi şi, oricît încercam să-l mai înseninăm puţin, era degeaba. După-prînz se închidea în odaia lui şi stătea acolo pînă seara. Ne gîndeam că poate era trist din pricină că-şi aducea iar aminte de măririle lui de altădată şi de aceea trimiteam la dînsul pe părintele dominican, dar el, cu toată elocvenţa lui, nu putea să alunge melancolia stăpînului nostru şi, dimpotrivă, melancolia aceasta, în loc să se micşoreze, paică sporea.

Mi-am spus atunci că tristeţea lui avea poate o pricină pe care nu voia s-o destăinuiască nimănui ; m-am hotărît să-i aflu taina. Ca să izbutesc, am căutat un prilej să vorbesc cu el între patru ochi şi, găsind acest prilej, l-am întrebat pe un ton plin de respect şi de dragoste :

— Monseniore, daţi voie lui Gil Blas să întrebe ceva pe stăpînul lui ?

— Da, desigur, îţi dau voie, spune !

— Unde-i mulţumirea ce se citea pe faţa excelenţei-voastre ? Nu mai priviţi de sus pe zeiţa Fortuna aşa cum o priveaţi pînă acum ? Vă pare iarăşi rău după favoarea pe care aţi pierdut-o ? V-aţi scufundat din nou în abisul de necazuri, de unde cu atîta vrednicie vă ridicaseţi ?

— Nu, slavă Domnului, zise el, în amintirea mea nu mai dăinuieşte rolul avut la curte şi am uitat pe vecie onorurile pe care le-am avut acolo.

— Atunci de ce, l-am întrebat eu iar, dacă aveţi puterea să nu vă mai aduceţi aminte, vă supuneţi totuşi slăbiciunii de a vă lăsa copleşit de o melancolie care ne nelinişteşte pe toţi ? Ce aveţi, stăpîne drag ? am urmat eu aruncîndu-mă la picioarele lui. O durere ascunsă vă roade ; de ce nu spuneţi şi lui Santillana, care ştiţi

cît e de discret, de sîrguitor și de credincios față de domnia-voastră ? Cum am avut oare nenorocul să vă pierd încrederea ?

— Încrederea mea o ai mereu, zise el. Trebuie totuși să-ți spun că îmi vine greu să-ți destăinuiesc pricina pentru care sînt atît de mîhnit. Dar nu pot rezista stăruințelor unui slujitor și unui prieten ca tine. Ascultă și tu ce mă necăjește ; numai ție, de altfel, pot să-ți spun un lucru ca acesta. Da, într-adevăr, sînt prada unei negre melancolii care îmi roade încetul cu încetul viața : aproape în fiecare clipă văd în fața mea un spectru cu o înfățișare groaznică. Degeaba însă tot spun că e numai o închipuire, o fantomă care n-are nici o consistență ; faptul că e mereu în fața mea mă tulbură și mă îngrozește. Dacă mintea mi-e destul de tare ca să-mi dau seama că, văzînd acest spectru, nu văd de fapt nimic, sînt totuși destul de slab de inger ca să mă mîhnesc din cauza acestei vedenii. Iată ce m-ai silit să-ți spun. Judecă acum și tu dacă nu fac bine atunci cînd nu vreau să spun nimănui pricina melancoliei mele.

Am aflat cu durere și cu mîhnire acest lucru nemaipomenit și care dovedea că mașina se cam stricase.

— Monseniore, am spus eu, nu cumva asta e din pricină că mîncați așa de puțin ? Sînteți din cale afară de cumpătat în ce privește hrana.

— Așa m-am gîndit și eu la început, răspunse el ; și ca să văd dacă e de vină dieta pe care o țin, am început, de cîteva zile, să mănînc mai mult ca de obicei. Dar degeaba, fantoma nu dispare.

— Are să dispară, am zis eu ca să-l mîngîi ; și dacă excelența-voastră ar vrea să se mai distreze puțin jucînd vreun joc cu slujitorii săi credincioși, eu cred că va scăpa repede de orice gînduri negre.

Nu mult după asta, contele-duce s-a îmbolnăvit ; și simțind că boala i se înrăutățește, a chemat doi notari din Madrid ca să-și facă testamentul. A mai chemat și trei medici vestiți, despre care lumea zicea că-și vindecau uneori bolnavii. Îndată ce s-a auzit în castel că au sosit, toți au început să se tînguie și să plîngă și toți au spus că stăpînul nu mai are mult de

trăit dacă începe pe mîna lor. Medicii au adus cu ei un spiţer şi un chirurg, executori obişnuiţi ai prescripţiilor lor. Au lăsat mai întîi pe notari să facă treaba pe care o aveau de făcut şi pe urmă s-au apucat ei de treaba lor. Cum lucrau după principiile doctorului Sangrado, de la cea dintîi consultaţie au prescris să se ia sînge bolnavului cît mai mult, aşa că după şase zile l-au adus pe contele-duce la un pas de moarte iar în ziua a şaptea l-au scăpat de fantoma care îl urmărea.

După moartea lui, o mîhnire adîncă şi sinceră a cuprins castelul din Loeches. Toţi slujitorii au plîns după el. Nu numai că nu se mîngîiau cu gîndul că vor figura cu siguranţă în testament, dar nu era unul care să nu fi renunţat bucuros la legatul său dacă ar fi ştiut că astfel l-ar aduce iar în viaţă pe contele-duce. Eu, care îi fusesem cel mai drag şi care mă alipisem de el numai din dragoste faţă de dînsul, am fost şi mai îndurerat decît ceilalţi. Nu cred să fi plîns după Antonia aşa cum am plîns după contele-duce.

Capitolul XII

CE S-A PETRECUT LA CASTELUL DE LA LOECHES DUPĂ MOARTEA CONTELUI-DUCE ŞI CE S-A HOTĂRÎT GIL BLAS SĂ FACĂ.

Ministrul, aşa cum lăsase cu limbă de moarte, a fost îngropat fără nici o pompă şi fără nici un alai, la mănăstirea de maici, în vuietul tînguirilor noastre. După înmormîntare, doamna de Olivares ne-a cetit testamentul şi toţi slujitorii au avut de ce să fie mulţumiţi. Fiecare a primit un legat potrivit cu slujba pe care o avea şi cel mai mic legat a fost de două mii de scuzi. Al meu a fost cel mai mare. Contele-duce mi-a lăsat zece mii de pistoli, ca un semn al dragostei deosebite pe care o avusese faţă de mine. N-a uitat nici spitalele şi a lăsat la mai multe mănăstiri danii pentru slujbe în fiecare an.

Doamna de Olivares a trimis pe toți slujitorii la Madrid să-și încaseze legatele la don Ramon Caporis, intendentul, care avea ordin să le dea tuturor ce li se cuvenea. Eu, însă, n-am putut să plec cu ei. Niște friguri grozave, rod al mîhnirii mele, m-au oprit la castel vreo săptămînă. În tot acest timp, părintele dominican mi-a stat alături. Cuviosul călugăr se împrietenise cu mine. Îngrijindu-se de mîhnirea mea, m-a întrebat, după ce m-am însănătoșit, ce aveam de gînd să fac.

— Nu prea știu nici eu, părinte, am răspuns ; nu m-am hotărît încă. Sînt clipe în care parcă-mi vine să mă încui într-o chilie și să mă pocăiesc.

— Prețioase clipe ! a exclamat dominicanul. Bine ai face, domnule de Santillana, dacă te-ai folosi de ele ! Te sfătuiesc prietenește ca, fără să te călugărești, să te retragi în mănăstirea noastră de la Madrid ; dăruiește mănăstirii toată averea pe care o ai și sfîrșește-ți acolo zilele în haină monahală, ca binefăcător al tagmei noastre. Mulți oameni își ispășesc viața lumească printr-un asemenea sfîrșit.

Așa cum eram eu atunci, nu m-am indignat de sfatul pe care mi-l dădea călugărul și am răspuns cuviosieisale că am să mă gîndesc la ce îmi spusese. Dar cînd am întrebat pe Scipion, cu care m-am întîlnit puțin după ce vorbisem cu călugărul, ce zice de asta, el s-a împotrivit și mi-a spus că i se pare o idee de om bolnav :

— Eu nu înțeleg, domnule de Santillana, pentru ce v-a venit așa deodată poftă să vă închideți într-o mănăstire ! Mai bine retrageți-vă în castelul domniei-voastre de la Llirias, unde e mai frumos. Dacă v-a plăcut acolo pe vremuri, acuma are să vă placă și mai tare, fiindcă sînteți la o vîrstă cînd puteți simți cu mai multă adîncime frumusețile naturii.

Nu i-a fost greu lui Scipion să mă convingă.

— Dragul meu, i-am spus, l-ai învins pe dominican. Și eu cred că ar fi mai bine să mă întorc la castelul meu. Așa am să și fac. Plecăm la Llirias îndată ce mă simt în stare să pornesc la drum.

Lucrul acesta s-a întîmplat în curînd, fiindcă boala mi-a trecut și nu mult după aceea m-am întremat și am

putut face așa cum hotărîsem. Mai întîi ne-am dus la Madrid, Scipion și cu mine. Orașul nu mi-a mai plăcut așa cum îmi plăcuse altădată. Știam că aproape toți locuitorii Madridului își aduceau aminte cu scîrbă de un ministru de care eu îmi aminteam cu drag și, din pricina asta, nu puteam, desigur, să-i văd cu ochi buni. De aceea am și stat acolo numai vreo cîteva zile, pînă cînd Scipion a isprăvit cu pregătirile călătoriei noastre la Llirias. În timp ce el se îngrijea de asta, eu m-am dus la Caporis și mi-am încasat de la el legatul. Am fost și pe la administratorii comanderiilor de la care primeam beneficii. M-am înțeles cu ei în privința plății. În sfîrșit, mi-am pus în ordine toate treburile pe care le aveam.

În ajunul plecării, am întrebat pe Scipion dacă a spus lui don Enrique că nu mai rămîne în slujbă la dînsul. Mi-a răspuns :

— Da, mi-am luat rămas bun de la el azi-dimineață. Mi-a spus că-i pare rău că plec. N-are decît, mie nu-mi pare rău de loc. Nu-i destul ca stăpînul să fie mulțumit de valet, trebuie să fie și valetul mulțumit de stăpînu-său, fiindcă de nu-i așa, se înțeleg foarte rău împreună. De altfel, don Enrique nu mai este bine văzut la curte ; ba chiar e disprețuit ; pe stradă, lumea îl arată cu degetul și nimeni nu-i mai spune altfel decît fiul genovezei. Spuneți și domnia-voastră dacă-i poate place unui băiat cinstit să fie slujitorul unui om dezonorat.

În sfîrșit, am plecat din Madrid într-o dimineață cînd răsărea soarele și am apucat spre Cuenza. Iată cu ce orînduială și întocmire : eu și cu Scipion mergeam într-o caleașcă trasă de doi catîri mînați de un vizitiu ; după noi, veneau alți trei catîri încărcați cu catrafuse și bani, pe care îi duceau de căpăstru doi rîndași ; iar după ei mai veneau doi lachei voinici, aleși de Scipion, călări pe catîri și înarmați pînă-n dinți. Rîndașii aveau și ei săbii, iar vizitiul două pistoale la oblînc. Cum eram șapte oameni, dintre care șase foarte dîrji, am plecat vesel la drum, fără nici o grijă că legatul meu ar fi cumva în primejdie. În satele prin care treceam,

catîrii noştri îşi sunau cu mîndrie zurgălăii. Ţăranii ieşeau la poartă să vadă alaiul nostru, închipuindu-şi că e cel puţin alaiul vreunui grande de Spania care se duce să-şi ia în primire un post de vicerege.

Capitolul XIII

GIL BLAS SE ÎNTOARCE LA CASTELUL LUI. SE BUCURĂ CÎND VEDE PE FINA LUI, SERAFINA, CARE ACUMA S-A FĂCUT MARE. DE CINE SE ÎNDRĂGOSTEŞTE

Am făcut două săptămîni pînă la Llirias. Nu mă silea nimeni să mă grăbesc. Doream numai să ajung cu bine şi dorinţa mi s-a îndeplinit. Cînd mi-am zărit castelul, mai întîi m-am întristat, fiindcă mi-am adus aminte de Antonia. Pe urmă, însă, mi-am alungat tristeţea, gîndindu-mă numai la lucruri plăcute ; şi, pe lîngă asta, în cei douăzeci şi doi de ani care trecuseră de la moartea Antoniei, durerea mea, încetul cu încetul, se potolise.

Cum am ajuns la castel, Beatriz şi cu fiică-sa m-au întîmpinat curtenitoare, cu vorbe de bun venit. Pe urmă tatăl, mama şi cu fata s-au îmbrăţişat cu o bucurie care m-a înduioşat. După ce au mai isprăvit cu îmbrăţişările, eu am spus, uitîndu-mă la fina mea, care era foarte frumuşică :

— Cum ? Asta să fie oare Serafina pe care am lăsat-o în leagăn cînd am plecat de la Llirias ? Ia uite ce mare şi ce frumoasă s-a făcut ! Trebuie să ne gîndim s-o măritäm.

— Bine, naşule, zise ea înroşindu-se un pic cînd auzi de măritiş, de-abia m-ai văzut şi te gîndeşti cum să scapi de mine ?

— Nu, draga mea, am replicat eu, noi nu vrem să te pierdem dacă te măriţi ; vrem să-ţi dăm un soţ care să nu te smulgă de lîngă părinţii tăi şi care să stea oarecum cu noi împreună.

— Chiar şi avem unul de soiul acesta, zise Beatriz. Un gentilom de prin împrejurimi a văzut pe Serafina

la biserica din sat şi s-a îndrăgostit de ea. A venit la mine, mi-a spus că o iubeşte şi mi-a cerut-o. I-am răspuns aşa cum bine vă puteţi închipui; i-am spus: „Chiar dacă v-aş da consimţămîntul, n-aţi putea face nimic. Numai tatăl Serafinei şi cu naşul ei au dreptul să hotărască în privinţa căsătoriei. Eu atîta pot face, să le scriu şi să le spun de cererea domniei-voastre, cerere care pe fiică-mea o onorează foarte mult." Şi într-adevăr, tocmai voiam să vă scriu; acuma însă fiindcă aţi sosit, veţi face cum veţi crede de cuviinţă.

— Ce fel de om este acest hidalgo? zise Scipion; n-o fi semănînd cumva cu toţi cei de seama lui? Nu se îngîmfă că e nobil şi se poartă rău cu oamenii de rînd?

— O, nu, răspunse Beatriz, e un om blajin şi curtenitor; şi, pe lîngă asta, nu-i urît de loc şi încă n-a împlinit treizeci de ani.

— Aşa cum mi-l zugrăveşti, am spus eu către Beatriz, ne place. Cum îl cheamă?

— Don Juan de Jutella, răspunse ea. A intrat nu de mult în stăpînirea moştenirii rămase de la tată-său şi acuma locuieşte în castelul lui, nu departe de-aici, cu o soră mai mică, de care se îngrijeşte.

— Am auzit pe vremuri de familia acestui gentilon, am zis eu. E una din cele mai bune familii din Valencia.

— Eu ţin mai mult la firea omului decît la noblеţe, zise Scipion. Dacă don Juan e om de treabă, atunci are să ne placă.

— Aşa zice toată lumea, intră atunci în vorbă şi Serafina. Oamenii din Llirias, care îl cunosc, numai lucruri bune spun despre dînsul.

Cînd am auzit aceste vorbe ale finei mele, am zîmbit şi m-am uitat la tată-său; am văzut, după mutra lui, că pricepuse şi el, ca şi mine, că fiică-si îi plăcea don Juan.

Acesta aflase, se vede, că noi am sosit la Llirias, pentru că, două zile după aceea, a venit la castel. Curtenitor şi plăcut, n-a dezmînţit de loc ceea ce ne spusese Beatriz despre dînsul şi ne-am dat seama şi noi că era un om foarte cumsecade şi plin de însuşiri bune. Ne-a spus că, fiind vecin cu noi, a venit să ne salute şi să-şi arate bucuria că ne-am întors acasă cu bine. L-am primit cît se poate de frumos. Vizita aceasta, însă a fost

numai de politeţe ; am vorbit numai lucruri plăcute, dar fără însemnătate. Don Juan a plecat apoi, fără să ne spună că o iubeşte pe Serafina şi doar atîta ne-a rugat, să-i dăm voie să mai vină şi să se folosească de o vecinătate care prevedea el că o să-i aducă numai bucurii. După ce a plecat, Beatriz ne-a întrebat ce spunem de el. I-am răspuns că ne place şi că un soţ mai bun pentru Serafina nu credem că s-ar putea găsi.

Chiar a doua zi, m-am dus cu Scipion să întoarcem lui don Juan vizita. Am pornit către castelul lui însoţiţi de un om care ştia drumul. După ce am mers vreo trei sferturi de ceas, călăuza noastră ne-a spus :

— Uitaţi-vă, acolo e castelul lui senior don Juan de Jutella.

Ne-am uitat în toate părţile, dar n-am văzut deocamdată nimic ; abia cînd am fost aproape de tot l-am descoperit şi asta fiindcă era aşezat la poalele unui deal şi ascuns în mijlocul unei păduri. Era străvechi şi dărăpănat ceea ce dovedea mai mult nobleţea decît bogăţia castelanului. Dar cînd am intrat înăuntru, am văzut că, deşi dărăpănat pe dinafară, era bine mobilat.

Don Juan ne-a primit într-un salon frumos şi ne-a prezentat pe o doamnă tînără, de vreo nouăsprezece-douăzeci de ani şi care era soră-sa, Dorotea. Era foarte gătită ; se vedea că se aşteptase la venirea noastră şi voia să ne placă. Văzînd-o atît de plină de farmec, am simţit ce simţisem cînd o văzusem întîia oară pe Antonia, adică o adîncă emoţie. Am ascuns însă atît de bine ce se petrecea în mine, încît nici chiar Scipion n-a putut să observe ceva. Am stat de vorbă, ca şi ziua trecută, despre plăcerea pe care o simţeam cu toţii întîlnindu-ne din cînd în cînd ca nişte buni vecini ce eram. Don Juan n-a pomenit nici acum nimic de Serafina şi nici noi nu i-am spus nimic care l-ar fi putut îndemna să ne mărturisească iubirea sa. Voiam să înceapă el vorba. În vremea asta, eu mă uitam din cînd în cînd la Dorotea, deşi mă prefăceam că o privesc numai în treacăt şi cît mai puţin. Ori de cîte ori însă ochii noştri se întîlneau, privirile ei îmi săgetau inima. Voi spune totuşi, ca să o zugrăvesc cu fidelitate, că nu era o frumuseţe desăvîrşită : pielea feţei era, ce-i drept, stră-

lucitor de albă şi buzele erau mai roşii decît trandafirul, nasul era cam lung şi ochii cam mici ; dar toate împreună mă fermecau.

Cînd am plecat de la castelul lui Jutella, nu mai eram cum fusesem la venire. Pe drum, gîndindu-mă la Dorotea, numai pe ea o vedeam înaintea ochilor şi numai de ea vorbeam.

— Stăpîne, îmi spuse Scipion uitîndu-se la mine mirat, văd că numai la sora lui don Juan vă gîndiţi ; nu cumva v-aţi îndrăgostit de dînsa ?

— Da, dragul meu, am răspuns, şi mi-i chiar ruşine : cum, eu, care de la moartea Antoniei am întîlnit atîtea femei frumoase şi le-am privit cu nepăsare, să ajung acuma, la vîrsta mea, să mă îndrăgostesc ?

— Şi de ce nu ? zise Scipion. Ar trebui să vă bucuraţi şi nu să vă necăjiţi din cauza asta. Sînteţi la o vîrstă la care nu-i de loc ridicul ca un bărbat să se îndrăgostească, timpul încă nu v-a veştejit şi mai puteţi fi iubit de o femeie. Eu zic aşa : cînd vă mai duceţi pe la don Juan, nu şovăiţi şi cereţi pe soră-sa în căsătorie. Nu poate să n-o dea unui om ca dumneavoastră ; şi pe urmă, dacă trebuie să fie cineva neapărat gentilom ca să se însoare cu Dorotea, nu sînteţi oare şi domnia-voastră ? Aveţi o diplomă nobiliară, ceea ce pentru urmaşii dumneavoastră e tot ce trebuie ; cînd timpul va aşterne peste această diplomă vălul des cu care acoperă obîrşia tuturor familiilor nobile, după patru sau cinci generaţii, neamul Santillanilor va fi dintre cele mai ilustre.

Capitolul XIV

DESPRE CELE DOUĂ NUNŢI CARE AU FOST LA LLIRIAS ŞI CU CARE SE ISPRĂVEŞTE, ÎN SFÎRŞIT, ISTORIA LUI GIL BLAS DE SANTILLANA.

Cu aceste vorbe, Scipion îmi dădu curaj să cer mîna Doroteei, fără a se gîndi însă că s-ar fi putut întîmpla să mă pomenesc cu un refuz. M-am hotărît, totuşi, dar cu teamă. Deşi păream mai tînăr decît eram şi puteam

să spun că am cu vreo zece ani mai puțin decît aveam, mă cam îndoiam că aș putea să plac unei fete de nouăsprezece ani. M-am gîndit, totuși, să încerc îndată ce aveam să mă întîlnesc cu frate-său, care nefiind sigur că va obține mîna finei mele, era și el destul de neliniștit.

A venit la mine a doua zi dimineața, cînd tocmai isprăveam cu îmbrăcatul.

— Domnule de Santillana, îmi spuse el, am venit ca să vorbesc cu dumneavoastră despre ceva foarte serios.

M-am dus cu el în odaia mea de lucru și acolo, fără să mai ocolească, mi-a spus :

— Eu cred că bănuiți de ce am venit. Iubesc pe Serafina. Domnia-voastră aveți mare influență asupra tatălui ei. Vă rog să puneți o vorbă bună pe lîngă dînsul să mi-o dea pe aceea pe care o iubesc. Vă voi datora astfel fericirea vieții mele.

— Senior don Juan, am răspuns eu ; domnia-voastră ați vorbit fără înconjur ; să nu mi-o luați în nume de rău dacă voi face și eu tot așa și dacă, făgăduindu-vă că am să stărui pentru dumneavoastră pe lîngă tatăl finei mele, vă voi ruga să stăruiți pentru mine pe lîngă sora domniei-voastre.

Auzind aceasta, don Juan arătă o plăcută uimire, care mi se păru de bun augur.

— E cu putință oare, zise el, ca Dorotea să vă fi cucerit ieri inima ?

— M-a fermecat, am răspuns eu, și mă voi socoti drept cel mai fericit om din lume dacă veți ține seama și unul și altul de cererea mea.

— De asta nici nu trebuie să vă îndoiți, spuse el. Deși sîntem nobili, primim cu plăcere să ne înrudim cu domnia-voastră.

— Mă bucur că un cumnat om de rînd nu vă sperie ; cu asta, stima mea pentru domnia-voastră crește, fiindcă văd că sînteți om deștept ; dar chiar dacă ați fi trufaș și n-ați vrea să dați mîna surorii dumneavoastră decît unui nobil, aș avea cu ce să vă măgulesc trufia. Am

lucrat douăzeci de ani în birourile ministerului și regele, ca să-mi răsplătească serviciile, mi-a dat o diplomă nobiliară pe care am să v-o arăt îndată.

Am scos diploma dintr-un sertar în care cu modestie o încuiasem și am arătat-o gentilomului. A cetit-o de la un capăt la altul cu mare mulțumire.

— Foarte bine, zise el dîndu-mi-o înapoi, Dorotea va fi soția dumneavoastră.

— Și Serafina a domniei-voastre, am spus eu.

Așadar, noi ne înțelesesem în ce privește cele două căsătorii. Mai rămînea acuma să vedem dacă alesele noastre se vor învoi cu ce hotărîsem ; fiindcă nici eu nici don Juan nu voiam ca ele să se mărite cu noi fără voia lor. Don Juan s-a înapoiat la Jutella să-i vorbească soră-si, iar eu am chemat pe Scipion, pe Beatriz și pe fina mea, ca să le spun ce pusesem la cale don Juan și cu mine.

Beatriz și-a dat îndată consimțămîntul. Serafina n-a spus nimic, dar tocmai asta dovedea că era de părerea maică-si. Scipion n-a fost nici el de altă părere, atîta numai că nu știa dacă o să aibă destulă zestre pentru un gentilom al cărui castel avea nevoie numaidecît de reparații. I-am închis gura spunîndu-i că asta mă privea pe mine și că am să fac cadou de nuntă finei mele patru mii de pistoli.

Chiar în seara aceea, m-am întîlnit din nou cu don Juan. I-am spus :

— Treburile domniei-voastre merg de minune. Mi-ar părea bine dacă și ale mele ar merge la fel.

— Merg strașnic, zise el. N-am avut nevoie să stărui de loc pe lîngă Dorotea ca să primească. I-ați plăcut foarte mult. Vă temeați că n-o să-i fiți pe plac și, cînd colo, acuma se teme ea, și cu mai multă dreptate, că neavînd să vă ofere altceva decît inima și mîna ei...

— Nici nu-mi trebuie mai mult ! am spus eu în culmea bucuriei. Dacă Dorotea vrea să se căsătorească cu mine, ce să mai doresc altceva ? Sînt destul de bogat și n-am

nevoie de zestre. Dacă o am pe ea, toate dorințele mele sînt împlinite.

Don Juan și cu mine, foarte mulțumiți că lucrurile au ajuns aici, am hotărît împreună să grăbim nunta și să lăsăm deoparte orice ceremonie. Am chemat pe Scipion și pe nevastă-sa ca să stea de vorbă cu don Juan în privința căsătoriei lui Serafina, iar el, după aceea, a plecat, făgăduindu-ne că se întoarce a doua zi cu Dorotea. Voind să mă înfățișez ei cît mai chipeș cu putință, vreo trei ceasuri m-am tot dichisit și m-am ferchezuit, dar tot n-am izbutit să fiu mulțumit de mine însumi. Pentru un tînăr care se gătește ca să-și întîlnească iubita, ferchezuiala asta e o plăcere, pentru un om care a început să îmbătrînească, e o bătaie de cap. Totuși, am fost mai norocos decît meritam. Sora lui don Juan s-a uitat la mine cu plăcere, așa încît mi-am închipuit că tot mai sînt bun de ceva. De data asta, am zăbovit mai mult la vorbă cu dînsa. Mi-a plăcut firea ei și m-am gîndit că, purtîndu-mă frumos și delicat cu ea, am să ajung un soț iubit. Plin de această dulce speranță, am chemat de la Valencia doi notari să încheie contractul de căsătorie ; apoi am chemat pe preotul din Paterna, iar acesta a venit la Lliriaș și ne-a cununat pe don Juan și pe mine cu iubitele noastre.

Am fost, așadar, a doua oară mire în viața mea și nu mi-a părut rău de ce am făcut. Dorotea, ca o femeie cuminte, și-a îndeplinit cu plăcere datoriile de soție. Simțitoare față de grija cu care îi îndeplineam dorințele, a început să țină la mine ca și cum aș fi fost tînăr. Don Juan și cu fina mea erau tot mai îndrăgostiți unul de altul ; și, mai nostim decît toate, cele două cumnate s-au înțeles de minune între ele. Am descoperit și eu în cumnatu-meu atîtea însușiri bune, încît am prins dragoste de dînsul, dragoste la care și el a răspuns cum se cuvine. În sfîrșit, înțelegerea care domnea între noi era așa de mare, încît seara, cînd ne despărțeam pînă a doua zi, ne părea rău. Din pricina asta, am hotărît să facem din două familii una singură și să locuim cu toții împreună, cînd la castelul din Llirias, cînd la cel din

Jutella, acesta din urmă fiind reparat zdravăn cu banii excelenței-sale.

Sînt trei ani acuma, prietene cetitor, de cînd duc o viață minunată cu oamenii aceștia care îmi sînt atît de dragi. Ca o culme a mulțumirii, cerul m-a hărăzit cu doi copii, a căror educație va fi plăcuta îndeletnicire a bătrîneții mele și despre care cu sfințenie cred că sînt într-adevăr copiii mei.

SFIRȘIT

CUPRINS

CARTEA A ŞAPTEA

Pag.

Capitolul I Despre amorurile lui Gil Blas cu doamna Lorenza Sefora . . . 7

Capitolul II Ce s-a întîmplat cu Gil Blas după ce a plecat de la Leyva şi ce urmări fericite a avut faptul că amorurile sale s-au sfîrşit aşa de prost 14

Capitolul III Gil Blas ajunge favoritul arhiepiscopului de Granada şi mijlocitor al hatîrurilor sale 20

Capitolul IV Arhiepiscopul e lovit de apoplexie. Încurcătura în care ajunge Gil Blas şi cum iese din încurcătură 26

Capitolul V Ce a făcut Gil Blas după ce arhiepiscopul i-a dat drumul din slujbă. Datorită cărei întîmplări s-a întîlnit cu teologul care îi era atît de îndatorat şi cum şi-a arătat acesta recunoştinţa 29

Capitolul VI Gil Blas se duce la teatrul din Granada. Mirarea care l-a cuprins cînd a văzut pe o actriță și ce s-a mai întîmplat după aceea 32

Capitolul VII Povestea Laurei 37

Capitolul VIII Cum s-au purtat cu Gil Blas actorii din Granada și pe cine a mai întîlnit el în culisele teatrului 49

Capitolul IX Cu ce om extraordinar a cinat în seara aceea și ce s-a petrecut între ei . . 53

Capitolul X Ce însărcinare a dat marchizul de Marialva lui Gil Blas și în ce fel acest credincios secretar a îndeplinit-o 56

Capitolul XI Știrea pe care a aflat-o Gil Blas și care a căzut ca trăsnetul asupra lui . . 59

Capitolul XII Gil Blas trage la un hotel. Acolo face cunoștință cu căpitanul Chinchilla. Ce fel de om era acesta și cu ce treburi venise la Madrid 62

Capitolul XIII Gil Blas întîlnește la curte pe iubitul lui prieten Fabricio. Mare bucurie pe amîndoi. Unde s-au dus împreună și despre ce lucruri nostime au vorbit 69

Capitolul XIV Fabricio pune pe Gil Blas în slujbă la contele Galiano, un senior italian 78

Capitolul XV Ce slujbă a dat în casă la dînsul contele Galiano lui Gil Blas 82

Capitolul XVI Despre accidentul întîmplat maimuțoiului contelui Galiano; despre supărarea contelui din această pricină. Cum s-a îmbolnăvit Gil Blas și ce urmări a avut boala lui 87

Pag.

Capitolul I Gil Blas cunoaşte pe un om folositor. Găseşte o slujbă care îl face să uite ingratitudinea contelui Galiano. Povestirea lui don Valerio de Luna 97

Capitolul II Gil Blas este prezentat ducelui de Lerma şi acesta îl ia ca secretar. Îi dă de lucru şi e mulţumit de felul cum lucrează 102

Capitolul III Află că postul lui are şi părţi neplăcute. Neliniştea de care e cuprins la această descoperire şi purtarea pe care e silit s-o aibă în urma celor aflate. . . . 107

Capitolul IV Gil Blas cîştigă încrederea ducelui de Lerma şi acesta îi încredinţează un secret important 110

Capitolul V În care îl vom vedea pe Gil Blas plin de bucurie, de onoare şi de sărăcie 112

Capitolul VI Cum Gil Blas spune ducelui de Lerma că o duce foarte greu. Cum s-a purtat, după aceasta, ducele cu dînsul . 116

Capitolul VII Despre buna întrebuinţare a celor o mie cinci sute de ducaţi; despre prima învîrteală pe care a făcut-o şi ce folos a tras din ea 121

Capitolul VIII Povestirea lui don Rodrigo de Rada 123

Capitolul IX În ce fel Gil Blas a făcut în scurtă vreme o avere mare şi ce ifose grozave a început să-şi dea 131

Pag.

Capitolul X La curte, Gil Blas se strică cu totul. Însărcinarea pe care i-a dat-o contele de Lemos şi intriga pe care au început-o contele şi cu el 138

Capitolul XI Despre vizita pe ascuns şi despre cadourile pe care prinţul moştenitor le-a făcut Catalinei 145

Capitolul XII Cine era Catalina. Gil Blas în mare încurcătură. Ce precauţii a trebuit să ia ca să se liniştească 149

Capitolul XIII Gil Blas face mereu pe seniorul. Primeşte veşti de acasă. Ce impresie fac asupra lui. Se ceartă cu Fabricio . . 152

CARTEA A NOUA

Capitolul I Scipion vrea să-l însoare pe Gil Blas şi îi propune pe fiica unui bogat şi vestit giuvaergiu. Cum s-a făcut această peţitorie 159

Capitolul II Cu ce prilej şi-a adus aminte Gil Blas de don Alfonso de Leyva şi ce serviciu i-a adus acestuia din vanitate . 163

Capitolul III Despre pregătirile făcute pentru nunta lui Gil Blas şi despre întîmplarea deosebită care le-a zădărnicit . . . 166

Capitolul IV Cum a dus-o Gil Blas în Turnul Segoviei şi cum a aflat pricina pentru care a fost arestat 167

Capitolul V La ce s-a gîndit în noaptea aceea pînă s-adoarmă şi ce zgomot l-a trezit din somn 171

Pag.

Capitolul VI Istoria lui don Gaston de Cogollos și a donei Elena de Galisteo . . 174

Capitolul VII Scipion vine la Gil Blas în Turnul Segoviei și îi aduce o mulțime de vești 190

Capitolul VIII Despre prima călătorie a lui Scipion la Madrid. De ce s-a dus și ce a făcut acolo. Gil Blas se îmbolnăvește. Urmările bolii 194

Capitolul IX Scipion se întoarce la Madrid. Cum și în ce condiții a scos din închisoare pe Gil Blas. Unde s-au dus amîndoi după ce au ieșit din Turnul Segoviei și ce au vorbit între ei 198

Capitolul X Ce au făcut cînd au ajuns la Madrid, cu cine s-a întîlnit Gil Blas pe stradă și ce urmări a avut această întîlnire 201

CARTEA A ZECEA

Capitolul I Gil Blas pleacă în Asturii. Cînd trece prin Valladolid, se duce la doctorul Sangrado, fostul lui stăpîn. Tot aici se întîlnește din întîmplare cu domnul Manuel Ordonez, administratorul azilului 209

Capitolul II Gil Blas călătorește mai departe și ajunge cu bine la Oviedo. În ce stare găsește pe părinții lui. Moartea tatălui său și urmările acestei morți 216

Capitolul III Gil Blas pleacă în ținutul Valenciei și ajunge la Llirias. Descrierea castelului său; cum a fost primit și ce oameni a găsit acolo 223

Pag.

Capitolul IV Pleacă la Valencia și se duce la seniorii de Leyva. Ce a vorbit cu dînșii. Serafina se poartă bine cu el 228

Capitolul V Gil Blas se duce la teatru și vede o tragedie nouă. Succesul piesei. Publicul din Valencia 232

Capitolul VI Gil Blas, plimbîndu-se prin Valencia, se întîlnește cu un călugăr pe care i se pare că-l cunoaște. Cine era călugărul 235

Capitolul VII Gil Blas se întoarce la Llirias. Despre vestea plăcută pe care i-a dat-o Scipion și despre reforma pe care au făcut-o în ce privește servitorii 241

Capitolul VIII Despre dragostea lui Gil Blas și a frumoasei Antonia 244

Capitolul IX Nunta lui Gil Blas și a Antoniei; cum a fost, cine a venit la nuntă și ce petreceri au mai fost după aceea . 249

Capitolul X Ce s-a mai întîmplat după nunta lui Gil Blas și a Antoniei. Scipion începe să-și povestească viața 254

Capitolul XI Urmarea povestirii lui Scipion 273

Capitolul XII Sfîrșitul povestirii lui Scipion 282

CARTEA A UNSPREZECEA

Capitolul I Despre cea mai mare bucurie pe care a simțit-o vreodată Gil Blas și despre trista întîmplare care i-a tulburat-o. Ce

schimbări s-au petrecut la curte şi din ce cauză s-a întors Santillana acolo . . . 301

Capitolul II Gil Blas ajunge la Madrid. Se înfăţişează la curte. Regele îşi aduce aminte de el şi îl recomandă primului ministru. Urmările acestei recomandaţii 305

Capitolul III Ce l-a făcut pe Gil Blas să părăsească hotărîrea de a pleca de la curte şi ce mare serviciu i-a adus José Navarro. 309

Capitolul IV Gil Blas dobîndeşte prietenia contelui de Olivares 311

Capitolul V Ce a vorbit în taină Gil Blas cu Navarro şi ce i-a dat de lucru la început contele de Olivares 314

Capitolul VI Ce a făcut Gil Blas cu aceşti trei sute de pistoli şi ce i-a dat lui Scipion să facă. Succesul expunerii despre care a fost vorba 318

Capitolul VII Prin ce întîmplare, în ce loc şi în ce stare l-a întîlnit Gil Blas pe prietenul său Fabricio şi ce au vorbit împreună . 321

Capitolul VIII Ministrul ţine din ce în ce mai mult la Gil Blas. Scipion se întoarce la Madrid şi povesteşte ce-a făcut în călătoria lui 325

Capitolul IX Cum şi cu cine şi-a măritat contele-duce singura fată pe care o avea; roadele amare ale acestei căsătorii . . . 327

Capitolul X Gil Blas se întîlneşte din întîmplare cu Nunez poetul şi acesta îi spune că a scris o tragedie care va fi curînd jucată la

Pag.

Teatrul Regal. Căderea acestei piese şi ce noroc a avut cu căderea ei 330

Capitolul XI Santillana dă o slujbă lui Scipion şi acesta pleacă în Mexic 333

Capitolul XII Don Alfonso de Leyva vine la Madrid. Pricina călătoriei. Despre mîhnirea ce l-a cuprins pe Gil Blas şi despre bucuria pe care a simţit-o după aceea . . 335

Capitolul XIII Gil Blas întîlneşte la rege pe don Gaston de Cogollos şi pe don Andres de Tordesillas. Unde se duc tustrei. Sfîrşitul istoriei lui don Gaston şi a donei Elena de Galisteo. Ce serviciu a făcut Gil Blas lui Tordesillas 339

Capitolul XIV Santillana se duce la Nunez poetul. Ce oameni a întîlnit şi despre ce s-a vorbit acolo 345

CARTEA A DOUĂSPREZECEA

Capitolul I Ministrul trimite pe Gil Blas la Toledo. Pricina şi succesul acestei călătorii. 351

Capitolul II Santillana aduce ministrului la cunoştinţă cum şi-a îndeplinit însărcinarea, iar ministrul îi spune să aducă pe Lucreţia la Madrid. Sosirea acesteia şi debutul ei la curte 359

Capitolul III Lucreţia face mare vîlvă la curte. Joacă în faţa regelui şi regele se îndrăgosteşte de ea. Urmările acestei iubiri . 361

Capitolul IV Noua funcţie pe care ministrul a dat-o lui Santillana 365

Pag.

Capitolul V Fiul genovezei e recunoscut prin act autentic şi numit don Enrique-Felipe de Guzman. Santillana aranjează locuinţa acestui tînăr senior şi îi aduce tot felul de profesori 368

Capitolul VI Scipion se întoarce din Mexic. Gil Blas îl pune pe lîngă don Enrique. Ce studiază acesta, la ce cinste mare ajunge şi cu cine îl însoară contele-duce. Cum a fost înnobilat Gil Blas fără voia lui . . 370

Capitolul VII Gil Blas se întîlneşte din nou cu Fabricio, din întîmplare. Despre ultima convorbire pe care o au împreună şi despre sfatul important pe care Nunez îl dă lui Santillana 373

Capitolul VIII Cum a aflat Gil Blas că ştirea dată de Fabricio nu era falsă. Despre călătoria pe care a făcut-o regele la Saragoza 375

Capitolul IX Despre revoluţia din Portugalia şi despre dizgraţia contelui-duce . . 378

Capitolul X Despre neliniştea şi grijile care au tulburat la început odihna contelui-duce şi despre liniştea care a venit pe urmă. Cu ce se îndeletnicea ministrul după ce a plecat de la curte 380

Capitolul XI Contele-duce este cuprins de tristeţe şi e mereu pe gînduri. Despre pricina uimitoare a tristeţii sale şi despre urmările supărătoare ale acestei tristeţi . . 382

Pag.

Capitolul XII Ce s-a petrecut la castelul de la Loeches după moartea contelui-duce şi ce s-a hotărît Gil Blas să facă 385

Capitolul XIII Gil Blas se întoarce la castelul lui. Se bucură cînd vede pe fina lui, Serafina, care acuma s-a făcut mare. De cine se îndrăgosteşte 388

Capitolul XIV Despre cele două nunţi care au fost la Llirias şi cu care se isprăveşte, în sfîrşit, istoria lui Gil Blas de Santillana. 391

Redactor responsabil : Dumitrescu Aristița
Tehnoredactor : Cantemir Mina

Dată la cules 06.11.1961. Bun de tipar 16.01.1962. Apărut 1962. Tiraj 35.145 ex. broșate. Hîrtie tipar de 50 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 19,99. Coli tipar 25,5. A. nr. 01101/1961. C. Z. pentru biblioteci mari 84. C. Z. pentru bibliotecile mici 84—31=R.

Tiparul executat sub com. nr. 11804 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii, București — R.P.R.

EDITURA PENTRU LITERATURĂ